

Fugleåret 2012

Dansk Ornitologisk Forening

©2013 Dansk Ornitologisk Forening

Fotografisk, mekanisk eller anden gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne rapport eller dele heraf er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Udgivet af: Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København V

Omslag:

Forsidefoto: Sule, Chr. Ø., 15. maj 2012. Foto: Eva Foss Henriksen

Bagsidefoto: Lille Præstekrave, Borup ved Køge, 26. maj 2012. Foto: Villy Pedersen

Citering:

Generelt: Peter Lange (red.) 2013: *Fugleåret 2012*. DOF.

Specifik rapport: Eksempelvis SU-rapporten: Neergaard, Rune Sø 2013:

Sjældne Fugle i Danmark og Grønland i 2012. *Fugleåret 2012*, s. 103-130. DOF.

FUGLEÅRET 2012

Ansv. redaktion: Peter Lange

Årgang 7

Sorthalset Lappedykker, Kongens Kær, 31. maj 2012. Tegning: Jens Gregersen

Dansk Ornitologisk Forening

FUGLEÅRET 2012, Årgang 7

ISSN 1903-3109

Redaktion

Ansvarshavende redaktør:

Peter Lange (peterlan@post6.tele.dk)

Fotoredaktion:

Peter Vadum (petervadum@mail.com) og Villy Pedersen (villyp.vip@gmail.com)

Afsnit

Punkttælling:

Henning Heldbjerg og Michael Fink Jørgensen

Årsrapporten:

Peter Lange (red.)

SU-rapporten:

Rune Sø Neergaard, Tim Andersen, Tim Hesselballe Hansen og Ole Zoltan Göller

Projekt Fokuseret Fugleforvaltning:

Jørn D. Larsen

Fuglestationer:

Hans Lind, Andreas Pedersen, Morten Rasmussen, Arne Volf, Jørgen Bech, Lasse Braae, Jacob Sterup, Bent Jakobsen, Knud Pedersen, Ole Thorup, Karsten Laursen, Ole Amstrup, Mogens Bak og Preben Berg

Fugleværnsfonden:

Carina Pilgaard

Projekter, grupper og udvalg:

Thomas Vikstrøm, Timme Nyegaard, Lennart Pedersen, Erik Ehmsen, Lars Maltha Rasmussen og Michael Clausen, Kristoffer Hansen, Klaus Dichmann, Timme Nyegaard & Søren Peter Pinnerup

Statens Fugleovervågning:

Thomas Bregnballe, Dorte Almskou Jensen, Ole Roland Therkildsen, Ole Thorup og Karsten Laursen

Fugleforskning:

Jesper J. Madsen, Kjeld T. Pedersen, Mikkel Lausten, Kasper Thorup, Henning Ettrup, Anders P. Tøttrup, Knud A. Jønsson, Mikkel Willemoes, Kasper Thorup, Jon Fjeldså og Carsten Rahbek

Illustrationer

Fotografer:

Albert Steen-Hansen, Alex Sand Frich, Allan Gudio Nielsen, Allan Kjær Villesen, Anders Wiig Nielsen, Anni Nielsen, Asbjørn Jensen, Axel Mortensen, Benny Kristensen, Bent Nielsen, Bent Jakobsen, Bjørn Frikke, Bo L. Christiansen, Bo Tureby, Carsten Gørges Laursen, Christian A. Jensen, Clausjannic Labuz, Erhardt Ecklon Snatur, Erik Biering, Eva F. Henriksen, Finn Carlsen, Finn Laugo Sørensen, Gert Juul Jeppesen, Hans Henrik Larsen, Hans Lind, Hans Skov, Helge Sørensen, Helle Hjort, Henrik Böhmer, Henrik Håning Nielsen, Henrik Knudsen, Henrik Pedersen, Ib Jensen, Jacob Sterup, Jens Mikkel Lausten, Jens Søgaard Hansen, Jeppe Bundgaard, Johanna M. Hartmann, John Frikke, John Kyed, John Larsen, Johnny Madsen, Jørgen Kabel, Keith Fox, Ken Sievertsen, Kent Olsen, Klaus Dichmann, Knud Andreas Jønsson, Knud Pedersen, Lars Andersen, Lars Adler Krogh, Lars Maltha Rasmussen, Lars Paaby, Louis A. Hansen, Michael Borch Grell, Michael Køie Poulsen, , Michael Mosebo Jensen, Morten Scheller Jensen, Niels Poul Dreyer, Nis Lundmark Jensen, Ole Amstrup, Ole Thorup, Ole Zoltan Göller, Palle Sørensen, Per Ekberg, Per Huniche Jensen, Per Schans Christensen, Per Schiermacker-Hansen, Peter Dam, Peter Nielsen, Peter Vadum, Poul Holm Pedersen, Preben Berg, Rasmus Due Nielsen, Rune Sø Neergaard, Søren Kristoffersen, Steen Christensen, Steen E. Jensen, Steen Højmark-Jensen, Sune Riis Sørensen, Terje Nordvik, Thorkil Brandt, Tonny Ravn Kristiansen, Troels Eske Ortvad, Ulrik Pedersen, Vagn Freundlich, Villy Pedersen

Tegninger – akvareller:

Carl Christian Tofte, Jens Gregersen, Jon Fjeldså

Korrektur:

Lay-out og trykning:

www.SvendborgTryk.dk

Oplag:

1000 stk.

MIX
Papir fra
ansvarlige kilder
FSC® C011323

Fugleåret 2012

Indholdsfortegnelse

Forord	5
<i>Faunistiske rapporter</i>	
Punkttælling 2012	7-20
Årsrapporten 2012	22-102
Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2012	103-130
Nye arter for Danmark i 2012	
Tornhalesejler	131-132
Dværgnattergal og Olivenskovdrossel	133-135
Hvidkronet Stenpikker	136-137
Buskrørsanger	138-139
Projekt Fokuseret Fugleforvaltning	140-143
<i>Fuglestationer</i>	
Indledning	144
Gedser Fuglestation	145-149
Gilbjerg Fuglestation	150-151
Røvig Fuglestation	152-157
Keldsnor Fuglestation	158-160
Blåvand Fuglestation	161-164
Skagen Fuglestation	165-168
Tipperne	169-174
Hyllekrog/Saksfjed	175-177
Fugleværnsfondens reservater – status 2012	178-186
<i>Beretninger fra DOFs projekter og faglige grupper</i>	
Caretakerprojektet	188-190
Projekt Ørn	192-205
Projekt Hedehøg	206-210
Feltornitologisk Udvalg	211
Uglegruppen	212-215
DOFbasen	216-219
<i>Fugleovervågning i statslig regi</i>	
Danmarks ynglebestand af Skarv i 2012	220-222
Ynglefugletælling i Vadehavet 2012	223-232
<i>Fugleforskning</i>	
Ringmærkningsåret 2012 (Zoologisk Museum København) ..	233-242
SYF - Systematisk Ynglefugle Fangst i 2012	
(Dansk Ringmærkerforening)	244-246
CMEC – Center for Makroøkologi og Klima	248-253
Artsindex	254-255

Øverst: Islandske Ryler, Jerup Strand, 31. juli 2012. Foto: Henrik Pedersen

Nederst: Trækkende Strandskader, Blåvand, 5. august 2012. Foto: Bo L. Christiansen

Forord

Publikationen, du lige nu sidder med, er resultatet af en jætteindsats. Det er umuligt at gøre op, hvor mange timer i felten, der ligger bag Fugleårets tabeller og grafer. Hvad enten det handler om punkttællinger af de almindelige arter, overvågning af de truede eller registreringer af trækfugle på fuglestationerne, er der tale om et ulønnet arbejde med kikkert og notesbog og efterfølgende indtastninger i DOFbasen, alene båret af engagement og et ønske om at bidrage til vores samlede viden om den danske fuglefauna. Det kan ikke siges for tit. Dansk Ornitologisk Forening lever af og anerkendes i den grad for medlemmernes høje aktivitetsniveau og dygtighed i felten. Vil man vide noget om fuglebestandenes udvikling i Danmark, går man til DOF. Ganske enkelt fordi en rekordstor andel af medlemsskaren ikke blot betaler kontingent, men arbejder aktivt i foreningen og f.eks. skaber fundamentet til denne udgivelse i form af millioner af observationer. Den store mængde data skal dog behandles og analyseres, inden den i sidste ende bliver brugbar i fuglebeskyttelsesøjemed. Selvom DOF's ansatte biologer hver dag arbejder professionelt med foreningens programmer og projekter, er Fugleåret et eksempel på, at også aktive medlemmer påtager sig tidkrævende indendørs arbejde for fuglesagen. At skrive, redigere og koordinere en udgivelse af denne karakter, enda

år efter år, kræver en ihærdighed, som DOF ikke kan påskønne for meget. Der skal derfor lyde en særlig stor tak til Fugleårts redaktion, der igen har formået at få en uhyre flot publikation på gaden. Der er sket noget med årsrapportens udseende, siden dengang resultaterne af vores fugleobservationer blev slået ind på skrivemaskine og lignede noget 'man selv havde lavet'. De mange fotografier, der igen i år har bidraget til Fugleåret, sikrer, at en årsrapport fra DOF anno 2012 fremstår inspirerende, indbydende og professionel. Det giver forhåbentligt endnu flere medlemmer blod på tanden og sikrer, at vi til stadighed får arter og tal ind fra felten. Måske genopstår lokale rapportgrupper, der kan yde Fugleårets redaktion hjælp, når det handler om at vurdere f.eks. Rørdrummen eller Isfuglens udbredelse i den lokale DOF-afdelings område. Det ville gøre vurderingerne i Fugleårets endnu mere præcise, og man behøver ikke at behandle alle arter lokalt. Hermed er opfordringen i hvertfald givet videre til lokale ildsjæle derude.

Marco Brodde
Næstformand
Dansk Ornitologisk Forening
Oktober 2013

Natugle, Hellebæk, 30. april 2012. Foto: Axel Mortensen

Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark

Punkttællingsprojekt 2012

Af Henning Heldbjerg og Michael Fink Jørgensen

Ravn, Hammeren, Bornholm, 14. januar 2012. Foto: Johanna M. Hartmann

Indledning

Teksten om Punkttællingsprojektet i Fugleåret 2012 udgør de væsentligste passager fra projektets 2013-rapport: *Heldbjerg, H. M. Lerche-Jørgensen & M.F. Jørgensen Danmark 1975-2012. Årsrapport fra Punkttællingsprojektet. Dansk Ornitologisk Forening*. Rapporten, der kan konsulteres for flere detaljer og alt andet relevant fra Punkttællingsprojektet, kan findes på www.dof.dk/punkt.

Rapporten beskriver bestandsudviklingen for de almindelige danske ynglefugle og vinterfugle i form af indeks baseret på punkttællingsdata fra en 37-årig periode, for vinterfuglene dækkende 1975/76-2011/12 og for ynglefuglene 1976-2012. Rapporten beskriver bestandsudviklingen for 106 arter af ynglefugle og 78 arter af vinterfugle og tillige fire arter pattedyr i begge sæsoner.

Punkttællingerne, hvis primære formål er at opnå viden om den langsigtede bestandsudvikling for de almindelige danske fugle, startede i vinteren 1975/76 og er dermed blandt de ældste fugleovervågningsprojekter i Europa, udgør den eneste langtidsundersøgelse af sin art i Danmark, og for langt hovedparten af de almindelige fuglearter tilvejebringer projektet den eneste viden, vi har om fuglens bestandsudvikling. Resultaterne indgår tillige i et europæisk samarbejde om at overvåge fuglelivet og giver derved indsigt i fuglearternes bestandsudviklinger og levestedernes tilstand på europæisk plan.

Punkttællingerne indgår i DOF's fugleovervågningsstrategi, der søger at sikre en systematisk og bredt dækkende dataindsamling med fokus på tre grundelementer: arter, lokaliteter og levesteder, og udgør et vigtigt redskab i Danmarks naturovervågning og

naturbeskyttelse.

Der udarbejdes hvert år en rapport, der præsenterer de grundlæggende data fra punkttællingerne, herunder indeks på alle arter og oversigter over deltagere og ruter. Indhold og form af rapporten varierer fra år til år. I denne rapport sammenlignes udviklingen for de almindelige fugle i Vest- og Østdanmark.

Desuden præsenteres opdaterede, overordnede naturtypespecifikke indikatorer udarbejdet på baggrund af bestandsindeks. Indikatorerne kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype.

Fugleovervågningen af de almindelige danske fugle indgår i en samarbejdsaftale mellem DOF og Miljøministeriet (gældende til og med 2017); alle tællinger udføres af frivillige deltagere blandt DOF's medlemmer, der således sikrer gennemførelse af overvågningen af Danmarks fugle for relativt begrænsede midler. En stor tak skal derfor lyde til alle deltagere gennem årene. Fugleovervågningen kan kun gennemføres takket være den store frivillige indsats fra disse mange deltagere.

Metoder

Dataindsamling

Punkttællingsmetoden anvendes i både vinter- og ynglesæsonen. Hver optæller fordeler 10-20 punkter på en selvvalgt rute i landskabet og markerer dem på et kort, så de kan genfindes de følgende år. På hvert punkt registreres alle sete og hørte fugle inden for en periode af 5 minutter uanset registreringsafstanden. Optællingen foretages i godt vejr mellem 20. december og 20. januar (vintertællinger) og mellem 1. maj og 15. juni (ynglefugletællinger), helst i de tidlige morgen-

timer, hvor fuglene er mest aktive og lettest at opdage.

På hvert punkt beskriver optælleren naturtypeforholdene i fjerdedele vha. en fire-cifret talkode; et punkt placeret i en ensartet naturtype vil således blive beskrevet med fire ens cifre, mens et punkt midt imellem forskellige naturtyper vil blive beskrevet med 2-4 forskellige cifre. Dette muliggør analyser af registreringerne af fuglene i specifikke naturtyper. De ni definerede koder er 1) nåleskov, 2) løvskov, 3) agerland, 4) mose/kær, 5) hede, 6) klit/strand, 7) bymæssig bebyggelse, 8) sø og 9) eng.

Optællerne afrapporterer antallet af fugle, de har registreret på deres rutes punkter, og beskriver tilige vejrforholdene under tællingen. Dette kan ske ved anvendelse af DOFbasens punktællingsmodul (www.dofbasen.dk) eller ved indsendelse af skema.

Indeks

De bestandsindeks, der er anvendt i denne rapport, er de såkaldte TRIM-indeks (TRends and Indices for Monitoring data), der anvendes til lange tidsseriestudier (Pannekoek & van Strien 2001).

TRIM kan tage højde for to almindelige problemer i monitoringsdata, nemlig at fuglene ikke er ensartet fordelt i landskabet, og at data ikke er uafhængige af data fra det foregående år, men at der tværtimod ofte vil være stor sammenhæng mellem en bestandsstørrelse i to på hinanden følgende år (Pannekoek & van Strien 2001 – en manual, som også kan konsulteres for andre oplysninger).

Indeks er udarbejdet for alle arter registreret på mindst 30 aktive ruter. Indeks sættes til 100 det første år, hvor dette krav opfyldes, og fremtidige ændringer beregnes i forhold til basisåret. Alle værdier, fra første til sidste år i perioden, genberegnes efter hver ny sæson. Ved en eventuel ændring i gamle data, vil der i princippet kunne ske mindre ændringer i selv de

gamle indeks.

Indekset er en relativ størrelse, og et indeks på 200 betyder således en fordobling af bestanden i forhold til basisåret, og et indeks på 50 en halvering, uanset bestandens absolutte størrelse. For en nogenlunde stabil bestand kan indeks variere omkring et niveau enten højere eller lavere end 100, afhængigt af om udgangsåret tilfældigvis var godt eller dårligt for arten.

For hver art beregner TRIM desuden tendensen i form af den gennemsnitlige relative bestandsændring per år med angivelse af, hvor statistisk sikkert dette er. Denne beregning viser den gennemsnitlige udvikling set over hele perioden, hvilket er anvendeligt for at kunne sammenligne arter eller forskellige bestande af samme art. Det er dog kun sjældent, at en fuglearter har en lineær bestandsudvikling over mere end tre årtier. Ofte vil det ses, at arten har gennemgået en udvikling med skiftende tendenser over tid.

Tendenserne er samlet i oversigter over udviklingen for alle fuglearter i henholdsvis ynglesæsonen og vintersæsonen samt for fire af de almindeligste pattedyr. Oversigter over indeks og trends for hver art i ynglesæsonen såvel som vintersæsonen kan findes på www.dof.dk/punktindeks.

Følgende kategorier er her anvendt til at beskrive tendenserne:

Kraftig fremgang (▲▲)	Øges signifikant med > 5 % per år. Nedre grænse af konfidensinterval > 1,05
Moderat fremgang (▲)	Øges signifikant med < 5 % per år. 1,00 < nedre grænse af konfidensinterval < 1,05.
Stabil (●)	Ingen signifikant fremgang eller tilbagegang. Konfidensinterval omslutter 1,00; nedre grænse > 0,95 og øverste grænse < 1,05
Usikker (?)	Ingen signifikant fremgang eller tilbagegang. Konfidensinterval omslutter 1,00; nedre grænse < 0,95 eller øverste grænse > 1,05
Moderat nedgang (▼)	Aftager signifikant med < 5 % per år. 0,95 < øvre grænse af konfidensinterval < 1,00.
Kraftig nedgang (▼▼)	Aftager signifikant med > 5 % per år. Øvre grænse af konfidensinterval < 0,95

Undersøgelse af forskelle i tendenser mellem Vestdanmark og Østdanmark

For alle de arter, der indgår i denne rapport, er det undersøgt, om der er forskel mellem bestandstendenserne i Vestdanmark og Østdanmark. Dette er beregnet med programmet TRIM ligesom de nationale tendenser. For udvalgte arter er endvidere undersøgt om tendenserne er signifikant forskellige fra hinanden. Resultaterne er præsenteret ved de enkelte figurer.

Indikatorer

Inden for hver af naturtypekategorierne 'landbrugsland', 'skov' og 'øvrige almindelige arter' er det gen-

Spætmejs, Egsmark, Ebeltoft, 4. oktober 2012. Foto: Bent Nielsen

nemsnitlige indeks beregnet for at skabe en indikator for fuglelivet i disse naturtyper (Tabel 7). Dette er beregnet som et såkaldt geometrisk gennemsnit, hvilket betyder, at en fordobling af et indeks for en art har samme betydning for det endelige indeks, som en halvering af en anden arts indeks har.

Ved beregning af disse indikatorer er indeks for hver art genberegnet, således at indeks er sat til 100 i år 2000. Dette betyder intet for tendensen for de enkelte arter, men har en betydning for indikatorerne, idet de arter, hvor der ikke er beregnet indeks helt tilbage til tællingernes start i 1976, ellers ville påvirke det gennemsnitlige indeks ved at trække indikatoren mod udgangspunktet på 100.

Resultater og diskussion

Ruter og deltagere

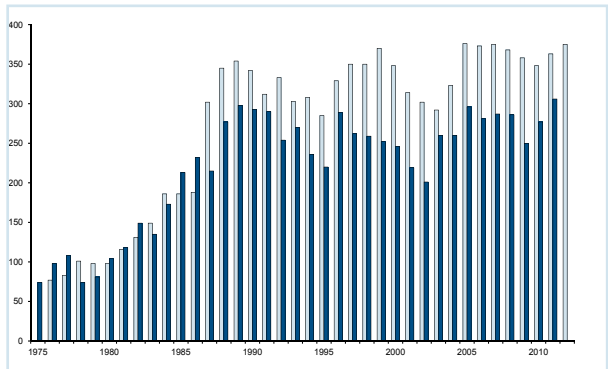
I vintertællingen 2011/12 har 266 personer optalt fugle på 306 ruter, hvilket er 29 ruter flere end året før. I ynglesæsonen 2012 har 298 personer optalt fugle på 374 ruter, hvilket er 12 flere ruter end året før (figur 1, tabel 1). Alt i alt har 358 personer deltaget i en af de nævnte sæsoner, og af disse har 206 optalt i begge sæsoner. Antallet af optalte ruter har været stigende i de seneste år, både hvad angår vinterruter og ynglefugleruter.

Set over hele tidsperioden har antallet af ruter i begge sæsoner, efter en gradvis stigning i undersøgelsens første 10-15 år, været på et nogenlunde stabilt niveau i de sidste cirka 25 år (figur 1).

Den geografiske fordeling af ruterne er forbedret inden for det seneste årti, både hvad angår ynglefugletællinger og vinterfugletællinger. Med enkelte undtagelser er der relativt god dækning i alle landsdele og næsten lige mange ruter i landets østlige og vestlige del (tabel 1, figur 2a og 2b).

Tabel 1. Antallet af optalte punkttællingsruter fordelt på DOF's lokalafdelinger i ynglesæsonen 2012 og i vintersæsonen 2011/12. Tallene i parenteserne viser ændringer i forhold til sæsonen inden.

Lokalafdeling	Ynglesæson 2012	Vinter 2011/2012
København	33 (+2)	29 (+1)
Nordsjælland	22 (+4)	24 (-1)
Vestsjælland	45 (+8)	26 (+8)
Storstrøm	31 (+2)	25 (0)
Bornholm	19 0	14 (+3)
Fyn	28 (+4)	30 (+7)
Sønderjylland	18 (0)	16 (0)
Sydvestjylland	12 (-2)	11 (0)
Sydøstjylland	42 (+1)	37 (+7)
Vestjylland	26 (-5)	25 (+1)
Østjylland	52 (-2)	39 (0)
Nordvestjylland	18 (-4)	17 (0)
Nordjylland	28 (+4)	13 (+3)
Total	374 (+12)	306 (+29)

Figur 1. Antallet af punkttællingsruter i henholdsvis vintersæsonerne 1975/76-2011/12 (blå søjler) og ynglesæsonerne 1976-2012 (røde søjler).

Figur 2. Ynglefugleruter optalt i 2012 (øverst) og vinterfugleruter optalt i 2011/12 (nederst) angivet med sorte prikker, mens ruter senest optalt i ynglesæsonen 2011 og vintersæsonen 2010/11 er angivet med hvide prikker. Kortene viser tillige grænserne for DOF's lokalafdelinger.

Vibe hun med unge, Kalvebod Fælled, 5. juni 2012.
Foto: Lars Maltha Rasmussen

Arternes bestandsudvikling

Hvert år udarbejdes bestandsindeks for alle de almindelige arter. For hver art vises tillige en tendens, der beskriver udviklingen for hele perioden, der i dette tilfælde er 37 år. For visse af arterne er tidsperioden dog kortere som følge af, at antallet af registrerede fugle ikke har været tilstrækkeligt stort i de første år.

Udviklingen for de enkelte arter kan findes på www.dof.dk/punktindeks. Vurderingen af de enkelte arters bestandsudvikling kan anvendes som en form for 'barometer', der viser om arterne har det godt eller skidt. Et af de vigtigste formål med overvågningen af de almindelige fugle er også netop at have kendskab til de enkelte arters udvikling.

Pattedyr

Udviklingen for de fire hyppigst registrerede pattedyr (hare, rådyr, ræv og egern) er beregnet. Resultaterne viser, at rådyr er i signifikant fremgang i yngleperioden, og hare, ræv og egern er i signifikant tilbagegang.

I vintertællingerne, hvor antallet af registreringer er generelt lavere, ses en signifikant fremgang for rådyr og en signifikant tilbagegang for egern.

Fuglenes bestandsudvikling i Vest- og Østdanmark

Med punkt-tællingerne opnår vi kendskab til de almindelige fugles bestandsudvikling i Danmark. Ofte kan vi dog have interesse i at kende udviklingen for

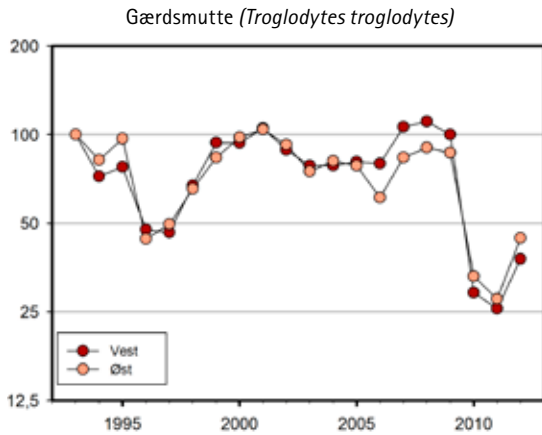
en art i et noget mindre geografisk område, da der kan være forskellige tendenser i forskellige delområder af landet. Når vi således vælger at undersøge udviklingen i et mindre område, vil det uundgåeligt medføre, at der ikke kan beregnes et bestandsindeks for de mest fåtallige arter. Generelt er det sådan, at usikkerheden på de beregnede bestandsindeks er stigende med de færre data, som et mindre område med færre ruter naturligt nok har i forhold til et større område. Jo mere almindelig en art er, og jo flere ruter, der bliver talt på, des mindre område kan vi vælge.

I denne analyse har vi valgt at opdele DK i øst og vest, for at se på eventuelle forskelle i bestandsudviklingerne i disse. Det er velkendt, at mange arter kun forekommer i visse områder af landet, fx topmejsen i Vestdanmark (Jylland og Fyn) eller mangler i dele af landet, fx spætmejsen på Bornholm. Spørgsmålet her er, om der er forskelle i fx landskab, valg af naturtype, arealudnyttelse eller trækbevægelser, der gør, at vi kan se en forskel i tendenserne mellem vest og øst på artsniveau? Vi har valgt en tidsperiode på 20 år for både vinterfugleindeks (1992/93-2011/12) og ynglefugleindeks (1993-2012). Startåret er valgt, så antallet af optalte ruter har været nogenlunde på samme niveau i hele perioden.

Vi har gennemført vest-øst analysen på alle de arter, som der udarbejdes indeks og tendenser på. Der indgår i alt 2,15 mio. optalte fugle i analysen af ynglefugle og 1,82 mio. optalte fugle i vinterfugleanalysen. Disse er for ynglefuglenes vedkommende fordelt med henholdsvis 49,7 % registreringer i Vestdanmark og 50,3

Figur 3. Kort over Danmark, der viser analysens opdeling i en vestlig del (Jylland, der dækker 69 % af landet) og en østlig del af landet (Øerne, der dækker 31 % af landet).

Figur 4. Ynglebestandsudviklingen for Gærdesmutte i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Værdierne for begge indeks er i første år sat til 100, og graferne afspejler derfor udelukkende den relative udvikling igennem perioden, og viser ikke noget om bestandenes størrelser i forhold til hinanden. Dette gælder både denne og tilsvarende efterfølgende grafer. Bestanden har svinget meget mellem årene og fluktuationer ses i begge landsdele.

% i Østdanmark og for vinterfuglenes vedkommende med 43,9 % registreringer i Vestdanmark og 56,1 % i Østdanmark. Fordelingen afspejler ruternes fordeling i landet og ikke nødvendigvis fuglenes, da Jylland udgør en større andel af det samlede areal af landet.

En række arter har sin danske hovedudbredelse i enten den vestlige eller østlige del af landet. Med den opdeling vi her har valgt, vil vi derfor se, at datagrundlaget for disse arter kun er tilstrækkeligt stort til at beregne bestandsindeks i enten den ene eller den anden ende af landet. For de fleste arter er datagrundlaget dog rigeligt stort til at kunne beregne bestandsindeks i både vest og øst.

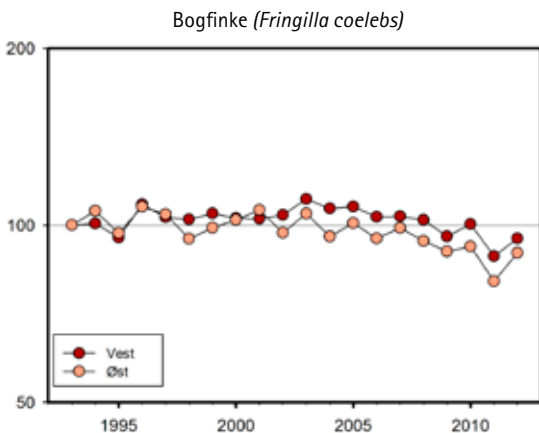
Af de 106 inkluderede ynglefuglearter, er der 82 arter (77 %), hvor der kan beregnes en tendens for både

Gærdesmutte, Vaserne, 17. april 2012. Foto: Helge Sørensen

Vestdanmark og Østdanmark. Af disse er der 47 arter (57 %), der har samme overordnede tendens i vest og øst, fx Gærdesmutte og Bogfinke (figur 4-5).

Visse arter lader til at have sin hovedforekomst i den ene del af landet, hvilket også ses af disse data, hvor de er registreret hyppigere i den ene del af landet end den anden. Fordelingen er beregnet uden hensyntagen til, om der skulle være regionale forskelle i fordelingen af naturtyper og andelen af ruter i vest og øst. Fordelingen viser, at ynglefuglearterne med en fortrinsvis vestlig forekomst primært er arter, der forekommer i naturtyperne hede og nåleskov, og at der er mange vandfugle blandt arterne med en primær østlig forekomst (tabel 2). Noget tilsvarende ses for vinterfuglene og med en del overlap i arter. Det bemærkes

Figur 5. Ynglebestandsudviklingen for Bogfinke i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Der er ingen forskel på tendensen for bestanden i Øst og Vestdanmark.

Bogfinke, Vaserne, 29. april 2012. Foto: Finn Carlsen

også, at en del arter som sanglærke, engpiber, stær og rørspurv, der alle har en ret begrænset forekomst i Danmark om vinteren, hovedsageligt forekommer i Jylland, mens canadagås og silkehale, der begge har nordligere yngleområder har sin væsentligste danske vinterforekomst i de østlige egne af landet (tabel 3).

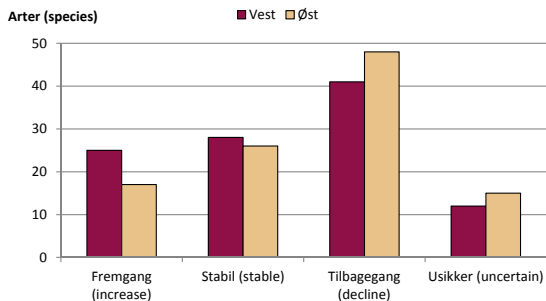
En meget skæv fordeling i landet medfører, at der ikke kan beregnes indeks og tendenser for begge dele af landet. Af ynglefuglene er der ni arter, som der ikke har kunnet beregnes egentlige tendenser for i

Tabel 2. Oversigt over ynglefuglearter med mere end dobbelt så mange registreringer i enten Vestdanmark eller Østdanmark med angivelse af antal registreringer i forhold til den anden del af landet. Der er ikke taget højde for forskelle i antal optalte ruter i øst og vest.

Arter med vestlig forekomst		Arter med østlig forekomst	
Art	Vest-Øst ratio	Art	Øst-Vest ratio
Grønspætte	116,5	Sjagger	17,3
Topmejse	21,9	Ederfugl	10,5
Skovpiber	12,9	Toppet Skallesluger	4,7
Misteldrossel	10,5	Fjordterne	4,3
Bomlærke	9,4	Grågås	3,4
Gråsisken	8,7	Nattergal	2,5
Bynkefugl	5,1	Mursejler	2,5
Grå Fluesnapper	3,4	Knopsvane	2,5
Fuglekonge	3,0	Strandskade	2,1
Sortmejse	3,0	Blishøne	2,0
Ravn	2,8		
Dobbeltbekkasin	2,7		
Sivsanger	2,7		
Engpiber	2,6		
Musvåge	2,2		
Lille Korsnæb	2,1		
Duehøg	2,1		
Husrødstjert	2,0		

Tabel 3. Som tabel 2 blot for vinterfuglearter.

Arter med vestlig forekomst		Arter med østlig forekomst	
Art	Vest-Øst ratio	Art	Øst-Vest ratio
Grønspætte	78,3	Lille Skallesluger	3,6
Bomlærke	21,7	Troldand	3,3
Stær	10,8	Knopsvane	3,3
Topmejse	7,4	Silkehale	2,6
Isfugl	4,2	Blishøne	2,5
Engpiber	3,1	Taffeland	2,3
Lille Korsnæb	2,8	Canadagås	2,3
Sanglærke	2,7	Fasan	2,3
Rørspurv	2,6	Husskade	2,2
Bjergirisk	2,5	Træløber	2,2
Gråsisken	2,4	Skarv	2,1
Sortmejse	2,2	Svartbag	2,0
Gravand	2,1		

Figur 6. Tendensen for ynglefuglearterne i undersøgelsen opdelt på Vest- og Østdanmark.

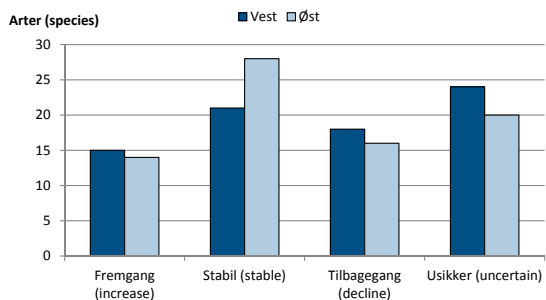
Vestdanmark og 12 arter, som det ikke lod sig gøre for i Østdanmark. For tre arter, vandrikse, natugle og husrødstjert kunne der hverken beregnes tendenser for Vest- eller Østdanmark.

Overordnet set er der flere arter i tilbagegang end i fremgang. Desuden er der flere arter i tilbagegang i Østdanmark end i Vestdanmark, men dog ikke en forskel, der er påvist (figur 6).

Af de 78 inkluderede vinterfuglearter, er der 48 arter (61 %), hvor der kan beregnes en tendens for både Vestdanmark og Østdanmark. Der kan ikke beregnes egentlige tendenser for ti arter i Vestdanmark og seks arter i Østdanmark samt 14 arter i hverken Vestdanmark eller Østdanmark (figur 7). Det større antal arter, som der ikke kan beregnes bestandstendens for om vinteren end i ynglesæsonen skyldes, at der er større variation mellem årene i forekomsten af vinterfugle.

De ti talrigeste ynglefuglearter i Vestdanmark er også de ti talrigeste i Østdanmark (tabel 4).

Men selv blandt de talrigeste arter er der enkelte, hvor arten er registreret noget hyppigere i den ene ende af landet, fx er der registreret 1,48 gange flere bogfinker i Vestdanmark end i Østdanmark og 1,3 gange flere ringduer i Østdanmark end i Vestdanmark. Også for vinterfuglene gælder det, at de ti talrigeste arter er næsten de samme i Vestdanmark som i Østdanmark (tabel 5).

Figur 7. Tendensen for vinterfuglearterne i undersøgelsen opdelt på Vest- og Østdanmark.

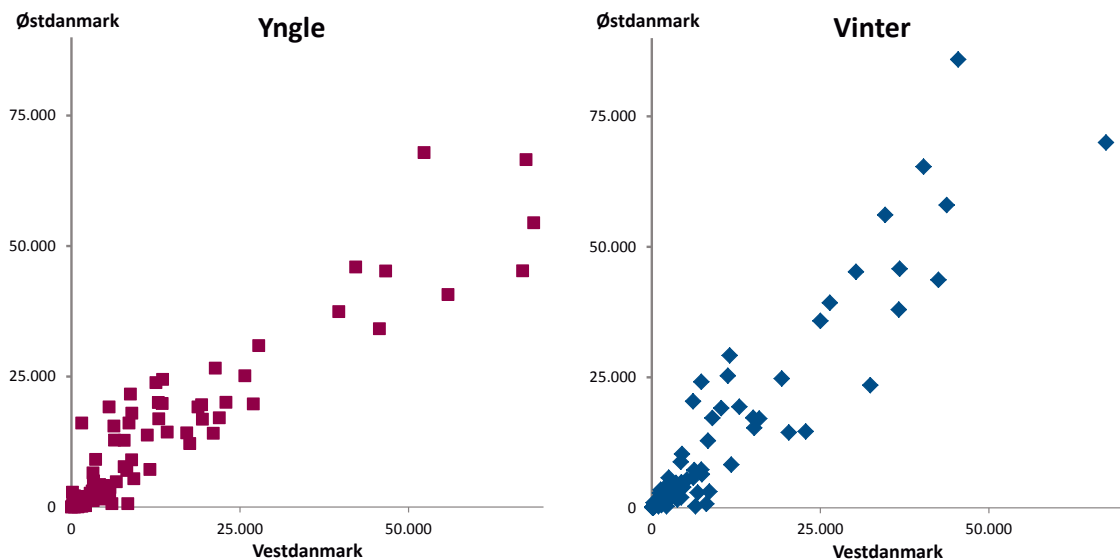
Sølvmåge, Åbenrå, 4. februar 2012. Foto: Ulrik Pedersen

Tabel 4. Forekomsten af de 10 talrigeste ynglefuglearter med angivelse af procent af det totale antal registrerede fugle i det geografiske område.

Top 10	Danmark	%	Vestdanmark	%	Østdanmark	%
1	Solsort	6,2	Stær	6,4	Ringdue	6,3
2	Stær	5,7	Solsort	6,3	Solsort	6,2
3	Ringdue	5,6	Bogfinke	6,3	Stær	5,0
4	Bogfinke	5,2	Sanglærke	5,2	Råge	4,3
5	Sanglærke	4,5	Ringdue	4,9	Bogfinke	4,2
6	Krage sp.	4,3	Krage sp.	4,4	Krage sp.	4,2
7	Råge	4,1	Landsvale	4,3	Sanglærke	3,8
8	Landsvale	3,7	Råge	4,0	Hættemåge	3,5
9	Hættemåge	3,6	Hættemåge	3,7	Landsvale	3,2
10	Sølvmåge	2,7	Sølvmåge	2,6	Sølvmåge	2,9

Tabel 5. Forekomsten af de 10 talrigeste vinterfuglearter med angivelse af procent af det totale antal registrerede fugle i det geografiske område.

Top 10	Danmark	%	Vestdanmark	%	Østdanmark	%
1	Krage sp.	7,6	Krage sp.	8,5	Ringdue	8,4
2	Ringdue	7,2	Ringdue	5,7	Krage sp.	6,9
3	Gråand	5,8	Råge	5,5	Gråand	6,4
4	Råge	5,6	Stormmåge	5,3	Råge	5,7
5	Allike	5,0	Gråand	5,1	Allike	5,5
6	Stormmåge	4,8	Sjagger	4,6	Sjagger	4,5
7	Sjagger	4,6	Sølvmåge	4,6	Musvit	4,4
8	Musvit	4,2	Allike	4,3	Stormmåge	4,3
9	Sølvmåge	4,1	Bogfinke	4,1	Hættemåge	3,9
10	Hættemåge	3,6	Musvit	3,8	Sølvmåge	3,7

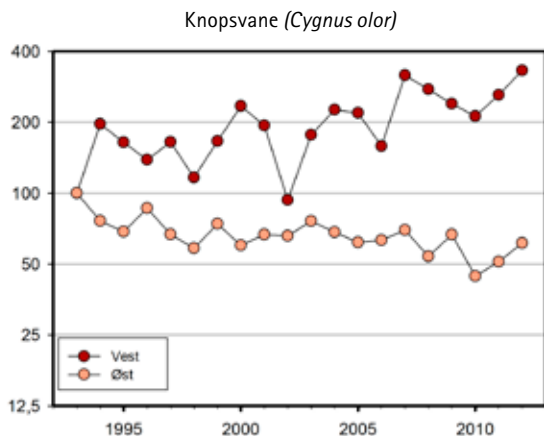
Figur 8. Sammenhængen mellem antallet af registrerede fugle af hver art i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark. Ynglefuglearter er markeret med en rød firkant og vinterfuglearter med en blå rombe.

Der er selvfølgelig en vis variation mellem arternes forekomst i henholdsvis vest og øst, men generelt er der en tydelig sammenhæng mellem forekomsten i vest og i øst, hvilket er illustreret i figur 8.

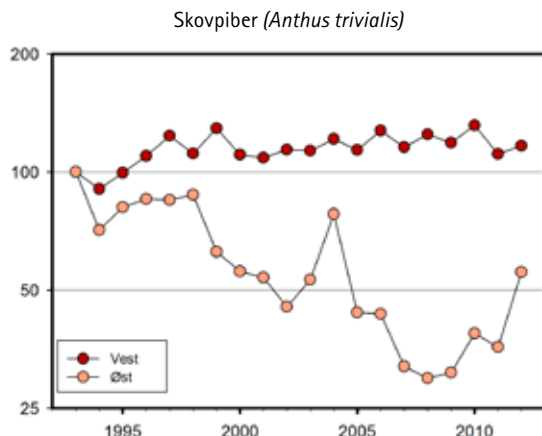
Bestandsudviklingen i et større område som fx Danmark kan teoretisk set bestå af flere forskellige og måske ligefrem modsatte tendenser i mindre dele af landet. For ynglefuglene ser vi sådanne mod-

Knopsvane, Bisserup Havn, 10. februar 2012. Foto: Peter Vadum

Figur 9. Ynglebestandsudviklingen for knopsvane i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Knopsvanen er gået frem i Vestdanmark i modsætningen til i Østdanmark, hvor den er i tilbagegang.

Figur 11. Ynglebestandsudviklingen for skovpiber i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Bestanden er gået meget tilbage i Østdanmark siden begyndelsen af halvfemserne, men ikke i Vestdanmark.

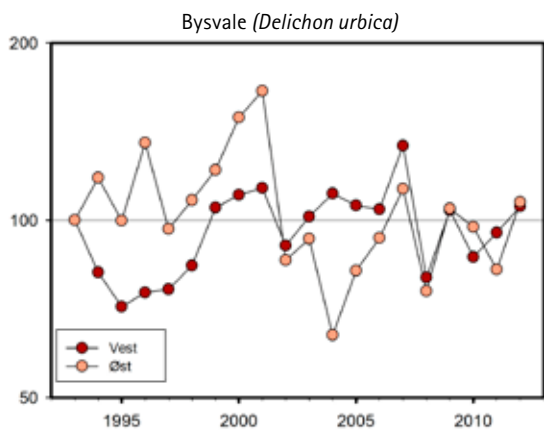
satrettede tendenser for knopsvane, bysvale, skovpiber og stillits, som alle har en signifikant fremgang i Vestdanmark og en signifikant tilbagegang i Østdanmark over de seneste 20 år (figur 9-12).

Der er ingen eksempler på det modsatte for ynglefugle, altså arter med en signifikant fremgang i Østdanmark og en signifikant tilbagegang i Vestdanmark. Generelt synes udviklingen at være mere negativ i Østdanmark end i Vestdanmark, således har 14 af de 26 arter med stabil tendens i Vestdanmark en signifikant negativ tendens i Østdanmark. Dette mønster ses dog ikke i samme grad for vinterfuglenes vedkommende.

I de tilfælde, hvor en art kategoriseres i forskellige tendens-kategorier i de to regioner, kan der være to mulige forklaringer. Enten er der en reel forskel i

Bysvale, Svanemøllehavnen, 30. juni 2012. Foto: Peter Dam

Figur 10. Ynglebestandsudviklingen for bysvale i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Tendenserne gennem hele perioden er forskellige med fremgang i Vestdanmark og tilbagegang i Østdanmark.

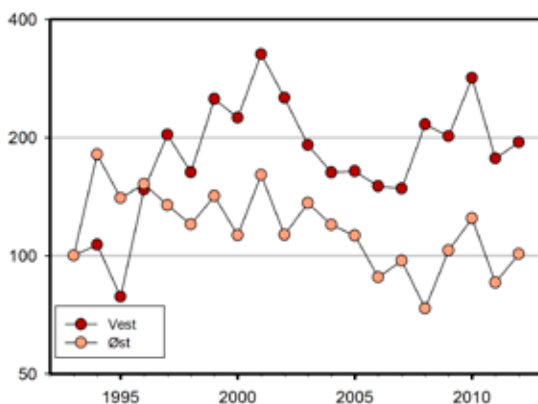

Skovpiber, Løgstrup, 4. juli 2012. Foto: Albert Steen-Hansen

Stillits, Ålbæk Strand, Møn, 20. maj 2012. Foto: Per Schiermacker-Hansen

Stillits (*Carduelis carduelis*)

Figur 12. Ynglebestandsudviklingen for stillits i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Bestanden er kun gået frem i vest.

bestandstendenserne, eller også er mønsteret næsten det samme, men dog med så tilpas stor forskel, at tendenserne estimeres til en fremgang eller tilbagegang i den ene region og som stabil i den anden. Hvis man skal undersøge udviklingen for en art, må man derfor gå ind og teste statistisk, om der er en egentlig forskel, inden man drager de endelige konklusioner.

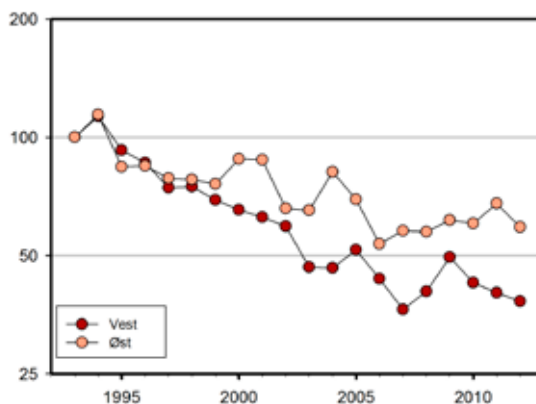
For nogle arter, der kategoriseres til samme tendenskategori i de to regioner, ser vi alligevel, at den årlige ændring er forskellig i vest og øst. Dette ses fx for tornirisk, hvor tilbagegangen har været større i Jylland end på øerne. Bestanden i Jylland er nu på kun 40 % af, hvad den var for 20 år siden, mens det ser lidt bedre ud på øerne, hvor der er 60 % tilbage (figur 13).

Et tilsvarende eksempel, men med modsatte tendenser ses for ravn om vinteren, hvor der er en enorm fremgang i Østdanmark og en noget mindre i Vestdanmark.

Tornirisk, Bøgeskov Havn, 27. juli 2012. Foto: Peter Dam

Tornirisk (*Carduelis cannabina*)

Figur 13. Ynglebestandsudviklingen for tornirisk i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Bestanden er gået mere tilbage i vest end den er i øst.

Ravn, Nørlund Plantage, 27. marts 2012. Foto: Carsten Gørges Laursen

Huldue, Jægersborg Dyrehave, 26. februar 2012. Foto: John Larsen

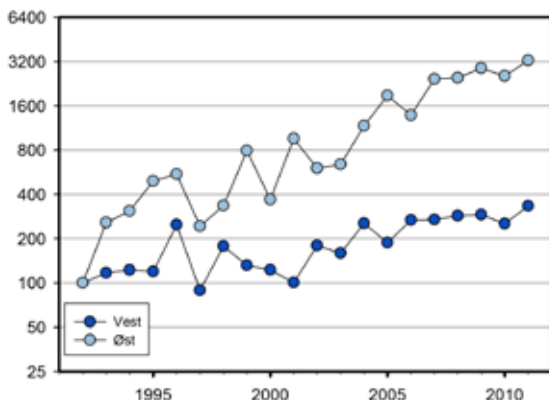
Bestandsudviklingen var nogenlunde ensartet frem til cirka 1998, hvorefter der har været en mere positiv tendens i den østlige del af landet end i den vestlige. Det er dog værd at bemærke, at raven stadig registreres hyppigere i Vestdanmark og reelt skyldes den nuværende store fremgang i Østdanmark blot, at den stadig er ved at brede sig her, og at den store spredning i Jylland skete tidligere (figur 14).

Huldue er et eksempel på, at der kan være en markant fremgang i den ene ende af landet (Jylland) samtidig med en stabil udvikling i den anden (Øerne). Hulduebestanden var dog i fremgang i det østlige

Danmark i årtiet inden, så udviklingen synes blot at have været senere i Jylland; i de seneste år, er der registreret lige så mange hulduer på punkttællinger i Vest- som i Østdanmark (figur 15).

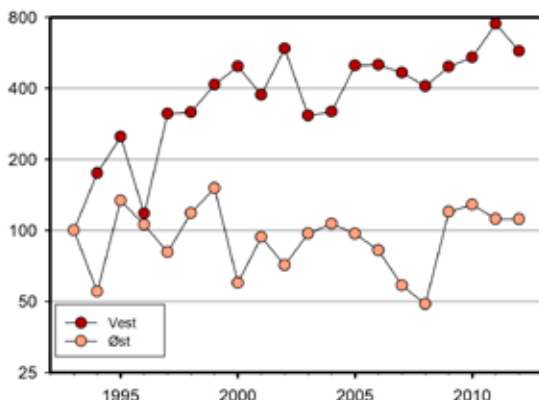
Musvågens vinterforekomst er et af de få eksempler på en art med fremgang i Østdanmark og en stabil udvikling i Vestdanmark. Dette er et eksempel på en art, hvor det overordnede mønster igennem perioden har været ensartet, men hvor udviklingen i de seneste fire år har været så forskellig i de to regioner, at tendenserne for perioden kategoriseres forskelligt. Det ser ud til, at de senere års kolde vintre har haft en

Ravn (*Corvus corax*)

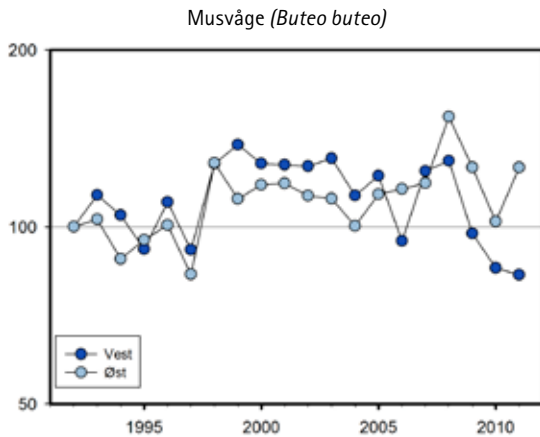
Figur 14. Vinterbestandsudviklingen for raven i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1992/93-2011/12. Bestanden er gået mere frem i Øst- end i Vestdanmark siden begyndelsen af halvfemserne.

Huldue (*Columba oenas*)

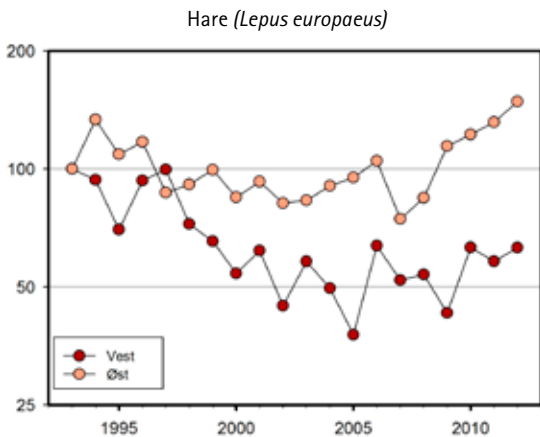
Figur 15. Ynglebestandsudviklingen for huldue i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Bestanden er gået frem i vest til forskel fra Østdanmark, hvor den har ligget stabilt.

større effekt på musvågerne i Jylland end på øerne, i al fald er indeks på periodens laveste niveau i de sidste to år (figur 16).

Figur 16. Vinterbestandsudviklingen for musvåge i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1992/93-2011/12. Bestanden er gået frem i øst, men ikke i vest.

Sammenligningen af bestandsudviklingen i mindre geografiske dele af Danmark kan selvfølgelig også udføres for de pattedyr, der indgår i undersøgelsen. Den stigning, der er set i Danmark over de sidste ti år, ser ud til at kunne forklares af en fremgang i Østdanmark (figur 17).

Figur 17. Ynglebestandsudviklingen for hare i henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark i perioden 1993-2012. Haren er i tilbagegang i Vestdanmark mens bestanden i Østdanmark har været stabil siden begyndelsen af halvfemserne.

Indikatorer

Dansk Ornitologisk Forenings punktællingsdata anvendes til at udarbejde indikatorer til Miljøministeriet på baggrund af bestandsindeks. Disse anvendes i forbindelse med projektet 'Streamlining European

Musvåge, Bornholm, 15. juli 2012. Foto: Johanna M. Hartmann

Biodiversity Indicators for 2010' (SEBI2010) og er en europæisk pendant til den globale målsætning om at udvikle indikatorer, der viser, om man opfylder Biodiversitetskonventionens mål for 2010 om ikke at miste flere arter, økosystemer eller genetiske ressourcer. Indikatorerne kan ses på www.naturstyrelsen.dk.

Da man nåede 2010, var der bred enighed om, at man ikke havde nået målet om at standse tabet af biodiversitet, hvilket senest er gentaget i rapporten 'Danmarks natur frem mod 2020 – om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed' (Det Grønne Kontaktudvalg 2012).

På Biodiversitetskonventionens COP 10 i Japan i oktober 2010 enedes det internationale samfund om at forlænge fristen for at stoppe tabet af biodiversitet til 2020. Danmark er som de øvrige EU-lande forpligtiget til at udarbejde en national strategi og handlingsplan for den biologiske mangfoldighed. Den globale strategiplan indeholder 20 biodiversitetsmål, der skal danne rammerne for dette arbejde. For at kunne udarbejde strategi og handlingsplan, vil det være nødvendigt at inddrage opdateret viden om naturens tilstand i Danmark.

DOF fortsætter som hidtil med at indsamle data på de mange ynglefugle, så der fortsat vil være et kvalificeret grundlag for at kunne vurdere udviklingen hos de danske ynglefugle. Dermed bidrager punktællingerne med et vigtigt element til den samlede vurdering af, om den nye målsætning om at standse tabet af biodiversitet inden 2020 nås.

Formål med indikatorer

Indikatorerne kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype. DOF bidrager hvert år med bestandsindeks for cirka 100 ynglefugle til et europæisk projekt, der kaldes Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS), hvis formål er at udarbejde indikatorer for karakteristiske fuglearter i henholdsvis landbrugsland, skov og for øvrige almindelige fuglearter på europæisk niveau (PECBMS 2012). Disse indikatorer indgår i EU's såkaldte strukturelle indikator "Popu-

Stær, Farstrup, 4. december 2012. Foto: Albert Steen-Hansen

lation Trends of Farmland Birds”, som er et af EU's få direkte mål for den biologiske mangfoldighed.

På europæisk plan er de i alt 148 almindeligt forekommende ynglefugle blevet kategoriseret inden for tre overordnede kategorier: *Almindelige landbrugslandsfugle* (common farmland birds), *almindelige skovfugle* (common woodland birds) samt *øvrige almindelige fugle* (all other common birds). Sidstnævnte kategori rummer de arter, der enten har deres primære forekomst i en anden naturtype end de to nævnte, eller som er udbredt i flere forskellige naturtyper.

På baggrund af indeks for alle ynglefugle er der udarbejdet en indikator inden for hver kategori, baseret på henholdsvis 37, 33 og 78 arter. DOF har i samråd med Miljøministeriet og Danmarks Miljøundersøgelser valgt at lade de enkelte arters kategorisering følge beslutningerne taget i PECBMS.

PECBMS har defineret artssammensætningen i disse kategorier inden for forskellige europæiske regioner, der tilnærmelsesvis svarer til de anerkendte biogeografiske regioner. Danmark hører til den atlantiske region med samme sammensætning af fuglearter som de øvrige vesteuropæiske lande.

I denne rapport anvendes de samme kategorier derfor til at udarbejde tilsvarende indikatorer for Danmark. Artsantallet er selvfølgelig mindre, da en lang række fuglearter enten slet ikke findes i Danmark eller er fåtallige til at lave indeks for, og således indgår henholdsvis 22, 22 og 32 arter i de tre tilsvarende danske indikatorer.

Da DOF udarbejder indeks på en del fuglearter, der ikke indgår ved udarbejdelse af indikatorer på europæisk plan, præsenteres yderligere en indikator i denne rapport. Denne indikator, alle almindelige danske ynglefugle, rummer samtlige ynglefugle i punktællingsdatamaterialet. I denne kategori er inkluderet en række fugle, som ikke indgår i PECBMS's kategorier. Det drejer sig primært om fugle, der yngler i kystnære egne og/eller i vådområder i indlandet.

Indikatorerne opdateres årligt, og der sker en løbende udvikling. Arbejdet er beskrevet mere detaljeret i Heldbjerg & Eskildsen (2008).

Tendenser for indikatorerne

Indeks er her udarbejdet for perioden 1976-2012 (www.dof.dk/punktindeks) og genberegnet, så indeks i år 2000 er sat til 100. Udviklingen for de fire indikatorer i perioden 1976-2012 er beregnet med lineær regression og viser, at der er en signifikant negativ tilbagegang for *Almindelige landbrugslandsfugle*, *øvrige almindelige fugle arter* samt for *alle almindelige danske ynglefugle*, hvorimod der ikke ses nogen signifikant tendens for skovfuglene (tabel 6).

Set over hele den 37-årige periode er indekset nu 40 % lavere for landbrugslandsfuglene, 1 % lavere for skovfuglene, 11 % lavere for de øvrige almindelige arter samt 19 % lavere for alle 106 arter (*alle almindelige arter*) (figur 18).

Inden for det seneste årti (2003-2012) er ændringen således: 16 % lavere for landbrugslandsfuglene, 2 % lavere for skovfuglene, 7 % lavere for de øvrige almindelige fuglearter og 10 % for alle inkluderede arter (figur 18).

Tabel 6. Tendenserne for indikatorerne i de overordnede danske naturtyper 1976-2012 analyseret med lineær regression. Signifikansniveauer er **: $p < 0.01$, *: $p < 0.05$ og NS: ikke signifikant.

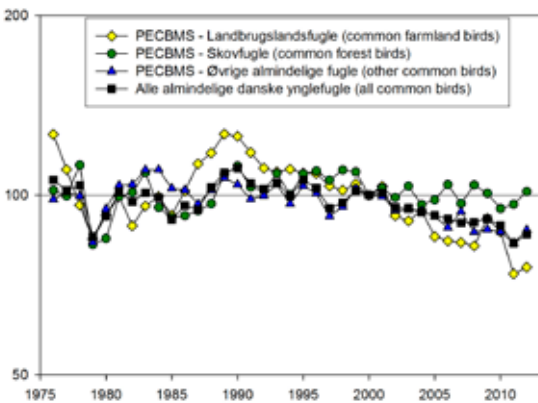
Habitat	Hældning	R ²	P	Signifikans
Landbrugsland (Farmland)	-0,64 ± 0,19	0,25	0,002	**
Skov (Forest)	0,08 ± 0,11	0,02	0,441	NS
Øvrige (Other)	-0,39 ± 0,09	0,35	<0,001	**
Alle (All)	-0,31 ± 0,09	0,24	0,002	**

Silkehale, Thisted, 3. november 2012. Foto: Poul Holm Pedersen

De her præsenterede indikatorer vil blive opdateret hvert år, så udviklingen i de forskellige naturtyper kan følges. Indikatorerne vil desuden blive udviklet og tilpasset, hvis det viser sig at være hensigtsmæssigt.

Landbrugslandsfuglenes dramatiske nedgang ses også på europæisk plan, hvor det gennemsnitlige indeks for 'farmland birds' er faldet med 52 % i perioden 1980-2010. Nedgangen var størst i den første halvdel af perioden, og indekset synes nu at være på et stabilt om end lavt niveau (<http://www.ebcc.info/indicators2012.html>).

Figur 18. Udviklingen for indikatorerne for fuglearter i samme naturtype/kategori for henholdsvis 'landbrugslandsfugle' (22 arter), 'skovfugle' (22 arter), 'øvrige almindelige arter' (32 arter) samt 'alle almindelige danske ynglefugle' (106 arter). Bemærk, at y-aksen er logaritmisk.

Referencer

- Det Grønne Kontaktudvalg (2012). *Danmarks natur frem mod 2020: om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed*. Det Grønne Kontaktudvalg.
- Heldbjerg, H. & Eskildsen, A. (2008). *Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2007*. Årsrapport for Punkttællingsprojektet. Dansk Ornitologisk Forening.
- Heldbjerg, H. M. Lerche-Jørgensen & M.F. Jørgensen (2013). *Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2012*. Årsrapport fra Punkttællingsprojektet. Dansk Ornitologisk Forening.
- Pannekoek, J. & van Strien, A. (2001). *TRIM 3.0 for Windows. (Trends & Indices for Monitoring data)*. Statistics Netherlands, Voorburg.
- PECBMS (2012). *Population trends of common European breeding birds 2012*. EBCC's hjemmeside. Direkte link: <http://ebcc.info/index.php?ID=494>.

Relevante links

- Monitoring af de almindelige danske fugle via DOF's punkttællinger – vejledning, metode, publikationer mv.: www.dof.dk/punkt
- Danmarks Fugle – udbredelse, bestandsudvikling m.v. for de enkelte arter: www.dofbasen.dk/ART
- European Bird Census Council – europæiske trends og indikatorer, TRIM, mv.: www.ebcc.info
- Danske 2010-biodiversitetsindikatorer: www.naturstyrelsen.dk
- Oversigter over indeks og trends for hver art kan findes på www.dof.dk/punktindeks

Bramgæs, Møns Klint, 25. marts 2012. Foto: Per Schiermacker-Hansen

Sandløber, Blåvandshuk, 19. august 2012. Foto: Bo L. Christiansen

Fugle i Danmark 2012

Årsrapport over observationer – meddelelse nr. 40 fra Rapportgruppen

Redigeret af Peter Lange

Indledning

Hermed præsenteres den 35. årsrapport fra Dansk Ornitologisk Forenings Rapportgruppe. Teksten præsenterer en samlet oversigt over forekomsten af en række udvalgte fuglearter- og racer i Danmark. Årsrapporten omhandler de fåtallige arter, som hverken dækkes af punkttællingerne (de almindelige arter) eller Sjældenhedsudvalget (de meget sjældne arter og racer). I alt omtales 145 arter, hvilket er på niveau med den senest udkomne Årsrapport i Fugleåret 2011. Datamængden, der lå til grund for Årsrapporten var fortsat meget stor. For 2012 fandtes der således 1.135.010 poster i DOFbasen, indtastet af i alt 1503 observatører. Hertil kom 8410 poster med ynglepar. Observationerne fordelte sig på 10.978 lokaliteter.

Fugleåret 2012

I 2012 blev der ifølge DOFbasen registreret i alt 357* (mod 361* i 2011) fuglearter i Danmark. Heraf var

63 (60 i 2011) arter på SU's liste, og det endelige antal arter i landet i 2012 afventer derfor SU's godkendelse. 5 af arterne var med sikkerhed undsluppet fra fangenskab eller efterkommere efter fugle, der er udsatte eller undslupne, fx, Moskusand, Rødhøne og Påfugl.

2012 blev rekordår for Nordisk Lappedykker, Sule, Skestork, Kongeørn, Pomeransfugl, Stribet Ryle, Hvidvinget Måge, Lille Flagspætte, Gulhovedet Gul Vipstjert, Sortrygget Hvid Vipstjert og Sydlig Blåhals, mens yderligere 13 arter, heriblandt f.eks. Mallemuk, Rødhalsed Gås, Lille Skallesluger, Sort Glente, Steppehøg, Vagtel, Rødtoppet Fuglekonge, Stor Tornskade og Hvidvinget Korsnæb forekom i antal langt over middel og tæt på rekord.

På denne liste ses en række arter, der er i gang med at øge deres bestand i Danmark eller under indvandring, fx. Skestork, Kongeørn, Fiskeørn, Sorthovedet Måge og Sydlig Blåhals.

Der var igen i 2012 en række arter, som forekom meget fåtalligt og langt under gennemsnittet. Dette gjaldt

Lille Stormsvale, Dværggås, Odinshane, Sabinemåge, Søkonge, Markpiber, Nordlig Blåhals, Fuglekongesanger, Stor Korsnæb, Karmindompap og Hortulan.

* arter der forekommer i flere racer er kun talt med en gang.

Artsliste

Rapportgruppens artsliste omfatter fortsat omkring 190 arter/racer (ekskl. arter der kun omtales i træktabeller). Principielt burde alle medtages i årsrapporten, men forhold som pladshensyn, samt mangel på skribenter der vil bearbejde det store datamateriale fra DOFbasen, gør at kun en del af arterne er omtalt i denne publikation. En række arter har tidligere udelukkende været omtalt i beretningen fra Caretaker-projektets overvågning af sjældne og truede ynglefugle (tidligere DATSY), men da dette projekt er slut nu, er disse arter atter at finde i Årsrapporten. I nogle tilfælde har de nu forhenværende artscaretakere ønsket at fortsætte med at beskrive artens forekomst i Årsrapporten. I andre tilfælde er arterne overtaget af Årsrapportens faste skribenter. Desværre er det ikke lykkedes at finde skribenter der vil løfte opgaven med at sammenstille en årsrapport for alle de nu forhenværende DATSY-arter. I denne Årsrapport vil

man således kigge forgæves efter omtale af en række af de truede engfugle; Brushane, Stor Kobbersnepe, Tinksmed, Stor Regnspove og Stenvender, samt uglearterne Slørgule, Kirkeugle, Perleugle, Stor Hornugle og Mosehornugle. Det er vores håb at det vil lykkes at finde skribenter til disse arter i kommende Årsrapporter. Nogle af uglearterne er dog omtalt i beretningen fra Uglegruppen.

8 arter omfattes af det nye "Projekt Fokuseret Fugleforvaltning", nemlig Stor Skallesluger, Rød Glente, Havørn, Hedehøg, Vandrefalk, Hvidbrystet Præstekrave, Kirkeugle og Perleugle. Det har desværre kun i begrænset omfang været muligt at få samlet data om disse arter, til denne Årsrapport. Det er redaktionens forventning, at en beskrivelse af yngleforekomsten af disse arter fremover vil være at finde i projektets årsberetning i Fugleåret.

For en omtale af status for de almindelige fuglearter, henvises til afsnittet om Punkttællingsprogrammet. For en række arter/racer, er det kun yngleforekomster eller sommerforekomster, der behandles i Årsrapporten, dette er markeret efter artsnavnet ved de pågældende arter. Arternes latinske navne er opdateret ud fra artslisten på DOFbasen.

Rapportgruppens komplette artsliste kan se på gruppens hjemmeside på www.dof.dk.

Skovskade, Egsmark, Ebeltoft, 28. juni 2012. Foto: Bent Nielsen

Usædvanlige forekomster og svært bestemmelige arter/racer

Kvalitetskontrol af data i DOFbasen varetages af DOFbasens Kvalitets Udvalg (DKU). Med hensyn til svært bestemmelige arter/racer, fænologi og usædvanlige antal har Årsrapportens redaktører ligeledes foretaget en kritisk gennemgang i forbindelse med udarbejdelsen af manuskripter, da DKU ikke har nået at behandle alle forekomster. Dog er udeladelse af observationer, som hovedregel sket i overensstemmelse med DKU.

Især for sjældnere arter/racer (Kategori 1 < 100 fugle årligt i Danmark) er alle fund kritisk vurderet, og alle opfordres til ved fund af disse arter/racer, at tilføje kommentarer i DOFbasens kommentarfelt. Fund, der stadig er under behandling af DKU, medtages som hovedregel ikke i Årsrapporten. Vi skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at for storlommerne, Kongeederfugl, Steppehøg, Aftenfalk, kjover (ekskl. Almindelig Kjove), Hvidvinget Måge, Kaspisk Måge, Middelhavssølvmåge, Gråmåge og Hvidvinget Terne medtages som hovedregel kun observationer med køns-, alders- og/eller dragtangivelse, da disse med rimelighed må kunne forventes noteret, før en sikker bestemmelse har kunnet finde sted.

Thorshane, Rørvig, 1. november 2012. Foto: Johnny Madsen

Årsrapportens forfattere

Forfattere og bearbejdere af artsgennemgangene er, i alfabetisk rækkefølge: Erik Groth-Andersen (Svaleklire), Esben Sloth Andersen (spætter), Sten Asbirk (Tejst), Ulf M. Berthelsen (Dværgterne), Lasse Braae (stormfugle), Thorkil Brandt (sædgæs, svaner), Thomas Bregnballe (terne), Ursula Burmann (Hedelærke, sangere, fluesnappere), Peter S. Christensen (ænder), René Christensen (gæs, måger, terner, alkefugle, Gulirisk), Hans Christophersen (Kongeørn, Alm. Ryle, Kærløber), John Hansen (nogle rovfugle, mejser), Tina Høeg Hansen (skrigfugle, Pirol), Ulla Munch Hansen (nogle rovfugle, nogle mejser, Stor Tornskade), Henrik Møller Hestbech (nogle vadefugle), Inger F. Jensen (Lille Præstekrave, Hortulan), Ole Jensen (Natravn, lærker, pibere, svaler, vipstjerter, kragefugle, Rosenstær, Kvækerfinke, korsnæb og Karmindompap), Tommy Kaae (nogle ryler), Peter Lange (nogle gæs, Skkestork, Rørdrum, hønsefugle), Arne Bo Larsen (drosler), Mette Lauritzen (Sort Stork, hvide hejrer), Leif Novrup (Fiskeørn, Vendehals), Henrik Nyrup (kjover), Søren Peter Pinnerup (lappedykkere), Børge Rasmussen (Pirol), Palle A. F. Rasmussen (lommer), Hans Skov (Hvid Stork), Egon Østergaard (Pomeransfugl).

Materiale

Rapportgruppen har udarbejdet Årsrapporter siden 1970. Fra og med 1978 er rapporterne udarbejdet efter stort set samme retningslinjer, og hovedsageligt baseret på samme kilder som nærværende rapport. Grundlaget for rapporten er data i DOFbasen suppleret med informationer fra DOFs lokalrapporter samt fuglestationsvirksomheden og de rutinemæssige trækobservationer ved en række træksteder.

Ved udarbejdelsen af artsoversigterne drager Årsrapportens skribenter stor gavn af og sætter stor pris på de lokale bearbejdnings af det store materiale i DOFbasen, som foretages af de lokale rapportgrupper, og publiceres i lokalrapporterne. Det er et savn for Årsrapporten, at denne lokale bearbejdning desværre kun foregår i et mindretal af landets rapportregioner, og herfra skal der lyde en opfordring til de faunistisk interesserede feltornitologer ude i regionerne om at melde sig til dette arbejde. Det er både lærerigt og gavnligt at deltage i den proces, som det er, at skabe et overblik over fuglenes forekomst, på baggrund af de mange indtastede observationer i DOFbasen. Redaktionen vil opfordre til, at publikationen af lokalrapporterne forgår på internettet, således at teksterne bliver tilgængelige for offentligheden så hurtigt som muligt.

Der er ved redaktionens slutning i september 2013 kun udgivet to lokalrapporter for 2012: *Fugle og Dyr i Nordjylland 2012* og *Rørvig Fuglestation 2012*. Redaktionen har haft adgang til dele af manus til *Fugle i Østjylland 2012*.

Det skal her præciseres, at det *ikke* er muligt for Årsrapportens medarbejdere at gennemgå de mange hjemmesider på internettet, hvor der offentliggøres aktuelle observationer. Oplysninger herfra er for det meste kun medtaget i det omfang, de lokale rapportgrupper har indsamlet dem, eller hvor observatøren også har indsendt sine iagttagelser direkte til den

lokale rapportgruppe eller har brugt DOFbasen. Det er overladt til Årsrapportens skribenter selv at afgøre, om de vil eftersøge observationer af deres arter på andre hjemmesider end www.dofbasen.dk.

Fuglestationsvirksomhed og rutinemæssige trækobservationer på en række lokaliteter har bidraget med et stort materiale, i de fleste tilfælde via DOFbasen. Der henvises til afsnittet om årets fuglestationsvirksomhed i *Fugleåret 2012*.

Tak

Tak til Tim Andersen, Preben Berg, Lasse Braae, Bent Jacobsen, Knud Pedersen, Morten Rasmussen, Jacob Sterup, Steen Søgaard og Michael Trasborg for hjælp med sammenstilling af data for udvalgte lokaliteter og arter. Tak til Kent Olsen, Inger F. Jensen og Lars Nørgaard Andersen for hjælp med korrekturlæsning. En stor tak til de mange, der har indsendt deres oplysninger via www.dofbasen.dk, til medarbejderne i de lokale rapportgrupper samt til observatørerne på fuglestationer o.lign. Uden dem var denne rapport ikke blevet til.

Forkortelser anvendt i Årsrapporten

Følgende forkortelser anvendes i rapporten.

ad. adult, voksendragt.
imm. immatur, dragt mellem juv. og ad.

juv. juvenil, den første fulde fjerdragt.
pull. pullus, dunungedragt.
2K aldersangivelse i kalenderår (fuglen "fylder år" ved årsskiftet).
3K+ Fuglen er mindst i sit 3. kalenderår.
pri. Primo, de første 10 dage i måneden.
med. Medio, den 11.-20. dag i måneden.
ult. Ultimo, fra den 21. og måneden ud.
NNØ Trækretning, verdenshjørne (også S, Ø, SV osv.).
SU Dansk Ornitologisk Forenings Sjældenhedsudvalg.
DATSY Caretakerprojektets artsdel, med overvågning af truede og sjældne ynglefugle (tidligere DOF's Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle).
DKU DOFbasens KvalitetsUdvalg.
sdr. sommerdragt.
odr. overgangsdragt.
vdr. vinterdragt.
h fuglen er hørt.
R rastende
RI ringmærket (fuglen er fanget til ringmærkning).
fou. fouragerende.
sy. syngende.
T trækkende.
TF trækforsøg.
OF overflyvende.

Vandstær, Rådmandshaven, Næstved, 10. februar 2012. Foto: Peter Vadum

Artsgennemgang

Islom, Grenen, 21. maj 2012. Foto: Knud Pedersen

Islom *Gavia immer*

Der blev i 2012 i alt registreret 68 fugle fordelt med 37 i første halvår og 31 i andet halvår. Det var betydeligt flere end i 2011 (51 fugle), men på samme niveau som 2010 med 66 fugle. De eneste vinterfund i første halvår var 6/1 1 2K+ S Fjaltring (VJ), 15/1 1 2K+ R Grenen (NJ) og 20/1 1 2K+ R ud for Skagen Havn (NJ). Bortset fra 6/4 1 ad. i sdr. N Tontoft Nakke (SJ) registreredes der ingen før forårstrækket indledtes ved Skagen ultimo april (NJ). Her blev i perioden 29/4-8/6 noteret i alt 24 ad. i sdr. + 3 2K, alle nordvesttrækkende bortset fra 8/6 1 2K østtrækkende. De største dage var: 14/5 3 ad. i sdr. NV, 19/5 3 ad. i sdr. NV samt 21/5 2 ad. i sdr. og 1 2K NV. De øvrige forårsfund var: 4/5 1 ad. i sdr. V Feddet (ST), 12/5 1 ad. i sdr. V Gilleleje (NSJ), 12/ 5 1 ad. i sdr. N Lyngvig (VJ), 13/5 1 2K N Blåvands Huk (SVJ), 16/5 1 ad. i sdr. N Syrodde, Læsø (NJ) og 18/5 1 ad. i sdr. NØ Feddet (ST). Det kan desuden nævnes, at der ikke blev registreret Islom under den målrettede eftersøgning af storlommer fra skib i farvandet nord

for Anholt 15/4. Forekomsten i andet halvår indledtes med et sommerfund og to tidlige efterårsfund ved Skagen (NJ): 5/8 1 2K R, 16/9 1 3K+ i odr. Ø og samme dag 1 2K R. Ved Skagen (NJ) blev der efterfølgende i perioden 22/10-9/11 set 5 østtrækkende og 3 rastende fordelt med 5 ad., 1 2K+, 1 1K+ og 1 1K. I oktober-november noteredes derudover i alt 18 fugle fordelt med 5 i de indre farvande og 13 langs den jyske vestkyst mellem Hirtshals (NJ) og Fanø (SVJ). Aldersfordelingen af de 18 fugle var 13 ad., 2 2K+, 1 2K og 2 1K+. Af mere bemærkelsesværdige observationer fra denne periode kan nævnes 13/11 1 ad. i sdr. S Gedser Odde (ST) og 14/11 1 ad. i odr. trækkende sydvest ind over land ved Nordmandshage (NJ). Fra december kun følgende to fund: 22/12 1 1K R Hirtshals Havn (NJ) og 26/12 1 1K+ Ø Hanstholm Havn (NJ).

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af Islom 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	51	5	4	0	0	1	0	1	1	2	3	0	68

Hvidnæbbet Lom *Gavia adamsii*

Årets i alt 31 fugle var fordelt med 24 i første halvår og 7 i andet halvår. Der blev i første halvår registreret to forekomster, som må betragtes som vinterfund: 12/2 1 2K+ i vdr. R Fjaltring (VJ) og 23/3 1 2K+ i vdr. R Hvidbjerg Strand (SVJ). De øvrige fund i første halvår blev alle noteret mellem medio april og primo juni; heraf 7 østtrækkende og 1 vesttrækkende ved Skagen (NJ) i perioden 18/4-3/6 fordelt med 7 ad. i sdr. og 1 2K. Årets mest spændende forekomst var dog uden tvivl de i alt 10 rastende fugle, som 15/4 ved målrettet eftersøgning fra skib blev registreret i farvandet nord for Anholt (ØJ). Aldersfordelingen af de rastende fugle ved Anholt er lidt usikker, men er oplyst som 1 ad. i sdr. 4 3K+, 3 2K+ og 2 2K. Det skal bemærkes, at der i farvandet nord for Anholt allerede i april 2009 fra skib blev registreret flere rastende Hvidnæbbede Lommer og Islommer. Imidlertid er der for denne forekomst stadig ikke fremlagt nærmere dokumentation for det præcise antal, hvorfor resultatet endnu ikke kan

bringes i Årsrapporten. De resterende forårsobservationer i 2012 var: 14/4 1 ad. i sdr. Ø Gulstav (F), 22/4 1 2K+ i vdr. S Harboøre Tange (VJ), 25/5 1 ad. i sdr. Ø Gilbjerg hoved (NSJ) og 5/6 1 ad. i sdr. S Bækbygård Strand (VJ). Forekomsten i andet halvår indledtes med et usædvanligt sommerfund fra Det Gule Rev nordvest for Hanstholm (NJ), hvor en formentlig ad. i overvejende sdr. sås fra skib 25/7. Desuden bemærkedes følgende ret tidlige efterårsforekomster: 5/9 1 2K SV Kikhavn (NSJ) - trækkende mod Isefjorden, 29/9 1 2K S Ørhage (NJ) og 27/9 1 ad. i sdr. S Blåvands Huk (SVJ). De øvrige mere normale efterårsfund var alle fra Skagen (NJ): 22/10 1 i ad. i sdr. Ø, 28/10 1 ad. i sdr. Ø og 9/11 1 ad. i odr. Ø.

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af Hvidnæbbet Lom 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	13	3	2	10	0	0	1	0	0	2	0	0	31

Hvidnæbbet Lom, havet ca. 18 km nord for Anholt, 15. april 2012. Foto: Kent Olsen

Gråstrubet Lappedykker *Podiceps grisegena*

I 2012 blev der lagt lidt flere fugle (27.867) ind end året før, og de var fordelt på et lidt større antal lokaliteter (858); det reelle antal fugle reduceres dog væsentlig efter fjernelse af de mest åbenlyse gengangere. Der blev indrapporteret ynglepar fra 87 lokaliteter, hvoraf der på de 26 er foretaget bearbejdnings, hvilket er lidt lavere end i 2011. Et forsøg på at estimere ynglebestanden på baggrund heraf giver 204-259 ynglepar. Ud fra angivelser af ynglefugle (YF-koden) estimeres derudover 159-408 ynglepar, idet der er forsøgt ikke at få gengangere med, hvor der er rapporteret om både ynglepar og ynglefugle; i alt 363-667 par, hvilket er på niveau til en lille smule højere sammenlignet med bestanden i 2011. Det kan være svært at give et mere præcist tal, da mange kun har oplyst om ynglefugle (YF-koden) på en given lokalitet, og der opfordres til at lave flere indtastninger af ynglepar. Fra Bornholm blev der kun rapporteret om 2 ynglefugle (max. 1 par) fra Svinemosen. I alt blev der registreret 387 unger ved 247 - 356 par, hvilket giver 1,1 - 1,6 unge/par; dette var på niveau med ungeproduktionen i 2011.

Lokaliteter med flest indrapporterede ynglepar var de klassiske: Lidsø - Tjørnebjerg (ST) 15-18, Åen, Årø (SØJ) 12-15, Saksfjed - Fugleværnsfondens område (ST)

10-14, Sundet - Faaborg (F) 10-12 og Hornbæk Enge, v. Gudenåen (ØJ) 10-12. Desforuden var der lokaliteter med over 40 registrerede ynglefugle: Lille Vildmose (NJ) 144, Botofte (F) 91, Omø Mose (VSJ) 55, Lidsø - Tjørnebjerg (ST) 49 og Halkær Sø og Ådal (NJ) 41. Fra Vestamager (KBH) blev der kun rapporteret om få ynglepar: 2 Hejresøen, 2 Storehøj Sø, 1 Enghøj Sø, samt 1 Villahøj Sø.

På flere kyst-strækninger var der store antal af rastende fugle uden for yngletiden, således 12/11 61 Lystrup Strand (ØJ), 29/12 58 havet ud for Ulvshale Sommerhusområde (ST), 28/12 24 havet ud for Ålebæk Strand (ST) og 28/10 23 havet ud for Nordfelt Fredskov (ST).

De bedste træklokaliteter skal kort omtales. Forårstræk: på 5 dage i perioden 3/4-25/4 i alt 563 Ø Hyllekrog (ST), med max. 25/3 195 Ø; desuden bør nævnes 13/1 68 NV Fyns Hoved (F). Trækket var for Hyllekrogs vedkommende helt i tråd med tidligere år.

Efterårstræk: 10/9-23/11 i alt 107 (63 N og 54 S) Fornæs (ØJ), med max. 10/9 21 N; 2/9-23/12 i alt 107 V-SV Gedser Odde (ST), med max. 8/11 15 SV; begge er lokaliteter, der også de foregående år har ligget i toppen, som efterårs træklokaliteter.

(Søren Peter Pinnerup)

Regional fordeling af Gråstrubet Lappedykker (ynglepar) 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
YP + YF 2012	50 - 111	3 - 11	1 - 8	33 - 51	17 - 27	29 - 42	65 - 106	37 - 50	41 - 96	11 - 27	76 - 137	0 - 1	363 - 667

Nordisk Lappedykker *Podiceps auritus*

Efter rensning for de mest åbenlyse gengangere blev rapporteringerne fra 2012 reduceret fra 644 fugle til mindst 452 fugle på 122 lokaliteter, hvilket er ny rekord med godt 20 fugle mere end i 2011 på lidt færre lokaliteter. Fordelingen på individer var 175 i 1. halvår på 96 lokaliteter og 277 i 2. halvår på 68 lokaliteter, hvilket stort set er den samme fordeling af individer som i 2011, men især i 2. halvår på knap 50 % flere lokaliteter. I 1. halvår blev de første fugle set på årets første dage 1/1 1 Sønder sø (Furesø kommune) (KBH), 2/1 9 Borre Mose, Ålebæk Strand (ST) og 2/1 1 Sødringholm Strand (ØJ). 1. halvårs sidste fugl blev set 6/6 ved Astrup Eng sø (SØJ). Der blev i 1. halvår kun set en enkelt flok på over 10, nemlig 19/4 23 havet ud for Ålebæk Strand (ST). De største forekomster var alle rastende/fouragerende fugle: 2/1 9 Borre Mose, Ålebæk Strand (ST), 8/1 9 Ulvshale Sommerhusområde (ST) samt 24/4 7 Fanø Vesterstrand (SVJ). Kun ganske

få trækobservationer blev rapporteret fra 1. halvår: ud over 12 enlige fugle var der 13/1 4 V Børstrup Hage (NSJ), 12/4 3 Ø Hyllekrog (ST), 3/1 2 T Gedser Odde (ST). Der blev ikke rapporteret om ynglefund i 2012.

De første fund i 2. halvår var 20-25/8 1 Ulvedybet, Perlen (NJ), 28/8 1 Fil sø, Sønder sø (SVJ) samt 7/9 1 S Nordmandshage (NJ). 2. halvårs suverænt største forekomst af rastende fugle var 30/10 119 havet ud for Ålebæk Strand (ST) efterfulgt af 9/11 11 Kysten ved Sandflugtsplantagen (VSJ) og 10/11 8 havet ud for Ulvshale Sommerhusområde (ST). Efterårstrækket blev indledt med den allerede nævnte sydtrækkende ved Nordmandshage (NJ), hvorefter der var spredte fund gennem september. Der var 7 rapporteringer af mere end 2 fugle ad gangen under trækket, med 25/11 4 SV Gedser Odde (ST) som max. Ud over det nævnte var der ingen lokaliteter med træk af betydning i 2012.

(Søren Peter Pinnerup)

Regional fordeling af Nordisk Lappedykker 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	6	3	13	3	8	16	4	17	2	16	70	17	175
2. halvår	23	1	13	7	7	10	1	25	9	15	153	13	277

Nordisk Lappedykker, Kongens Kær, Vejle, 5. april 2012. Foto: Peter Nielsen

Sorthalset Lappedykker *Podiceps nigricollis*

Der blev i 2012 rapporteret mindst 1571 Sorthalsede Lappedykkere på 141 lokaliteter, hvilket antalsmæssigt er knap 100 flere end i 2011, og på det samme antal lokaliteter. Der blev rapporteret om 80-87 ynglepar (YP) fra 11 lokaliteter, hertil er der foretaget bearbejdning af antal ynglepar på yderligere 2 lokaliteter med i alt 11-12 ynglepar, så det sammenlagt bliver 91-99 ynglepar. Vurdering af de 92 indrapporterede ynglefugle (YF) giver herudover yderligere 10-26 par fra 10 lokaliteter. Desuden blev der rapporteret om 18-25 par med unger fra 9 lokaliteter, men uden YF-koden. Hvis man ser på det maksimale antal fugle set i yngletiden (her sat til perioden 15/5-15/7), er der indrapporteret 225 fugle – svarende til max. 110 par - der ikke er indeholdt i ovennævnte. En forsigtig vurdering giver således en samlet ynglebestand på 174-260 par, hvilket er mindre end i 2011 men betydelig højere end i 2010. På de tre største kolonier blev der rapporteret om unger: Kongens Kær (SØJ) 25, Kogleaks (NJ) 51 og Kærup Holme (NJ) 45, mens der heller ikke i 2012 er rapporteret om unger fra Mossø (ØJ).

De første fugle indfandt sig medio marts: 13/3 1 Egå Engsø (ØJ), 14/3 3 Brabrand Sø (ØJ) og 20/3 4 Sundet - Faaborg (F). Det største antal set i første halvår var 26/6 100 Kogleaks, 4/6 90 Kongens Kær, 19/5 40 Føns Vang (F) og 22/5 38 Brabrand Sø, hvilket er nogle af de sædvanlige lokaliteter med store forårstal. Efter yngletiden (15/5-15/7) blev der set større sommerflokke flere steder, hvor de største tal var; 1/8 126 Borre (Horsens Fjord) (ØJ), 1/8 90 Vorsø, fjorden syd og øst for (ØJ), 9/8 68 Hjarbæk Fjord, nord (NJ), 1/8 47 Sejlet Nørremark/Horsens Fjord midt (ØJ) og 17/7 12 Noret (VJ) for at nævne alle sommerflokke på mere end 10 fugle.

Sorthalset Lappedykker, Kongens Kær, Vejle 30. maj 2012.
Foto: Klaus Dichmann

Årets sidste fugle blev set 30/10 2 Sønderborg Bugt (SJ), 17/11 1 Lakolk Strand, Rømø (SJ) og 21/11 1 Kongens Kær. Der blev heller ikke i 2011 registreret egentlige vinterfund.

(Søren Peter Pinnerup)

Tabellen er udarbejdet efter nogenlunde de samme principper som i Fugleåret 2007-2011. Dvs. at en lokalitet medtages, når der er gentagne indrapporteringer (mere end 2) i yngletiden (her er sat til 15/5 – 15/7), eller der er indrapporteret ynglefugle og/eller unger. Min. YP og max. YP angiver antal ynglepar indrapporteret i DOFbasen. Unger angiver, om der foreligger observationer af pull. eller juv./1K-fugle i tiden 15/5 – 15/7. Max. YF angiver det maksimale antal fugle på lokaliteten i yngletiden. * angiver at fuglene er indrapporteret i DOFbasen med adfærdskoden YF.

Kursiv angiver, at tallet stammer fra en bearbejdning.

Ynglelokaliteter for Sorthalset Lappedykker 2012

Lokalitet	Region	min.YP	max.YP	max. YF	Unger
Botofte / Botofte Skovmose	F			10*	x
Brahertrolleborg Gods	F	1	3	7	x
Føns Vang	F	1	1	40	x
Sundet - Fåborg	F	11	12	28	x
Søen, Valdemarslot	F	4	4	8*	x
Vitsø	F			35	x
Ølundgårds Inddæmning	F	1	1		
Juelstrup Sø	NJ			4	
Kogleaks	NJ	5	6	54	x
Kærup Holme	NJ	4	4	33	x
Lille Vildmose, De vandfyldte gravebaner	NJ	2	3	10	x
Vilsted Sø	NJ			24	x
Østerådalen NORD	NJ	6	6	12*	x
Gurre Sø	NSJ			5	
Ejsbøl Sø	SJ			10	
Ketting Nor og enge	SJ			2	
Margrethekog Syd (syd for Vidåen)	SJ			2	x
Saltvandssøen	SJ			3	x
Slivsø, Hoptrup	SJ			17	x
Broksø Enge	ST			5	
Sneum Digesø	SVJ			4*	
Astrup Engsø	SØJ			4	
Kongens Kær	SØJ	50	53	90*	x
Nørrestrand	SØJ			2	
Søndervese	VJ	1	3	1	x
Vest Stadil Fjord	VJ			18	x
Brabrand Sø (samlet)	ØJ			38	x
Egå Engsø	ØJ	3	3	14	
Hornbæk Enge, v. Gudenåen	ØJ			4	
Lindholm Hoved	ØJ			6	
Mossø vestende	ØJ			4	
Total		89	99	494	
Antal lokaliteter	31				18

Mallek, Bulbjerg, 2. juli 2012. Foto: Tonny Ravn Kristensen

Mallek *Fulmarus glacialis*

Materialet i DOFbasen udgøres af 929 registreringer (852 i 2011), der dækker ca. 41.430 fugle (14.095 i 2011), dvs. knapt 45 fugle pr registrering (20 i 2011). Forekomsterne i Skagerak var betydelig større end sidste år, og dette havde lidt positiv effekt på fuglemængderne ned langs den jyske vestkyst. I Kattegat noteredes der derimod et fald.

Den nordjyske dominans i materialet er blevet endnu større – NJ tegnede sig for over 97% af årets Mallek. I alt noteredes over 100 fugle ved 31 tilfælde, heraf stod Skagen for de 26 dage.

Lidt blæst først i januar gav pæne tal i Kattegat: 4/1 50 Gilleleje (NSJ), 6/1 18 Børstrup Hage (NSJ), 15 Kikhavn (NSJ), 40 Korshage (VSJ), 23 Fyns Hoved (F) og 15 Trelde Næs (SØJ). 13/1 514 Grenen (NJ) blev månedens største tal.

Februar til april var ret vitaminfattige. Månedsmax. blev 26/2 88, 4/3 10 og 29/4 16 alle Skagen (NJ).

Der var pæne tal først i maj, bl.a. 7/5 307 Hanstholm Havn (NJ), som blev fulgt op af et par store forekomster midt i maj: 17/5 1000 og 18/5 2090 Skagen, der smittede af længere nede på vestkysten, hvor 17/5 49

Vejby Klit (VJ) blev forårets største tal.

Sommerperioden var stille ud over Skagen, hvor de bedste tal blev 6/6 400, 15/7 386 og 23/8 681. Endvidere bemærkedes 25/7 170 rast Hanstholm.

September max. ved Skagen blev 9/9 1500 NV, 15/9 1572 V og 21/9 1000 NV. Midt på måneden noteredes årets største sjællandske forekomst med 15/9 77 Børstrup Hage. De følgende dage kulminerede det ved vestkysten: 16/9 22 Blåvands Huk (SVJ) og 17/9 13 Bjerregård Strand (VJ).

Der var nogle rigtigt flotte oktobertal fra NJ: 9/10 med 6213 Skagen, 3251 Lild Strand, 1850 Hirtshals Havn og 9912 Roshage blev ikke rigtig fulgt op andre steder. Kattegat skuffede lidt 9/10 med 42 Børstrup Hage, 26 Korshage og 2 Fornæs (ØJ). 8/10 var bedre med 55 Børstrup Hage.

I november – december var der kun nævneværdigt fund fra Skagen med 7/11 334 og 10/12 75 som månedsmax.

Roshagetallet fra 9/10 er det næststørste i DOFbasen, kun overgået af 19/10 1980 18.000 Hvide Sande (VJ).

(Lasse Braae)

Regional fordeling af Mallek 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Fugle	40372	230	184	6	19	0	34	97	0	487	1	0	41430

Sodfarvet Skråpe *Puffinus griseus*

Nedgangen i forhold til sidste år var slet ikke så markant som for de øvrige ægte pelagiske arter. Årets resultat ligger blot en anelse under gennemsnittet. Uden reduktion for gengangere fra lokalitet til lokalitet giver DOFbasens i alt 189 registreringer (234 i 2011) 156 fugle (196) fra 34 lokaliteter (31 i 2011) – bemærk stigningen i antallet af lokaliteter.

Den traditionelle vinterobservation kom allerede 13/1 1 Børstrup Hage (NSJ).

Efteråret indledtes tidligt – 23/7 1 Bækbygård Strand (VJ). De næste dukkede op 8/8 1 Agger Tange (NJ) og 1 Blåvands Huk (SVJ) samt 23/8 1 Skagen (NJ). I perioden 3/9 – 9/9 var arten daglig. Resten af september gav 7 observationsdage. I oktober blev arten set på 10 dage. I årets to sidste måneder var der blot disse: 3/11 2 Rosenvold (SØJ), 4/11 1 Issehoved (ØJ) – ny art for Samsø, 5/11 1 Nordmandshage (NJ), 7/11 1 Kikhavn (NSJ), 11/11 2 Henne Strand (SVJ), 26/11 1 Bjerregård Strand (VJ) samt 24/12 og 26/12 1 Grenen (NJ).

Årets største dage var ret beskedne. 15/9 1 Roshage (NJ), 1 Vejers Strand (SVJ), 2 Blåvands Huk, 11 Børstrup Hage, 5 Kikhavn, 1 Korshage (VSJ) og 1 Gniben (VSJ), 30/9 1 Jerup Strand (NJ), 1 Hamborg Ø f. Hanstholm (NJ), 2 Ørhage (NJ), 1 Søndervig (VJ), 10 Børstrup Hage, 4 Rågeleje Strand (NSJ), 2 Hyllinge Bjerg (NSJ), 4 Kikhavn og 1 Korshage, 7/10 1 Vejlbj Klit (VJ), 2 Nørre Lyngvig (VJ), 1 Bækbygård Strand (VJ), 1 Børsrose Strand (SVJ), 2 Blåvands Huk, 3 Børstrup Hage, 4 Rågeleje, 9/10 1

Grenen, 4 Roshage, 1 Lild Strand (NJ), 1 Hirtshals Havn (NJ), 2 Hornbæk Strand (NSJ), 2 Børstrup Hage, 7 Tinne-rup (NSJ), 6 Rågeleje Strand, 2 Kikhavn og 1 Korshage.

De samlede totaler for de bedste lokaliteter blev (2011 tal angivet i parentes): Skagen 13 (17), Roshage 13 (14), Blåvands Huk 16 (45), Børstrup Hage 29 (24), Rågeleje Strand 21 (14), Kikhavn 15 (15). I forhold til sidste års liste savnes Nørre Lyngvig 4 (11) og Korshage 5 (26).

Det ses, at der er meget store regionale forskelle. I Nordsjælland var der faktisk flere Sodfarvede end i 2011, medens totalen i det nordvestsjællandske, som det andet yderpunkt, blev reduceret til 1/5. Disse forskelle virker besynderlige. En forklaring kunne være forskel i dækning, men det er ikke tilfældet her. Forklaringen er snarere vejrmæssig – kun suboptimale forhold, der ikke har været i stand til at presse fuglene hele vejen langs kysten.

Kan forekomsterne ved den svenske vestkyst understøtte denne forklaring? Ifølge "Svalan" var der i 2011 mindst 50 fugle her, deraf 36 i september – oktober. I 2012 var der i samme tidsrum ca. 24 i Halland og ca. 33 i Skåne – altså på linje med det samlede resultat for Danmark. På de store dage sås følgende fugle ved Kul-len: 15/9 7, 30/9 17, 7/10 2 og 9/10 1.

Selvom det må formodes i stor udstrækning, at være de samme fugle der iagttages, der hvor lokaliteterne ligger som perler på en snor langs kystlinjen, så er årets resultater forbavsende varierede – forklaring udestår.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af Sodfarvet Skråpe 2012

2011	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Fugle	42	12	23	1	4	0	0	7	0	67	0	0	156
Lokaliteter	11	8	5	1	2	0	0	3	0	5	0	0	35

Almindelig Skråpe *Puffinus puffinus*

Det blev et yderst beskedent år, med blot 23 registreringer i DOFbasen (47 i 2011) – i alt 18 fugle (28 i 2011). Alle fund nævnes.

I maj - juni sås 4 fugle: 12/5 1 S Vejby Klit (VJ), 17/5 2 N Harboøre Tange (VJ) og 5/6 1 N Bækbygård Strand (VJ).

Almindelig Skråpe, Grenen, 21. juli 2012. Foto: Knud Pedersen

Juli var den eneste måned, der ikke skuffede, i alt 8 fugle: 13/7 2 T Blåvand Huk (SVJ), 15/7 1 S Furreby (NJ), 17/7 1 og 18/7 2 Ørhage (NJ). 19/7 blev en fugl set fem steder langs den nordjyske østkyst: 19/7: Gerå Strand (16:41), Sønder og Nørre Klit (17:06), Strandby (17:50), Det Hvide Fyr, Skagen (18:50) samt Grenen (18:53) og endelig 21/7 1 NV Skagen.

Første sjællandske fugl dukkede op 22/8 1 SV Børstrup Hage (NSJ). Ingen blev set i september og oktober blev heller ikke det store sus: 4/10 1 S Nørre Lyngvig (VJ) samt (tilsyneladende?) 4 forskellige fugle ved den nordsjællandske kyst 9/10: 1 S (09:15 – 11:15)

Helsingør Havn, 1 NV (09:50 – 12:00) Hornbæk Strand, 1 NØ 15:14 Kikhavn og 1 SV 15:25 Tinkerup.

Et par Balear/Almindelig Skråpe, der formodes at være denne art fortjener også at nævnes: 6/6 1 NV Grenen og 9/10 07:52 1 NV Korshage (VSJ), dermed 5 skråper ved Sjælland denne dag.

Endelig er der 'rodebutikken' Skråpe sp. Af 21 fugle er blot 4 angivet som uspecificeret eller Almindelig/Balear/Sodfarvet.

Vi skal helt tilbage til 1992 (17 fugle) for at finde et år med færre fugle.

(Lasse Braae)

Lille Stormsvaler *Hydrobates pelagicus*

Død eller levende – 11/1 1 død Thorsminde Havn (VJ) og 17/5 1 T Hvide Sande Havn (VJ) - var årets samlede fund. Herudover var der kun 1 ubestemt Stormsvaler i 2012: 13/12 1 Ø Grenen (NJ) - så det er heller ikke her de gemmer sig.

Dermed blev 2012 det dårligste år siden 2005, hvor det blev til et pænt rundt 0.

Maj iagttagelse er ikke så almindelige – årets fugl blev set i forbindelse med kitesurfing, der dermed for en gangs skyld havde en positiv effekt på fugleforekomsten.

(Lasse Braae)

Stor Stormsvaler *Oceanodroma leucorhoa*

Lidt af en nedtur i forhold til 2011. 49 registreringer i DOFbasen (190 i 2011) fordelt på 18 lokaliteter (36 i 2011). Selv om årets resultat ligger langt under gennemsnittet for de seneste årtier, må det betegnes som et år kun lidt under middel (se figur).

Blæsevejret først i januar gav årets første fugl allerede 4/1 1 Børsmose Strand (SVJ).

I september gik det løs med 26 fugle, stort set alle fra den jyske vestkyst. De bedste dage blev 17/9 i alt 5 (2 Bjerregård Strand (VJ) og 3 Bækbygård Strand (VJ)) og 19/9 4 (1 Roshage (NJ), 1 Vejers Strand (SVJ) og 2 Blåvands Huk (SVJ)).

Oktoberns eneste observationer blev: 3/10 2 Bækbygård Strand, 9/10 1 Røsnæsspidsen (VSJ) og 17/10 1 Ørhage (NJ) og året afsluttedes med 26/11 1 Bjerregård Strand.

Flest fugle blev set på disse lokaliteter: Nørre Lyngvig (VJ) 3 fordelt på to dage, Vejers Strand 3 fordelt på tre dage, Blåvands Huk 7 fordelt på seks dage, Bjerregård Strand 3 fordelt på to dage og Bækbygård Strand 5 fordelt på to dage.

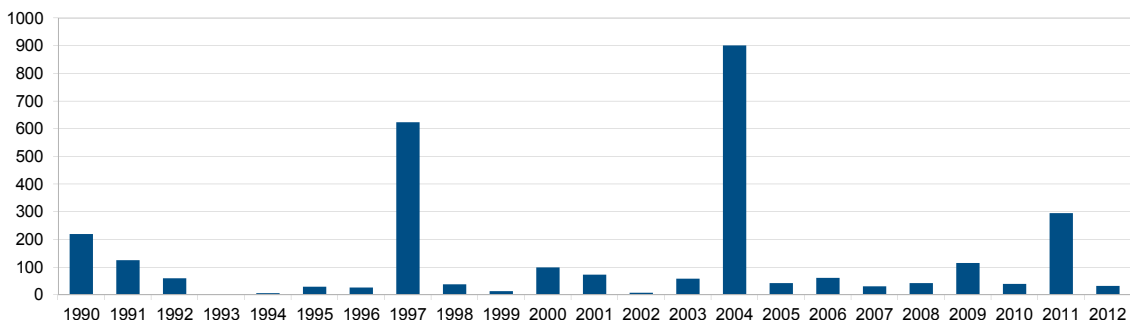
Blandt de mere usædvanlige lokaliteter bemærkes 24/9 1 Feddet (ST) - igen. Det er dog mindst fjerde observation fra stedet, så helt usædvanlig er det ikke og endelig 30/9 1 Helsingør Lystbådehavn (NSJ).

(Lasse Braae)

Regional fordeling af Stor Stormsvaler 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Fugle	3	14	11	0	0	0	0	2	0	1	1	0	32

Stor Stormsvaler forekomst DK 1990 - 2012

Årstotaler for Stor Stormsvaler 1990 – 2012. Bemærk den syvårige cyklus. Dette passer fint med, at også 1983 var et forrygende stormsvaler år. Årsagen skal antagelig findes i relation til klimafænomenet El Niño, der netop har optrådt i de anførte topår.

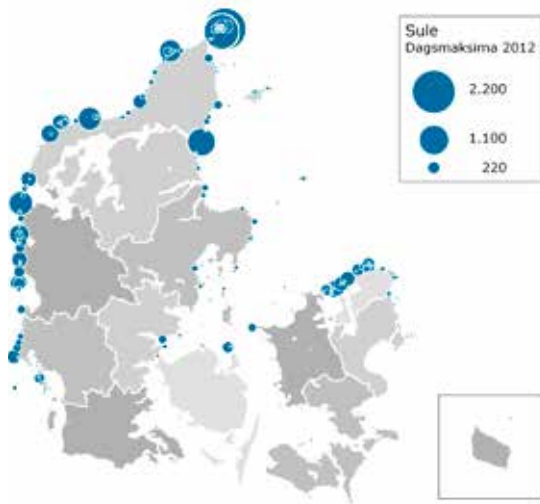
Sule *Morus bassanus*

Datagrundlaget i DOFbasen udgøres af 4537 poster (4029 i 2011) med i alt 102.238 fugle (70.614 i 2011).

Tallene i tabellen er fremkommet ved summering af dagsmax på de enkelte lokaliteter. Der er ikke reduceret for gengangere fra lokalitet til lokalitet, bortset fra nogle enkelte tætliggende, fx. Grenen og Nordstrand ved Skagen.

Fremgangen fortsætter. En 40% stigning i forhold til sidste år! Forekomsten af Sule kan ikke længere anses for 100% vejrbettinget. Arten var daglig i lange tider: 1/1 – 17/1, 28/2 – 9/4, 10/5 – 13/6, 10/7 – 21/8 samt 23/8 – 29/11. Hullerne i de manglende perioder var sjældent på over en dag.

De store forekomster i december 2011 i Skagerak og Kattegat bevirkede, at blæsevejr i januar gav pænt med

Kort: Sule – dagsmax. 2012

fugle, dog skuffede primo med 4/1 87 Grenen (NJ) og 6/1 40 Børstrup Hage (NSJ). 8/1 104 Stensnæs (NJ) var årets første trecifrede tal, 13/1 86 Børstrup Hage var største af rigtig mange sjællandske forekomster. Som indikation på, at der muligvis var en del gengangere kan nævnes 26/1 26 og 28/1 30 rast Hornbæk Havn (NSJ).

I den kolde februar begrænsedes forekomsten til NJ og NSJ med max 25/2 29 Skagen.

Forårstrækket var et rent jysk anliggende, men enkelte fugle tøffede dog rundt i Kattegat. Dage med over 100: 22/3 106, 11/5 104 og 15/5 200 alle Skagen, 12/5 110 Ørhage (NJ) og 17/5 155 Vejby Klit (VJ).

I juni noteredes som mest 5/6 101 Bækbygård Strand (VJ).

Allerede fra juli steg tallene og fra september sås igen fugle i Kattegat. Månedsmax blev 20/7 261 Blåvands Huk (SVJ), 23/8 296 Nørre Lyngvig (VJ) og 29/9 450 Ørhage. Største tal fra Kattegat 30/9 18 Kikhavn (NSJ)

Ny topnotering i oktober i NJ, men også store tal fra den jyske vestkyst. Forekomsten i Kattegat mere normal. Dagsmax fra Skagen fremgår af figur. Eneste firecifrede tal udenfor Skagen var 9/10 1018 Nordmandshage (NJ), medens max ved vestkysten hhv. Kattegat blev 7/10 771 Vejby Klit og 9/10 446 Kikhavn.

I november – december ebbede det ud de fleste steder, så januar 2013 burde blive mere fuglefattig. Som mest blev det til 5/11 168 Nordmandshage, 15/11 182 og 1/12 30 Grenen.

Årets Sule må være den fugl, der slog sig ned på Christiansø – den har bevirket rigtig mange mor-somme kommentarer i DOFbasen. Der er flere dage, hvor der er observationer både på Christiansø og Bornholm, desværre uden tider, og alle formodes at dreje sig om samme individ. Der foreligger også et par indtastninger af 4K fugle – men foto viser en adult. Det kan også være denne, der et par gange har besøgt Gedser. Fundet er blot det sjette for Bornholm – i skrivende

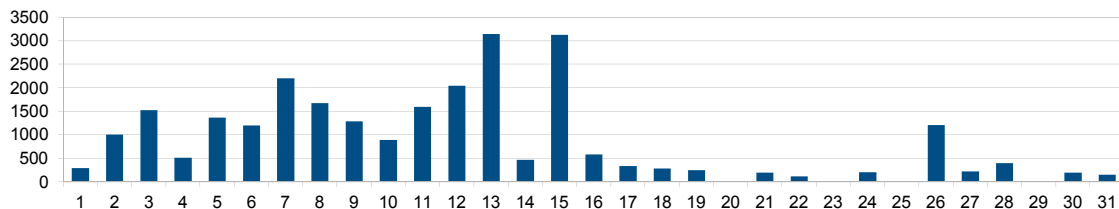
Regional- og månedsfordeling af Sule 2012

2012	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Total
NJ	563	141	1139	680	930	228	1013	1286	4386	35505	1.613	181	47665
VJ	3	1	139	213	521	243	465	795	3156	3336	67	1	8940
SVJ	3		99	79	282	149	861	756	1440	1685	15		5369
ØJ	89	2	19	12	9	9	7	16	120	525	495		1303
SØJ	6				12			1	18	490	138	3	668
SJ			1	9	2				1	1			14
F	8							1	2	273			284
VSJ	9		1	1	6	5			49	1590	39	2	1702
KBH	25									2			27
NSJ	589	37	14	4	73	5	1	2	148	3624	344	38	4879
ST	2			1	3			1	1	1			9
B			1	1	16	7	5	11	11	19		1	1
DK	1297	181	1413	1000	1854	646	2.352	2869	9332	47051	2.711	226	70861

Sule 5K+, Grenen, 13. oktober 2012. Foto: Knud Pedersen

Suler ved Skagen oktober 2012

Største dagstal for Suler ved Skagen i oktober 2012. Det største tal for enten trækkende eller rastende fugle er anvendt. På dage med træk i flere forskellige retninger er summerne adderet.

stund huserer den stadigvæk på øen. De 72 observationer i tabellen drejer sig altså om et og samme individ – helt samme reduktionsfaktor skal nok ikke anvendes i de andre regioner, men der er helt sikkert gengangere både fra dag til dag og fra lokalitet til lokalitet.

En sammentælling for de enkelte lokaliteter giver følgende topscorere i de enkelte regioner (2011 tal i parentes):

NJ: Skagen 33.943 (16.934), Nordmands Hage 4092 (2968), Roshage 2885 (2418), Hirtshals 1640 (547), Ørhage 1357 (939), Lild Strand 1027 (688) og Agger Tange 725 (800).

VJ: Nørre Lyngvig 2755 (1687), Bækbygård Strand 2026 (851) og Vejlbj Klit 1448 (697).

SVJ: Blåvands Huk 4114 (3441) og Vejers Strand 418 (160).

ØJ: Fornæs 546 (234).

SØJ: Rosenvold 501 (421).

F: Fyns Hoved 260 (549).

NSJ: Børstrup Hage 1150 (2588), Kikhavn 916 (1058), Nøddebo Huse 666 og Rågeleje Strand 435 (921).

VSJ: Korshage 1096 (1318) og Klint 414 (437).

(Lasse Braae)

Rørdrum *Botaurus stellaris*

De første paukende fugle blev hørt allerede 26/2 flere steder i Vejlerne (NJ), og fra 1/3 blev der registreret paukende fugle spredt over hele landet. De største koncentrationer var sædvanen tro fra Vejlerne, hvor der blev kortlagt i alt 91 territoriehævdende (paukende) Rørdrummer. Dette var en markant fremgang i forhold til 2011 (55). Den mildere vinter i forhold til de to foregående år har givetvis haft betydning. Næstbedste lokalitet var Lille Vildmose (NJ) hvor der blev registreret op til 16 paukende. Ingen andre lokaliteter havde over 4 paukende.

Paukeaktiviteten ebbede ud i løbet af juni, de sidste trut blev hørt 21/6 ved Husby Sø (VJ) og 23/6 i Lille Vildmose.

Der var en del sete fugle udenfor yngletiden, især fra januar, august og december. Der var i alle tilfælde tale om fugle set enkeltvis eller få sammen.

(Peter Lange)

Rørdrum, Grenen, 25. maj 2012. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Regional fordeling af Rørdrum 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
paukende	112	35	28	3	1	15	14	16	33	4	21	0	282
lokaliteter med pauk.	30	23	17	3	1	8	11	13	26	4	16	0	152
sete fugle uden for yngletid*	12	8	11	5	3	6	4	8	14	5	2	1	79

*= sete fugle 1/1-1/3 og 1/9-31/12

Silkehejre, Vejlerne, 28. juli 2012. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Silkehejre *Egretta garzetta*

I 2012 blev der observeret 17 Silkehejrer i Danmark, hvilket er under halvdelen af antallet fra 2011. Silkehejrerne ankom ultimo april. Første fund var den 28/4, hvor en fugl rastede på Mandø (SVJ).

De fleste fund af arten blev i år 2012 gjort vest for Storebælt. Således blev der i DOFbasen kun indtastet 3 fund øst for Storebælt: 9/6 rastede en fugl ved Dueodde (B), 1/8 rastede en fugl på Christiansø (B) og den 18/10 trak en fugl SV ved Næsby Strand (ST). Dette blev også årets sidste fund af arten.

De største enkeltforekomster var 2 individer på samme lokalitet. Disse fund blev gjort 12/6 på Agger Tange (NJ) 13-14/6 Krogshede og Bøvling Fjord (VJ) samt 5/7 4 ved Nørresø (SJ).

(Mette Lauritzen)

Regional fordeling af Silkehejre 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	4	2	2	2	0	1	3	0	0	0	1	2	17

Sølvhejre, Astrup Engsø, 29. april 2012. Foto: Bo L. Christiansen

Sølvhejre *Ardea alba*

I 2012 blev der observeret Sølvhejrer i alle årets måneder og i alle rapportområder. I alt blev der observeret 61 fugle, når de mest åbenlyse gengangere er sorteret fra.

Årets første observation blev gjort den 1/1, hvor der blev observeret fugle, i flere lokalafdelinger. 1 fugl rastede ved Lille Søgård Sø (SJ), 2 ved Nakkebølle Inddæmning (F), 1 ved Holløse Bredning (NSJ) samt 1 overflyvende fugl ved Tjørring (VJ).

Igen i år rastede en del fugle i Sønderjylland. Den største koncentration af Sølvhejrer var den 17/11, hvor 21 individer blev talt ved Rømodæmningen (SJ). Mange af de fugle der blev observeret i Sønderjylland i 2012, har sandsynligvis sluttet sig til denne flok.

Årets sidste observation blev den 28/12, hvor en flok på 3 fugle trak syd ved Nivå-bugten (NSJ).

(Mette Lauritzen)

Regional fordeling af Sølvhejre 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	5	2	7	2	2	21	2	3	2	5	8	2	61

Sort Stork *Ciconia nigra*

I 2012 blev der observeret 41 Sorte Storke i Danmark. Dette er et stort antal, og dækker over mange forekomster både i Nordjylland og Storstrøm. Den første observation var den 1/4, hvor en trækkende fugl blev set ved Vangså (NJ). En trækkende fugl blev set ved Rørvig By (VSJ) og Nakke Nord (VSJ) den 12/4. Sandsynligvis samme individ blev dagen efter observeret på en række nordsjællandske lokaliteter.

3 trækkende fugle ved Feddet (ST) den 10/5 var den største enkelte forårsforekomst.

Årets største forekomst blev gjort den 12/8, hvor 4 blev observeret ved Sunds Sø (VJ). Årets sidste fugle blev observeret i oktober: En 1K fugl rastede den 30/9 – 1/10 ved Højerup på Stevns (KBH).

Bornholm var den eneste landsdel hvor der ikke var observationer af Sort Stork i 2012.

(Mette Lauritzen)

Sort Stork, Tipperne, 15. august 2012. Foto: Ulrik Pedersen

Regional fordeling af Sort Stork 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	8	4	4	3	1	3	2	3	4	1	8	0	41

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

Storkesæsonen i 2012 var i gang fra 1. januar. I Gundsølille overvintrede yngleparret på reden, og i Veksø på samme egn holdt en enlig fugl til på en rede. Det samme var tilfældet på Agersø (VSJ). Og i Smedager ved Tinglev (SJ) overvintrede en fugl også på en rede, der blev opsat 18/12 2011. Gundsølilleparret, såvel som de øvrige enlige fugle, blev fodret hen over vinteren. De 5 nævnte fugle stammer alle fra det skånske storkeprojekt. Bortset fra Storkeparret i Gundsølille så dukkede de overvintrende fugle op i oktober og november og blev der til ind i marts, hvor fuglene fra Veksø og Agersø trak tilbage til deres ynglepladser i Skåne. Storkeparret i Smedager valgte dog at blive.

Den første fugl, som kom ind med trækket syd fra, var den der blev set i Jærdelund Mose (SJ) på grænsen til Tyskland 13/3. Herefter blev der set flere og flere fugle forskellige steder, jo længere hen i marts man kom. F.eks. 1 i Vibæk på Sydals 23/3 og 2 ved Karise (KBH) 24/3. Først fra midt i april begyndte strejffuglene at stige jævnt i antal over stort set hele landet. Dog slet ikke som rekordåret 2011, hvor omkring 500 fugle gæstede Danmark. I 2012 skønnes 385 forskellige fugle, at have gæstet Danmark. I DOFbasen er der 784 observationer af Hvid Stork fra 2012, men mange af disse er gengangere, som blev set i flere regioner. Når alle indlysende gengangere er trukket fra, så trækkes endnu 10 % fra for at nå til tallet 385. Det ses, at særligt (KBH) og (ST) med henholdsvis 141 og 111 havde mange fugle på besøg. De høje tal afspejler især et stort sensommertræk af skånske fugle. Helt op til 50 fugle blev set i en flok.

De største Storkeflokke i 2012 var de 10 fugle der blev set i Farre syd for Hammel (ØJ) 27/5, og de 11 fugle der blev set 15-17/6 ved Frifelt nær Skærbæk (SJ). Den 5/8 dukkede 50 fugle op ved Boeslunde nord for Skælskør (VSJ). Ringmærker viste at det var fugle fra det skånske storkeprojekt på vej syd på. De 50 fugle var endnu 8/8 om formiddagen i området ved Skælskør. De blev set både ved Espe og Egerup Strand. Ved 17 tiden 8/8 var flokken nået til Bøtø på Falster (ST), hvor de overnattede. Næste dag trak de over Østersøen og syd på. Den 13/9 trak 37 fugle ud fra Falsterbo, men de blev sært nok slet ikke set over Danmark efterfølgende. 11/10 trak 22+4 fugle ud fra Falsterbo. De 22 fugle blev set ved Mandehoved på Stevns (KBH) samme dag. Den 12/10 blev 17 fugle fra denne flok set i Brøderup nordvest for Præstø (ST). 18 af Storkene blev hængende ved Lov lidt længere mod vest frem til 17/10. Om aftenen 17/10 var de fløjet mod nord til Lyngø i Nordsjælland. Efter at have overnattet på Uggeløse kirke, returnerede de til Skåne igen. I første omgang opgav flokken at trække bort. Vel pga. det usædvanligt lune vejr for årstiden.

Årets ynglende Storkepar var:

Gundsølille (NSJ). Parret overvintrede, lagde 3 æg og fik 3 flyvefærdige unger. Begge fugle stammer fra det skånske storkeprojekt.

Storkeparret påbegyndte æglægningen før 1/4 i storkereden på den høje gartneriskorsten. Parret ud-

Ikke siden slutningen af 1940'erne har Storke boet i Smedager ved Tinglev. Her ses det nye par i færd med at parre sig 2. maj 2012. Foto: Hans Skov

Smedagers hanstork fouragerer på gammel vedvarende græsmark fyldt med mælkebøtter. Smedager 2. maj 2012. Foto: Hans Skov

Smedagers 2 Storkunger kunne ringmærkes 7. juli 2012. Foto: Hans Skov

rugede 3 unger, som kunne ringmærkes 25/5. De tre unger var flyvefærdige omkring 5/7. De 3 unger trak bort 12/8, men 19/8 vendte to af dem retur til Gundsøllille og blev her til næste borttræk 26/8. Den tredje unge blev aflæst i Blentarp i Skåne 25/8. 31/8 var den i Björnstorp i Skåne. Siden er den ikke set. De to unger der trak 26/8 kunne følges ved Saksfjed Inddæmning ved Rødby (ST) frem til 2/9, hvor det lykkedes dem at trække over Østersøen til Tyskland.

Smedager (SJ). Par med to æg og to flyvefærdige unger. Smedager var stedet hvor et nyt Storkepar bosatte sig på en pælerede opsat til den overvintrende skånske hanstork 18/12 2011. Hanstorken dukkede op i Smedager omkring 1/11 2011. Den 25/4 2012 ankom en vild hunstork (ikke ringmærket) til reden. En ekstra Stork, der var med, blev hurtigt jaget bort. 6/5 påbegyndte parret rugning, og 7/7 kunne 2 unger ringmærkes. Begge unger fløj af reden 10/8, og dermed kom der for første gang i 8 år flyvefærdige Storkeunger fra en storkerede i Jylland. Den vilde hunstork trak bort med de to unger 30/8, mens hanstorken atter overvintrede. Storkene i Smedager, har som i Gundsøllille, mulighed for at tage udlagt foder. Som i Gundsøllille, så holder fuglene i Smedager op med at spise udlagt foder i de perioder, hvor de selv kan finde nok føde. Indtil omkring 1918 var der i øvrigt en beboet storkerede på selvsamme gård, som det nye par nu bor ved.

Et ungt par viste interesse for storkereden på Haderlevvej 109 ved Ribe fra 14/5, men efter et par uger var de atter væk fra området.

Mindst 3-4 ynglestorke med danske ringe blev aflæst i Sydslesvig og Ditmarsken denne sommer. En fugl fra Gundsøllillereden fra 2010 blev set både ved Veksø og i længere tid i Tryggevejle Ådal. Især ved Lille Tårnby. Den var da i selskab med en umærket fugl. Det er ikke usandsynligt, at disse to fugle i 2013 kan tænkes at forsøge sig som ynglefugle på Sjælland. En fugl udruget i 2005 i Hvedstrup af det samme par, som nu er i Gundsøllille, yngler 25 km vest for Hannover. Den blev aflæst i Sachsenhagen-Hagenburg 10/6. Allerede i 2009 var den ynglefugl i Vechele nær Braunschweig 80 km længere mod sydøst. Den Gundsøllille-ungfugl, som sidste år trak bort fra Sjælland, blev 12/1 2012 aflæst på en losseplads i Valdemingomez ved Madrid. Den var i selskab med mange andre Storke. 19/2 var den nået til Castello d'Empuries ved Girona nordøst for Barcelona. Spanien er tydeligvis overvintringssted for denne fugl.

2012 synes at have været et godt år for Europas Storke. I f.eks. Slesvig-Holsten steg antallet af vilde par fra 232 i 2011 til 248. Hertil skal lægges 55 frit flyvende par, der har en baggrund, som kan minde om Hvedstrup-Gundsøllilleparret, så det totale antal par bliver 303 par. Ungetallet blev dog noget lavt med 553 unger, pga. den våde sommer, der kostede en del af dem livet. I storkelandsbyen Bergenhusen 50 km syd for grænsen var der i 2012 hele 20 par. Det er det højeste antal siden begyndelsen af 1980'erne. I Niedersachsen fik 574 par 975 unger på vingerne. I forhold til 2011 er parantallet steget med 15 %, og man skal 41 år tilbage for at finde et højere antal par (Kilde: NABU AG Storchenschutz).

(Hans Skov/Storkegruppen)

Regional fordeling af Hvid Stork 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	37	12	40	22	24	63	11	61	141	41	111	1	564

*Tallet 564 korrigeres for Storke, der er set i flere regioner til 428. Dette tal reduceres igen med 10 % afhensyn til mulige gengangere, der ikke er fanget i tidligere korrektioner. Det sandsynlige antal forskellige Storke der besøgte Danmark i 2012 bliver da 385.

De første flyvefærdige Storkeunger fra Sønderjylland siden 1996 her fotograferet i Smedager sammen med hunstorken 27. juli 2012. Foto: Hans Skov

Skestork, Vejlerne, 11. august 2012. Foto: Henrik Pedersen

Skestorken fortsatte sin fremgang og der ynglede et rekordstort antal par på rekordmange lokaliteter i 2012. Sikkert som en konsekvens heraf kunne man i sensommeren opleve Danmarks hidtil største koncentrationer af Skestorke i Vejlerne (NJ), hvor mindst 245 af de hvide ibiser blev set. Mange af fuglene var danske ynglefugle.

Der var flg. ynglelokaliteter :

Treskelbakkeholm (ØJ) 2-3 par.

Høje Sande (VJ) 38 reder.

Vår Holm (NJ) 32-35 par.

Djævløen (VJ) 2-3 par.

Langli (SVJ) 25 reder, 60 fugle set, men høj vandstand i foråret halverede antallet af reder, cirka 25 unger kom på vingerne.

På Klægbanken (VJ) og Borreholm (NJ), hvor arten tidligere har ynglet, var der ingen Skestorke i 2012, formentlig fordi der var ræv på øerne.

Der var Skestork i landet allerede fra årets begyndelse, idet en 1K-fugl overvintrede i Vestjylland, hvor den især blev set ved Vest Stadil Fjord (VJ). Den blev set i

området frem til 25/1 hvorefter den forsvandt. Måske blev det alligevel for meget med al den vinter.

De næste observationer skulle vi frem til begyndelsen af marts for at finde; 7/3 8 Høje Sande (VJ), og formentlig samme flok blev set dagen efter ved Skaven Strand (VJ). Herefter var der stort set daglige observationer frem til 20/10 2 Tipperne (VJ). Årets sidste efternølere blev 10-11/11 1 Højer Vade (SJ) samt ret sent 24/11 1 juv. Nors Sø (NJ).

Årets største antal var alle fra Vejlerne (NJ). Øen Melsig i Arup Vejle husede i august en flok på mindst 155 fugle, der i perioder midt på dagen rastede på stedet, inden de i mindre flokke fordelte sig og fløj ud for at fouragere i reservatets enge. I samme tidsrum blev der på Bygholm Vejle (NJ) talt mindst 90 fugle. Summa summarum; Danmarks hidtil største koncentration af Skestorke på mindst 245 individer kunne i sensommeren 2012 opleves i Vejlerne.

25/8 91 Tipperne var største tal uden for Vejlerne.

Udenfor Jylland var der som sædvanlig kun få og små observationer. Her skal nævnes 6/5 1 Ertholmene (B) – det var første fund af arten i nyere tid her.

Det har vist sig, at hollandske og tyske Skestorke kan flyve til Vejlerne for at fouragere en tid i selskab med de lokale ynglefugle fra Limfjordslandet, hvor der yngler cirka 35 par. Og det lader til, at Skestorke, kort efter at de har forladt deres ynglepladser, kan flyve mange hundreder kilometer væk for at søge føde langt fra deres redeområder. En ung fugl fra Slesvig-Holsten i Nordtyskland blev set 51 dage efter ringmærkningen i kolonien i den tyske del af Vadehavet, aflæst i Vejlerne. Også en af de fugle, der blev farveringmærket i kolonien på artens mangeårige ynglelokalitet i Limfjorden, har bevist, at unge Skestorke kan tage på langfart kort efter, at de er blevet flyvefærdige. Denne fugl, "JY", blev bare 15 dage efter ringmærkningen i Limfjordskolonien aflæst 905 kilometer mod syd i Frankrig. I sommeren 2012 var den tilbage i Vejlerne, hvor den blev aflæst.

(Jan Skriver og Peter Lange)

Regional fordeling af Skestork 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	945	597	318	10	2	137	2	0	0	0	3	1	2015

For NJ, VJ, SVJ og SJ er der tale om sum af lokalitetsmax.

Sortsvane *Cygnus atratus*

Der foreligger i alt 19 dataposter og rensset for dobbelt-registreringer udgør årssummen blot 6 fugle. De to forekomster fra ST kan måske også dreje sig om en langtidsstationær fugl, der har bevæget sig mellem en række indbyrdes relativt tæt beliggende lokaliteter. Årssummerne for 2010-12 på 6-16 fugle er markant lavere end

de gennemsnitligt 40 i perioden 2000-09. Det ligger lige for at antage, at disse 3 års relativt hårde vintre har været den væsentligste årsag til de vigende årssummer. Alle årets observationer var enlige fugle og på nær den første 7/1 og den sidste 18/10 lå de alle indenfor perioden 26/4-25/8.

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af Sortsvane 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	2	1	6

Pibesvane, Kongens Mose, 26. januar 2012. Foto: Klaus Dichmann

Pibesvane *Cygnus columbianus*

Årstotalen af rastende fugle udgjorde 5610, hvor 1. halvår tegnede sig for 3151, mens 2. halvår tegnede sig for 2459. Da materialet stort set ikke omfatter koordinerede tællinger, er det dog vanskeligt at vurdere den reelle bestandsstørrelse. Der er således en stærk tendens til, at de største tal i en række af nøgleområderne optræder på forskellige tidspunkter. En medvirkende årsag hertil er utvivlsomt, at en del af forekomsterne på disse skiftende lokaliteter til dels omfatter de samme fugle. I de opsummerede tal for de enkelte lokalområder er der efter bedste evne taget højde for dette forhold. Men da en tilsvarende sortering ikke er mulig for landet som helhed, må det antages, at landstotalerne reelt er for høje.

Ungfugleandelen udgjorde i 1. halvår 7,8 % af 2282 aldersbestemte fugle og i 2. halvår 6,8 % af 4658 aldersbestemte fugle.

Årsummen af trækkende fugle udgjorde 1770, heraf 913 i 1. halvår og 857 i 2. halvår.

Som vanligt blev langt de fleste og største rasttal set i Jylland, mens de fleste træktaal blev registreret i Østdanmark. Største trækforekomst i 1. halvår var 24/3 118 Ulvshale (ST) mens den største trækforekomst i 2. halvår var 28/10 30 Hammeren (B).

De største rasttal i 1. halvår var 7/1 400 Kvie Sø (SVJ), 14/1 122 Gammel Vrå Enge (NJ), 5/3 828 Fiskbæk (SJ), 8/3 127 Vogn Enge (NJ) og 10/3 542 Sønderhede ved Gånsager (SJ). De største rasttal i 2. halvår blev 4/11 269 Egebaksande/Rosvang (NJ), 18/11 542 Enge ved Dvergetved (NJ), 20/11 216 Tanderup Kær (VJ), 19/11 100 Jejsing (SJ) og 7/12 ligeledes 100 ved Nørresø (SJ).

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af Pibesvane 2012 opdelt på hhv. rastende og trækkende fugle

Rast	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	750	325	600	18	195	1000	38	29	30	39	121	6	3151
2. halvår	1150	625	175	47	31	275	3	60	27	45	21		2459
													5610
Træk													
1. halvår	258			32	9	4	63	41	68	94	295	49	913
2. halvår	137	35	29	47	57	119	57	66	120	55	89	46	857
													1770

Tajgasædgås *Anser fabalis fabalis*

Årets sum udgjorde 14.364, hvor 1. halvår tegnede sig for 8709, mens 2. halvår tegnede sig for 5655. Opgørelsen er dog behæftet med nogen usikkerhed, idet der kun i landsdelen NJ er et nogenlunde solidt kendskab til, hvordan og i hvilken udstrækning fuglene flytter mellem de forskellige rasteplasser.

I gennemsnit har årssummen i perioden 2007-11 udgjort 14.566 med 9607 som gennemsnit for 1. halvår og 4959 som gennemsnit for 2. halvår. Der har dog været betydelige variationer fra år til år, idet forekomsterne generelt er meget vejrafhængige. De store antal ses primært i kolde og snerige perioder, mens tallene sædvanligvis er væsentligt mindre, når vejret er mildt. Det er således ikke tilfældigt, at forekomsterne generelt er størst i 1. halvår, hvor vinteren som regel er hårdest.

Alle årets nøglelokaliteter lå sædvanen tro indenfor landsdelene NJ, VSJ, KBH og ST. I årets løb var der ingen enkeltobservationer af mere end 25 udenfor disse kerneområder.

De største forekomster i 1. halvår var: 10/1 2020 Lille Vildmose (NJ), 13/1 1200 Gunderslevholm n. f. Næstved (ST), 15/1 930 Bjerger ved Tissø (VSJ), 16/1 947 Fuglsang Gods på Lolland (ST), 17/2 1975 Borre Sømoste, Møn (ST) og 12/2 1500 Nørreådal (NJ).

De største forekomster i 2. halvår var: 4/11 og 5/12 360 Rosvang i Thy (NJ), 6/12 560 Skelby n. f. Næstved (ST), 12/12 1000 Tjele Langsø (NJ), 13/12 1100 Magleby på Møn (ST), 16/12 450 Lund på Stevns (KBH), 19/12 800 Flintinge, Østlolland (ST) og 28/12 1324 Lille Vildmose (NJ).

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af Tajgasædgås 2012

2011	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2950	7	4	25	17	36	40	1300	315	13	4000	2	8709
2. halvår	2050		3	3	17	13	5	125	622	4	2800	13	5655
													14364

Tajgasædgås, Karrebæksminde, 6. januar 2012. Foto: Steen E. Jensen

Tundrasædgås *Anser fabalis rossicus*

Årstotalen udgjorde 8882, fordelt med 6425 i 1. halvår og 2457 i 2. halvår.

Det var en årssum på samme niveau som i 2010 og 2011, dog med en meget mere skæv fordeling på de to halvår. Faktisk var summen for 2. halvår den laveste i perioden 2005-12. I det hele taget har forekomsterne generelt været forholdsvis beskedne i de seneste 3 vintre, der alle har været præget af lange perioder med kulde og snedække.

Sædvanen tro var det Vestlolland (ST), der i helt overvejende grad dominerede billedet, om end indberetningerne herfra i 2. halvår var væsentligt færre og mindre end normalt.

Regional fordeling af Tundrasædgås 2012

2011	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	45	20	20	7	0	5	200	600	13	0	5500	15	6425
2. halvår	40	20	10	1	1	92	5	5	83	0	2000	200	2457
													8882

Grønlandsk Blisgås *Anser albifrons flavirostris*

2012 blev det næstbedste år for arten nogensinde. I alt sås mindst 21 fugle, kun 2002 med 22 fugle er bedre.

De fleste af fuglene sås spredt op langs den jyske vestkyst med følgende undtagelser, 1-5/4 1 2K LI. Vildmose (NJ) og 15-30/4 3 Sydlangeland (F). De øvrige fund fordeler sig på følgende måde: 2-4/4 1 2K Ny Frederiks Kog (SJ), 24/3-1/4 3 AD set på flere lokaliteter fra Astrup Forland (SJ) i syd til Nr. Farup Enge (SVJ) i nord.

De største tal i 1. halvår var: 2/1 900 Rødby Fjord, 8/1 4000 Vestlolland og 22/2 1400 Flintinge på Østlolland (alle ST). Der er dog også et par bemærkelsesværdigt store forekomster udenfor ST, nemlig 15/1 600 Saltbækvig (VSJ) og 11/2 200 Kædeby på Langeland (F).

De største forekomster i 2. halvår var: 18/12 1500 Vestlolland og 19/12 400 Flintinge på Østlolland (begge ST). Større rasttal udenfor ST var: 1-5/12 55 Lund på Stevns (KBH), 7-8/12 51 Arnager (B) og 21/12 92 Bjernstrup ved Tinglev (SJ). Der var et enkelt større træktal, nemlig 5/10 140 S Nexø Havn (B).

(Thorkil Brandt)

Dværggås *Anser erythropus*

Der blev kun set 4 fugle i 2012. Sammen med 2009 (3 fugle) og 2006 (9 fugle) skal man helt tilbage til 1996 for at finde et år med under 10 fugle.

I Vestjylland (VJ) var der to fund: 16/1 7 Vest Stadil Fjord og 31/3 4 Værnengene. Nord for Limfjorden, i Thy (NJ) var der fund af 1 ad. fugl 9/3 – 20/4 set på flere lokaliteter.

Der var to fund fra andet halvår som nok drejede sig om den samme fugl, 2-3/11 1 ad. Thorup-Klim Holme (NJ) og 6/11 1 ad. Bygholm Vejle (NJ).

(René Christensen)

Indisk Gås *Anser indicus*

2012 var det 6. bedste år for arten, med mindst 50 fugle, i 2011 sås 65 fugle. Arten var stadig mest udbredt i Vestdanmark. Bornholm havde sit første fund siden 2008 og dermed var SØJ eneste region uden observationer af Indisk Gås. Der var ingen ynglefund.

Alle fund nævnes: 10/1 – 19/2 1 2K Østmøn (ST), 20/3 og 27/3 1 ad. Tved/Borup SØ for Hanstholm (NJ), 24/4 1 ad. R Ballum Forland (SJ) og 20/5 1 NØ Højerup, Stevns (KBH).

(René Christensen)

Regional fordeling af Indisk Gås 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	15	8	4	3	0	4	5	2	2	2	4	1	50

Snegås *Chen caerulescens*

Der sås i 2012 mindst 34 fugle som er næsthøjeste årstotal i Danmark, kun overgået af 46 fugle i 2000. I 2011 sås 24 fugle. Grunden til det store antal fugle skyldes en enkelt stor observation, 5/12 12 S Klemme-

strupgård (S). Resten af observationerne var af enlige fugle, fordelt over det meste af landet, kun 3 regioner havde ingen fugle.

(René Christensen)

Regional fordeling af Snegås 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	2	6	2	1	0	5	0	0	14	1	2	0	33

Canadagås, Arresø, 7. oktober 2012. Foto: Helge Sørensen

Canadagås *Branta canadensis* (yngleforekomst)

Det er i lighed med de foregående år meget få ynglefund der rapporteres af denne art – i år således kun 3-4 par: et par med unger i Røgbølle Sø (ST), et par med unger i en grusgrav ved Vellensby (B) og et par

med unger i en afvandingskanal ved Tuse Å (VSJ). Hertil en territoriehævdende fugl i Vitsø på Ærø (F).

(Peter Lange)

Bramgås *Branta leucopsis* (yngleforekomst)

Den store bestand på Saltholm (KBH) blev desværre heller ikke optalt i år. Den blev sidst talt i 2008 hvor der var 1318 par. 17/3 blev der talt 11.371 Bramgæs på øen, men en del af disse var rastende trækfugle. Senere på foråret og sommeren blev der regelmæssigt rapporteret over 1000 fugle fra øen, så der er ingen tvivl om, at der fortsat var mange ynglende Bramgæs på øen.

Fra det øvrige land blev der rapporteret flg. ynglefund: 6 ungeførende par i Hundsemyre (B), 2 par Langli (SVJ) samt et muligt ynglepar på Hov Røn (ØJ). Hen over sommeren er arten ydermere iagttaget rastende på en lang række lokaliteter spredt over det meste af landet.

(Peter Lange)

Bramgås, Ballum Forland, 25. april 2012. Foto: Bo L. Christiansen

Sortbuget Knortegås *Branta bernicla nigricans*

Der var observationer af mindst 5 fugle.

Fuglene sås stort set de samme steder som i 2011, som var Vadehavet (SVJ, SJ), Agger Tange (NJ) og Samsø (ØJ).

Alle fugle nævnes: 19/1 + 14/3 1 Ristinge Hale (F),

14/4 + 18/4 1 Agger Tange, 22/1 – 17/5 1 AD set på 3 lokaliteter i Vadehavet, 1/1 – 4/5 1 og 2/10 – 23/11 1 på forskellige lokaliteter på Nordsamsø.

(Renè Christensen)

Rødhalsed Gås *Branta ruficollis*

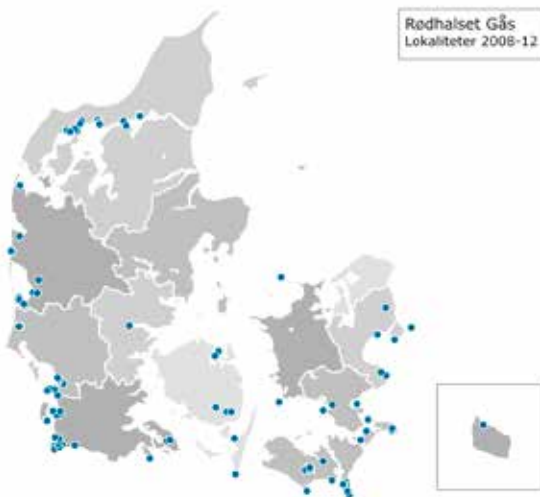
For femte år i træk blev der set mere end 10 fugle på et år, i alt mindst 14 fugle, i 2011 sås 13 fugle. 14 fugle er næsthøjeste notering nogensinde i Danmark.

Mønstret var det samme som i de andre år; arten følger Bramgæssene og fundene er oftest knyttet til områder, hvor der ses mange Bramgæs. Det var dog noget overraskende, at der blev set flest forskellige individer på Fyn. Der var 8 fugle i første halvår og 6 fugle i andet halvår. Alle fund drejede sig om enlige individer.

Første halvårs sidste fugl var 8/5 1 NØ Enebærøde (F), 2. halvårs første fugl var 11/10 1 T Dovns Klint (F).

Første halvårs fugle var ofte langtdsstationære, og sås på følgende lokaliteter (kronologisk efter første obs-dato): 2-24/1 1 Ballum Forland (SJ), 9-11/1 1 Magleby på Møn (ST) - denne flyttede herefter til Lolland og Falster, hvor den flyttede lidt rundt og blev set på flere lokaliteter frem til 2/4, 21/1 – 1/2 Humledal (B), 3-11/3 1 Vest Stadil Fjord (VJ), 6/3 – 5/4 1 set på flere lokaliteter i Thy (NJ), 11-23/3 1 set på flere lokaliteter på Vestfyn (F) samt 14/4–3/5 1 Mandø (SVJ). Udover ovennævnte trækkende fugl, blev der kun observeret en langtdsstationær fugl i andet halvår: 15-19/10 1 Filsø (SVJ).

(Renè Christensen)

Alle lokaliteter med Rødhalsed Gås 2008-2012 (kun rastende fugle)

Regional fordeling af Rødhalsed Gås 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	2	1	2	0	0	2	3	1	1	0	1	1	14

Rødhalsed Gås, Fil Sø, 15. oktober 2012. Foto: Per Schiermacker-Hansen

Nilgås, Lille Vildmose, 10. marts 2012. Foto: Hans Henrik Larsen

Nilgås *Alopochen aegyptiaca*

Der var 678 observationer af 1928 fugle. De mange observationer gør det svært at få et overblik over hvor stor bestanden reelt er, men en grov sortering af observationerne giver mindst 343 fugle i 2012 mod 469 fugle i 2011. Denne nedgang var formentlig ikke reel, men skyldes formentlig en mere kritisk frasortering af gengangere.

Som det har været set de senere år, var det igen specielt Sønderjylland, men også det øvrige Jylland,

der havde flest fugle og observationer. Ingen regioner slap dog for besøg af Nilgås.

De største observationer var: 31/8 24 Lovtrup (SJ), 17/9 25 Uge Nørremark (SJ) og 7/10 36 Røllum (SJ). Der er observationer af 7 ynglepar, fordelt på 7 lokaliteter, 6 er fra SJ og 1 fra ØJ. I 2011 var der 18-22 par.

(René Christensen)

Regional fordeling af Nilgås 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	65	10	35	25	20	160	5	1	5	10	5	2	343

Rustand, Nygårds Mølle, 22. april 2012. Foto: Hans Henrik Larsen

Rustand *Turdorn ferruginea*

Med en årstotal på 28-41 fugle lå årets forekomst over årgennemsnittet fra de seneste 10 år.

Flest blev meldt fra Københavns-området med 6-12 fugle, bl.a. 25-31/7 2-4 Ølsemagle Revle (KBH). Rustander, der observeres i Københavns-området mistænkes for at være efterkommere af tamfugle fra Tivoli (!).

Der forelå yderligere 2 observationer af 4 fugle: 22/9 4 Rudbøl (SJ) samt 14/8-4/9 4 Filsø (SVJ), som nok drejede sig om den flok, der i en årrække har huseret i Vadehavsregionen.

Årets 3-4 observationer af hybrid med Gravand (*Turdorn tadorna*) kom alle fra Nordjylland og nævnes her : 9-10/3 1 Amtoft Vig (NJ), 1/6 1 Bygholm Vejle (NJ) kan vel dreje sig om samme fugl. Herefter observeredes 26/11 1 Nordmandshage (NJ) samt 3/12 1 Lovns Bredning (NJ).

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af Rustand 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	2-4	0	4	0	3	3-7	4	2	6-12	1-2	3	0	28-41

Mandarinand *Aix galericulata*

Årstotalen på i alt 19 indrapporterede fugle lignede i antal forekomsten fra de seneste 2 år med hhv. 20 (2011) og 17 (2010), så dette antal ligner nu artens nye forekomstbillede i landet. Årets største observation kom atter fra Fyn: 4/2-30/5 max. 7 Fruens Bøge (F). Heller ikke i år var der indberetning om ynglefund.

Regional fordeling af Mandarinand 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	3	0	1	3	1	1	7	0	1	0	2	0	19

Knarand, Hellebæk, 19. oktober 2012. Foto: Axel Mortensen

Pibeand *Anas penelope* (yngleforekomst)

Der forelå ikke i 2012 dokumentation for sikre ynglefund. Sidst arten blev truffet ynglende er således stadig 2010. Arten træffes almindeligt oversomrende over hele landet.

(Peter Staarup Christensen)

Pibeand, Ballum Forland, 28. oktober 2012. Foto: Bo L. Christiansen

De Mandarinænder, der ses i Danmark og Europa er alle undslupne fangensksfugle eller efterkommere heraf. Arten er naturligt hjemmehørende i Asien.

(Peter Staarup Christensen)

Knarand *Anas strepera* (yngleforekomst)

Der blev i alt indberettet 103-124 ynglepar fordelt på 49 lokaliteter, så igen kunne der konstateres et lille fald i antal af indberettede ynglepar. Flest ynglepar blev igen fundet i Storstrøms-regionen med 13-21 par, skarpt efterfulgt af Østjylland med 13-18 par. Bedste ynglelokaliteter blev Hornbæk Enge v. Gudenåen (ØJ) med 12-15 par og Lille Vildmose (NJ) med 7-13 par. Sommeren igennem observeredes en del fugle spredt over hele landet men uden angivelse af yngleadfærd. Store sommerforekomster var 29/7 225 Hejrede Sø (ST) og 28/6 130 Klydesøen (KBH).

Årets største antal af rastende fugle blev samtidig en ny lokal-rekord: 26/11 491 Hovvig (VSJ), hvor der efteråret igennem blev set mange fugle. Næststørste antal blev 29/9 450 Kærup Holme (NJ).

(Peter Staarup Christensen)

Amerikansk Krikand *Anas carolinensis*

Med fund af 8 eksemplarer blev årets forekomst identisk med året før. Alle fund blev gjort i 1. halvår spredt over hele landet, og igen indberettedes der kun hanner, da hunner er meget svære at artsbestemme i felten. Alle observationerne nævnes her, alle var

rastende fugle: 20-21/3 1 Snaremosø Sø (F), 2-20/4 1 Lille Vildmose (NJ), 3/4 1 Margrethe Kog (SJ), 5/4 1 Glombak (NJ), 26/4 1 Astrup Engsø (SJ), 26-29/4 1 Årslev Engsø (ØJ), 16-21/5 1 Hovvig (VSJ), 28/6 1 Klydesøen (KBH).

(Peter Staarup Christensen)

Spidsand *Anas acuta* (yngleforekomst)

Årets indberetning af 7-8 ynglepar fra 5 lokaliteter blev kun marginalt bedre end sidste års antal på 3-7 ynglepar fra samme antal lokaliteter. Flest ynglepar, 3 par, blev fundet på Tipperne (VJ). Arten blev somme- ren igennem i yngleperioden medio maj – medio juli set på en del velegnede lokaliteter, dog uden nærmere angivelse af yngleadfærd. Største forekomst i yngletiden var 3/6 8 R Sneum Digesø (SVJ).

Som altid var de største træktal fra efteråret, flest 12/8-14/12 i alt 1397 T Gedser Odde (ST), efterfulgt af

28/7-18/10 i alt 954 T Dovns Klint (F) og 31/7-5/12 i alt 783 T Blåvands Huk (SVJ).

Årets største forekomster af rastende fugle kom igen fra vadehavs-regionen. Den største observation i 1. halvår blev 11/3 2000 R Nyeng (SVJ). Fra 2. halvår blev største antal og samtidig årets største observation 8/11 6000 R Sneum Sluse (SVJ) – et imponerende antal.

(Peter Staarup Christensen)

Atlingand *Anas querquedula* (yngleforekomst)

Et antal på 50-60 indberettede ynglepar fra 23 lokaliteter udgjorde en kæmpe stigning sammenlignet med den seneste årrækkes noget mangelfulde indberetninger af ynglefund. Årets antal blev domineret af pænt mange ynglefugle på de to bedste ynglelokaliteter, Tipperne (VJ) med 12 par og ikke mindst Lille Vildmose (NJ) med 14-19 par. Hertil blev arten i lighed med andre år set på min. 28 egnede ynglelokaliteter i yngleperioden, dog uden nærmere angivelse af yngleadfærd.

Årets første fund var 11/3 2 par Hartsø (SJ) og 13/3 1 hun Starup (SJ), mens årets sidste blev et sent fund 22/10 1 han Lyø (F). Årets største enkeltforekomst blev 7/5 22 Lille Vildmose (NJ).

(Peter Staarup Christensen)

Atlingand, Margrethe Kog, 13. maj 2012. Foto: Villy Pedersen

Spidsand med Krikand, Ulvedybet, 26. marts 2012. Foto: Hans Henrik Larsen

Rødhovedet And *Netta rufina*

Fraregnet observationer udenfor artens kerneområde ved Maribo-søerne (ST) samt andre fund fra lokaliteter på Lolland, Falster og Møn blev årets forekomst på 9 fugle. Medregnes fund fra (ST) ekskl. Maribo-søerne landede årets antal på i alt 18 fugle. Der forelå kun 2 fund vest for Storebælt, 1 fra Fyn og 1 fra Sønderjylland.

Årets første observationer gjaldt de 2 langstidsstationære fugle i Københavns-området. 1 hun R i Damhussøen (KBH), set her i perioden 1/1-24/3, og det vurderes at være samme eks., der blev set v. Sjællandsbroen (KBH) i perioden 1/2-20/2 samt 2/4 Gentoft Sø (KBH). Herudover 1 han R i Klydesøen (KBH) i perioden 1/1-19/11.

Næste fugl udenfor kerneområdet blev Jyllands eneste 15/1-1/2 1 han R Uge Nørremark (SJ), efterfulgt af 19/8 5 R Tissø (VSJ). Årets sidste og Fyns eneste (hvor arten ikke blev observeret i 2011) var 28/12 1 han R Tryggelev/Salme Nor.

Årets første observation fra kernelokaliteten Maribo-søerne blev tidlige 8/1 3 R Hejrede Sø. Årets sidste fund her var 15/11 3 R Hejrede Sø. Årets største observation var 23/9 31 R Hejrede Sø. Andre observationer gjort på Sydhavsøerne blev 2/2 1 han R Stege Bugt (ST), 16/4 1 hun R Jordbassiner, Stege Sukkerfabrik (ST), 28/6 1 han odr. R Jordbassiner, Stege Sukkerfabrik (ST), 17/8 2 R Guldborgsund (ST) samt 17/8 4 R Saksfjed (ST) - 2 sidstnævnte observationer fundet fra fly på fældefugle-tælling.

Yngleforekomsten blev tidligere behandlet af Careta-kerprojektet (DATSY), men dette projekt er nu afsluttet, og da arten ikke indgår under projekt "Fokuseret Fugleforvaltning" omtales årets yngleforekomst her. Der forelå for første gang siden 2006 (Grell et al. 2006) ét sikkert ynglefund fra Maribo Sønderø (ST), da der 25/7 blev observeret 1 hun med 5 pull. Den samlede bestand opgøres i 2012 til at være 7-11 par (www.dof.dk).

(Peter Staarup Christensen)

Kongeederfugl *Somateria spectabilis*

Med fund af 5 fugle lå årets forekomst helt i tråd med forekomsten de seneste år. Observationerne fordeler sig med 3 i 1. halvår samt 2 i 2. halvår.

Første fund blev 20/3 1 ad Ø Gulstav (F) – samme fugl blev set 39 min. senere v. Hyllekrog (ST). Næste

observation var 25/3-12/4 1 ad. R Christiansø (B) og forårets sidste blev 6/5 1 hun S Årdsdale (B). Efterårets første fugl var 25/11 1 han 3K+ T Fornæs (ØJ) og årets sidste blev 1/12 1 han 2K R Dovns Klint (F).

(Peter Staarup Christensen)

Rødhovedet And, Damhussøen, 1. november 2012. Foto: John Larsen

Lille Skallesluger *Mergellus albellus*

Ved en summering af lokalitetsmax. fra 1. og 2. halvår endte årstotalen på 9418 fugle, og dermed nåede året næsten samme højder som de rekord-agtige forekomster fra de forrige år. Som vanligt blev der optalt flest fugle i 1. halvår med overvægt fra landets østlige og sydlige dele.

Største optælling fra 1. halvår var 14/1 351 Maribo-sørne (ST), efterfulgt af 19/2 260 R Feddet (ST) og 21/2 260 R Faaborg Fjord (F).

Vintergæsterne forlader som regel landet marts/april, men i lighed med tidligere år var der et par sene forårsfugle med 22/5 2 R (par) Halkær Sø (NJ) samt 22/5 1 R Botofte Skovmose (F). Herudover 14/4-10/6 2 R

(par) Gundsømagle Sø (KBH), hvor en hun blev set frem til 21/6. Ingen andre sommerfund blev registreret.

Tiltræk sker normalt medio oktober, men igen i år blev der fundet en lidt tidlig fugl, således blev efterårets første fugl 30/9 1 hun Lille Vildmose (NJ). Den næste observeredes 8/10 1 hun Hejrede Sø (ST), hvorefter fugle dukkede op spredt i hele landet. Antal i 2. halvår lå som vanligt under forekomst fra 1. halvår, men ikke desto mindre blev årets 2 største observationer gjort her, begge i Storstrøms-regionen med 19/12 1200 R Guldborgsund (ST) og 28/12 723 R Maribo Sønder Sø (ST).

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af Lille Skallesluger 2012

2011	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	V SJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	266	195	42	211	166	317	968	254	1141	920	1546	28	6054
2. halvår	62	26	12	78	137	59	125	113	573	102	2328	20	3635

Stor Skallesluger *Mergus merganser* (yngleforekomst)

Der er desværre ikke sket nogen koordineret indsamling af yngledata om arten i år. Det følgende er et kort sammendrag af data fra DOFbasen.

Fra Sønderjylland er der rapporteret over 20 ynglepar, alle på Als. Fra det traditionelle kerneområde i (ST) er der kun rapporteret 5-6 par. Hertil et par fra (B).

(Peter Lange)

Amerikansk Skarveand *Oxyura jamaicensis*

I lighed med 2011 blev der ej heller 2012 gjort fund af denne uønskede art. Dermed endnu et vellykket år på den front.

(Peter Staarup Christensen)

Lille Skallesluger, Roskilde Fjord, 10. Februar 2012. Foto: Johnny Madsen

Rovfugletrækket 2012

Redigeret af René Christensen

Lærkefalk, Issehoved, Samsø, 2. maj 2012. Foto: Peter Nielsen

I det følgende præsenteres rovfugletrækket i tabelform på en række udvalgte lokaliteter. Totaler for de enkelte lokaliteter blev indsamlet, og i de fleste tilfælde også kommenteret, af lokale ornitologer.

Der er desværre ikke modtaget materiale fra Als.

Følgende bemærkninger er knyttet til de enkelte lokaliteter:

Skagen (NJ): Sammenstillet af Knud Pedersen. Tallene er indsamlet af Knud Pedersen. Der var daglige optællinger hele foråret. Steppenhøg (3/5 7), Tårnfalk (21/5 160) og Vandrefalk (4/5 18) havde alle sæsonrekord. De samme arter havde også nye dagsrekorder, nævnt i parentes.

Blåvand (SVJ): Sammenstillet af Bent Jacobsen. 2012 var det ringeste år i de sidste 20 år.

Nordøst-djursland (ØJ): Betegnelsen omfatter data fra Djurslands østkyst med Ålsrode i syd over Grenå, og Fornæs til Gjerrild Nordstrand og lokaliteter herimellem. Tallene er sammenstillet af lokalrapportgruppen Østjylland og Peter Lange. Der er kun i begrænset omfang taget højde for gengangere lokaliteterne imellem. Dækningen var med iagttagelser fra i alt 55 dage pri. mar. – pri. juni på niveau med 2010 og 2011, men må betegnes som sporadisk, især for Fornæs og Gjerrild Nordstrand.

Sydlangeland (F): Tallene er sammenstillet af Jacob Sterup / Keldsnor Fuglestation. Dækningen af trækket var på omtrent samme niveau som de foregående år. For de fleste arter var efterårstallet tæt på normalen. Dog blev der for Spurvehøg sat sæsonrekord for andet år i træk.

Rørvig (VSJ): Sammenstillet af Jørgen Hulbæk Christiansen.

Data indhentet fra Rørvig Fuglestations årsrapport, <http://rfst.dk/>. For yderligere bemærkninger se under fuglestationens årsrapport.

Halsnæs (NSJ): Sammenstillet af Michael Trasborg. Der var forårsrekord af Steppehøg.

Gilleleje (NSJ): Sammenstillet af Morten Rasmussen. Der er ingen bemærkninger til det tilsendte materiale.

Hellebæk (NSJ): Sammenstillet Steen Søgaard. *Forår:* Største positive overraskelse var Steppehøg med 8 individer. Aldrig før er der set mere end 1 fugl på en sæson.

I øvrigt havde Havørn, Rød Glente, Musvåge, Tårnfalk, Lærkefalk og Vandrefalk træktal over gennemsnit.

Hvpesevåge og Duehøg havde i lighed med de forrige sæsoner træktal, klart under gennemsnit.

Efterår: En gennemsnitlig sæson for en del arter. Rød glente sås dog i et antal over gennemsnit. Hvpesevåge, Blå Kærhøg, Duehøg og Fjeldvåge sås som i de foregående år i antal under gennemsnit.

Stevns (KBH): Sammenstillet af Tim Andersen. Der var observationer på 68 dage (65 dage i 2011) fra 6/6 – 12/12. Der var stort set daglig dækning fra 10/8 – 30/10.

Der var sæsonrekord af Rød Glente med 2378 fugle og dagsrekord med 1029 11/10 og dermed dansk rekord. Kongeørn havde også sæsonrekord med 6 fugle.

Gedser (ST): Sammenstillet af René Christensen. Der var dækning fra 1/7 – 18/12, med stort set daglig dækning fra 11/8 – 1/12.

Det har desværre ikke været muligt at få bemærkninger fra lokale ornitologer.

Hyllekrog (ST): Sammenstillet af Preben Berg. *Foråret* var godt dækket med stort set daglige obs. fra 3/3 – 8/6. Siden den nuværende serie med næsten daglige observationer startede, var 2012 det dårligste år for Hvpesevåge, det bedste år for Rød Glente, Spurvehøg og Fiskeørn.

Efteråret var ikke dækket særlig intensivt med observationer på kun 36 dage, mod 54 dage i 2011. Det mest bemærkelsesværdige var en stor dag med Rød Glente, 12/10 812 T, heraf 649 på bare 45 minutter lige efter solopgang (dagen efter at der trak 1029 fugle ind ved Stevns). 812 fugle er den næsthøjeste dagstotal i Danmark.

Rovfugletrækket 2012

FORÅR	Skagen	NØ Djursland	Rørvig	Halsnæs	Gilleleje	Hellebæk	Hyllekrog
Hvpesevåge	668	131	727	653	489	529	166
Sort Glente	52	4	6	3	5	4	2
Rød Glente	174	87	100	36	29	125	81
Havørn	30	2	14	8	12	34	15
Rørhøg	291	20	221	73	99	119	124
Blå Kærhøg	356	4	128	32	52	77	21
Steppehøg	44	0	8	7	2	8	1
Hedehøg	10	1	6	2	0	3	2
Duehøg	42	0	18	13	12	4	0
Spurvehøg	3120	246	1359	906	1526	1246	674
Musvåge	5081	3292 [□]	2218	1197	668	10231	1641
Fjeldvåge	592	8	284	133	130	192	10
Kongeørn	2	2	0	1	1	4	0
Fiskeørn	307	19	101	42	52	128	44
Tårnfalk	1216	12	196	94	236	96	39
Dværgfalk	374	18	87	24	90	43	25
Aftenfalk	20	0	6	3	0	0	1
Lærkefalk	248	12	139	34	85	96	6
Vandrefalk	194	3	27	22	16	32	4

□ = tallet indeholder en del returtrækkende fugle.

Efterår	Blåvand	Sydlangeland	Rørvig	Halsnæs	Hellebæk	Stevns	Gedser	Hyllekrog
Hvepsevåge	1	1083	19	24	251	1624	753	2066
Sort Glente	0	2	0	0	0	21	6	3
Rød Glente	3	410	15	21	44	2378	519	1080
Havørn	1	1	4	8	3	32	9	4
Rørhøg	36	262	50	41	61	563	129	163
Blå Kærhøg	9	59	38	43	49	130	43	34
Steppehøg	0	3	1	1	0	8	3	1
Hedehøg	0	4	0	0	2	2	0	1
Duehøg	0	0	4	3	4	33	0	0
Spurvehøg	205	8024	354	643	1783	10904	5854	2437
Musvåge	5	4260	2280	3051	20474	6032	676	714
Fjeldvåge	2	31	15	23	24	454	394	93
Kongeørn	0	1	0	0	0	6	1	0
Fiskeørn	6	40	24	26	25	105	31	59
Tårnfalk	53	309	38	0	34	436	241	78
Dværfalk	35	84	12	0	57	98	42	23
Aftenfalk	0	0	0	0	0	0	0	0
Lærkefalk	0	22	3	0	2	23	22	7
Vandrefalk	19	14	7	0	10	51	7	10

Sort Glente *Milvus migrans*

Det blev igen et fint år for arten, med 223 fugle i årets første del og 77 i 2. halvdel. Med en årstotal på 300, når oplagte gengangere er fjernet, blev 2012 det næstbedste år nogensinde.

De seneste 5 år er artens antal opgjort til 2008: 204, 2009: 187, 2010: 183, 2011: 348 og nu 2012: 300. Der synes at tegne sig en fremgang, som også Rørvig Fuglestation har beskrevet. De peger på udviklingen i Sverige og anfører i deres årsrapport for 2012 s. 29, at "Endvidere er antallet af fund af Sort Glente i Sverige mere end fordoblet de sidste 10 år" (Fågelåret 2011. SOF, Halmstad, 2012).

Årets månedsfordeling var: marts 2, april 82, maj 116, juni 17, juli 6, august 16, september 45, oktober 15, november 1.

Årets første 2 fund var begge fra Storstrøm: 22/3 1 NØ Stubberup (ST) og 25/3 1 S Gedser Odde (ST).

April og maj havde mange observationer med vanlig stor koncentration i Nordjylland, hvor også forårets største enkeltobservation blev gjort: 23/4 5 ad. TF Nordstrand (NJ). Alle årets observationer i NJ blev gjort i 1. halvår.

Storstrøm, Nordsjælland og Fyn havde pæne forårstal med 37, 22 henholdsvis 22 fugle fra mange lokaliteter. Vestsjælland havde 6 forårsfugle, alle fra Rørvig området. Generelt var langt de fleste observationer på 1 – 2 fugle.

Det store efterårstræk havde østlig "slagside": af de 77 observationer tegnede Storstrøm og København sig for de 63, med 35 henholdsvis 28 fugle. Storstrøm havde et jævnt træk med den største observation 30/9 3 TF Gedser Odde (ST). Med 28 fugle nåede København ikke i nærheden af 2011-tallet på 51. Ikke desto mindre kunne man 13/9 notere dagsrekord med 8 SV Stevns Klint (KBH). Af de 28 københavnske observationer blev de 24 gjort på Stevns, 2 på Roskildekanten og 2 i Københavnsområdet.

Årets seneste fugl var 7/11 1 Pedersker (B) og Bornholm oplevede med 9 observationer på 6 lokaliteter lidt af et rekordår.

Der blev i 2012 ikke observeret stedfaste fugle. For yderligere oplysninger om forårs- og efterårstræk henvises til rovfulgetræktabellerne samt fuglestationernes årsrapporter.

(John Hansen)

Regional fordeling af Sort Glente 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	2-4	0	4	0	3	3-7	4	2	6-12	1-2	3	0	28-41

Blå Kærhøg, Marbæk Strand, Frederikssund, 13. februar 2012. Foto: Steen Højmark-Jensen

Blå Kærhøg *Circus cyaneus*

Antallet af Blå Kærhøge, der overvintrede i Danmark i månederne januar og februar var ca. 930 som var jævnt fordelt over hele landet. Ser man på de usorterede tal på DOFbasen for de to tilsvarende måneder i 2011 var tallet 676, så der har været tale om væsentlig flere fugle i 2012.

Af lidt større vinterforekomster i de to måneder blev observeret: 7/1 10 Uldum Kær (SØJ), 26/2 9 Store Vildmose (NJ) og igen 26/2 9 Kongens Mose (SØ).

April var en stor trækmåned, og her skal nævnes nogle store trækdage: 12/4 12 Hellebækområdet (NSJ), 19/4 30 Grenen (NJ), 22/4 52 Nordstrand (NJ) og 26/4, hvor 25 sås trækkende på et par timer fra Grenen. 19/4 trak 29 ud fra Rørvigområdet og ifølge

Rørvig Fuglestations rapport 2012, havde de den største forårstotal siden 1993 med 128 trækkende fugle på 35 dage.

Blå Kærhøg, der ikke har ynglet i Danmark siden 2002, gjorde heller ikke yngleforsøg i 2012. Ca. 40 fugle blev set oversomrende i juli måned på 39 lokaliteter, hvoraf nogle nok var gengangere. På en enkelt lokalitet blev ad. hun og han set samtidig i slutningen af juli.

Allerede 11/8 blev de første efterårstrækkende fugle set: 3 han ad SV Mandehoved (KBH), de næste var 12/8 1 han 4K+ SV Gedser Odde (ST) og 15/8 1 hun 2K S Vest Stadil Fjord (VJ). Vedrørende de samlede træktal henvises til træktabellerne andetsteds i Fugleåret.

(Ulla Munch Hansen)

Steppehøg *Circus macrourus*

Med en årstotal på i alt 134 fugle blev 2012 en værdig efterfølger til rekordåret 2011, og dermed det hidtil næstbedste år for denne art. Forårstrækket slog alle rekorder med hele 95 fugle, hvilket var mere end dobbelt så mange som hidtil bedste forårstotal fra 2011 med 43 fugle.

Som vanligt domineredes forekomsten om foråret af 2K fugle, og langt de fleste – 80 stk. – blev også aldersbestemt til 2K, hvilket må være udtryk for massiv returtræk af de mange 1K-fugle, der blev observeret foregående efterår.

Årets første observationer blev gjort på Sjælland med 12/4 1 3K han NØ Hellebæk (NSJ), efterfulgt af 18/4 1 2K hun Ø Korshage (VSJ), hvilket svarer til artens normale ankomsttid til landet.

Den bedste træklokalitet blev ikke uventet Skagen (NJ) med 44 i perioden 19/4-28/5. Her blev der 3/5 set 7 T hvilket er ny dagsrekord i DK! Som forårets sidste fugle regnes 30/5-3/6 1 2K han R Lille Vildmose (NJ) samt 3/6 1 ad. hun R Lakolk Sydsø (SVJ).

3 sommer-observationer var noget usædvanligt og kunne muligvis dreje sig om samme fugl: 21/6 1 ad. han Gl. Hviding Engsø (SVJ), 30/6 1 3K han R Margrethe Kog (SJ) samt 18/7 1 3K han Filsø (SVJ).

Forekomsten i 2. halvår blev på i alt 37 fugle, så dermed blev efterårets forekomst noget mindre end året før men ikke desto mindre det næsthøjeste antal nogensinde.

Efterårstrækkets første observationer blev 18/8 1 1K S Mandø Flak (SVJ) og 20/8 1 ad. han R Raghammer

(B). Som sædvanligt blev der set flest i denne periode i Østdanmark, og bedste træklokalitet blev Stevns (S) med 8 fugle i perioden 21/8-13/9.

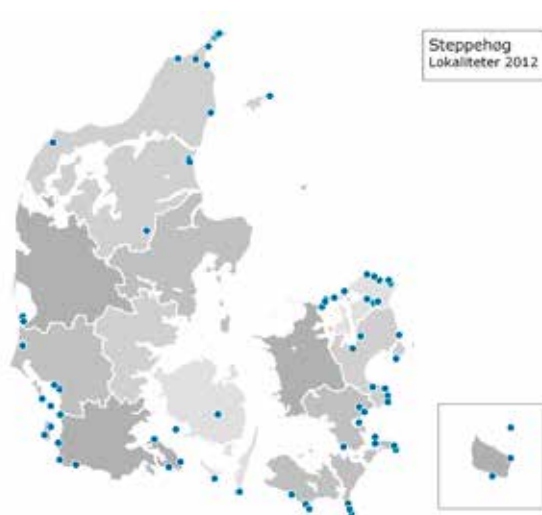
Årets sidste observationer var 4/10 1 1K Agger Tange (NJ) samt samme dag 1 2K han R Vejsnæs Nakke (F).

Månedsfordelingen blev april 37, maj 57, juni 3, juli 1, august 13, september 20, oktober 3.

Det bør også nævnes, at Steppehøg som trækgæst nu langt overgår Hedeheg.

(Peter Staarup Christensen)

Aldersfordeling:	
Adulte/3K/3K+	25
2K/2K+	97
1K	12
I alt	134

Lokalteter med fund af Steppehøg forår og efterår 2012

Regional fordeling af Steppehøg 2012

2012	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	51	1	3	0	0	6	1	8	2	14	10	1	97
2. halvår	1	1	6	0	0	1	4	1	13	3	5	2	37

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Antallet af iagttagelser i 2012 var rekordstort – ikke mindst grundet flere rapporteringer end normalt fra andre områder end Nordjylland, der huser landets ynglende ørne. Det var dog ud fra materialet meget vanskeligt at angive, hvor mange forskellige fugle, der har været i landet i året, da der specielt vedrørende fugle på Sjælland og Lolland/Falster/Møn og i Vestsjælland og Vestjylland givet er mange gengangere i materialet. Men at der har været flere forskellige fugle end normalt synes sikkert. Kongeørn er rapporteret fra alle landsdele på nær NSJ og SØJ.

Årets yngleforekomst bød på 3 par der fik 3 unger, hvor af de to kom på vingerne (læs mere herom i afsnittet fra "Projekt Ørn").

I første halvår blev der i Nordjylland, udover ynglefuglene set 2 2K-fugle ved Skagen i perioden 24/3-23/4, 31/1-20/3 1 2K omkring Vejlerne og 29/3 1 2K+ Viborg. Desuden var et muligt nyt par under etablering i det nordlige Vendsyssel.

Fra Vestjylland foreligger en lang række observationer fra 21 datoer i perioden 1/1 til 18/5. Iagttagelserne er primært fra Borris Hede, Ovstrup Hede og Harrild Hede og alle fugle er angivet som 2K/2K+. Det kan derfor ikke udelukkes, at det drejer sig om en og samme fugl i hele perioden. En iagttagelse 7/4 1 2K+ N Nørre Snede falder dog noget udenfor.

Fra Østjylland foreligger der tre iagttagelser fra foråret, 29/3 1 2K Ø Ålsrode Strand, 14/5 1 2K+ Gludsted Plantage og 27/5 1 2K N Gjerrild Nederskov og fra Fyn et enkelt fund, 31/3 1 imm. Ravnholt.

Fra Vestsjælland foreligger en række fund fra perioden 11/2 til 11/3. Fuglene er alle angivet som 2-3K og primært set i området omkring Lille Åmose og Tissø. Det er derfor nærliggende at antage, at alle fund drejer sig om samme fugl.

Fra Københavns-området blot et enkelt forårsfund 21/4 1 2K N Ganløse Ore og Hvedstrup Enghave. Fra Storstrøm foreligger en lang række iagttagelser fra perioden 6/1-22/4. Også her er der ikke umiddelbart noget, der indikerer, at der er tale om flere forskellige fugle. Iagttagelserne dækker dog en lang periode og et stort område, og flere fugle kan givet have været involveret. Årets første fra området falder dog lidt udenfor, 23/1 1 4K+ Roden Skov på Lolland. Ellers stammer mange af rapporteringerne fra området omkring Bregentved, hvor Kongeørn blev set af mange omkring månedsskiftet januar/februar. Herefter en del fund i nærområdet og fra Møn (Nyord) 6/2. Efter 26/2 foreligger endvidere disse 3 fund, 27/3 1 2K Broksø Enge, 19/4 1 2K Bøtø Nor og 22/4 1 2K Mandemarle Bakker på Møn.

Endelig skal det fra første halvår nævnes, at Bornholms eneste fugl i år blev set 13/2 1 imm. Brommose.

I Nordjylland blev der i andet halvår udover ynglefuglene (og deres unger) blot set 4/11 1 1K Rosvang.

I Vestjylland blev der i efteråret set en imm. fugl ved Borris Hede 26/8 og igen samme sted 18/11 og 2/12. Desuden 25-30/12 1 1K ved Ovstrup Hede. Fra Sydvestjylland foreligger to observationer, 11/8 1 2K+ N Filsø og 17/11 1 1K R Skifterne, Fanø. Fra Østjylland foreligger to sommerfund, 15/7 1 3K+ Boelsrev/Eske-

Kongeørn, Ovstrup Hede, 11. maj 2012. Foto: Carsten Gørges Laursen

plet/Tangen og 20/7 1 4K Store Hjælland Plantage. Fra Sønderjylland to fund fra efteråret, 12/10 1 1K V Sønderkoven, Als og 21/10 1 1K+ Ballum Enge. Ved Dovns Klint (F) blev en 1K 12/10 set. Fra Sjælland foreligger mange fund. Fra Vestsjælland fem observationer fra efteråret, 11/10 og 19/10 1 1K Klarskov og fra Tissø-området 23/9 1 5K+, 16/10 1 1K+ og 15/11 1 2K. Fra region København 11/10 hele 3 fugle (2 1K og 1 2K) indtrækkende ved Mandehoved på Stevns. Samme dag sås hele 6 ved Falsterbo. 27/10 sås 1 NV ved Kongelunden og 1 SV ved Højerup. Fuglene er angivet til både 1K og 2K, men det kan evt. dreje sig om samme fugl. Endelig sås 2 2K SV ved Mandehoved. Sidste område er Storstrøm 28/10. Også herfra foreligger en lang række observationer i pe-

rioden 11/10-26/12. Fugle ved Vemmetofte og Tappernøje 11-12/10 er sikkert gengangere fra Stevns. Det kan også gælde en trækforsøgende fugl fra Gedser 13-14/10. Mellem Gedser og Bøtø blev der også set en fugl 26-28/10. Fra området omkring Saksfjed og Maribo på Lolland foreligger iagttagelser på hele 5 datoer i perioden 20/10-26/12 – kan være samme. Alt i alt mange iagttagelser på øerne, der dog givet drejer sig om noget færre fugle.

Endelig skal det fra 2012 nævnes, at der 6/3 blev indleveret en fugl til Naturstyrelsen, som var fundet død ved Tjele. Fuglen viste sig at være forgiftet med stoffet carbofuran. Ørnen var iøvrigt ringmærket i Sverige (www.naturstyrelsen.dk).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af Kongeørn 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	15	2	0	3	0	0	1	1	1	0	2	1	25
2. halvår	12	2	2	2	0	2	1	5	7	0	2-4	0	35-37
2012	27	4	2	5	0	2	2	6	8	0	4-6	1	60-62

Fiskeørn, Raadvad, 3. november 2012. Foto: Helge Sørensen

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Der var indrapporteret 3827 observationer af 4746 Fiskeørne. Når de åbenlyse gengangere blev trukket fra, nåede vi en årstotal for året 2012 på 3772 Fiskeørne. 2012 kan således betegnes som et normalt godt år, med et forårstræk på 1677 fugle og et efterårstræk på 2095.

Der blev for andet år i træk registreret 3 par ynglende fiskeørne med rede. I Gribskov i Nordsjælland vendte parret tilbage til reden og fik to flyvefærdige unger, og det samme gjaldt for parret i Vestjylland, der også fik to unger på vingerne. Det gamle aktive par ved Flyndersø i Nordvestjylland fik igen i år hele tre unger på vingerne. For alle tre reder gælder det, at reden var placeret i toppen af en gran, hvor den øverste del var knækket af. Der er således nu siden 2005 kommet 22 unger på vingerne og håbet er nu, at nogle af disse vil vende tilbage og danne nye ynglepar. For alle tre par gælder det, at rederne var placeret i øde områder, hvor kun få mennesker dagligt færdes.

I sommerperioden 15/6 – 15/7 blev der observeret fiskeørne over hele landet på 58 lokaliteter.

Nogle få af iagttagelserne på Sjælland og i Jylland på egnede ynglesteder kunne tyde på yngel, men redefund mangler. For yderligere omtale henvises til Projekt Ørn andet steds i Fugleåret.

De første Fiskeørne blev set tidligt: 18/3 1 NV Vibæk (SJ) og 20/3 1 NV Nivå Ådal (NSJ) samt samme dag 1 Halle Sø (VJ). Herefter var der daglige observationer til 30/6.

De bedste trækdage var 12/4 33 Ø Hellebæk (NSJ), 22/4 37 Nordstrand T (NJ), 2/5 21 Ø Flagbakken (NJ) samt 5/4 15 N Vibæk (SJ).

Skagens første var 27/3 1 Ø og i perioden frem til 29/6 blev der set 306 fugle over området. De største trækdage var som sædvanligt i sidste del af april, med største dag 22/4 37 T. Sidste fugl ved Skagen trak 20/6.

Træktotaler for de enkelte træksteder fremgår af rovfugletabellen.

Efterårstrækket startede allerede 1/7 2 S Gedser Odde (ST), fulgt af 13/7 1 S Salthammer (B) og 15/7 1 S Overgårds Marker (ØJ). De bedste trækdage var 29/8 26 SV Skansebakken (NSJ), 29/8 10 SSV Dovns Klint (F), 13/9 8 SV Stevns Klint (KBH) og 28/8 6 SV Dueodde (B).

Det fortsatte med mange daglige obs. til den 6/11. De sidste blev set 11/11 1 OF Skærso Engso (ØJ) og 15/11 1 1K FU Stubbergård Sø (VJ).

(Leif Novrup)

Regional fordeling af Fiskeørn 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1.halvår	418	74	40	91	42	72	35	160	122	366	159	98	1677
2.halvår	191	125	22	165	66	79	155	212	366	317	366	31	2095
i alt 2012	609	199	62	256	108	151	190	372	488	683	525	129	3772

Aftenfalk *Falco vespertinus*

Aftenfalken, der har været i tilbagegang som ynglefugl i Østeuropa de seneste årtier, ses i Danmark som trækfugl - særlig ved varme sydøstenvinde og ligeledes ses også enkelte sommergæster. Årstotalen for 2012 blev 61 fugle, som er under gennemsnittet for de sidste 10 år (ca. 68 fugle).

I første halvdel af maj måned, der var kold, regnfuld og med meget lidt sol, sås kun få forårstrækkende fugle. De første var: 1/5 1 hun N Feddet (ST), 2/5 1 hun NØ Rørvig By (VSJ) og 2 /5 1 hun ad R NV Tipperne (VJ). Trækket kulminerede de sidste 12 dage i maj, hvor omkring 35 fugle blev set fordelt på mange lokaliteter bl.a.: 18/5 1 han OF Lemvig (VJ), 22/5 1 han 2k

NØ Gilbjerg Hoved (NSJ), 23/5 1 hun T Sneum Digesø (SVJ) og 25/5 1 hun 2K T Christiansø (B). I Skagen blev der set 20 fugle i alt, halvt så mange som i 2011. 23/5 og 25/5 var store dage, hvor der blev der set fire fugle begge dage Så sent som 12/6 blev en adult han observeret ved Lille Vildmose (NJ).

Kun 3 fugle blev set på efterårstrækket: 19/8 1 han 2K Bøtø Nor (ST), 2/9 1 hun ad Andebølle (F) og årets sidste blev 6/9 1 hun ad. SV Alleshave Bugt (VSJ).

Fugle indrapporteret uden angivelse af alder og køn er ikke medtaget i denne oversigt.

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af Aftenfalk 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	23	2	0	0	2	2	1	9	4	5	8	5	61

Aftenfalk 2K hun, Nedre Mose, Skagen, 23. maj 2012. Foto: Finn Laugo Sørensen

Vagtel *Coturnix coturnix*

Med en total på over 1100 fugle blev det igen et stort år for Vagtel, ikke helt på højde med sidste års rekord, men dog det næststørste antal i nyere tid.

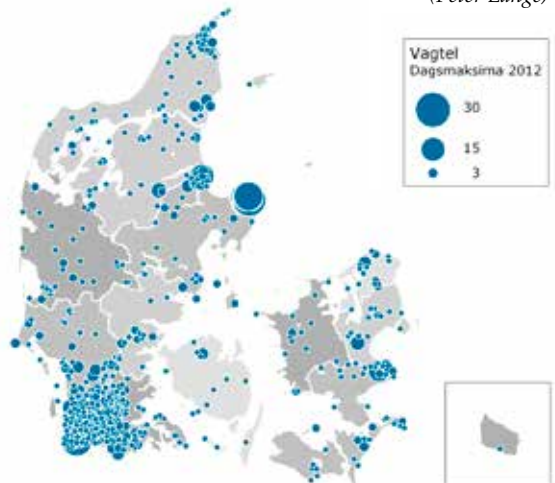
De første to fugle blev hørt rekordtidigt 12/4 ved hhv. Herlev og i Tryggevælde Ådal (begge KBH). Vi skulle helt hen til 27/4 1 hørt Sollerup (F) for at finde den næste. Først fra 12/5 og frem til 29/8 var der daglige observationer spredt over hele landet.

De sidste efternølere var 26/9 1 hørt Sneum Enge (SVJ) og 6/10 1 Hodde (SVJ).

Som sædvanligt har få natakive fuglekiggere været ophavsmænd til en stor del af observationerne. Således bidrog en enkelt Sønderjysk observatør med ikke mindre end 72% af samtlige indberetninger fra (SJ), og var sikkert en medvirkende årsag til at arten ser ud til at have en tæt bestand i denne landsdel (se kortet). Der var flere store optællingsnætter hvor der blev registreret mange vagtler, f.eks.: 3/7 i alt 50 fordelt på 25 forskellige lokaliteter i (SJ), 25/7 i alt 66 på 30 lokaliteter i (SJ), 11/8 46 på 16 lok. i (SJ) og 18/8 38 på 11 lok. i (SJ). Det bemærkes at der er tale om forskellige lokaliteter de enkelte tælledege! I et agerlandsområde mellem Randers og Mariager Fjord blev der på en række optællinger kortlagt i alt 66 spillende vagtler i området.

De største noteringer på en enkelt lokalitet var: 12/6 30 sy. Vandkær enge og agerland nordøst for Gjerrild (ØJ), 20/6 27 sy. agerland øst for Gjerrild (ØJ) samt 29/8 22 sy. Møgeltønder Kog (SJ).

(Peter Lange)

Lokaliteter med Vagtel i 2012

Regional fordeling af Vagtel 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	126	35	64	181	24	542	19	17	56	23	36	1	1124

Plettet Rørvagtel *Porzana porzana*

Med kun 57 fugle blev de senere års opadgående tendens brudt, og årstotalen var noget under gns. for det seneste tiår.

Årets i alt 57 fugle blev observeret i perioden 12/4-2/9, hvilket ligger indenfor artens normale forekomstperiode. Hovedparten af de syngende fugle blev registreret i Nord- og Vestjylland henover

forårs- og sommermånederne, og efter med. juli var der kun ganske få fund. De bedste lokaliteter var Lille Vildmose (NJ) hvor der blev registreret op til 7 spillende (1/5) på natlyt, samt Vejlerne (NJ) hvor i alt 6 terr. blev registreret. Ingen andre lokaliteter havde over tre fugle.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Plettet Rørvagtel 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	20	12	2	1	4	2	4	2	1	1	8	0	57

Engsnarre *Crex crex*

Med kun omkring 150 fugle var forekomsten lidt under sidste års antal og noget under gennemsnittet for det seneste ti år.

Årets første blev hørt 13/5 i Tryggevælde Ådal (KBH). Dagen efter var der 2 i Veksø Mose (KBH). Hovedparten af årets fund var fra (SJ), (NJ) og Midt- og Sydsjælland, men der var fund fra alle rapportområder. En enkelt optælling stod for mere end 30% af

årets fugle, idet der 3/7 optaltes i alt 37 crex'ende på en lytte-tur hele vejen rundt om Store Åmose (VSJ). Ingen andre lokaliteter kom tilnærmelsesvist i nærheden af dette antal, idet det højeste antal hørte fugle på øvrige lokaliteter var 5! Årets sidste fund var lidt sent en fugl der blev trådt op på Ølsemagle Revle (KBH) 20/9. Det seneste crex var fra 13/8.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Engsnarre 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	31	2	3	16	3	14	1	44	13	7	17	3	154

Trane *Grus grus*

Projekt Truede og Sjældne ynglefugle sluttede efter felt sæsonen 2011, og der foreligger derfor ikke en koordineret indsamling af oplysninger om ynglepar i 2012. Data i DOFbasen tyder på at bestanden fortsatte fremgangen. Der foreligger indberetninger om ynglede traner fra mindst 50 lokaliteter, og der er ynglefund fra alle rapportområder. Her skal nævnes Østlige Vejler (NJ) mindst 11 par, Hanstedreservatet (NJ) med mindst 4 par og Lille Vildmose (NJ) med mindst 4 par.

Rigtig mange par er desværre blot indtastet på DOF-basen med ynglefuglekoder (YF), men uden at der indtastet par-antal i de dertil indrettede felter, hvilket gør det meget vanskeligt at opgøre det samlede par-antal. En del af den nordjyske bestand samledes i løbet af efteråret i Vejlerne, hvor maksimum var 23/9 148 R Bygholm Vejle. Der var observationer spredt over det meste af landet fra alle årets måneder.

(Peter Lange)

Lille Præstekrave *Charadrius dubius*

Årets første blev observeret trækkende 21/3 ved Vorup Kær (ØJ), hvilket var præcis samme dato som sidste år og normal ankomsttid for arten. Herefter gik det slag i slag med daglige observationer fra mange lokaliteter i landet. Henover sommeren blev der observeret store forekomster ved hhv. Ølsemagle Revle (KBH), flest 9/7 14, Staunings Ø (KBH), flest 25/7 19, Klydesø reservatet (KBH), flest 27/7 10 og Ishøj Strand (KBH), flest 30/7 14.

Lokaliteterne med flest ynglefugle var Juelstrup (NJ) 9 par, Margrethe Kog (SJ) 8 par og Sletkærvej vandhuller (SØJ) 8 par.

Årets seneste observation var 25/10 1 Køge Sydstrand (KBH).

(Inger F. Jensen)

Regional fordeling af Lille Præstekrave (ynglefugle) 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	7-9	2-3	3-5	3-5	7-11	6-8	5-7	3-4	5-9	3-5	6-8	3-5	53-79

Lille Præstekrave, Borup ved Køge, 26. maj 2012. Foto: Villy Pedersen

Pomeransfugl *Charadrius morinellus*

De første 4 fugle blev set ved Råhede Enge (SVJ) 15/4, hvilket var tidligt, men lige som sidste år. De sidste 3 forårsfugle blev set på Skjern Enge (VJ) 29/5. Desuden var der en meget tidlig trækiagttagelse: 17/4 1 NV Grenen (NJ).

Alle 1041 forårsfugle blev set i Jylland, og det var det største antal i 100 år. Arten blev fredet i 1922, da intensiv jagt havde decimeret bestanden ganske betragteligt. I slutningen af 1800-tallet blev der skudt tusindvis hvert år på de jyske rasteplasser. Omkring 1980 blev der ikke set over 200 fugle om foråret i Danmark. Det øgede antal fugle må især tilskrives en større opmærksomhed på arten, men det kan ikke udelukkes, at den også er gået frem som rastefugl her i landet de seneste 20-30 år.

Lokaliteter med et maksimum rastende fugle på 20 eller derover nævnes med de største forekomster først. Disse 12 rasteplasser tegner sig for 89% af alle forårsfugle:

Skjern Enge/Falbækvej (VJ): 3-22/5 max. 18/5 300, hvilket er meget tæt på danmarkrekorden i nyere tid fra 1999 på 310 fra samme lokalitet.

Nr. Farup Enge (SVJ): 1-21/5 max. 17/5 168, hvilket er væsentligt flere end tidligere år fra denne lokalitet, hvor max. indtil i år var 92.

Vrist Enge (VJ): 9-19/5 max. 19/5 87, tidligere max. var 23.
Stadilø (VJ): 27/4-17/5 63, tidligere max. 58.

Filsø (SVJ): 5-18/5 max. 13/5 58.

Sjørring Sø (NJ): 12-20/5 max. 18/5 50, arten ikke tidligere fundet på denne lokalitet.

Ulvedybte ved Gjølvej (NJ): 12-22/5 max. 15/5 48, tidligere max. 27.

Udstrup/Pallisbjerg Enge (VJ): 5-20/5 max. 15/5 38.

Rosvang (NJ): 19/5 29, ny lokalitet.

Vest Stadil Fjord/Skelmosevej/okkerbassin (VJ): 30/4-23/5 max. 17/5 22.

Skyum (NJ): 11-17/5 max. 13/5 22.

Hillerup Enge (SVJ): 17-18/5, max. 17/5 20.

Herudover blev der set 1-19 individer på 22 andre lokaliteter med i alt 115 forskellige fugle.

På efterårstræk blev der kun iagttaget 12 fugle på 11 lokaliteter i perioden 11/8-11/10. Det var et normalt efterårstræk. Den første fugl sås 11/8, hvor 1 1K trak SV ved Gedser Odde (ST). Herefter fulgte en række spredte iagttagelser gennem august og september frem til: 13/8 1 R Filsø, 20/8 1 1K T Grenen, 28/8 1K R Kongeå/slusen (SVJ), 31/8 1 OF Vestamager (KBH), 2/9 2 SSV Feddet (ST), 8/9 1 OF Sejstrup (SVJ), Stadilø 23/9 1K R, Sønderho Strand (SVJ) 28/9 1 1K SØ, 10/10 1 1K R Vest Stadil Fjord 10/6 og en meget sen iagttagelse Hovvig (VSJ) 11/10 1 hørt T S.

(Egon Østergaard)

Regional fordeling af Pomeransfugl 2012 (sum af lokalitetsmax.)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	189	536	296	0	0	20	0	0	0	0	0	0	1041
2. halvår	1	2	4	0	0	0	0	1	1	0	3	0	12

Pomeransfugl, Nr. Farup Enge, 12. maj 2012. Foto: Finn Carlsen

Dvärgryle, Jerup Strand, 26. august 2012. Foto: Henrik Pedersen

Dvärgryle *Calidris minuta*

Efter et godt 2011 kom vi igen ned på jorden med en årstotal på 2067.

Årets første fund blev en april-obs.: 29/4 1 ad. Geddal Enge (VJ). De største forekomster fra første halvår blev 4/5 11 Firtalsstrand (F) og 19/5 12 Bygholm Vejle (NJ). Den sidste fra første halvår blev 6/6 2 Årslev

Engsø (ØJ). Returtrækket blev indledt med 5/7 1 S Blåvand (SVJ). Flest adulte fugle blev 22/7 12 Lakolk (SVJ). Den første juvenile blev 31/7 1 Agger Tange (NJ) og største samling 1K fugle blev 10/9 28 Ulvedybet (NJ) og 10/9 32 Fanø Vesterstrand (SVJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af Dvärgryle 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	446	109	207	35	3	250	96	103	427	16	253	122	2067

Temmincksryle, Vejrum Vestsø, 17. maj 2012.
Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Temmincksryle *Calidris temminckii*

Totalen blev nogenlunde som 2011, med i alt 3896 fugle, hvilket må siges at være godkendt. De meldte deres ankomst 22/4 1 Ishøj Strand (S). Den største observation fra første halvår blev 18/5 65 Ulvedybet (NJ) og forårstrækket afsluttedes med 7/6 1 Hovvig (VSJ). Returtrækket blev observeret fra 5/7 1 Favrholt (NJ) og toppede med 16/7 24 Ulvedybet (NJ). Juveniltrækket blev observeret fra 31/7 2 Hølløse Bredning (NSJ) og året sluttede med 18/9 1 Fanø Vesterstrand (SVJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af Temmincksryle 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	1448	189	81	716	115	254	140	201	541	19	135	57	3896

Stribet Ryle *Calidris melanotos*

I første halvår blev arten registreret i både Jylland og på øerne, hvor den første fugl var 26/4 1 2K+ Feddet (ST). Der blev ikke observeret mere end et individ ad gangen. Når gengangere og stationære fugle bliver fraserteret, kommer det til at dreje sig om i alt 14 fugle, hvilket er ny rekord. Første halvår markerede sig blandt andet med en udtrækkende 18/5 1 2K+ Grenen (NJ) og afsluttedes 29/5 1 Vest Stadil Fjord (VJ).

I andet halvår var arten mere sparsomt repræsenteret, idet observationerne kan barberes ned til 3 af 3 individer, da der både blev set en 2K+ og 2 1K fugle. Året blev rundet af med en trækobs.: 16/10 1 1K SV Grenen (NJ).

(Tommy Kaae)

Stribet Ryle, Grenen, 16. september 2012. Foto: Knud Pedersen

Regional fordeling af Stribet Ryle 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	6	1	0	0	1	0	2	0	3	0	1	0	14

Krumnæbbet Ryle *Calidris ferruginea*

Ved opgørelse af observationerne (dagsmax. pr. lokalitet) bliver det til 6778 fugle, hvilket var på niveau med 2011, dog med den forskel at de større observationer udeblev. Det blev ikke til observationer fra april, idet de første observationer blev 3/5 4 Emmerlev Klev (SJ) og 3/5 1 Lidsø (ST). Den største observation fra forårstrækket blev 9/5 17 Tipperne (VJ). Indledningen

af de adulte fugles returtræk markeredes med 3/7 7 Margrethe Kog (SJ) og 4/7 1 S Blåvand (SVJ), dette træk kulminerede med 22/7 300 Margrethe Kog (SJ). Den første ungfugl blev set 12/8 1 Ølseagle Revle (KBH). Ungfugletrækket kulminerede med 9/9 25 Margrethe Kog (SJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af Krumnæbbet Ryle 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	729	319	216	282	40	1760	224	372	1258	306	876	396	6778

Krumnæbbet Ryle, Salthammer, 24. juli 2012. Foto: Steen E. Jensen

Sortgrå Ryle, Korshage, 7. oktober 2012. Foto: Lars Andersen

Sortgrå Ryle *Calidris maritima*

Første halvår blev, som vanen tro, også denne gang en markant omgang, idet de fleste observationer blev gjort her. Alt andet ville også undre, da midvinteren får fuglene fra de nordlige rasteområder til at søge mod mildere områder, såsom her i Danmark. Observationen 28/1 38 S Thorsminde (NJ) kunne indikere, at kulden var blevet for streng længere nordpå, selv for denne ryle. 15/4 43 Bosserne (ØJ) var den største ob-

servation fra returtrækket, som afsluttedes med 22/6 1 2K+ Ulvedybet (NJ), den sidste fra første halvår.

Andet halvår indledtes med 14/8 1 Saltvandssøen (SJ), men det blev først til to cifrede antal i november, med 13/11 12 Agger Tange (NJ) og samme dag 12 Rødbyhavn (ST). Den største observation fra andet halvår blev 15/12 64 Sprogø (VSJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af Sortgrå Ryle 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	219	71	5	77	3	0	200	155	13	3	157	9	912
2. halvår	150	29	18	19	0	1	8	128	6	6	36	2	403

Almindelig Ryle *Calidris alpina shinzii* (yngleforekomst)

Ynglebestanden af racen "Engryle" blev opgjort til 125-133 par. Dette bygger på en grundig optælling på alle kendte lokaliteter samt en række andre "gamle" ynglepladser, og totalen må derfor betragtes som dækkende. Der er derfor tale om en markant nedgang set i forhold til den estimerede total på 160-163 par for 2011. Bag tallet ligger endog en fremgang på artens vigtigste yngleplads, Bygholm Vejle fra 46 par i 2011 til 56 par i 2012. Markant tilbagegang blev til gengæld set på Agger Tange. Bestanden her var dog usædvanlig stor i 2011. Læsø blev optalt for første gang i 3 år, med en nedgang på 6 par. Endelig gik bestanden på Tipperne ned fra 25 til 20 par. Engryle yngede i 2012 ikke uden for Jylland og Læsø. Fordelingen af ynglefuglene ses af tabellen til højre.

(Hans Christophersen)

Tabel: Ynglepar af Almindelig Ryle 2012

Lokalitet	2012
Nørholm Enge (NJ)	1
Ulvedybet (NJ)	0-2
Læsø, total (NJ)	15
Vesløs/Arup Vejle (NVJ)	2
Bygholm Vejle (NJ/NVJ)	56
Agger Tange (NVJ)	14-16
Tipperne (VJ)	20
Værnengene (VJ)	5-7
Agger Tange (NVJ)	14-16
Harboøre Tange (VJ)	3-5
Rømø - samlet (SJ)	9
I alt optalt	125-133 par

Almindelig Ryle, Nibe Bredning, 7. februar 2012. Foto: Albert Steen-Hansen

Kærløber *Calidris falcinellus*

Årstotalen på 241 fugle var væsentligt lavere end rekordåret 2011 med 580 fugle. Der blev set væsentligt færre fugle i begge halvår – dog mest udpræget i første. Selv om dobbeltrapporteringer er udrenset på dagsbasis, var der dog givet mange gengangere i materialet blandt fugle, der rastede på lokaliteter i flere dage. Fordelingen på halvår var 36-64%. Hovedparten af fuglene blev som vanligt set i Sønderjylland (37%) og Nordjylland (21%).

Årets første fugle blev set ret tidligt 10/5 ved Årslev Engso (ØJ) og Tranegilde Mose (KBH). Hovedtrækket blev set i perioden 17-31/5 med følgende større tal (alle over 3 ex.): 20/5 6 Eskeplet/Boelsrev/Tangen (ØJ), 21/5

4 Gerå Strand (NJ), 22/5 4 Store Vrøj (VSJ) og som noget nyt 22/5 7 Lille Vildmose (NJ). Forårets sidste fugle blev set 6/6 Bøvling Klit (VJ) og 9/6 Ulvshale (LFM).

De første fugle på returtræk var antageligt 19/6 1 Margrethekog (SJ) og 20/6 1 Århus Østhavn (ØJ). De største forekomster forekom i øvrigt i juli med 10/7 15 Saltvandssøen (SJ), 19/7 5 Ølseagle Revle (KBH), 19-22/7 6-9 Højer Vade (SJ). Første 1K fugl blev set 10/8 Eskeplet/Boelsrev/Tangen (ØJ). Igennem august blev der iagttaget 1-2 fugle på en lang række lokaliteter frem til de sidste 4/9 1 Kyndby Vig og 10/9 2 Kalløgrå (ST).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af Kærløber 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	33	2	0	12	0	20	2	4	6	0	8	0	87
2. halvår	18	1	1	9	0	70	0	5	28	3	18	1	154
2012	51	3	1	21	0	90	2	9	34	3	26	1	241

Enkeltbekkasin *Lymnocyptes minimus*

Årstotalen blev højere end de seneste par år, nemlig 364-407 fugle. Der var observationer i alle landsdele.

I første halvår blev der flere steder observeret mange fugle på samme lokalitet. Største antal var 28/3 8 og 24/4 9-10 R på Feddet (ST), 13/4 7 OF Hoptrup Enge (SJ). I løbet af marts-april var der 6 observationer af mere end 4 fugle på Feddet.

De sidste forårsobservationer var alle i maj: 3/5 1 R Harlev (ØJ), 9/5 1 R Feddet (ST) og 20/5 1 Ø Reservatet, Skagen (NJ).

Der var ingen observationer i sommermånederne juni, juli og august.

De første efterårsobservationer var: 9/9 1 R Krog-hage v Gedser (ST), 13/9 1 R Feddet (ST) og 16/9 2 R Thurø Rev (F) samme dag. Det største antal fugle på samme lokalitet om efteråret var: 5/10 8 R Hals Mose (NJ) (samme lokalitet havde rekorden med 15 i 2011), 5/11-9/11 7 R Hønen, Sønderho (SVJ) og 27/10 7 R Nivå bugt og strandenge (NSJ).

(Henrik Hestbech)

Regional fordeling af Enkeltbekkasin 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	90-94	20	57-83	39	8	29-60	9	10	24	43	28-40	7	364-407

Tredækker *Gallinago media*

Årstotalen blev på 12 fugle, lavere end de seneste 3 år, men tæt på de sidste 10 års gennemsnit på 16 fugle pr år. 9 af fuglene blev fundet øst for Storebælt.

Der var 3 fund i første halvår: 5/5 1 R Porsemosen (KBH), 5/5-10/5 1 SY Tryggevælde Ådal (KBH) og 5/5 1 R Vrangstrup Enge (VSJ)

I efteråret blev der set i alt 9 fugle. Alle nævnes kronologisk. 18/7 1 R Feddet v. Præstø Fjord (ST), 24/7 2 FU Veksø Mose (KBH), 5/9 – 7/9 2 R Vilslev Enge (SVJ), 13/9 1 R Busemarke Mose (ST), 25/9 1 R Enghave (NS), 8/10 1 R Brunsnæs Hage (SJ) og endelig 16/10 1 R Vester Nyland og Kirkeflod på Læsø (NJ).

(Henrik Hestbech)

Islandsk Stor Kobbersneppe *Limosa limosa islandica*

Årstotalen på ca. 77 fugle var ganske gennemsnitligt. Årets første observationer var 4/1 3 R Værnengene (VJ). Alle forårsobservationer nævnes: 18/4 1 R Ørum Sø (NVJ), 19/4 1 R Klydesøreservatet (KBH), 20/4 1 ad. R Harboøre Tange (VJ) og 9/5 1 N Fanø Nordveststrand (SVJ). Første efterårsobs var 9/7 2 R i Ny Frederikskog (SJ).

De første observationer af ungfugle var 23/8 1 Lakolk Sydsøer (SJ), 24/8 1 Bygholm Vejle (NVJ) og 24/8 6 Ballum Forland (SJ).

Der var 4 observationer af mere end 5 fugle. Største antal observeret var 31/7 7 ad. Ulvedybet (NJ), derudover blev der 3 gange set 6 fugle på en gang.

Årets sidste observationer var af rastende 1K fugle: 12/11 1 og 21/11 2, begge Værnengene (VJ).

(Henrik Hestbech)

Regional fordeling af Islandsk Stor Kobbersneppe 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	30	25	4	0	0	10	0	0	6	1	1	0	77

Svalleklire, Sejerø, 5. juli 2012. Foto: Helge Sørensen

Svalleklire *Tringa ochropus* (yngleforekomst)

Årstotalen på 27-34 par Svalleklirer ligger tæt på gennemsnittet for tidligere år. I artens kerneområde Gribskov (NSJ) blev der registreret 18-22 par hvilket også ligger tæt på gennemsnittet for tidligere år, men dog langt under rekordåret hvor der blev talt 28-30 par.

Gribskovgruppen oplyser, at det største problem for arten har været den øgede sommerskovning der har fundet sted, og den forstyrrelse det selvfølgelig medfører. I Gribskov og Store Dyrehave (NSJ) er der i en årrække gennemført en omhyggelig optælling af Svalleklire. Der er dog en mulighed for at tallene ikke er helt sammenlignelige da man gennem årene er blevet bedre til at finde fuglene. Store Dyrehave lå også tæt på foregående års tal med 4-6 par.

I Tokkekøb (NSJ) blev der i 2012 gennemført en meget omhyggelig registrering af skovens ynglefugle og det afstedkom at der blev fundet et ynglepar af Svalleklire. Dette er et tydeligt eksempel på, at der nok gemmer sig flere ynglepar rundt omkring i landet end tallene viser, ynglepar der ville blive fundet hvis en målrettet indsats blev gennemført.

Bornholm var tilbage på landkortet med 1-2 ynglepar, et sikkert ynglepar i Bastemose, og et sandsynligt i Ankermyr.

I Frederiksdal (NSJ) blev der som sædvanlig registreret et ynglepar.

Østjylland stod for de sidste to fund, ét par i henholdsvis Skærbæk Plantage og i Fjeld Skov.

(Erik Groth-Andersen)

Damklire *Tringa stagnatilis*

Der var i alt 6-7 fund (gns. for de seneste 10 år er 5). Alle fund nævnes: 11/6 1 Nyord Enge (ST), 13/6 2 Store Fuglede Mark (VSJ), 27/6 1 Det Fremskudte Dige Syd

(SJ), 28/6 1 Indvindingen Mandø (SVJ), 24/8 1 Korevlerne (VSJ) og 30/8-3/9 1 Ølundgårds Inddæmning (F).

(Henrik Hestbech)

Odinshane *Phalaropus lobatus*

Der blev observeret i alt 42 fugle, det laveste antal siden 1984. Den første observation var 19/5 1 ad. hun Sneum Digesø (SVJ). De næste var 24/5 1 Birkese i Lille Vildmose (NJ) og 2/6 1 Klydesøreservatet Vestamager (KBH). Fuglen i Sneum Digesø fik 24/5 selskab, da der blev observeret 2 fugle denne dag.

Den første observation af ungfugle på efterårstræk var 12/8 1 Kraptårnet Bygholm Vejle (NJ). Sidste observationer var 19/9 1 i Sortedamssøen i København, 7/10-10/10 1 på Mandehoved v. Stevns (KBH) og 20/10-21/10 1 på Tipperne/Værnengene (VJ).

(Henrik Hestbech)

Regional fordeling af Odinshane 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	3	0	2	0	0	1	0	0	5	0	2	0	13
2. halvår	8	3	2	3	0	2	1	0	4	0	4	2	29

Thorshane *Phalaropus fulicarius*

47-49 fugle er højt sammenlignet med de seneste 10 år, og det 3. højeste antal registrerede. Som i 2010 og 2011 var det SVJ der havde flest observationer, med i alt 22 fugle, hvoraf 7 blev observeret som FU eller R.

I første halvår var der 12 observationer, hvoraf 10 i januar, heraf flere langtidsstationære, og 2 sjældne for-

årsobservationer: 13/5 og 14/5 1 3K+ R Grenen (NJ), og 13/5 1 R Agger Tange (NVJ). De første observationer i efteråret var sene: 23/9 1 1K S Blåvands Huk (SVJ), 27/9 1 1K S Vejers Strand (SVJ) og 28/9 1 1K S Blåvands Huk (SVJ).

(Henrik Hestbech)

Regional fordeling af Thorshane 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	6-7	5	22	0	0	5	0	2	1	5-6	0	1	47-49

Thorshane, Listed, Bornholm, 10. januar 2012. Foto: Sune Riis Sørensen

Storkjove, Grenen, 4. oktober 2012. Foto: Knud Pedersen

Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*

Med en samlet total på 82 fugle blev 2012 noget under gennemsnittet for de seneste 10 år (104). Bemærkelsesværdigt med 20 fugle i januar. De fleste observationer var af en enkelt fugl, med 8/1 2 T Stensnæs (NJ), 8/1 2 T Helsingør Lystbådehavn (NSJ) og 2 T Kronborg (NSJ) som undtagelserne.

Første halvårs forekomst blev på i alt 37 fugle, hvilket er noget over gennemsnittet. Ud over januar var maj den største måned.

Der var et sommerfund: 15/7 1 T Ørhage (NJ).

Efterårets forekomst lå i perioden fra 4/8 til 9/11. De bedste lokaliteter var Blåvands Huk (SVJ) med 7, Bækbygård Strand (VJ) med 5 og Skagen (NJ) med 4. Den største dag i efteråret blev 30/9 med 9 fugle fordelt på lige så mange lokaliteter.

Første 1K blev set 30/9. Aldersfordelingen blandt de aldersbestemte fugle var 20 % 1K fugle.

(Henrik Nystrup)

Regional fordeling af Mellemkjove 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	18	9	9	3	2	2	2	1	3	21	11	1	82

Lille Kjove *Stercorarius longicaudus*

Antallet varierer meget fra år til år. I de seneste 10 år har antallet varieret mellem 28 og 307 med et gennemsnit på 90 fugle. Totalen for 2012 blev på 279 fugle.

Der observeredes ingen fugle i foråret.

Efterårets forekomst var fra perioden fra 19/8 - 9/10. De fleste fugle var i Nordjylland, hvor der i begyndelse af september var en meget massiv forekomst, med max. 4/9 39 T Hirtshals Øststrand (NJ), 3/9 57 T

Grenen (NJ) og 6/9 85 T Roshage (NJ). Observationen fra Roshage er en af de største – hvis ikke den største observation – i Danmark.

Den største forekomst uden for Nordjylland var 28/8 19 T Kysing Næs (ØJ).

Første 1K var 21/8. Aldersfordelingen blandt de aldersbestemte fugle var 98 % 1K fugle.

(Henrik Nystrup)

Regional fordeling af Lille Kjove 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	254	12	14	21	2	2	8	15	6	15	39	2	279

Storkjove *Stercorarius skua*

Årets total på 966 fugle var lidt over gennemsnittet for de sidste 10 år på 901.

Der var en række vinter-observationer fordelt over flere regioner. Alle var af enkelte fugle undtagen 6/1 2 T Børstrup Hage (NSJ) og 6/1 2 T Rågeleje Strand (NSJ).

Foråret var med 23 observationer af 26 fugle i tidsrummet 15/4-26/6 af normalt omfang. Det var næsten udelukkende omkring Skagen, at fuglene blev observeret.

De bedste lokaliteter og dage var: Grenen (NJ) 14/7-25/11 i alt 402, max 9/10 52 NV og 17/9 23 V. Roshage (NJ) 8/8-27/10 i alt 186, max. 8/8 20 V og 9/10 101 V. Her ud over var de største tal 24/9 24 N Nordmandshage (NJ) og 9/19 56 V Lild Stand (NJ).

Efterårets største forekomst uden for Nordjylland var 9/10 8 V Børstrup Hage (NSJ).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af Storkjove 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	793	25	36	3	15	2	8	14	5	63	2	0	966

Sorthovedet Måge *Larus melanocephalus*

Et år på højde med 2011 (167 fugle) med mindst 166 fugle og 18-26 ynglepar. I 2011 var der 14-17 par. Der sås fugle i alle regioner, mens yngleparrene var fordelt på 6 regioner. Det var dog kun i Sydvestjylland (SVJ), at der var en sikker og produktiv bestand, på henholdsvis Langli med 3-6 par og Sneum Digesø med 8 par. Begge steder blev der set enten æg og/eller unger. I resten af landet var det mere usikkert, om de oftest

territoriehævdende fugle, havde ynglesucces, så et gennembrud for arten som ynglefugl i Østdanmark lader vente på sig.

På de fleste lokaliteter som havde besøg af Sorthovedet Måge blev der set 1-2, måske 3 forskellige fugle. Dog blev der ved Hanstholm/Roshage set mindst 11 1K + 1 ad. i perioden 28/7 – 17/10.

(René Christensen)

Regional fordeling af Sorthovedet Måge 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Fugle	25	6	52	5	6	11	14	5	20	13	6	3	166
Ynglepar	0	0	11 - 14	0	0	0 - 1	2 - 4	1 - 2	0 - 1	0 - 2	0	0	14 - 24

Sorthovedet Måge 1K, Grenen, 20. september 2012. Foto: Knud Pedersen

Dværgmåge *Hydrocoloeus minutus* (yngleforekomst)

Landets eneste ynglelokalitet var fortsat Kogleakssøen i Vejlerne (NJ), hvor et enkelt rugende par blev registreret i juni. Der blev dog ikke registreret unger, og det menes at ynglen blev opgivet. Op til 17 yngre fugle (2K) opholdt sig omkring redeområdet gennem maj og juni. Dværgmåge yngede regelmæssigt i Vejlerne

indtil omkring 1980, hvorefter arten var fraværende i en årrække. Siden 1997 har mindst ét par årligt gjort yngleforsøg; der har dog kun i få tilfælde været konstateret ynglesucces (Kilde: Ynglefugle i Vejlerne 2012, teknisk rapport nr. 23 fra DCE).

(Peter Lange)

Sabinemåge *Xema sabini*

Efter to forholdsvis gode år med hhv. 66 og 60 fugle var 2012 et noget magert år med kun 20 fugle og langt under gennemsnittet for de sidste 10 år, som er på 55 fugle/år. Den første fugl var 7/9 1 1K Roshage (NJ) mens den sidste fugl var 7/11 1 NV Rågeleje (NSJ). Af de 20 fugle var de 5 fra de indre farvande. Der sås kun

1 adult fugl, som til gengæld højst usædvanligt blev fundet ved Klydesøen på Vestamager (KBH) 16/10 og opholdt sig på stedet frem til 21/10.

De bedste lokaliteter var: 19/9 – 7/10 4 T Vejers Strand (SVJ), flest 19/9 2 T, og 15/9 -16/10 3 T Blåvands Huk (SVJ).
(René Christensen)

Regional fordeling af Sabinemåge 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	3	2	10	0	0	0	0	2*	1	4*	0	0	20

Middelhavssølvmåge *Larus michahellis*

Der blev i 2012 set 55 fugle mod 66 fugle i 2011. 20 fugle sås i første halvår og 32 fugle i andet halvår. Forårets sidste fugl var 12/6 1 imm. Hanstholm (NJ), mens andet halvårs første fugl var 7/7 1 3K Gerå (NJ). Den første 1K fugl sås på præcis samme dato som i 2011, 14/7 1 Ølseagle Revle (KBH).

De fleste observationer var af 1 fugl, men der var dog følgende observationer af mere end 1 fugl, 16/2

1 2K + 1 3K + 1 ad. Klintholm Havn (ST), 17/2 2 2K Helsingør Havn (NSJ), 28/9 3 1K Rødvig Havn (KBH), 5/10 2 1K Nexø (B) og 3/12 1 2K + 1 3K + 1 AD Rødvig Havn (KBH).

De bedste lokaliteter var Rødvig Havn 6 fugle, Klintholm Havn 4 fugle, Blåvand (SVJ) 4 fugle og Esbjerg (SVJ) 4 fugle.

(René Christensen)

Regional fordeling af Middelhavssølvmåge 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	4	0	4	1	0	0	4	0	1	2	4	0	20
2. halvår	5	0	10	0	0	1	0	2	7	0	3	4	32

Middelhavssølvmåge 1K, 19. august 2012. Foto: John Kyed

Kaspisk Måge *Larus cachinnans*

Det blev endnu et godt år med mindst 298 fugle og dermed det tredje bedste år nogensinde. Der sås 118 fugle i første halvår og 180 fugle i andet halvår. De bedste regioner var SVJ med 44 fugle, F med 78 fugle, KBH med 55 fugle og B med 68 fugle.

Vanskelighederne med at holde styr på de enkelte individer illustreres af at, Henrik Knudsen var tovholder i et projekt, hvor alle observationer af Kaspisk Måge på Fyn blev fotodokumenteret. Dette resulterede i at antallet af fugle steg fra 17 individer i 2011 til 78 fugle i 2012. Hvis denne tendens er gældende for resten af landet er det reelle antal fugle måske 1000 individer eller mere!

Arten sås i alle årets måneder. I løbet af foråret sås der stadig færre fugle for til sidst næsten at være fraværende i maj. I denne måned var der kun 5 observationer. Fra juni måned ankom stadig flere fugle igen hvorefter forekomsten kulminerede i oktober. Årets første 1K fugl var 28/7 1 Christiansø (B).

Mange lokaliteter har dagstotaler på 5 – 6 fugle. De højeste dagstotaler var: 14/1 6 2K + 2 ad. Bagenkop (F), 9/3 1 2K + 2 3K + 4 ad. Fanø Vesterstrand (SVJ), 25/10 7 1K + 2 2K + 1 3K + 3 ad. Årsdale (B) og 3/12 8 1K + 2 2K + 1 3K + 2 ad. Rødvig (KBH).

(René Christensen)

Hvidvinget Måge *Larus glaucoides*

Et helt fantastisk år med hele 59-60 fugle (kun aldersbestemte fugle er medtaget), og dermed alle tiders bedste år nogensinde. Den største koncentration af fugle fandtes Nord- og Vestjylland som husede 50 af fuglene. At 2012 skulle ende med at blive et så fantastisk år kom noget overraskende, da der i anden halvdel af 2012 kun blev set en fugl. Det store influx af fugle startede da også først medio januar, hvor hvor de dukkede op på flere og flere lokaliteter i Nord- og Vestjylland og på flere lokaliteter sås flere

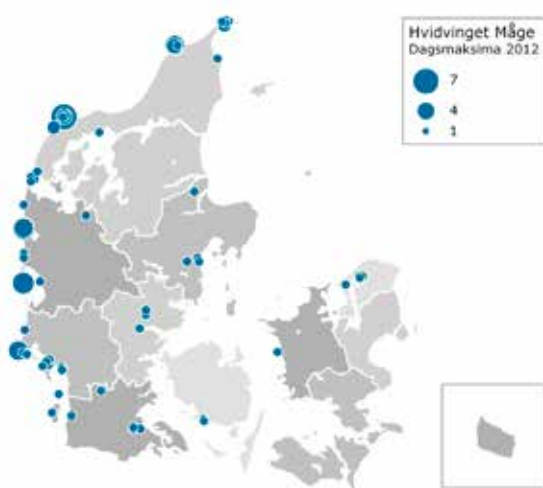
individer på samme tid. Et eksempel herpå var 20/2 1 3K + 2 4K og 3 5K Hvide Sande (VJ). De bedste lokaliteter fra 1. halvår, udover Hvide Sande var 13/1 – 13/5 6 fugle (1 2K + 1 3K og 4 ad.) Blåvand (SVJ) og 8/1 – 27/2 6 fugle (2 2K + 1 3K + 3 ad.) Thorsminde (VJ). Første halvårs sidste fugl var 27/5 1 2K Sidselbjerg (VJ).

Andet halvår bød kun på en fugl, 4/11 1 3K V Blåvand.

(René Christensen)

Regional fordeling af Hvidvinget Måge 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	19	19	12	1	3	3	1	0	0	0	0	0	58
2. halvår	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Lokaliteter med Hvidvinget Måge i 2012

Hvidvinget Måge, Universitetsparken, Århus, 28. januar 2012.
Foto: Lars Andersen

Gråmåge, Helsingør Nordhavn, 13. februar 2012. Foto: Axel Mortensen

Gråmåge *Larus hyperboreus*

Der sås i 2012 mindst 59 fugle og man skal tilbage til 1999 (88 fugle) for at finde et bedre år. Som hos Hvidvinget Måge kom det store influx i midten af januar, men i modsætning til Hvidvinget Måge sås der lidt flere fugle i de indre farvande. I første halvår sås i alt 49 fugle heraf 43 i Jylland og den sidste fugl var 27/6 1 2K Kjul Strand (NJ).

De bedste lokaliteter var de vestjyske fiskerihavne, 1/1 – 22/4 7 2K + 1 3K + 1 4K Hvide Sande (VJ) og 8/1 – 5/5 3 2K + 1 3K + 1 ad. Hirtshals (NJ).

Andet halvårs første fugl kom noget overraskende fra Bornholm (B), 10/7 1 3K Salthammer, mens den næste var 28/7 1 3K + 1 AD Hanstholm (NJ). Hanstholm havde i alt 3 fugle i andet halvår og var dermed bedste lokalitet. Der sås i alt 10 fugle i andet halvår, med 9 fugle fra Jylland.

(René Christensen)

Regional fordeling af Gråmåge 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	13	21	6	0	1	2	2	1	0	3	0	0	49
2. halvår	7	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	10

Ride *Rissa tridactyla* (yngleforekomst)

Der er indsendt spredte og ikke særligt fyldestgørende oplysninger fra tre lokaliteter.

Endnu en gang må der opfordres til grundigere optællinger af de få Ride-kolonier der er i Danmark.

Fra Bulbjerg (NJ) er der oplysninger om 700 YF, fra Hanstholm (NJ) blev der meldt om 41 reder, mens Hirtshals havde 75 1K og 140 ad. som flest i yngletiden.

(René Christensen)

Rovterne, Utterslev Mose, 6. september 2012. Foto: Peter Dam

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Der var 20 fund af 15 fugle. I 2011 var der 29 fund af 7 fugle. 15 fugle er det højeste antal siden 2005 hvor der sås 16 fugle. Der var dog ingen ynglefund eller mistanke herom, til trods for det høje antal fugle.

10 af de 15 fugle sås i Vadehavsregionen, 4 i NJ, mens den sidste noget overraskende var fra Østdan-

mark, hvor Nyord (ST) lagde jord til et besøg af en fugl 11/5. Årets første var 8/5 1 Ballum Enge (SJ), den sidste sås allerede 31/7 1 Havneby (SJ). Fanø (SVJ) havde besøg af 2 fugle midt i maj, men største observation var dog 16/5 3 Sneum Engsø (SVJ).

(René Christensen)

Rovterne *Hydroprogne caspia*

Efter et rekordår i 2011 med 196 fugle og min. 5 ynglepar, var 2012 et noget skuffende år med 115 fugle, men dog et godt år når man ser bort fra 2011. Tilbagegangen var fordelt over hele landet med få og små undtagelser. Der var ingen sikre ynglepar. Der blev dog set juvenile fugle på tidspunkter der indikerer ynglende fugle.

Årets første fugl var 12/4 2 N Mandehoved (KBH), mens den sidste holdt ud til ind i oktober med 4/10 1 Utterslev Mose (KBH). Som i 2011 sås der mange fugle i og omkring København, hvor fuglene flytter en del rundt mellem de enkelte lokaliteter. Det er derfor vanskeligt at bedømme det reelle antal, som er sat til

mindst 34 fugle, et måske noget forsigtigt skøn. De bedste lokaliteter var Utterslev Mose med min. 4 ad. +1 1K, Klydesøen (KBH) min. 4 ad. + 2 1K og Ølsemagle Revle (KBH) min. 6 ad. + 2 1K.

Kongelunden (KBH) havde 6/5 5 Ø, 7/5 1 Ø og 10/9 3 SV, alle kan være lokale fugle. Saltholm (KBH) som i 2011 havde 5 ynglepar, havde i 2012 kun 1 observation, 9/9 4.

I Ringkøbing Fjord (VJ) ved Tipperne og Skjern Enge er der set mindst 7 fugle, første var 25/4 1, mens der i perioden 19/7 – 15/9 blev set mindst 6 fugle.

Ingen andre lokaliteter havde over 5 fugle.

(René Christensen)

Regional fordeling af Rovterne 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	5	9	1	3	1	8	8	5	34	5	24	12	115

Splitterne, Haldbjerg Strand, 24. juli 2012. Foto: Hans Henrik Larsen

Splitterne *Sterna sandvicensis* (yngleforekomst)

Antallet af ynglende Splitterner i Danmark blev i 2012 opgjort til 3868 par fordelt på 11 lokaliteter. Ynglebestanden i Danmark gik således tilbage i 2012 sammenlignet med de forudgående år 2006-2011, hvor yngleantallet svigede mellem ca. 4900 og 6100 par. Det antal som ynglede i Danmark i 2012 lå lidt under gennemsnittet for årene 1998-2005 (4162 par).

Tilbagegangen skyldes først og fremmest at Splitternerne kun ynglede med ganske få par i Vestjylland i 2012. På Langli (SVJ) og Agger Tange (NJ) ynglede der til sammen 67 par i 2012 mod 2565 par i 2010 og 1484 par i 2011. Fuglene på Langli fik ikke unger. Det er uvist om nedgangen på Langli hænger sammen med optræden af ræv. Der var således ikke sikre observationer af ræv eller tegn på at ræv optrådte på Langli i 2012. En sandsynlig årsag til Splitternernes fravalg af Langli i 2012 er, at de ynglende Sølvmåger havde etableret yngleterritorier i de områder hvor Splitternerne havde ynglet i de foregående år. Split-

ternerne havde god ynglesucces på Langli i 2010 men ikke i 2011, hvor Sølvmåger etablerede territorier inde i hættemågekolonien og præderede æg i splitternekolonien. Kolonien på Langli har tidligere været meget stor (op til 3300 par), og nogle af de fugle, som har ynglet på Langli har i nogle år ynglet i den tyske del af Vadehavet. I den nordtyske koloni på Norderoog steg yngleantallet fra 1710 par i 2010, til 2202 par i 2011 og videre til 3100 par i 2012 (Christel Grave, Verein Jordsand pers. medd.). Disse tal indikerer, at det meget vel kan være, at en del af de Splitterner, som ikke dukkede op på Langli i 2011 og 2012 istedet ynglede på Norderoog. Ud fra aflæsninger af ringe ved vi, at Norderoog i det mindste i 2012 husede fugle, som for nogle år siden blev opfostret på Langli (Matthias Haupt pers. medd.).

I Nordvestjylland etablerede Splitterner for første gang en koloni i en stor hættemågekoloni i Ørum Sø ved Vestervig.

I modsætning til tidligere år blev de største splitternekolonier i 2012 således ikke registreret på Jyllands vestkyst. Den største koloni i 2012 var kolonien på Hirsholm (NJ) med 1975 par. Denne koloni har været den mest stabile koloni gennem tiderne, og her er ynglebetingelserne blevet forbedret i de seneste år pga. selektiv regulering af ynglende Sølvmåger og Svartbage, reduceret færdsel og øget udbredelse af øens hættmågekoloni. Splitterne havde god ynglesucces på Hirsholm i 2012.

Blandt lokaliteterne længere mod syd i de indre farvande husede Hjarnø (ud for Horsens Fjord) (SØJ) og Sprogø i Storebælt (VSJ) de højeste antal ynglepar i 2012 (888 hhv. 403 par). Disse to lokaliteter har siden 2009 overtaget rollerne som de vigtigste ynglesteder i det sydlige Kattegat (i en lang årrække var det Odense Fjord (F) og Neksø (VSJ), som husede de største yngleforekomster i denne region). Hjarnø-kolonien såvel som Sprogø-kolonien havde tilsyneladende maksimal ynglesucces i 2012, hvilket også var tilfældet i de foregående år. Den høje ynglesucces på disse to lokaliteter skyldes delvist, at fuglene var beskyttet mod menneskelige forstyrrelser gennem hele ynglesæsonen.

Den næststørste koloni i Østersø- og Bæltområderne (efter Sprogø) var Holmesø (KBH) med 165 par. I Holmesø var der stor ungedødelighed, og kun enkelte unger kom på vingerne. Det skyldes tilsyneladende en kombination af menneskelig forstyrrelse og dårligt

vejr. Den forholdsvis nye koloni, som var opstået på Glænø Østerfed (VSJ) i 2009, eksisterede fortsat i 2012, men kun med ca. 80 par (300 par i 2010).

(Thomas Bregnballe, Jens Gregersen og Kjeld T. Pedersen)

Antal ynglepar af Splitterne i Danmark i 2012, fordelt på kolonier.

Område og lokalitet	Ynglepar
<i>Vadehavet og Vestjylland</i>	
Sneum Klæggrav, Vadehavet (SVJ)	100
Langli, Vadehavet (SVJ)	67
Ørum Sø, Vestervig, Thy (NJ)	91
<i>Kattegat og Storebælt</i>	
Hirsholm, Hirsholmene (NJ)	1975
Hjarnø, Horsens Fjord (SØJ)	888
Sprogø, Storebælt (VSJ)	403
<i>Vestlige Østersø</i>	
Fiskeholm, Helnæs Bugt (F)	78
Lyø, Det Sydfynske Øhav (F)	20
Glænø Østerfed, Basnæs Nor (ST)	80
Vigsø, Smålandsfarvandet (ST)	1
Holmesø, Køge Bugt (KBH)	165
I alt	3868

Dværgterne *Sternula albifrons* (yngleforekomst)

Dværgterner er en art, der som oftest yngler i små kolonier på udsatte sandstrande og lave revler, og som er kendt for at flytte meget rundt og dermed udvise store regionale udsving fra år til år som følge af især vejr- betingede faktorer (oversvømmelse, sandflugt, intensitet af strandturisme m.v.), biotopforandringer og prædation. En præcis fastsættelse af landets samlede ynglebestand er derfor uhyre svær, for ikke at sige umulig.

I 2012 blev der foretaget registreringer af yngleforekomst af Dværgterne i forbindelse med a) de årlige optællinger af kolonirugende kystfugle i Vadehavet, b) AUs og ZMs projekt om arten (dækkende Rømø, Fanø, Jyllands Vestkyst og det vestlige Sjælland), c) NOVANAs tælling af ynglende ternere, og d) diverse ornitologers indberetninger til DOFbasen m.v. Ynglebestanden i Jylland, på Fyn samt i Vest- og Sydvestsøen blev godt dækket, hvorimod materialet fra det øvrige Sjælland og Lolland-Falster (KBH og ST) desværre blev ret så ufuldstændigt.

I 2012 blev der registreret i alt 390-437 ynglepar. Det kunne indikere en svag stigning i forhold til 2011 (357-414 registrerede par). Resultatet underbygger i hvert fald sidste års vurdering af en samlet landsbestand på minimum 450 ynglepar, og tages der højde for manglende oplysninger fra en række kendte ynglelokaliteter og nedenstående bemærkning om årets optælling på og omkring Fanø (SVJ), ender den reelle ynglebestand i Danmark nok snarere oppe på omkring 500 ynglepar.

Det bedste område var igen Vadehavet med 75 par på Rømø (SJ) og 34-36 registrerede par på Fanø med omliggende sande (SVJ). Største lokaliteter i resten af landet var Anholt (ØJ) 18-25 par, Stokken ved Læsø (NJ) 15-20 par, Egholm/Agersø N (VSJ) 10-20 par, Tissø (VSJ) 18 par, Sprogø (VSJ) 17 par, sandrevlerne Bisnap, Skindsækken og Nordmandshage ud for Hals (NJ) i alt 15 par, Agger Tange (NJ) 12 par i to kolonier, Hvide Sande (VJ) 12 par, Bøvling Klit (VJ) 8-12 par, Storeholm (F) 9-10 par og Mellempolde (ØJ) 8-10 par. Ingen af de andre dækkede lokaliteter kunne melde om yngleforekomst på 10 par eller derover.

Vadehavet var fortsat artens vigtigste yngleområde, selvom de i alt 113 registrerede ynglepar her var det laveste antal, der er optalt siden 1996. Det lave antal i forhold til de foregående år (182 par i 2010, 144 par i 2011) er dog ikke nødvendigvis udtryk for, at bestanden i Vadehavet er gået tilbage. De fleste dværgternekolonier i Vadehavet findes nemlig på udsatte sandstrande og lave sandrevler, og primo juni blev næsten alle disse kolonier overskyldt af højvande. På Søren Jessens Sand ved Fanø og Koresand syd for Mandø (begge SVJ) blev kolonierne optalt umiddelbart efter oversvømmelserne, og en del - men måske ikke alle - Dværgterner på Søren Jessens Sand var i gang med retablering af kolonien, mens fuglene på Koresand ikke var yngleaktive på optællingsstidspunktet. Der mangler derfor et ukendt antal ynglepar herfra,

hvilket vurderes at kunne forklare den tilsyneladende tilbagegang i forhold til 2011. Tages der højde for, at det reelle antal ynglepar på Søren Jessens Sand og Koresand kan have været højere end registreret, har bestanden her sandsynligvis været på niveau med de foregående år. Samlet set er ynglebestanden i den danske del af Vadehavet dog blevet næsten halveret i forhold til niveauet for 10-15 år siden.

Efter flere års fravær ser det nu lykkeligtvis ud til, at Dværgterne er ved at genvinde fodfæstet på Fyn, hvor bestanden er mere end tredoblet siden 2011. Med den usikkerhed, der følger af ufuldstændige oplysninger, synes der derudover at tegne sig et billede af en svag stigning i ynglebestanden i NJ, KBH og ST, medens bestanden i det øvrige Danmark ligger på niveau med foregående år. Dværgterne har aldrig ynglet på Bornholm, og arten er heller ikke i 2012 registreret ynglende i SØJ og NSJ.

Dværgterne blev i 2012 registreret ynglende på tre indlandslokaliteter, hvoraf Tissø (VSJ) var den ubetinget største og også eneste permanente indlandsforekomst i Danmark. Ynglebestanden her var dog reduceret fra rekordhøje 28-30 par i 2011 til kun 18 par i 2012 som følge af tilgroning og især en eksplosiv vækst i hættmågebestanden. Hættmågerne, der mistede en anden nærliggende yngleplads, har over de seneste år taget de kunstigt etablerede yngleøer i søens sydende i besiddelse, og mågerne er nu ved at fortrænge de mindre arter, såsom Dværgterne, Fjordterne og Klyde, som øerne oprindeligt blev etableret til glæde for.

Udover oversvømmelser måtte Dværgterne også i 2012 slås med prædation fra især ræv og store havmåger, strandrensning, menneskelig bade-/turistaktivitet og

løse hunde på stranden. Den kommunale strandrensning langs den jyske vestkyst udgør et meget alvorligt problem, både fordi mange reder med æg og unger bliver kørt ned i forbindelse med dette arbejde, og fordi man derved fjerner alt drivgods, som kan give ungerne ly for prædatorer og vejrliget. I 2012 lykkedes det at indgå en aftale med Lemvig Kommune, som indstillede strandrensningen på den vigtigste del af havkysten på Bøvling Klit (VJ) i Dværgternens yngleperiode. Kolonien her blev dog endnu engang udryddet af ræv.

I forbindelse med den gennemførte projektring-mærkning kunne det påvises, at mere end halvdelen af ynglefuglene i kolonierne langs den jyske vestkyst (Hvide Sande, Bøvling Klit) i 2012 var mindst 13 år gamle (max. alder 19K+). Denne udvikling er bekymrende, fordi det indikerer en lav ungeproduktion og dermed en ringe tilgang af nye fugle i disse udsatte kolonier. Ringmærkningen har også i 2012 dokumenteret en betydelig udskiftning af ynglefugle mellem kolonierne langs den jyske vestkyst (Hvide Sande, Bøvling Klit og Agger Tange).

I 2012 lykkedes det for første gang at aflæse 2 spansk ringmærkede Dværgterner som ynglefugle i Danmark, hhv. ved Tissø (VSJ) og på Rømø (SJ). Fuglen fra Tissø blev ringmærket som ungfugl (1K) i det sydlige Spanien i september 2008 og var altså sandsynligvis en dansk udruget fugl, der blev fanget på sit første træk mod vinterkvarteret i Vestafrika, og som nu var vendt tilbage for at yngle. Den anden er der endnu ikke modtaget data på.

(Ulf M. Berthelsen / Thomas Bregnballe)

Regional fordeling af Dværgterne 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Ynglepar	73-79	36-41	45-47	34-44	0	75	23-24	73-87	16-22	0	15-18	0	390-437

Sortterne *Chlidonias niger*

Når de mest oplagte gengangere er frasorteret var der 506 observationer af mindst 2959 fugle, 30 % færre fugle end i 2010 og dermed det ringeste år siden Sortterne blev genoptaget i årsrapporten (2008).

Årets første fugl blev set 19/4 i Utterslev Mose (KBH) og arten sås herefter stort set dagligt frem til starten af september. 6/10 i 1K Sneum Sluse (SVJ) var årets sidste, men der var dog en efternøler 24/10 i 1K Hovvig (VSJ). Der blev ikke bemærket større rasteforekomster fra forårstrækket, og 22/5 16 R Klæsø Nor (F) var således forårets største tal.

Hyllekrog (ST) som efterhånden har markeret sig som Danmarks bedste lokalitet under forårstrækket, havde et udmærket år med 27/4 – 28/5 14 obs. af 197 fugle. De bedste dage var 20/5 33 Ø og 27/5 33 Ø. Gedser Odde (ST) havde et mindre træk med 24/5 – 27/5 30 fugle, flest 27/5 21 fugle.

Efterårstrækket startede ultimo juli, men blev stort set kun bemærket ved Gedser Odde 22/7 – 17/9 med 17 obs. af 189 fugle, max. 11/8 71 SV og 12/8 65 SV. Største rastobservation var 29/7 26 Havneby Kog (SJ).

(René Christensen)

Regional fordeling af Sortterne 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Fugle	1442	145	73	15	49	545	107	30	35	7	508	3	2959
obs.	159	63	30	10	16	85	30	14	24	6	67	2	506

Hvidvinget Terne *Chlidonias leucopterus*

Med kun 10 fugle var 2012 det ringeste år siden 2004 hvor der kun blev set 9 fugle. Fuglene blev set fordelt på 8 lokaliteter over det meste af Danmark. Der var kun 1 observation af mere end en fugl, 20-23/5 2

ad. Skjern Enge (VJ). Den første fugl blev set 19/5 1 Sakskøbing Fjord (ST), mens den sidste var 25/8 1 K Ølseagle revle (KBH).

(René Christensen)

Regional fordeling af Hvidvinget Terne 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	1	2	2	0	0	1	0	2	1	0	1	0	10

Lomvie *Uria aalge* (yngleforekomster)

Der er ingen oplysninger fra Græsholmene (B).

Der blev set op til 100 fugle ved Hammeren/Slotslyngen (B) og selv om der blev lavet en målrettet eftersøgning blev der ikke konstateret unger på de to

lokaliteter. Men (Carsten Andersen pers. medd.) mener det kun er et spørgsmål om tid før dette er tilfældet.

(René Christensen)

Alk *Alca torda* (yngleforekomst)

Der er ingen oplysninger fra Græsholmene (B).

Fra Jons Kapel til Hammeren (B) skønnes bestanden til at være på 150 par (Carsten Andersen pers. med.), en stigning på ikke mindre end 50 par på et år.

(René Christensen)

Alk, Esbjerg, januar 2012. Foto: Erhardt Ecklon Snatur

Lomvie, Hanstholm Havn, 15. september 2012. Fotograf: Poul Holm Pedersen

Tejst *Cephus grylle* (yngleforekomst)

Den samlede ynglebestand for 2012 er opgjort til 1280-1424 par på 20-24 kolonier. Det er færre end sidste år, hvor bestanden var på 1530-2090 ynglepar. Over halvdelen af landets bestand yngler på Hirsholmene (NJ), og her er bestanden gået tilbage til ca. 710 par i 2012 efter to usædvanligt høje bestandstal på ca. 1200 par i de to foregående år. På Sejerø (VSJ) har alliker overtaget mange tejtstehul-

ler i skrænterne i den største koloni på øens sydøstende, og tejtsterner har spredt sig langs øens kyster og yngler nu mest under store sten. Sejerøs samlede tejtstebestand er gået tilbage til 52-73 par i 2012 fra 71-84 par i 2011. Fremgang kan spores i bestandene på Musholm (VSJ) og Sprogø (VSJ) med henholdsvis 30 og 38 par i 2012.

(Sten Asbirk)

Søkonge *Alle alle*

Efter mindst 1418 fugle i 2011 var 2012 et meget magert år med kun 286 fugle. De fleste fugle sås langs den jyske vestkyst med i alt 186 fugle, heraf 174 fugle i andet halvår. I modsætning til i 2011 hvor der kun sås én fugl i første halvår, sås der 57 fugle i 2012, 33 af disse sås langs den østjyske kyst (ØJ, SØJ). Mange af de østjyske fugle var rastende og man kunne således se op til 10 fugle i farvandet ud for Århus (ØJ) i starten af januar.

Forårets sidste fugl var 5/3 1 FU Egå (ØJ) med en meget forsinket fugl som måske burde forelægges SU, 25/5 1 Ø Gedser Odde (ST).

Efterårets første fugle var derimod med planmæssig ankomst, 7/10 1 Ø Roshage (NJ), herefter er der næsten daglige observationer frem til årsskiftet.

De bedste lokaliteter var Lyngvig/Nr. Lyngvig (VJ) 24/10 – 11/11 41 T, flest 11/11 32 S, Blåvand (SVJ) 8/10 – 8/11 31 T, fleste 28/10 8 T og Skagen (NJ) 17/10 – 28/12 29 T, flest 30/10 15 Ø + 3 NV.

Regional fordeling af Søkonge 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	70	66	50	49	10	0	4	8	0	27	2	0	286

Lunde *Fratercula arctica*

For tredje år i træk var antallet af fugle på et meget middelmådigt antal med kun 24 fugle, 5 færre end sidste års 29 fugle.

I første halvår var der 5 fund af 5 fugle, hvor det sidste var usædvanligt sent og tillige fra de indre farvande, 19/5 1 NØ Mosede Havn (KBH).

Regional fordeling af Lunde 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	9	1	2	3	1	0	0	2	1	4	0	1	24

Turteldue *Streptopelia turtur*

For Turtelduen, der er en fåtallig ynglefugl og træk-gæst i Danmark, blev tallet for 2012 66 fugle, registreret på 43 lokaliteter. En tilbagegang i forhold til 2011, hvor der var minimum 80 – 85 fugle.

Der var i alt 32 syngende på 14 lokaliteter og to af disse blev hørt uden for ynglestederne i det sydlige Jylland: 25/5 1 sy. Nørager by/agerland (ØJ) og 26/5 1 sy. Dybesø (VSJ).

Årets første var: 24/4 1 Grøngård (SJ), hvilket var til

ud over ovennævnte fund fra Gedser Odde skal et andet fund fra Østersøen nævnes 17/2 1 FU Klintholm Havn (ST).

(René Christensen)

Søkonge, Lemvig, 28. oktober 2012. Foto: Allan Kjær Villesen

Andet halvårs første, af i alt 19, var 9/8 1 1K R Lønstrup (NJ). Der var et mindre influx fra 8-10/10 med 6 fugle fordelt over flere regioner. Kun Fornæs (ØJ) havde mere end 1 fugl, nemlig 2.

(René Christensen)

vanlig tid, og den blev efterfulgt 30/4 af 1 sy. Frøslev Plantage (SJ) og 4/5 sås 1 T Jyllinge (KBH). I perioden 19/5 til 28/5, hvor vejret var varmt og solrigt, blev omkring 7 fugle set på trækstederne: 19/5 2 Butterstien (NJ), 22/5 1 Christiansø (B) og 25/5 1-2 Gilbjerg Hoved (NSJ). Turtelduen blev set i Rørvig for andet år i træk: 23/5 1 Hovvig (VSJ) og ovennævnte fra Dybesø. En enkelt observation blev gjort i juli måned uden for Sønderjylland: 7/7 1 R Lomborg (VJ).

Natravn, Ålbæk Plantage, 22. juni 2012. Foto: Hans Henrik Larsen

Meget få blev set på efterårstrækket: 1/9 1 Alrø Strevelshoved (ØJ), 29/9 – 4/10 1 1K Mandø (SVJ) og

årets sidste Turteldue blev set 20/10 Anholt (ØJ).
(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af Turteldue 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	5	1	9	5	0	37	2	2	1	3	0	1	66

Natravn *Caprimulgus europaeus*

Det totale antal observerede Natravne var i 2012 en anelse lavere end i 2011, som var på niveau med 2010 og 2008, medens 2009 var en del lavere. Frem til og med 2007 var de årlige totale antal dog endnu længere nede, hvorfor de senere års øgning meget vel kan skyldes en øget eftersøgning af arten i forbindelse med DOFs projekt Truede og sjældne og ynglefugle. Antallet er beregnet som summen af lokalitetsmaksima med tillæg for trækkende og ringmærkede fugle. Langt hovedparten af registreringerne var af syngende hanner, og det reelle antal Natravne i landet må således antages at være en hel del højere.

Årets første dukkede op 1/5 på Saltholm (KBH), hvor den blev ringmærket, efterfulgt 2/5 2 Tvorup Plantage (NJ) og 4/5 2 Ålbæk Klitplantage (NJ). Den første syngende blev hørt 6/5 Blåbjerg Klitplantage (SVJ). Udenfor denne lokalitet var den næste syngende 18/5 i Ålbæk Klitplantage, hvorefter adskillige andre lokaliteter fulgte med syngende fugle.

I 2012 blev der registreret i alt 260-283 par ynglende Natravn, bedømt ud fra antal syngende hanner, hvilket er lidt færre end i 2011, men nogenlunde som

i 2010. Ændringerne skyldes dog formodentlig mere en ændret ornitologisk aktivitet, end det afspejler egentlige ændringer i bestanden. Igen i 2012 var der en del lokaliteter der ikke blev optalt, og korrigeret for det anslåede antal ynglepar på disse, er det faktiske antal ynglepar anslået til at være 500-600 par. Der blev i 2012 indrapporteret ynglepar fra i alt 84 lokaliteter.

Fem lokaliteter kunne fremvise antal over 10: 26/5 13 YF Bunken Klitplantage (NJ), 27/5 10 Fanø Klitplantage (SVJ), 16/6 14 sy. og 3/8 14 Ålbæk Klitplantage, 24/7 11 sy. og 1 hun Læsø Klitplantage (NJ) og 26/7 12 YF Tranum Klitplantage (NJ).

Sæsonen sluttede meget normalt medio august, idet de sidste hørtes syngende 12/8 3 Hovborg Plantage (SVJ), 19/8 1 Høllund YF Søgårdplantage (SVJ) og 19/8 4 Bordrup-Oksby Plantage (SVJ). Årets sidste observationer var 2/9 3 fou. Ålbæk Klitplantage, 6/9 1 Stensbæk Plantage (SJ) og 28/9 1 OF Råbylille Strand (ST).

Der var observationer fra i alt 120 lokaliteter, hvilket sammenlignet med 140 i 2011 er en kraftig reduktion.
(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Natravn 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	145	39	63	31	7	23	0	1	2	12	6	13	342
Ynglepar	107-124	37	53	21-24	5	21-23	0	1	0	10-11	0	5	260-283

Tallene er udregnet som sum af lok.max. med tillæg for evt. trækkende eller ringmærkede fugle.

Isfugl *Alcedo atthis* (yngleforekomst)

I alt blev det til 24 sikre og 7 mulige ynglepar af Isfugl i 2012, hvilket var det højeste antal ynglepar siden 2009. Der var også i 2012 mange lokaliteter med sommerobservationer af Isfugl, hvoraf nogle nok dækkede

over ikke-rapporterede ynglepar. I 2012 blev der indrapporteret flest ynglepar fra Nordjylland (7 sikre) og Østjylland (4 sikre og 2 mulige).

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af Isfugl 2012

2012	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Sikre ynglepar	7	4	0	4	3	1	0	2	1	2	0	0	24
Mulige ynglepar	0	0	0	2	0	0	2	1	1	1	0	0	7

Biæder *Merops apiaster*

Der blev indrapporteret 38 Biædere i 2012, hvilket var lidt under gennemsnittet for det sidste årti. Der forelå ingen oplysninger om ynglende Biæder i 2012 ifølge DOFbasens oplysninger. Årets første observation af Biæder fandt sted 5/5 1 Klodskov Nor (ST), hvilket var det senest registrerede ankomsttidspunkt siden 2003. Næste observation af Biæder fandt sted 13/5 1

Karensby Bakker (ST), og der blev løbende observeret Biæder frem til medio maj. Derefter var det mere sporadisk med observationer af Biæder indtil medio august. Årets sidste observation af Biæder fandt sted 16/8 1 Melby Overdrev (NSJ), hvilket var det tidligst registrerede afgangstidspunkt siden 2007.

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af Biæder 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	17	0	5	0	0	0	0	0	0	2	14	0	38

Hærfugl *Upupa epops*

Der blev indrapporteret 18 Hærfugle i 2012, hvilket var lidt under gennemsnittet for det sidste årti. Årets første observation af Hærfugl fandt sted 1/4 1 Torup Fjordholme (NJ), hvilket var lidt tidligere end i 2011. Derefter blev der løbende observeret Hærfugl rundt omkring i landet frem til primo juli. Efter et par måneders pause blev der atter observeret Hærfugl fra primo oktober og fremefter, indtil årets sidste observa-

tion: 5/12 1 Køge (S). Observationerne af Hærfugl på Bornholm 14/4 1 Sose Odde-Arnager og 30/4 1 Galløkken var sandsynligvis af samme fugl, som havde strejft rundt i området i det pågældende tidsrum. Derudover var observationerne af Hærfugl fra Køge (S) 24/10, 19/11 og 5/12 sandsynligvis også en enkelt fugl, som havde strejft rundt i området i det pågældende tidsrum.

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af Hærfugl 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	2	1	0	1	0	0	6	0	4	0	3	1	18

Vendehals *Jynx torquilla*

Der blev indberettet 274 Vendehalse mod 283 i 2011 og 218 i 2010.

De første blev observeret 14/4 1 Højbjerg Hegn (NSJ) og 15/4 1 Gjerrild Nordstrand (ØJ), hvilket var til normal tid. De næste var 18/4 1 i have Gilleleje by og 1 Gilbjerg Hoved (NSJ) og 20/4 1 Klydesøen (KBH).

Det fortsatte med daglige obs. frem til 20/6 1 sy. Roskilde Golfklub (KBH). De fleste blev set i forårsperioden.

Der blev hørt syngende fugle på 26 egnede yngelokaliteter. I alt var der 12 sikre ynglefund. Kun på Borris Hede (VJ), i Klelund Dyrehave (SVJ) og

Skærbæk Plantage (ØJ) var der sikre ynglefund i form af fugle ved redehul. På Borris Hede fandtes 10 par. Af de 10 par havde 7 gennemført yngel. 1 kuld blev præderet på ægstadiet, og 1 kuld blev opgivet efter at 7 æg var lagt (kassen overtaget af musvit). Et kuld blev af ukendte årsager opgivet efter ca. 1 månedes rugning, - heraf mindst 2 uger efter mærkning af den rugende fugl. I de 7 kuld blev der mærket 60 unger og 7 adulte fugle. Det var bemærkelsesværdigt, at der i år var 8 ud af 14 forældrefugle uden ring, når der i perioden 2005-2012 er blevet mærket 336 vendehalse på Borris Hede.

Efterårstrækket indledtes den 1/8 1 Esbjerg havn (SVJ), 7/8 2 Gedser Odde (ST) og 10/8 1 død Rindum (fløjet mod røde). Det varede ved med daglige obs. til 22/9 1 Kolt (ØJ). De sidste blev set 28/9 1 Salten Langsø (ØJ) og et par sene fund 17/10 og 21/10 Rømø (SVJ).

Der blev 1/5 ringmærket 1 Vendehals på forårs-trækket ved Søndervig (VJ) samt 14 på efterårstræk-

ket. (Heraf 12 Gedser Odde, 1 Blåvands Huk og 1 1K Grenen).

I Midtsverige fulgtes et redekasseprojekt med besøg og ringmærkninger. I 2012 fandtes 74 ynglepar. Der blev ringmærket 502 unger og 55 gamle fugle.

Se <http://www.arbinger.se>.

(Leif Novrup)

Regional fordeling af Vendehals 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	43	48	25	23	12	24	10	10	18	19	24	18	274

Vendehals, Feldballe, 23. april 2012. Foto: Kent Olsen

Grønspætte, Esbjerg, 8. april 2012. Foto: Eva F. Henriksen

Grønspætte *Picus viridis*

Årstotalen på 1011 er lidt større end de 986 observationer fra 2009. Bestanden syntes dermed at være kommet sig over dykket i forbindelse med de to hårde vintre (med 719 fugle i 2010 og 773 i 2011). Årstotalen er imidlertid en meget grov indikator fordi den ofte rummer mange gentagne observationer af den samme fugl (der er kun fjernet dobbelttællinger fra samme dag).

Oplysningerne om ynglepar repræsenterer den modsatte yderlighed på grund af det manglende fokus på arten og vanskelighederne ved at dokumentere yngleadfærden. Der er meget få helt sikre ynglepar. For at bevare så meget information som muligt fra DOFbasens forskellige dele er der i år mere systematisk

end tidligere skelnet mellem meget sandsynliggjorte ynglepar (kaldet YP min) og de noget svagere sandsynliggjorte ynglepar, hvor YP max er summen af de to. Minimumstallet på 18 er 3 højere end sidste år. Maksimumstallet på 47 er meget højere, men det skyldes især en bredere vurdering af observationerne i DOFbasen.

Den langsigtede udvikling af Grønspættebestanden er blevet behandlet af Heldbjerg og Nyegaard i artiklen "Grønspætte – nedtur med nuancer" (*Fugle og natur*, feb. 2013). Det meste af Jylland synes karakteriseret af en bestandstilbagegang, men dette er tilsyneladende ikke tilfældet i Sønderjylland og på Fyn. Den europæiske bestand er præget af fremgang. (Esbén Sloth Andersen)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	258	140	72	151	102	179	109	0	0	0	0	0	1011
YP min	5	3	1	2	0	2	5	0	0	0	0	0	18
YP max	8	10	3	7	4	9	6	0	0	0	0	0	47

YP min = meget sandsynliggjorte ynglepar. YP max = YP min + noget svagere sandsynliggjorte ynglepar.

Sortspætte *Dryocopus martius*

Antallet af rapporterede fugle var 46 % større end i 2011, men det skyldes måske især at det flotte forår fik ekstra gang i Sortspætterne og desuden lokkede flere observatører end normalt til skovene (specielt i NSJ). Områder med flest rapporterede fugle var NSJ (40 %), SJ (18 %), ØJ (17 %) og NJ (13 %). Som vanligt var der i DOFbasen gentagne rapporteringer af de samme fugle, men kun dem fra samme dag er korrigerede i tabellen.

Den landsdækkende fremgang i sikre ynglepar fra 56 i 2011 til 60 i 2012 dækker over områder med en betydelig fremgang (NSJ fra 18 til 23 og SJ fra 15 til 21) og områder med tilbagegang (SØJ 3 til 0 og NJ 6 til 4). Tilbagegangen i Nordjylland skyldes måske at caretakergruppen for Rold Skov, for at udvikle registreringsmetoderne, koncentrerede sig om et mindre område (Andersen og Nielsen: Registrering af Sortspætte i Rold Skov, *Nordjyllands Fugle 2012*, side 4-7). I statsskoven (25 % af Rold Skov) registreredes 3 YP, der alle fik udføjne unger. En sammenligning

mellem tallene for sikre og sandsynlige + sikre ynglepar peger på at ØJ og NJ kun er dækket i mindre grad. Til gengæld var der en fremragende registrering i SJ (Hans Christensen) og i det meste af NSJ (specielt i Grib Skov med 9-11 YP og Tisvilde Hegn med 7 YP; hertil kommer iflg. Per Ekberg Pedersen Store Dyrehave med 3-4 YP). Desværre kan VSJ og hele området nord for Limfjorden føjes til listen over landsdele uden ynglende Sortspætte.

Den langsigtede udvikling af Sortspættebestanden er blevet behandlet af Heldbjerg og Nyegaard i artiklen "Op og ned for Sortspætten" (*Fugle og natur*, nov. 2012). Den største nedtur ramte den relativt store bestand på Bornholm, hvor der ikke er set Sortspætte efter 2008. På Sjælland er bestanden tilsyneladende på vej op efter en 10-årig tilbagegang. I Sønderjylland er der sket en kraftig vækst, der er parallel med bestandsudviklingen i Slesvig-Holsten.

(Esbén Sloth Andersen)

Regional fordeling af Sortspætte 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	187	31	8	245	67	270	0	11	24	603	46	0	1492
YP min	4	2	1	8	0	21	0	0	0	23	1	0	60
YP max	12	4	1	16	1	21	0	0	1	30	1	0	87

YP min = sikre ynglepar. YP max = YP min + sandsynlige ynglepar.

Lille Flagspætte *Dendrocopos minor*

Med 545 rapporterede fugle var der tale om et antal 60 % over rekorden fra 2011. Her spiller det gode vejr indflydelse på såvel fuglenes som observatørernes aktivitet utvivlsomt en stor rolle. Lille Flagspætte blev iagttaget i alle landsdele, men halvdelen af observationerne kom fra Nordsjælland. Der var på landsplan observationer fra 140 lokaliteter, og dobbelttællinger fra samme dag er fjernet fra det opgjorte antal fugle.

Ynglebestanden af Lille Flagspætte er enormt svær at holde fuldstændig rede på, så der er få helt sikre ynglepar. I tabellen er der skelnet mellem meget sandsynliggjorte ynglepar (kaldet YP min) samt summen af disse og de noget svagere sandsynliggjorte ynglepar (kaldet YP max). På landsplan giver DOFbasen samt et par ekstra lokalitetsbaserede oplysninger YP min = 20 og YP max = 31. Som forklaret nedenfor et disse tal ikke umiddelbart sammenlignelige med tidligere år.

For den ret godt dokumenterede bestand i Nordsjælland blev der registreret 15-21 YP. Disse tal bygger på DOFbase-optællinger i Gribskov-området (11-14

YP), Hellebæk-området (2-3) og Tokkekøb Hegn (1-1) samt de mange rapporter fra Vaserne (1-1). Herudover har Per Ekberg Pedersen oplyst om YP der ikke er nævnt i DOFbasen: Snævret skov (1), Karlssø i Lille Hestehave (1). I *Fugleåret 2011* blev der oplyst om en tilsvarende bestand på Bornholm, idet Carsten Andersen vurderede at der her var 20 sandsynlige par. Selv om bestanden i de seneste år nok har været en smule vigende, så vurderede han at der også i 2012 var omkring 20 sandsynlige YP på Bornholm. Men dette tal afspejles ikke i en traditionel vurdering af DOFbasens rapporter, som i stedet for Bornholm fører til YP min = 1 og YP max = 3. Brugen af disse tal i tabellen tjener til at understrege at DOFbasen både her og en del andre steder i landet kan føre til en kraftig undervurdering af bestanden af Lille Flagspætte. Den største yderligere ændring er sket i Sønderjylland, hvorfra der kun er rapporteret 1 ynglepar i Draved Skov, mens der i 2011 blev angivet 6 YP. Det er uklart om dette afspejler en ændring i bestanden.

(Esbén Sloth Andersen)

Regional fordeling af Lille Flagspætte 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	51	3	1	2	3	27	1	21	68	280	12	76	545
Lokaliteter	11	3	1	2	3	6	1	9	15	42	9	38	140
YP min	1	0	0	0	0	1	0	0	2	15	0	1	20
YP max	3	0	0	0	0	1	0	1	2	21	0	3	31

Lille Flagspætte, Hellebæk, 14. marts 2012. Foto: Axel Mortensen

Hedelærke *Lullula arborea*

Hedelærken blev observeret i alle måneder og fordelt over hele landet. 2012 bød på 3848 fugle, heraf var det største antal trækkende fugle. Det nordlige og vestlige Jylland samt Østjylland stod som sædvanlig for de fleste syngende/ynglende Hedelærker, men der fandtes også en bestand i Nordsjælland samt en voksende bestand i Sønderjylland. Med kun 36-49 par var antallet af indtastede ynglepar markant ringere end de foregående år. Gennemgang af det øvrige materiale i DOFbasen tydede dog på ca. 300 ynglepar. Den bedste ynglelokalitet var som sidste år

IBAen Tisvilde Hegn og Melby Overdrev (NSJ) med 12-15 par, efterfulgt af Feldborg Plantage (VJ) med 6-9 par og Frøslev Plantage (SJ) med 4 par. Flest syngende fugle indberettedes 16/3 17 Sandmilen (NJ), 11/4 9 Melby Overdrev (NSJ) og 25/5 8 Klelund Hede (SVJ).

Forårstrækket med i alt 856 fugle registreredes hovedsagelig på Nordsjælland og i Københavnsområdet. Hovedparten af i alt 2221 trækkende fugle i efteråret observeredes i Københavnsområdet og på Fyn.

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Hedelærke 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
fugle	299	61	417	166	33	172	566	220	1201	410	258	45	3848
Ynglepar	0	12-18	0	5-8	2	4	0	0	0	13-17	0	0	36-49
syngende fugle	79	36	45	64	12	26	1	3	2	28	8	2	306
lokaliteter med syngende/ynglende fugle	25	24	20	40	7	24	1	3	2	4	3	2	155

Hedelærke, Melby Overdrev, 3. september 2012. Foto: Lars Andersen

Bjerglærke *Eremophila alpestris*

2012 blev et rigtigt godt år for arten med et antal et godt stykke over de foregående år, men dog stadig langt under hvad der blev registreret i midten af 1990'erne. Især Vestjylland blev den store vinder med langt over en fordobling i forhold til året før.

De største flokke i 1.halvår blev (lok.max.>70): 8/1 70 Filsø (SVJ), 1/2 350 Falbækvej Marker (VJ) og 4/2 75

Jedsted Enge (SVJ). Foråret sidste var: 8/5 1 Ø Hårbølle (ST), 11/5 2 Ove Sø (NJ) og 13/5 1 Sårup (NJ).

Efteråret indledtes med: 22/9 1 S Vest Stadil Fjord (VJ), 27/9 2 SØ Sønderho (SVJ) og 28/9 10 Skallingen (SVJ). De største tal var (lok.max.>80): 15/10 80 Ballum Forland (SJ), 8/11 81 Skjern Å Delta (VJ) og 19/11 120 Fuglsand (VJ).
(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Bjerglærke 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	790	2000	1115	20	3	889	2	25	23	12	4	0	4883

Rødrygget Svale, Hejresøen,
Vestamager, 28. april 2012.
Foto: Lars Andersen

Rødrygget Svale *Cecropis daurica*

Forekomsten i 2012 blev som 2011 et gennemsnitligt år, med 7-8 fugle, og igen var alle fra 1. halvår. Alle nævnes: 28/4 1 Hejresøen (KBH), 30/4 1 Egå Engsø (ØJ), 9/5 1 Gilbjerg Hoved (NSJ), 18/5 1 Kroghage (ST), 21/5 1 Mandø (SVJ), 22/5 og 26/5 1 Grenen (NJ), måske samme fugl? og 28/5 1 Gilleleje Havn (NSJ).

(Ole F. Jensen)

Bjerglærke, Skagen Havn, 17. oktober 2012. Foto: Knud Pedersen

Storpiber *Anthus richardi*

Resultatet for året blev 29 fugle, og forekomsten var dermed lige akkurat under gennemsnittet for de forudgående 10 år. Lidt usædvanligt var der to fugle i årets første måned. Den ene var vinterfundet fra 31/12 2011 ved Skansehage (VSJ), som valgte at blive i området helt til 2/2. Den anden blev set 17/1 Hvide Sande Havn (VJ). De øvrige fund var alle fra efteråret,

med de første: 21/9 1 Grenen (NJ), 4/10 1 Vestamager (KBH) og 5/10 1 Grenen. Der var ingen observationer af mere end 1 fugl på samme tid, og observationerne fordelte sig jævnt hen over efteråret med de sidste: 12/11 1 Blåvands Huk (SVJ), 13/11-14/11 1 Landsende, Rømø (SJ) og 19/11 1 Højen Fyr (NJ).

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Storpiber 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	5	2	9	0	0	4	0	4	1	3	0	1	29

Markpiber *Anthus campestris*

Det lave antal årlige observationer af arten lader desværre til at have bidt sig fast. For nu tredje år i træk blev det kun til 7-8 fugle, idet tre observationer 2/9 Hyllekrog (ST) antages at være samme fugl. De øvrige observationer var: 27/4 1 TF Grenen (NJ), 21/5 1 Ø Gilbjerg Hoved

(NSJ), 4/6 1 Ørkenen, Anholt (ØJ), 5/8 1 Saksfjed (ST), 30/8 1 V Grenen (NJ) og 4/9 1 SV Gedser Odde (ST). Det eneste der kunne ligne yngel en smule, var observationen fra Anholt, som var af en syngende fugl.

(Ole F. Jensen)

Rødstrubet Piber *Anthus cervinus*

Med 82 fugle gav året et resultat i den høje ende, ikke overgået siden 2002. Der indgår dog i tallet en del observationer hvor der meget vel kan være tale om stationære fugle, og det reelle antal er således måske snarere lidt under 70, hvilket dog stadig er ganske pænt set i relation til de foregående år.

Kun 2 af fuglene blev set i foråret: 18/5 1 Anholt (ØJ) og 21/5 1 Grenen (NJ).

I efteråret kom de første: 31/8 1 Grenen, 1/9 1

Kongelundsområdet (KBH) og 1/9 1 Hirbosøerne og Strandholm Sø (ST).

3 lokaliteter kunne fremvise observationer af tre fugle eller mere: 7/9 og 8/9 5 Feddet (ST), 9/9 3 Saltholm (KBH) og 11/9 3 Kongelundsstranden (KBH). Observationerne fra Feddet var måske stationære fugle, da der i perioden 5/9-6/10 blev observeret 1-5 fugle flere på hinanden følgende dage.

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Rødstrubet Piber 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	7	1	5	1	1	0	1	0	21	3	34	8	82

Storpiber, Skansehage, 8. januar 2012. Foto: Lars Andersen

Bjergpiber *Anthus spinoletta*

Året gav en del færre fugle end det foregående, men ligger stadig i den høje ende med det fjerde højeste antal nogensinde. Der er dog uden tvivl en del gengangere indeholdt i totaltallet, idet der ikke er foretaget frasortering af stationære fugle rapporteret over flere dage. F.eks. er der fra Hornbæk Havn (NSJ) medregnet 56 fugle for hele året, hvor der måske i virkeligheden kun er tale om 2 fugle, 1 stationær forår og 1 stationær efterår. Dette forhold er dog kun gældende for nogle ganske få lokaliteter.

Regional fordeling af Bjergpiber 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	81	1	11	30	9	3	8	4	7	40	0	0	194
2. halvår	298	2	16	13	11	7	4	1	3	19	7	0	381
Total	379	3	27	43	20	10	12	5	10	59	7	0	575

Skærpiber *Anthus petrosus* (yngleforekomst)

Der blev ikke rapporteret om ynglepar i 2012, men dog 16 YF Græsholm (NJ). Disse er desuden de eneste ynglefugle der er rapporteret. Desuden blev der meldt om 8 territoriehævdende Hirsholmene (NJ). I yngleperioden 1/5-15/8 blev der desuden meldt om observa-

tioner af ikke trækkende fugle fra 7 lokaliteter. Heraf følgende med 2 eller flere fugle: 7/5 2 Århus Østhavn (ØJ), 15/5 2 Fovrfelt bækkens udløb (SVJ), 20/5 2 Vesterø Havn (NJ) og 28/5 3 Bøvling Klit (VJ).

(Ole F. Jensen)

Gulhovedet Gul Vipstjert *Motacilla flava flavissima/lutea*

Efter et rekordår i 2011 endnu et år med en ny rekord med i alt 24 observerede fugle. De første var: 30/4 1 han Rindby Strand (SVJ), 30/4 1 Mandø (SVJ) og 1/5 1 Værnengene (VJ). Der blev ikke meldt om ynglepar endsige ynglefugle, og årets sidste blev set: 27/5 1 Grønningen (SVJ), 30/5 1 han Pjedsted Spang (SØJ) og 21/6 1 Blåvands Huk (SVJ). Der var således ingen ob-

servationer fra 2.halvår overhovedet, og kun en enkelt der kan betegnes som et sommerfund.

De eneste observationer med mere end 1 fugl var: 5/5 3 Grønningen (SVJ), 9/5 2 Frederikshavn Havn (NJ) og 12/5 2 hanner Harboøre Tange (VJ).

(Ole F. Jensen)

Skærpiber, Helsingør Nordhavn,
30. oktober 2012.
Foto: Axel Mortensen

Sortrygget Hvid Vipstjert *Motacilla alba yarrellii*

Årets resultat blev det højeste der nogensinde er registreret, og langt over de fleste andre år, kun tangeret af 106 fugle i 2001. Det gode resultat skyldes udelukkende en stigning i antallet i Sydvestjylland, idet tallene fra det øvrige land stort set er uændrede i forhold til 2011.

De første observationer var: 12/3 1 Stadil (VJ), 1/3 1 hun Kammerslusen (SVJ) og 14/3 2 Nr. Farup Enge (SVJ).

2. halvår gav lidt flere end sædvanligt, med 10 fugle på 8 lokaliteter, men kun 1 observation med mere end en enkelt fugl: 19/7 2 Lakolk Sydsøer (SJ). De sidste var: 23/9 1 Sønderho Strand (SVJ), 29/9 1 Mandø by (SVJ) og 15/10 1 Nymindegab Strand (SVJ).

Der blev ikke meldt om ynglepar, men nogle få er angivet som ynglefugle: 2/5 2 YF Astrup Forland (SJ) og 25/5 samt 3/7 1 YF han Felsted Kog (VJ).

(Ole F. Jensen)

Sydlig Nattergal, Tivolisøen, 7. maj 2012.

Foto: Lars Andersen

Regional fordeling af Sortrygget Hvid Vipstjert 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	16	14	48	7	0	15	1	0	3	5	1	1	111

Sydlig Nattergal *Luscinia megarhynchos*

Der blev registreret 8-10 fugle i perioden 30/4-1/6 mod 5 fugle 2011. Alle nævnes her: 30/4 1 sy. Elkenøje, 4/5 1 sy. Busene, 15/5 1 ringmærket Gedser Odde, 18/5 1 sy. Kroghage, 27/5 1 sy. Busene Have og 27/5 1 sy

Kulsbjerg (alle ST). 6/5-1/6 1 sy. Tivoli-søen (VSJ), 2/5 1 sy. 2K+ Skagen (NJ), 26/5 1 ringmærket Gl. Hviding Kirke (SVJ) samt 27/5 1 sy. Damsø Enge (VJ).

(Arne Bo Larsen)

Nordlig Blåhals *Luscinia svecica svecica*

Ikke race-bestemte Blåhalse uden for de kendte yngleområder for Sydlig Blåhals er behandlet som Nordlige Blåhalse.

Der blev registreret mindst 11 Nordlige Blåhalse i år mod 36 i 2011, 85 i 2010 og 41 i 2009. Det lave antal skyldes især manglende dækning på Christiansø, hvorfra der i år kun er indberettet en fugl mod normalt flere og store indberetninger.

Foråret indledtes 4/5 med fund både i Rødovre (KBH) og ved Norsminde Fjord (ØJ). En angivelse af en nordlig Blåhals 25/4 fra (SVJ) er ikke medtaget her.

April-fund af Nordlig Blåhals er meget usædvanlige, og bør beskrives grundigt. Forårets sidste indberetninger var alle fra 18/5: 1 han Skredbjerg (VSJ), 1 ringmærket Gedser Odde (LFM) og 1 R hun 3K+ Christiansø (B).

Efterårets få fund var: 21/9 1 1K ringmærket han og 26/9 1 1K R han begge Grenen, kan være den samme fugl (NJ) samt 29/9 1 R han Hillerup Enge (SVJ). Årets sidste er godt nok indberettet som ubestemt Blåhals, men antages at være nordlig pga. tid og sted: 28/10 1 R Hirtshals Fyr (NJ).

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af Nordlig Blåhals 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	0	0	1	1	0	0	1	1	1	0	0	2	7
2. halvår	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
SUM	3	0	2	1	0	0	1	1	1	0	0	2	11

Sydlig Blåhals, Rudbøl Kog, 17. april 2012. Foto: Anni Nielsen

Sydlig Blåhals *Luscinia svecica cyanecula*

Ikke race-bestemte Blåhalse inden for de kendte yngleområder for Sydlig Blåhals er behandlet som Sydlige Blåhalse.

Arten ser ud til at brede sig mod nord og øst i landet, idet der i år var flere veldokumenterede fund i både Nord- og Østjylland, ligesom den igen optrådte på Fyn og Vestsjælland.

Der blev registreret 372 fugle i perioden 21/3-28/10 mod 351 fugle i 2011 (sum af lokalitets max.). Heraf var der 337 territoriehævdende/syngende fugle på 127 lokaliteter mod 286 fugle på 115 lokaliteter i 2011. Flest var der (lokalitets max. >11): 14/4 17 sy. Rudbøl Kog og Sønderkog (SJ) og 22/4 21 sy. Magisterkog (SJ). Det første fund var 21/3 1 2K+ sy. Ballum Forland. (SJ) og det sidste racebestemte fund var fra 13/8, men der var nogle få senere fund i september og oktober fra SVJ som formentlig også har været Sydlig Blåhals.

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af Sydlig Blåhals 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	28	43	145	3	7	144	1	1	0	0	0	0	372

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola rubicola* (yngleforekomst)

Der blev indberettet 41-54 ynglepar mod 58-69 ynglepar i 2011 og 45-59 ynglepar i 2010 (diverse indtastninger af observationer med YF-kode og par med unger er omregnet til antal par) fordelt på ca. 38 lokaliteter. Den bedste lokalitet var Frøslev Mose (SJ) 9 ynglepar. Forårets første større forekomst var 24/3 14 fou.Frøslev

Mose (SJ). Den sidste større observation var 10/10 12 R Grønningen (SVJ). De første vinterfund i 1. halvår var 6/1 1 R Klise Nor (F), 7/1 1 Filsø (SVJ) og 14/1 2 R Hanstholm (NJ). Det sidste vinterfund i 2. halvår var 28/12 2 R Blåvands Huk (SVJ).

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af Sortstrubet Bynkefugle (ynglepar) 2012

2012	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
yngel	9-10	5-7	7-11	0	0	16-21	0-1	0	0	3	1	0	41-54

Grønlandsk Stenpikker *Oenanthe oenanthe leucorhoa*

Der var ingen godkendte fund. Kun fugle bestemt i hånden medtages i årsrapporten.

(Arne Bo Larsen)

Ringdrossel *Turdus torquatus* (yngle- og sommerfund)

Der var et enkelt sommerfund: 9/6 1 R han 3K+ Anholt (ØJ). Efterårets første var 2/9 2 Hanstedreservatet (NJ).

(Arne Bo Larsen)

Ringdrossel, Troldkær Enge, NJ, 21. april 2012. Foto: Henrik Pedersen

Vindrossel *Turdus iliacus* (yngle- og sommerfund)

Forårets sidste må være 30/5 1 fu. Lindet Skov (SJ).
Der var et enkelt sommerfund i 2012: 11/6 1 sy. Gerå

Enge (NJ) og den første observation i efteråret var 7/9
1 S Østerbro (KBH).

(Arne Bo Larsen)

Flodsanger *Locustella fluviatilis*

Året bød på 19-21 fugle, hvilket var en betydelig stigning i forhold til året før og det største antal siden 2003 (21). Siden Flodsangeren i 1990 blev taget ud af SU-listen, har forekomsten svinget mellem min 5 i 1991 og max 34 i 1995. De fire første observationer var alle fra den 20/5: 1 sy. Holmeskov (B), 2 sy. Årsdalevang (B), 1 sy. Kroghage ved Gedser (ST) og 1

sy. Strids Mølle (VSJ). Fem fugle opholdt sig i længere tid på den samme lokalitet: 26/5-28/6 1 sy. Varde By og Varde Kær (SVJ), 27/5-10/6 1 sy. Uldum Kær (SØJ), 28/5-28/6 1 sy. Hasmark Mose (F), 30/5-6/6 1 sy. Bjerregrav Mose (ØJ) og 5/6-10/6 1 sy. Maglemosen (NSJ). De to sidste Flodsangere hørtes syngende den 28/6: 1 Hasmark Mose og 1 Varde Kær.

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Flodsanger 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	1	1	2	1	1	0	1	1	1	2-3	3-4	5-6	19-21

Savisanger *Locustella luscinioides*

2012 bød på 19-21 fugle på 14 lokaliteter. Der indberettedes ingen ynglepar i DOFbasen, men der blev observeret syngende Savisangere i Magisterkogen (SJ) i perioden 15/4-8/7. En ynglefugletælling den 15/5 på denne lokalitet resulterede i 10 syngende fugle. Ifølge DOFbasen var det ikke kun rekord for Magisterkogen

men for hele landet. På alle øvrige lokaliteter opholdt fuglene sig kun en dag eller i en kort periode. De første observationer var alle fra Magisterkogen (SJ): 15/4 1 sy., 22/4 1 sy. og 23/4 2 sy. De sidste observationer var 6/7 1 sy. Gamst Sø (SVJ) og 8/7 1 sy. Magisterkogen.

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Savisanger 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	28	43	145	3	7	144	1	1	0	0	0	0	372

Vindrossel, Sandvig, Bornholm, 13. februar 2012. Foto: Johanna M. Hartmann

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

Der observeredes 10-15 Drosselrørsangere på 17 lokaliteter. Der indberettedes ingen ynglepar i DOFbasen, og på ingen af lokaliteterne, hvor der observeredes Drosselrørsangere, opholdt fuglene sig længe nok til, at det kunne tyde på yngleaktivitet. De første obser-

vationer var den 2/5 1 sy. Tryggevælde Ådal (KBH) og 5/5 1 sy. Røgbølle Sø (ST). Den sidste observation var den 15/7 1 sy. Bastemose (B).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Drosselrørsanger 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	3	0	1	0	0	0	0	2	1-2	0	1-2	2-5	10-15

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Året bød på 23-24 fugle. Observationerne fra første halvår var 21/5 3 R og 24/5 1 R Christiansø (B) samt 11/6 1 ad. han R Nylars (B). Efterårets første observation var meget tidligt: 26/7 1 1K RI Gedser Odde (ST),

efterfulgt den 4/8 1 1K fou. Grenen (NJ). Den sidste observation var 3/11 1 1K fou. Rindum, Ringkøbing (VJ).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Høgesanger 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	5	1	4-5	0	0	0	0	0	1	0	5	7	23-24

Lundsanger *Phylloscopus trochiloides*

Der indberettedes 26-32 fugle. Bornholm og Ertholmene stod med 14-17 fugle for størstedelen af alle fund af denne østlige sanger. Kun 7 fugle blev observeret vest for Storebælt. Der var ingen indtastninger af ynglepar i DOFbasen, men fra Christiansø (B) meldtes der et par med 5 unger. På Møn, hvor Lundsangeren

ynglede i 2011, var der kun en eneste observation.

De første fugle meldtes den 20/5 1 sy. Nordby (SVJ) samt den 21/5 flere fugle på forskellige lokaliteter på Bornholm. De sidste observationer var af den samme fugl den 24/9 og 26/9 1 1K RI Grenen (NJ).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Lundsanger 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	2	0	4	0	1	0	0	1	1-3	2	1	14-17	26-32

Lundsanger, Christiansø, 26. juli 2012. Foto: Kent Olsen

Fuglekongesanger *Phylloscopus proregulus*

2012 bød kun på 3 fugle på 3 lokaliteter. Alle fund nævnes: 19/10 og 21/10 1 RI Christiansø (B), 20/10 1 R Lyngvig Fyr (VJ) og 10/11 1 R Blåvands Huk (SVJ).

(Ursula Burmann)

Hvidbrynet Løvsanger *Phylloscopus inornatus*

Året bød på ca. 50 fugle. Antallet nåede ikke op til de tre største år, men lå dog en del over gennemsnittet fra de sidste ti år.

Der var en af de sjældne observationer i 1. halvår: 6/5 1 RI Gedser Odde (ST). Ifølge DOFbasen var det kun tredje fund i første halvår i Danmark. De første efterårsobservationer var 23/9 2 RI Lyngvig Fyr (VJ) samt 23/9 og 24/9 2 R Ertholmene (B). De sidste observationer var 30/10 1 fou. Istebjerg (VSJ) og 27/11

Hvidbrynet Løvsanger, Blåvand, 11. september 2012.

Foto: Allan Kjær Villesen

1 RI Blåvands Huk (SVJ). Sidstnævnte observation var ifølge DOFbasen det seneste fund i Danmark og kun tredje novemberfund ved Blåvands Huk.

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Hvidbrynet Løvsanger 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	7-9	4	20	3	0	5	0	2	1	3-4	1	4-5	50-54

Sibirisk Gransanger *Phylloscopus collybita tristis*

Kun fugle der er bestemt i hånden (ringmærket) medtages i Årsrapporten. Foruden en del observationer tastet ind i DOFbasen, som ikke var bestemt i hånden, var der følgende ringmærkede fugle: 22/10 1 og 11/11 1 Blåvands Huk (SVJ) samt 24/10 1 1K han, 6/11 1 1K (formentlig en hun) og 9/11 1 1K Grenen (NJ).

(Ursula Burmann)

Sibirisk Gransanger, Grenen, 6. november 2012. Foto: Knud Pedersen

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapilla*

Året bød på 148 fugle. Efter rekordåret 2008 med 214 fugle var antallet i 2012 det næststørste.

Der meldtes om 4-5 ynglepar fra Gribskov Området (NSJ). Desuden sang 3 fugle i længere perioder på yderligere 3 lokaliteter: 15/4-17/4 og 1/6 samt 8/6-24/6 1 Kongelunden (KBH), 26/3-29/4 samt 27/5 1 Ganløse Ore (KBH) og 2/4-2/6 1 Frøslev Plantage (SJ). Det største antal syngende fugle var 26/4 6 Klinteskoven (ST), 27/5 3 Frøslev Plantage og 22/6 4 Gribskov.

Der indberettedes kun et vinterfund: 24/1 1 R Knudshoved Fægehavn (F). De første forårsobservationer var 9/3 1 R Klintholm (F), måske samme fugle som den 24/1, derefter 15/3 1 sy. Saksfjed Inddæmning (ST). Efterårets sidste observationer var ret sene: 10/11 1 R Gedser Odde (ST), 15/11 1 fou. Lindet Skov (SJ) og 16/11 1 1K hun R Blåvands Huk (SVJ).

(Ursula Burmann)

Rødtoppet Fuglekonge, Ganløse Orned, 24. april 2012.

Foto: Helge Sørensen

Regional fordeling af Rødtoppet Fuglekonge 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	2	4	17	2	0	20	2	1	14	13	64	9	148

Lille Fluesnapper *Ficedula parva*

Med højst 90 fugle lå totalantallet i 2012 en del under tiårsgennemsnittet. Det lave antal kan skyldes, at der ikke var observationer fra 2012 fra Christiansø, som de foregående år stod for en stor del af alle fund. Der var ingen indberetninger af ynglepar. 3 fugle hørtes syngende i længere perioder: 13/5-30/5 1 Rønne Plantage (B), 21/5, 5/6 og 7/6 1 Svaneke Nordskov (B) samt 25/5-8/6 1 Gilleleje By (NSJ).

De første observationer var 4/5 1 ad. han R Dybesø (VSJ) og 4/5 3 fou. Erholmene (B). De sidste observationer var 22/10 1 R Gedser Odde (ST) og 24/10 1 R Stevns Fyr (ST).

(Ursula Burmann)

Lille Fluesnapper, Christiansø, 24. september 2012.
Foto: Sune Riis Sørensen

Regional fordeling af Lille Fluesnapper 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	3	0	5	1	0	2	4	3	5	2-3	16	45-48	86-90

Hvidhalset Fluesnapper *Ficedula albicollis*

2011 bød kun på 2-3 fugle. Alle fund nævnes: 1/5 og 2/5 1 han R Holmeskov (B) samt 7/5 1 han R Nylars

(B), sandsynligvis samme fugl. Desuden 5/5 1 2K+ han R Erholmene (B).

(Ursula Burmann)

Skægmejs, Vejlerne, 31. januar 2012. Foto: Henrik Pedersen

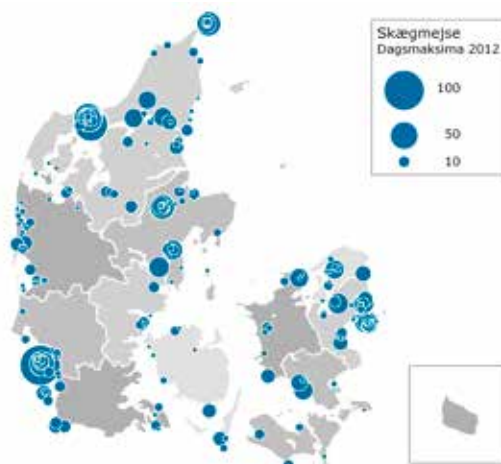
Skægmejse *Panurus biarmicus*

Årstotalen blev på 3822 fugle observeret på 203 lokaliteter. Det var en lille fremgang i forhold til det foregående år, hvor der blev set 3630 fugle. En nedgang for Nordjylland kan noteres og lidt fremgang i Østjylland og Københavnsområdet i forhold til 2011, men ellers var der ingen større udsving. Arten ser ud til at være meget tilknyttet kystområder i Danmark, jf. kort.

Gennemsnittet i 2007 for de sidste 10 år var på 7190 fugle og i 2012 var gennemsnittet for de sidste 10 års observationer på 6658 fugle. Den nedadgående tendens skyldes uden tvivl de seneste års hårde vintre.

De største observationer var: 3/7 40 Vorup Enge/ Vorup Engso (ØJ), 1/9 30 Gundsømagle Sø (KBH), 22/9 25 Arresø Øst (NSJ), 14/10 50 Han Vejle (NVJ), 27/10 100 Sønderho Strand (SVJ), 6/11 70 Bygholm Vejle (NVJ), 9/11 35 Klydesøreservatet, Vestamager (KBH), og til sidst en vinterrekord for Skagen 7/12 34 Grenen (NJ).

(Ulla Munch Hansen)

Lokaliteter med Skægmejse 2012. Prikstr. angiver lokalitetsmax.

Regional fordeling af Skægmejse 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	1065	246	454	354	98	187	168	218	750	148	138	0	3822

Fyrremejse *Poecile montana*

2012 viste en mindre nedgang i antallet af observerede fyrremejser fra 331 i 2011 til årets 296.

Til gengæld blev den set på 112 lokaliteter i 2012 mod 102 i 2011. Nu var 2011 et særlig godt år, til sammenligning var der i 2010 210 observationer fra 74 lokaliteter. Alt i alt tegner der sig et billede af en stabilt stigende bestand i artens udbredelsesområde i det sydlige Jylland.

Sønderjylland er fortsat artens kerneområde, på trods af færre observationer i 2012. Der var også tale om en mindre tilbagegang i Sydøstjylland, hvorimod Sydvestjylland og Vestjylland tegnede sig for en lille fremgang både hvad antal fugle og lokaliteter angår.

Arten er en udpræget standfugl, men selvom det går langsomt, spredes den nordover i den vestlige del af området.

(John Hansen)

Regional fordeling af Fyrremejse 2012

2012	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	0	39	71	0	35	151	0	0	0	0	0	0	296
Lokaliteter		16	34		9	53							112

Fyrremejse, Lindet Skov, 13. maj 2012. Foto: Finn Carlsen

Kortttæt Træløber, Jægersborg Dyrehave, 23. marts 2012.
Foto: John Larsen

Kortttæt Træløber *Certhia brachydactyla*

2012 var et relativt godt år for arten med 630 fugle mod 505 i 2011. Det kan også noteres, at arten aldrig tidligere er blevet set på så mange lokaliteter: 201 i 2012 mod rekorden på 153 fra 2009.

I Nordjylland blev der set mere end dobbelt så mange fugle som i 2011 med 66 mod 29. Kerneområdet var omkring Hald Sø. Den største observation var fra en DOF tur: 8/3 18 sy. Hald Sø ved Niels Bugges kro (NJ), og kommentaren i DOFbasen var, at tallet var sat lavt! Der var i øvrigt ingen observationer i DOFbasen fra DOF-Nordjyllands del af landsdelen, så der var ikke tegn på, at arten rykkede yderligere nordover i 2012.

I Vestjylland og Sydvestjylland var antallet af fugle og lokaliteter status quo.

Bornholm har stadig arten til gode, men ellers var fremgangen for arten stor i det østlige Danmark.

Vestsjælland fordoblede fra 7 til 14 lokaliteter og fra 13 til 27 fugle. Storstrøm havde 35 fugle mod 21 i 2011 og fordoblede lokalitetsantallet til 20. Nordsjælland kunne notere 88 fugle på 42 lokaliteter mod 62 henholdsvis 30 i 2011. København, der dykkede kraftigt i 2011, havde 373 fugle mod 337 i 2011 og lokalitetsantallet steg fra 67 til 86.

Der var typisk tale om 1 – 3 fugle pr. observation. Udover den nævnte obs. fra Hald Sø (NJ) var 14/3 30 R Jægersborg Dyrehave (KBH) det absolut højeste antal i en observation.

(John Hansen)

Regional fordeling af Kortttæt Træløber 2012

2012	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	66	12	29	alm	alm	alm	alm	27	373	88	35	0	630
Lokaliteter	14	8	17					14	86	42	20	0	201

Pungmejse, Porsemose, 8. maj 2012. Foto: Helge Sørensen

Pungmejse *Remiz pendulinus*

6-14 ynglepar blev det til for Pungmejserne i 2012. 102 fugle blev observeret på 56 lokaliteter. I 2011 blev der set 136 fugle, så det er en lille nedgang, mens antallet af ynglepar var nogenlunde på samme niveau som i 2011.

Ifølge indtastninger på DOFbasen blev der fundet yngleaktivitet på lokaliteterne: Vorup Enge/Vorup Engsø (ØJ), Tim Enge (VJ), Norup Grusgrav (SVJ), Holmegaards Mose (ST) og Porsemosen (KBH) og sandsynlige på yderligere 3 lokaliteter. Ved Bjerregrov Mose (ØJ), der har huset den største ynglebestand i 90'erne, sås der blot 2 rastende 4/5.

Årets første blev set usædvanlig tidligt: 2/3 Selbjerg (NVJ) og der gik 21 dage, før den næste blev set: 23/3 1 han Han Vejle (NVJ) og 12/4 1 han Norup Grusgrav (SVJ).

De sidste Pungmejsere for året var: 5/10 3 1K Nexø Sydstrand (B), 11/10 3 Sønderho Strand (SVJ) og 17/10 1 Mandø (SVJ). 23/9 blev en 1K ringmærket i Gulstav Mose (F).

(Ulla Munch Hansen)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	7	9	15	19	0	5	14	4	16	1	5	7	102
Ynglepar	0	1 - 2	1 - 2	1 - 2	0	0	0 - 1	0	2 - 4	0	1 - 1	0 - 2	6 - 14

Pirol *Oriolus oriolus*

Der blev observeret cirka 119-125 Piroler i 2012, hvilket var et lidt højere antal end i 2011. Der blev observeret flest Piroler i Skagen (NJ) i alt 42 i maj, heraf 21/5 hele 10 fugle, hvilket sandsynligvis er rekord for Nordjylland. Desuden Langeland 7-8 (F), Æbelø 7 (F), det østlige Bornholm 7, og Sydfalster 7.

Indtastningerne i DOFbasen kunne opgøres til omkring 15 sandsynlige ynglepar af Pirol, hvilket var et uændret antal i forhold til 2011. Yngleparrene blev meldt ind fra lokaliteter i Nordjylland, Østjylland, Fyn, Storstrøm og Bornholm. I 2012 blev der indrapporteret flest

yngepar fra Fyn (6-8 sandsynlige). I alle tilfælde var der dog tale om registreringer af stedfaste, syngende fugle eller tilstedeværelse af par på egnet ynglelokalitet. Der var ingen sikre ynglefund i form af redefund eller sete unger.

Årets første observation af Pirol fandt sted 28/4 i Galløkken (B). Derefter blev der løbende observeret Pirol til og med medio juli. Derudover blev der gjort observationer af Pirol i august, og dette var samtidig årets sidste observationer af Pirol: 1/8 1 Lindet Skov (SJ) og 2/8 1 Roskilde Golfklub (S).

(Tina Høeg Hansen og Børge Rasmussen)

Regional fordeling af Pirol 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	50-51	2	1-2	4	0	2	16-17	1	7	4	22-25	10	119-125

Stor Tornskade *Lanius excubitor*

1352 blev årstotalen for Stor Tornskade i 2012 og arten blev set på 772 lokaliteter. 900 observationer i første halvdel af året afspejlede det gode år 2011, hvor det var et godt gnaverår nordpå i Skandinavien, samt at der blev observeret på mange lokaliteter i landet. Antallet dykkede så kraftigt i anden halvdel med kun 452 observationer.

Af forårstrækkende fugle kan nævnes: 3/3 1 R Grenen (NJ), som kunne have været den tidligste på forårstræk, der er set i Skagen nogensinde, hvor ankomst normalt sker ca. 20-25/3 ifølge Rolf Christensen på DOFbasen. Desuden skal fremhæves 29/3 5 R Melby Overdrev (NSJ) og 14/4 6 T Gilbjerg Hoved (NSJ).

Enkelte fugle blev set i august måned, alle i Jylland.

De første efterårstrækkende blev set: 22/9 1 R Damsted (NJ) og derefter 1/10 1 S Nordmandshage (NJ) og 5/10 2 T Spodsbjerg (NSJ).

For Stor Tornskade, hvor yngleforekomsten er blevet overvåget i Danmark siden 1998 under Projekt truede og sjældne ynglefugle, var 2012 et ringe år. Tendensen har været tydelig de senere år, hvor antallet af ynglepar har været nedadgående. På DOFbasen er der angivet over 50 besøg på de faste ynglelokaliteter, men ingen ynglepar blev fundet. Så det blev 0 par i 2012.

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af Stor Tornskade 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	212	80	47	75	35	47	42	67	55	152	70	18	900
2. halvår	89	34	33	31	30	27	27	38	38	44	35	26	452

Stor Tornskade, Louisenlund, Bornholm, 9. april 2012.

Foto: Sune Riis Sørensen

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

Årets resultat blev en hel del bedre end det foregående år, men der rapporteredes fortsat ikke det helt store antal Nøddekriger. Årets observationer blev totalt domineret af efteråret, med kun 5 fugle i 1. halvår. Igen var Bornholm næsten uden observationer, idet den eneste var en dødfunden fugl på Dueodde.

Af de få i 1. halvår blev de sidste: 3/3 2 NØ Lindeballe Skov (SØJ) og 4/5 1 Harlev (ØJ). Der har ikke været tegn på yngel i 2012, og 2.halvårs første obser-

vationer var: 19/8 1 Hassenør (ØJ), 1/9 1 Nødebohuse (NSJ) og 5/9 1 Faxe Ladeplads (ST).

I Tisvilde Hegn (NSJ) var der i perioden 18/11-28/12 regelmæssige observationer af op til 3 fugle. Disse er i tabellen regnet som værende de samme fugle der er set i hele perioden. Udover denne lokalitet havde følgende steder observationer af 3 eller flere Nøddekriger: 28/9 3 V Teglstруп Hegn (NSJ), 3/10 5 SV Ring (ST), 11/10 5 Ø-SØ Hovvig (VSJ) og 27/10 3 SV Mandehoved (KBH).

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Nøddekrige 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	1	5
2. halvår	9	4	1	5	0	1	1	19	13	29	13	0	95
Sum	9	4	1	7	2	1	1	19	13	29	13	1	100

Sortkrage *Corvus corone* (kun forekomster uden for SJ og SVJ)

Året gav en flot fremgang for såvel antal observerede fugle, som for antal lokaliteter når SJ og SVJ ikke medregnes. Især Fyn og Storstrøm viste god fremgang.

Til gengæld nåede yngleaktiviteten et forhåbentligt absolut lavpunkt, idet der kun er meldt om 1 ynglepar: 1 par Slambassiner ved Savnsøvig (ST).

Nogle få lokaliteter kunne vise lok.max.≥15: 8/1 17

TI Rødbyhavn (ST), 17/2 30 Damhus Ådal (VJ), 9/10 20 Nørager Skov (VSJ) og 20/10 15 Bøtø Nor (ST).

Der blev ikke observeret den store trækaktivitet, idet der var kun følgende flokke ≥5: 8/1 17 Rødbyhavn, 30/4 5 N Lidsø (ST) og 15/10 5 Ørhage (NVJ). Desuden ved Hyllekrog (ST) flere dage med småflokke, max. 11/4 13.

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Sortkrage 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Månedsmax.	98	144	1163	53	48	2589	296	112	21	33	538	44	5196
Antal lok. med obs.	42	61	110	27	28	271	79	27	16	19	118	17	815

Kækerfinke, Lyngby Åmose, 12. februar 2012. Foto: Finn Carlsen

Rosenstær *Pastor roseus*

Igen blev det et af de gode år for arten med 11 fugle, om end resultatet blev lidt lavere end i 2011. Tilsvarende antal er i øvrigt kun set i 2004 og i 2002 med hele 31 fugle. Årets observationer var: 15/5 1 Tim (VJ), 20/5 1 og 23/5 1 Gilbjerg Hoved (NSJ), 23/5-24/5 1

Grenen (NJ), 27/5 1 Stadil (VJ), 28/5 1 Rømø Kirkeby (SJ), 11/6 1 Grenen, 26/6 1 Aså Enge (NJ), 31/8 1 Ølundgårds inddæmning (F) og 19/10-28/10 1 stationær Thorsminde (VJ).

(Ole F. Jensen)

Kvækerfinke *Fringilla montifringilla* (Ynglefund og sommerfund)

Forårets sidste større flok blev 1/5 150 Nordstrand (NJ), og de allersidste blev: 23/5 1 Utterslev Mose (KBH) og 24/5 1 Gilbjerg Hoved (NSJ). Desuden var der næsten daglige observationer af arten helt frem til 30/5 på Grenen (NJ). Yngleaktivitet var der ingen tegn

på, men en enkelt sommerobservation blev det dog til: 18/6 1 sy. han Korshage (VSJ).

De første i efteråret dukkede op 1/9 2 og 6/9 3 Grenen (NJ), 3/9 1 S Nordmandshage (NJ) og 9/9 3 Ertholmene (B).

(Ole F. Jensen)

Gulirisk *Serinus serinus*

Med mindst 123 fugle indskrev 2012 sig som et rigtig godt år for arten, langt over de sidste 10 års gennemsnit på 98 fugle/år. Til trods for de mange fugle, blev det endnu en gang et år uden sikre beviser for at arten har ynglet. Vi skal helt tilbage til 2008, for at finde et år med sikre ynglebeviser. Hvad grunden er til at, det er så svært for Gulirisk at etablere sig som fast dansk ynglefugl er svært at sige, bl.a. sammenlignet med delstaten Mecklenburg-Vorpommern i Nordtyskland, der havde en bestand på 6.000 – 9.000 par midt i halvfemserne. Her er bestanden endda steget fra 4.000 par omkring 1980 (W. Eichstädt, W. Scheller, D. Sellin, W. Starke & K.-D. Stegemann: Atlas der Brutvögel in Mecklenburg-Vorpommern. Steffen Verlag, Friedland 2006).

Årets første fugl var 14/3 1 V Ålbæk Strand (ST), herefter var der næsten daglige observationer frem til slutningen af juli. Resten af året, frem til den sidste

fugl 17/11 1 TF Gedser Odde (ST) sås der 13 fugle.

Landets bedste lokalitet var Skagen (NJ) med 12/4 – 11/6 21 fugle, mens der på Gedser Odde var 18 fugle fra 25/3 – 17/11.

Snogebæk (B) var en af de potentielle ynglelokaliteter med op til 4 syngende hanner 21/4 – 24/7, men ingen hunner blev observeret. Haderslev (SJ) havde også en langtidstationær fugl, 21/4 – 19/6 1 sy., heller ikke her blev der observeret hunner. Ved Gedser sås der fra 15/4 – 26/7 ved flere lejligheder både han og hun, men ingen af dem udviste tegn på at være særligt stationære.

Alle regioner undtagen VJ havde besøg af Gulirisk i 2012.

Den bedste træklokalitet var Gilleleje (NSJ), med 18/4 – 12/6 i alt 9 T, flest 18/4 2 T.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Gulirisk 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	28	0	14	2	1	8	3	6	3	9	33	16	123

Hvidsiken *Acanthis hornemanni*

Årets forekomst er meget hurtigt overset, idet der kun var et fund: 24/2 1 R Dueodde (B). Vi skal tilbage til

2010 for at finde markant influx af denne art.

(Peter Lange)

Hvidvinget Korsnæb *Loxia leucoptera*

Årets resultat ligger igen meget højt og, bortset fra 2011, langt over hvad der tidligere er set, selv hvis der udelukkende regnes med lokale månedmaksima. Resultatet skal ses som eftervirkningerne af den store invasion i efteråret 2011, og der er næppe kommet mange nye fugle til. Tværtimod forsvandt de fleste igen i løbet af årets første måneder, og 2. halvår bød således kun på få observationer.

Interessant er det at nogle få fugle valgte at yngle, da dette er første gang overhovedet arten er registreret som ynglende i Danmark. Der blev indberettet i alt 5 SU godkendte ynglepar, fordelt med 4 par Gribskov

(NSJ) og 1 par Tvorup Plantage (NJ). Herudover var der observationer fra yderligere mindst 7 lokaliteter af fugle med en adfærd der tydede på at de ynglede, ligesom der var tegn på flere ynglende i Gribskov. Gribskov var desuden en af de lokaliteter hvor arten blev set i 2. halvår, så det bliver spændende at se om de holder stand og også yngler i 2013. Arten yngler sædvanligvis circumpolart i det nordlige Rusland og Nordamerika og det er fortrinsvis standfugle. I år med fødemangel trækker de sibiriske fugle dog vest til sydvest og optræder af og til invasivt, hvilket således var tilfældet i 2011, med hvad der vel nok var den største invasion her-

Hvidvinget Korsnæb, Kompedal Plantage, 2. februar 2012. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

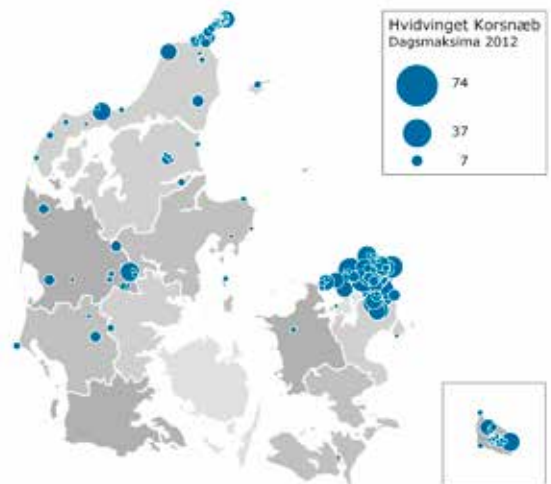
hjemme nogensinde. Især i år efter sådanne invasioner er arten af og til set ynglende i Finland og de nordlige dele af Sverige og Norge. Som i Danmark blev der da også observeret nogle få ynglefund i det sydlige Sverige, ellers er det eneste ynglefund syd for det nordlige Skandinavien et enkelt fund i Berlin i 1991.

Observationen i Tvorup Plantage var en adult han med en unge, som begge blev set i nogle fældede graner og nogle afsavede fyrretræer. I Gribskov blev fuglene ligeledes set i nogle graner.

Årets største observationer var (lok.max ≥ 25): 1/1 45 Tokkekøb Hegn (NSJ), 1/1 30 Nejede Vesterskov (NSJ), 22/1 29 Tisvilde Hegn (NSJ) og 11/2 74 Gribskov (NSJ). Udenfor Nordsjælland blev lok.max ≥ 18 : 16/1 20 Ganløse Ore (KBH), 20/1 20 Jonstrup Vang (KBH) og 20/1 18 Paradisbakker (B).

I 2. halvår var lok.max ≥ 2 : 5/7 3 Grenen (NJ), 18/8 4 Gribskov (NSJ), 18/8 2 Korshage (VSJ), 25/10 3 Bromme (B) og 4/12 2 Rønne Plantage (B).

(Ole F. Jensen)

Lokaliteter med Hvidvinget Korsnæb i invasionen 2011-2012. Prikstr. angiver lokalitetsmax.

Regional fordeling af Hvidvinget Korsnæb 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	302	44	41	196	12	0	0	50	203	1869	1	109	2827
Månedsmax	222	27	17	65	4	0	0	34	81	693	1	92	1236

Månedsfordeling af Hvidvinget Korsnæb 2012

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	TOTAL
2012	532	274	239	84	72	8	8	9	0	5	2	3	1236

Stor Korsnæb *Loxia pytyopsittacus*

Selv med en sum på tre gange resultatet for 2011, blev året et af de absolut dårligste. Igen blev de fleste observationer gjort i efteråret og i det østlige Danmark.

Følgende lokaliteter havde i 1. halvår følgende lok. max ≥ 5 : 4/2 6 Grev Moltkes Plantage (VJ), 7/2 9 Kongelunden (KBH), 11/2 5 Asserbo Plantage (NSJ), 23/3 5 Oksby-Bordrup Klitplantager (SVJ) og 14/4 5 Skagen (NJ). Sidstnævnte blev også forårets sidste sene flok.

De i øvrigt sidste var: 11/4 3 Melby Overdrev (NSJ) og 12/4 2 Hammerodde (B).

Efterårets første blev: 5/10 2 Kystagerparken (KBH), 5/10 9 Dueodde (B) og 8/10 4 Hammerodde (B). De største flokke blev i 2. halvår (lok.max. >10): 18/10 11 Tranum Klitplantage (NJ), 20/10 18 Dovns Klint (F), 30/11 11 Gilleleje (NSJ) og 20/12 12 Melby Overdrev (NSJ).

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Stor Korsnæb 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	13	7	5	7	0	2	0	1	9	13	1	3	61
2. halvår	35	0	10	0	0	2	22	64	13	132	9	16	303
Sum	48	7	15	7	0	4	22	65	22	145	10	19	364

Månedsfordeling af Stor Korsnæb 2012

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	TOTAL
2012	9	29	13	5	5	0	0	0	0	115	150	38	364

Karmindompap *Erythrina erythrina*

Året gav et markant fald i antal observerede fugle i forhold til de foregående år, og lander således som det næstdårligste indenfor de seneste 10 år, hvor vi skal tilbage til 2004 for at finde et lavere antal.

Forårets første dukkede op 14/5 1 Ulvshaleskoven (ST), 15/5 1 Anholt (ØJ) og 15/5 2 Røsnæs (VSJ).

Arten observeredes på 124 lokaliteter, heraf 104 med syngende fugle. Heraf havde følgende 5 eller flere syngende: 27/5 6 Blåvands Huk (SVJ), 7/6 5 Kroghage (ST), 9/6 5 Svenskehavns-Frederiks Stenbrud (B) og 10/6 7 Hanstholm (NJ). Øvrige lok.max. ≥ 10 var: 20/5 og 22/5 10 Christiansø (B), 22/5 T og 24/5 NØ 13

Karmindompap, Christiansø, 16. maj 2012. Foto: Eva F. Henriksen

Grenen (NJ) og 27/5 10 Blåvands Huk (SVJ).

Der blev ikke rapporteret om sikre ynglepar, men der var muligvis ynglepar på følgende lokaliteter: 1-2 par Dybesø (VSJ), 1-2 par Gniben (VSJ), 1 par Gulstav

(F), 1 par Hassenør (ØJ), 1 par Salomons Kapel (B) og 1 par Stevns Fyr (KBH).

De sidste i efteråret blev: 29/8 1 Gedser Odde (ST), 3/9 1 Grenen (NJ) og 29/9 1 Anholt (ØJ).

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af Karmindompap 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2012	59	1	28	4	1	1	9	15	7	5	38	75	243

Tallene er udregnet som sum af lok.max. med tillæg for evt. trækkende eller ringmærkede fugle.

Hortulan *Emberiza hortulana*

Der blev observeret Hortulaner fra 21 lokaliteter og i alt var der 83 observationer af arten, heraf en del gengangere. Antallet af enkeltindivider var ca. 30, hvilket er lidt lavere end sidste år. Den første fugl blev hørt 2/5 Korshage (VSJ), den næste blev set 4/5 Gedser Odde (ST). I maj måned blev der i alt observeret ca. 20

forskellige fugle. Alle var enkeltobservationer, på nær 8/5 2 Gilbjerg Hoved (NSJ).

I efteråret blev der observeret ca. 11 Hortulaner i perioden 30/8 – 17/10. Den sidste Hortulan blev set 17/10 Anholt (ØJ).

(Inger F. Jensen)

Regional fordeling af Hortulan 2012

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	1	0	3	1	0	0	0	2	3	2	2	3	25
2. halvår	1	0	1	1	0	0	0	0	4	3	1	0	10

Hortulan, Jersie Strand, 2. juni 2012. Foto: Jacob Breson Neumann

Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2012

Rune Sø Neergaard

Rapport nr. 43 fra Sjældenhedsudvalget

Tornhalesejler, Juvre, Rømø, 21. oktober 2012. Foto: Ole Zoltan Göller

Indledning

Denne rapport omhandler 187 færdigbehandlede sager fra Danmark, heraf 165 fra 2012. Heri indgår fem sager, som Sjældenhedsudvalget (SU) har behandlet på opfordring fra lokalrapporternes redaktioner, vedrørende arter, som ikke figurerer på SU-listen, men som skønnes at være sjældne lokalt eller er truffet på usædvanlige tidspunkter af året. Disse fund publiceres (siden Rasmussen 1997) i den landsdækkende årsrapport i DOFT (og fra 2006 i *Fugleåret*), men er tillige nævnt sidst i denne rapport. 156 (83 %) af de færdigbehandlede sager (heraf 142 (86 %) af sagerne fra 2012) blev godkendt, hvilket kan sammenlignes

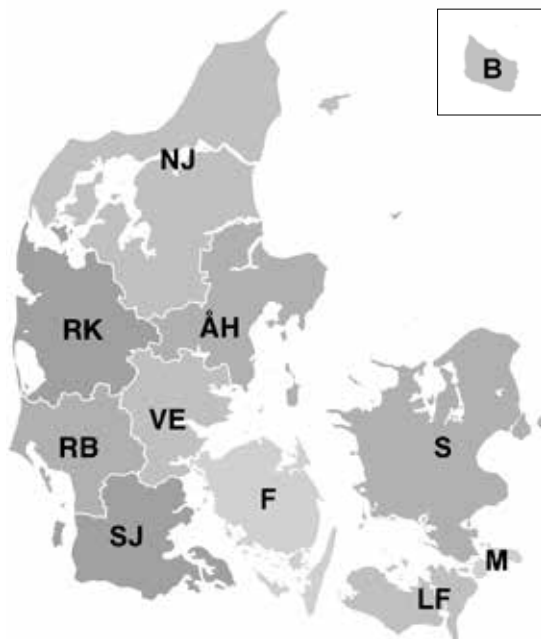
med en godkendelsesprocent på mellem 70 % og 88 % de seneste ti år (2002-2011). 132 (85 %) af de godkendte sager blev dokumenteret ved hjælp af foto, video, bånd eller satellitsporing. Fra Grønland færdigbehandlede fem sager, som alle blev godkendt.

Til og med denne rapport henligger 31 sager, som af forskellige årsager endnu ikke er færdigbehandlet. En liste over disse sager samt en liste over forkastede fund findes bagerst i rapporten.

Rækkefølgen i den systematiske gennemgang af forekomsterne følger Voous (1977). Regionsinddelingen følger samme inddeling som siden 1992 (SU-rapport 1992) og kan ses af oversigtskortet. Alle fund fra Danmarks eksklusive økonomiske zone regnes som danske fund. En uddybende forklaring mht. til definitionen og afgrænsningen af denne zone kan ses i sidste års SU-rapport (SU-rapport 2011).

Hvis intet andet er nævnt, er der tale om ét rastende individ. Betegnelserne 1K og 2K står for henholdsvis første og andet kalenderår; 2K+ (3K+) betyder, at fuglen mindst er i sit andet (tredje) kalenderår, men kan være ældre. Derudover er ad. = adult (gammel, udfarvet fugl), imm. = immature (dragter mellem juvenil og adult), juv. = juvenil (første egentlige fjerdragt), pull. = pullus (dununge), rst. = rastende, sdr. = sommerdragt, vdr. = vinterdragt, odr. = overgangsdragt, trk.fors. = trækforsøgende, trk. = trækkende, syng. = syngende og ringm. = ringmærket.

Efter artsnavnet er i parentes angivet 1) antal anerkendte fund og individer (adskilt af en skråstreg) før 1/1-1950; 2) antal godkendte fund og individer fra og med 1/1-1950 til og med 2011; 3) antal godkendte fund og individer i 2012. Denne opdeling er i overensstemmelse med den standard, der anbefales af AERC (Association of European Rarities Committees). Bemærk i øvrigt, at antal fund ikke altid er identisk med antal individer, idet flokke og par regnes som enkeltfund, mens f.eks. fem enkeltindivider på én dag regnes som fem fund. I lighed med europæisk standard regnes ynglefund (inkl. unger) som ét fund. Returnerende individer fra år til år indgår ikke i opsummeringen, som nævnes efter artsnavnet.

Oversigt over regionsinddelingen anvendt i denne rapport.

Efter observatørnavnet er det oplyst, om de enkelte fund er dokumenteret med foto (Foto), videofilm (Video), lydoptagelse (Bånd) eller dødfunden fugl (Død). Desuden er findere(n) ved hvert fund markeret med en asterisk (*) foran observatørnavnet. Som finder(e) regnes den(de), der har været til stede, da fuglen blev opdaget/bestemt. Imidlertid fremgår det ikke altid tydeligt af beskrivelserne, hvem finderen er, og der kan derfor mangle enkelte markeringer. I beskrivelser til SU bør det angives, hvem finderen er.

I bemærkningerne til de enkelte arter/underarter er artens/underartens normale yngle- og vinterudbredelse eller udbredelsen, hvorfra danske forekomster vurderes at komme, tilføjet i parentes.

Sjældne fugle i 2012

Året var mindre end en uge gammel, da den første Polarlomvie i det nye årtusinde trak forbi Gilleleje (S). Derudover startede året med endnu en jysk Spurveugle, som blev fundet nær Esbjerg (RB). Den overvintrende Nonnestenpikker i Strandby (NJ), som blev opdaget i november 2011, holdt stand i årets to første måneder, indtil den først forsvandt primo marts. Tre forskellige Amerikanske Sortænder blev registreret i årets første tre måneder ved hhv. Lakolk Strand (SJ), Ordrup Næs (S) og Asserbo Strand (S) – alle tre sandsynligvis tilbagevendende individer fra tidligere år. Endnu en gang var den Gråvingede Måge, der

opholdt sig et par uger i Aarhus i januar og februar.

Ultimo marts eller primo april blev en død Mellemflagspætte fundet nær Juelsminde (VE), hvilket sammen med en fugl i marts 2011 i Gråsten (SJ) var de første danske fund siden 1983. Et par sjældne ænder aflagde landet visit medio april, idet en Amerikansk Pibeand sås et par forskellige steder i Tøndermarsken (SJ), og en Brilleand observeredes kortvarigt ved Grenå (ÅH). En forbitrækkende Blå Glente midt i måneden ved Gilbjerg Hoved (S) var første fund af denne art uden for Skagen. Ultimo april blev en tidlig Alpe-sejler set ved Gundsømagle Sø (S), og en Kohejre holdt til en enkelt dag på Møn (M). Ultimo april bød også på de to første af forårets rekordmange Citronvipstjerter, idet hele syv forskellige fugle sås ultimo april/primo maj – heraf fire i Skagen (NJ). Samme lokalitet kunne primo maj endvidere notere landets kun andet fund af Sorthovedet Gul Vipstjert

I løbet af maj blev i alt ti forskellige Stylteløbere registreret på forskellige lokaliteter i Jylland, og tre par forsøgte at yngle ved hhv. Nagbøl (VE), Kongens Mose (SJ) og Lille Vildmose (NJ). Kun parret i Kongens Mose (SJ) producerede unger, som dog tilsyneladende blev prædateret, inden de var flyvefærdige. Medio maj aflagde en Triel visit ved Nr. Farup Enge (RB), og en Hvidskægget Sanger blev ringmærket i Blåvand (RB).

Ultimo maj er oftest en produktiv periode mht. sjældne fugle, hvilket også gjorde sig gældende i 2012. Således præsenterede landets blot fjerde Asiatiske Ørkensanger sig på fornemmeste vis en hel dag i

Dværgrattinger, Christiansø, 20. oktober 2012. Foto: Ib Jensen

Kuhls Skråpe, Bratten Strand, Frederikshavn, 12. juli 2012. Foto: Terje Nordvik

Skagen (NJ). Dette var i skarp modsætning til landets femte Dværghornugle, som sad og sang et par dage ved Fornæs (ÅH), idet denne observation først så offentlighedens lys lang tid efter, at fuglen var forsvundet. Året vil også blive husket for den hidtil største invasion af Hvidskægget Terne, idet i alt 23 fugle sås i Jylland i perioden 20.-26. maj, hvor seks fugle i Kongens Kær (VE) var den største ansamling. Dertil kommer en Dværngørn i Skagen (NJ), to Nathejrer i Vejlerne (NJ), en Sibirisk Bynkefugl i Gedser (LF) og en Rødvinget Braksvale på Vestamager (S) – alle i den sidste uge af maj måned.

Primo juni gav en Blåvinget And i Egå Engso (ÅH) og en Sorthovedet Sanger på Christiansø (B), mens en Spottesanger medio juni i Blåvand (RB) var tredje år i træk med fund af denne art på lokaliteten. Også medio juni blev en syngende Buskrørsanger opdaget ved Vestvolden i København (S). Senere viste det sig, at lokaliteten faktisk husede et ynglepar, som fik minimum tre flyvefærdige unger. Ynglefundet udgør det første af arten i Danmark.

I juli blev hvad der antages at være den samme Kuhls Skråpe iagttaget på hele tre forskellige lokaliteter langs den jyske østkyst, og ultimo juli blev en Hætteværbling fundet på Christiansø (B).

Juli og august er traditionelt en god periode for sjældne vadefugle, men skuffede i 2012. Udover den efterhånden sædvanlige Tereklire i Margrethe Kog (SJ) var eneste sjældne vadefugleart i denne periode Prærieløber, idet en flok på to fugle sås i Margrethe Kog (SJ) primo august og en enkelt fugl sås på Fanø (RB) ultimo august. Landets femte Bonapartemåge blev fundet primo august i Blåvand (RB), og medio august blev landets blot tredje Eleonorafalk fotograferet, da den trak syd forbi tre heldige observatører ved Gedser (LF). Også medio august blev en Korttået

Lærke opdaget på Bornholm. Den første Brilleand nogensinde i august sås på augusts sidste dag ved Bækbygård Strand (RK), hvor den i øvrigt sås til et godt stykke ind i oktober.

I løbet af blot 35 minutter på en dag midt i september trak hele tre Små Skrigeørne ind ved Stevns (S), og desuden sad landets femte Nordsanger i nettene ved Gedser (LF) i samme periode. Ultimo september blev en Amerikansk Sortand (gen)fundet i Skagen (NJ), og samme sted og tidspunkt blev to Topskarver bogført. Disse udgjorde en tredjedel af de i alt seks Topskarver (alle i NJ), der blev registreret fra september til december. Endvidere blev landets første Høgeugle i seks år fundet i Store Hareskov (S) på den sidste dag i september.

I løbet af oktober sås to Prærieløbere og en Amerikansk Hjejle i Ballum Enge (SJ). Derudover blev endnu en Sibirisk Hjejle fundet ved Vesløs Vejle (NJ). En perlerække af sjældne fugle sås i oktober, bl.a. hele tre nye arter for landet. Kavalkaden af sjældne fugle blev indledt med en ringmærket Schwarz Løvsanger i Blåvand (RB) og landets blot sjette Tajgapiber på Mandø (RB) samme dag medio oktober. Herefter gik det slag i slag, idet den første nye art for landet i 2012 var en Dværgnattergal, der blev ringmærket på Christiansø (B) midt i måneden. Årets anden nye art for landet i form af en Olivenskovdrossel blev ringmærket præcist en uge senere samme sted. Samme dag, i den anden ende af landet, blev årets tredje nye art for landet fundet i form af en Tornhalesejler, der blev set og fotograferet i et par minutter på det nordlige Rømo (SJ). Stadig på denne, i et dansk feltornitologisk perspektiv, historiske dag blev der sågar ringmærket en Blåstjert i Hanstholm (NJ) og set en indtrækkende Sort Ibis ved Gedser (LF)! Ultimo oktober blev en Amerikansk Pibeand fundet ved Randers (ÅH), hvilket var første fund af denne art i ÅH.

Nathejre, Hanvejle, 28. maj 2012. Foto: Vagn Freundlich

November stod i høj grad i Krognæbbenes tegn, idet Danmark blev ramt af den hidtil største invasion af denne art nogensinde. Klart flest fugle sås i NJ, men også i andre landsdele var der spredte observationer. Landets anden Brune Tornskade blev primo november fundet på den noget uventede lokalitet Årslev Engsø (ÅH). Ultimo november blev landets femte Gråsejler opdaget ved Gilleleje (S), og en flok på to Mongolske Pibere i Skagen (NJ) udgjorde landets kun andet fund af denne art.

Årets sidste måned var præget af vinterligt vejr, hvilket nok også var årsagen til, at de eneste sjældne fugle i denne måned var en Lille Bjergand opdaget midt i måneden ved Skælskør (S) og en Sortstrubet Drossel mellem jul og nytår i Vejlerne (NJ).

SU-listen

En liste over arter og underarter, som skal godkendes af SU, kan findes på udvalgets hjemmeside: www.dof.dk/sider/index.php?option=com_content&task=view&id=167&Itemid=194.

Fra og med 1. januar 2013 er Amerikansk Skarveand *Oxyura jamaicensis* genoptaget på SU-listen. Arten er blevet gradvist sjældnere i Danmark i det nye årtusinde og ses nu ikke længere årligt.

Lille Skrigeørn *Aquila pomarina* udgår fra SU-listen 1. januar 2014, idet artens fundmønster anses som vel-dokumenteret på baggrund af totalt 135 godkendte fund.

SU har godkendt invasionen af Spurveugle *Glaucidium passerinum* på Sjælland i perioden 1. oktober 2011 – 1. maj 2012 samlet, hvilket er ensbetydende med, at SU ikke har taget stilling til de enkelte forekomster (SU-rapport 2011). Sjællandske fund uden for denne periode samt fund fra de øvrige landsdele skal stadig forelægges SU.

Desuden har SU godkendt invasionen af Krognæb *Picicola enucleator* i Nordjylland nord for Limfjorden i perioden 25. oktober – 31. december 2012 samlet, hvilket er ensbetydende med, at SU ikke har taget stilling til de enkelte forekomster i denne del af landet (Nyhedsbrev fra Sjældenhedsudvalget, marts 2013). Alle fund fra 2012 fra de øvrige landsdele skal stadig forelægges SU.

En generel vejledning til indsendelse af fund til SU kan findes på: http://www.dof.dk/sider/index.php?option=com_content&task=view&id=169&Itemid=196.

Det er muligt for indsendere at uploade deres SU-beskrivelser direkte til SU's database. Hvis man vil uploade en beskrivelse til SU, kan man gå ind på adressen: <http://www.netfugl.dk/su-upload/index.php>, hvor man vil blive vejledt. SU modtager fortsat gerne beskrivelser pr. post og e-mail, men observatører bedes så vidt muligt uploade deres beskrivelser via SU's hjemmeside.

SU behandler fund af arter fra alle kategorier (se nedenfor), og for at få så fyldestgørende et billede som muligt af de forskellige arters og underarters optræden herhjemme er det i princippet vigtigt, at alt bliver rapporteret. Der vil dog forekomme tilfælde, hvor det må skønnes, at en SU-godkendelse ikke er nødvendig, f.eks. fund af almindelige burfugle (*Undulat Melopsittacus undulatus*, Kanarieflugt *Serinus canaria* m.v.). Er man i tvivl om, hvorvidt et fund bør behandles af SU, kan man kontakte udvalget.

Danmarkslisten

SU fører en liste over arter og underarter, som er truffet i Danmark. Listen kan findes på udvalgets hjemmeside: www.dof.dk/sider/index.php?option=com_content&task=view&id=167&Itemid=194. SU følger de taksonomi-

ske anbefalinger fra British Ornithologist's Union's Records Committee, som forkortes BOURC (BOU 2013). Der er fire ændringer på Danmarkslisten i forhold til tidligere publikationer fra SU. Når der sker taksonomiske ændringer for arter på den danske liste, genoptager SU typisk alle fund til fornyet behandling.

De to hidtige underarter af Kuhls Skråpe *Calonectris diomedea* har hver især fået artsstatus. Nominatformen fra Middelhavet bliver til Scopolis Skråpe *Calonectris diomedea* (monotypisk), mens underarten ssp. *borealis*, som yngler på øer ved de Kanariske Øer, Madeira, Azorerne og ud for Portugals kyst, overtager navnet Kuhls Skråpe *Calonectris borealis* (monotypisk). Kuhls Skråpe *Calonectris borealis* optages på den danske liste i kraft af et nyligt godkendt fund ved Bratten Strand nord for Frederikshavn i juli 2012. Fundet er særdeles veldokumenteret med fotos, som bl.a. viser den diagnostiske undervingetegning. SU har endnu ikke taget stilling til den taksonomiske placering af de øvrige danske fund af Kuhls Skråpe ssp. Langt hovedparten af de hidtidige fund af Kuhls Skråpe ssp. drejer sig givetvis om Kuhls Skråpe *Calonectris borealis*, som er regelmæssig mod nord til De Britiske Øer, mens Scopolis Skråpe *Calonectris diomedea* lader til at være sjælden nord for Biscayen. Sidstnævnte er dog truffet i britisk farvand, og der er tillige ét godkendt fund fra Sverige i 2005 (Raritetsskommittén 2013).

Lille Stormsvalde *Hydrobates pelagicus* betragtes ikke længere som værende monotypisk, idet den nu regnes

som polytypisk med to underarter: nominatformen fra den østlige del af Atlanterhavet fra Norge og Island i nord til de Kanariske Øer i syd, og underarten ssp. *melitensis* fra det vestlige Middelhav. De danske forekomster af Lille Stormsvalde henføres til nominatformen på baggrund af underarternes udbredelse. Underarten ssp. *pelagicus* er derfor føjet til den danske liste.

De to underarter af Sardinsk Sanger *Sylvia sarda* er blevet ophøjet til selvstændige arter. Nominatformen, som yngler på Sardinien og Korsika, overtager artsnavnet Sardinsk Sanger *Sylvia sarda* (monotypisk), mens underarten ssp. *balearica* fra de Baleariske Øer bliver til Balearisk Sanger *Sylvia balearica* (monotypisk). Sardinsk Sanger *Sylvia sarda* optages på den danske liste i kraft af et fund fra Skagen (NJ), hvor en 2K han blev ringmærket 12. juni 2005 (SU-rapport 2005). Fuglen kan med sikkerhed henføres til Sardinsk Sanger *Sylvia sarda* på baggrund af bl.a. vingemålet.

De tre underarter af Nordsanger *Phylloscopus borealis* har ligeledes hver især opnået artsstatus. Nominatformen overtager artsnavnet Nordsanger *Phylloscopus borealis* (monotypisk), underarten ssp. *examinandus* får det engelske navn Kamchatka Leaf Warbler *Phylloscopus examinandus* (monotypisk), og underarten ssp. *xanthodryas* får det engelske navn Japanese Leaf Warbler *Phylloscopus xanthodryas* (monotypisk). Nordsanger *Phylloscopus borealis* optages på den danske liste bl.a. i kraft af en ringmærket 1K-fugl fra Gedser 15.-16. september 2012. På baggrund af et sonogram af fuglens kald var det muligt at udelukke de to fjernøstlige arter. De tre nye arter er ganske ens morfologisk set, og SU afventer nærmere undersøgelser af biometri og feltkendetegn, inden de øvrige fund evt. revurderes. Imidlertid anser SU muligheden for spontane forekomster af de to fjernøstlige arter i Europa for relativ hypotetisk, hvorfor alle fem danske fund indtil videre regnes som *Phylloscopus borealis*. Den fænologiske spredning af de danske fund i august og september falder i øvrigt i tråd med andre sjældne gæster fra Vestsibirien.

Kohejre, Ålebæk Strand, Møn
27. april 2012.
Foto: Michael Køie Poulsen

Kategorier

I henhold til AERC-standard inddeles de i Danmark trufne fuglearter i fem kategorier defineret som følger:

- A:** Arter, der betragtes som spontant optrædende og er truffet mindst én gang siden 1. januar 1950; f.eks. Vibe *Vanellus vanellus* og Amerikansk Pibeand *Anas americana*. Som spontant optrædende regnes ligeledes skibs- eller på anden måde assisterede forekomster, når fuglen ikke har været fodret eller tilbageholdt.
- B:** Arter, der betragtes som spontant optrædende men kun er truffet i perioden fra år 1800 til 1949; f.eks. Østlig Kravetrappe *Chlamydotis macqueenii* og Bartramsklire *Bartramia longicauda*.
- C:** Udsatte og undslupne arter, som har etableret en fritlevende og selvsupplerende bestand, enten herhjemme eller i andre lande; f.eks. Nilgås *Alopochen aegyptiaca* og Fasan *Phasianus colchicus*.
- D:** Arter, som ville være placeret i A eller B, hvis ikke der var rimelig tvivl om, hvorvidt de nogensinde havde optrådt spontant i landet; f.eks. Stor Flamingo *Phoenicopterus roseus* og Hvid Pelikan *Pelecanus onocrotalus*.
- E:** Arter, der betragtes som undsluppet fra fangenskab eller på anden måde kun unaturligt har optrådt i landet, eller hvis fritlevende bestande – hvis eksisterende – formentlig ikke er selvsupplerende; f.eks. Rosapelikan *Pelecanus rufescens*, Steppeørn *Aquila nipalensis* med stropper og ynglefund af Rødhøne *Alectoris rufa*.

Den officielle danske liste udgøres af arterne i kategori **A, B** og **C**. Fund af arter i kategori **D** og **E** behandles også af SU, men publiceres særskilt bagerst i SU-rapporten.

Sjældenhedsudvalgets medlemmer

SU bestod frem til udgangen af 2012 af følgende medlemmer: Jan Hjort Christensen, Simon Sigaard Christiansen, Tim Hesselballe Hansen, Jens Søgaard Hansen, Andreas Bruun Kristensen, Rune Sø Neergaard, Troels Eske Ortvad (formand), Knud Pedersen, Michael Schwalbe og Rasmus Strack.

Sjældenhedsudvalgets adresse: Sjældenhedsudvalget, DOF, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. E-mail: su@dof.dk.

For kritik og kommentarer til denne rapport takkes Simon Sigaard Christensen, Andreas Bruun Kristensen, Troels Eske Ortvad og Palle A.F. Rasmussen. Derudover takkes Tor A. Olsen, Björn Malmhagen, Nigel Hudson, Dick Groenendijk og Alex Sand Frich for hjælp med oplysninger vedrørende fund af sjældne fugle i hhv. Norge, Sverige, Storbritannien, Holland og Grønland. Den største tak rettes dog til de mange, der rapporterede deres observationer til SU og dermed skabte grundlaget for denne rapport.

Kategori A (spontane forekomster)

Category A (species recorded in an apparently wild state)

Kuhls Skråpe *Calonectris diomedea* (0, 0, 1/1)

2012: 12/7, Bratten Strand, Frederikshavn (NJ), *Terje O. Nordvik (Foto). – 23/7, Nordmandshage (NJ), *Palle A.F. Rasmussen m.fl. (Foto og Video). – 31/7-1/8, Trelde Næs (VE), *Kurt Møller Hansen m.fl. (Foto).

De tre observationer antages alle at dreje sig om samme fugl og godkendes derfor kun som ét fund.

Som nævnt i afsnittet Danmarkslisten i indeværende rapport er de to underarter af Kuhls Skråpe *Calonectris diomedea* blevet splittet til to arter. Nominatformen fra Middelhavet bliver til *Scopolis Skråpe Calonectris diomedea*, mens underarten ssp. *borealis*, som yngler på øer ved de Kanariske Øer, Madeira, Azorerne og ud for Portugals kyst, overtager navnet Kuhls Skråpe *Calonectris borealis*. Begge de nye arter er monotypiske. Årets fund henføres til Kuhls Skråpe *Calonectris borealis*, idet der foreligger særdeles gode fotos af fuglen fra Bratten Strand, hvor bl.a. den diagnostiske undervingetegning kan ses. SU har endnu ikke taget stilling til den taksonomiske placering af de øvrige danske fund af Kuhls Skråpe ssp. Læs mere herom i afsnittet Danmarkslisten i indeværende rapport. (Midtatlanten; overvintrer Sydatlanten)

Balearskråpe *Puffinus mauretanicus* (1/1, 77/82, 1/1)

2012: 18/9, Grenen, Skagen (NJ), trk., *Rolf Christensen, Knud Pedersen.

Kun ét fund i 2012, hvilket er langt færre end de seneste fem år, hvor der var følgende antal fund: 2007 (4), 2008 (6), 2009 (6), 2010 (3) og 2011 (8). (Vestlige Middelhav; overvintrer i Middelhavet, tilstødende Atlanterhav mod nord til Sydensland)

Topskarv *Leucocarbo aristotelis*

(–, 82/149 excl. fund i perioden 1973 til 1983, 7/7)

2012: 16/2, Thyborøn Havn (RK), 2K, *Andreas Hagerman, *Andreas Bruun Kristensen (Foto). – 22/9-17/10, Hirtshals Havn (NJ), 1K, *Anders Østerby m.fl. (Foto). – 23/9-31/12, Hanstholm Havn (NJ), 1K, *John Kyed m.fl. (Foto). – 25-26/9, Skagen Havn (NJ), 1K, *Rolf Christensen m.fl. (Foto). – 26/9-30/10 Grenen og Skagen Havn (NJ), 1K, *Rolf Christensen m.fl. (Foto). – 24-30/11, Hanstholm Havn (NJ), 2K, *Tim Hesselballe Hansen m.fl. (Foto). – 28-31/12, 1K, Grenen, Skagen (NJ), *Jørgen Kabel m.fl. (Foto).

Et fint år med i alt syv forskellige fugle, hvoraf de seks var i NJ. Den regionale fordeling af de godkendte danske fund efter 1950 er med årets fund dermed som følger: NJ (59), RK (3), RB (17), ÅH (1), SJ (1), S (7) og B (1). (Island, Færøerne, Britiske Øer, Norge & Sverige)

Dværghejre *Ixobrychus minutus* (3/3, 8/8, 0)

1969: 7/8, Aalborg (NJ), 1K han fundet død, via Poul Lindhard Hansen m.fl. (Foto).

Fuglen blev fundet nylig død i Algade i Aalborg midtby. Den udstoppede fugl befinder sig på Naturhistorisk Museum i Skagen. (Mellem-, Syd- & Østeuropa; overvintrer Afrika)

Nathejre *Nycticorax nycticorax* (3/3, 24/24, 1/2)

2012: 27/5, Hanvejle og Lund Fjord, Vejlerne (NJ), 2 ex. (ad. og 3K), *Bjarke Huus Jensen m.fl. (Foto).

Det første danske fund af mere end én fugl af denne art. Et tidsmæssigt typisk fund, idet ti af de i alt 28 danske fund er fra maj. Månedsfordelingen er nu som følger: januar (2), april (4), maj (10), juni (4), juli (2), august (2), november (2) og december (1) samt et udateret fund fra 1895. Arten er ikke set i det øvrige Skandinavien i 2012. Fra Sverige, Norge og Finland foreligger i alt hhv. 30, 16 og ni fund (Raritetskomitéen 2013, NSKF 2013, Finlands RC 2013). (Mellem- & Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Kohejre *Bubulcus ibis* (3/3, 11/11, 1/1)

2012: 27/4, Ålebæk Strand (M), sdr., *Per Schiermacker-Hansen, Henny Schiermacker-Hansen m.fl. (Foto).

Første fund siden 2008, hvor der var tre fund af to forskellige fugle (SU-rapport 2008). Eneste andet skandinaviske fund fra 2012 er fra Sverige, hvor én fugl sås på tre forskellige lokaliteter i maj (Björn Malmhagen pers. medd.). (Syd- & Østeuropa; overvintrer i Afrika)

Purpurhejre *Ardea purpurea* (8/8, 15/15, 0)

2011: 3/6, Lidsø-Tjørnebjerg, Rødbyhavn (LF), 2K, *Ole Friis Larsen.

Lidt overraskende er fundet det første for LF. Den regionale fordeling af de danske fund er med fundet fra 2011 som følger: NJ (9), RK (3), RB (2), ÅH (1), VE

(1), SJ (3), F (1), S (2) og LF (1). Mellem- & Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Sort Ibis *Plegadis falcinellus* (14/21, 22/24, 1/1)

2012: 21/10 Gedser Odde (LF), trk., *Ann Steffensen, *Claus Mortensen, *Ole Jensen m.fl. –

21-22/10, Bøtø Nor (LF), Leif Frederiksen, Frank Desting m.fl. (Foto).

Samme fugl, som først sås indtrækkende ved Sydstenen ved Gedser, og senere blev genfundet i nærliggende Bøtø Nor senere samme dag. I 2012 var der to fund i Sverige, hvor arten ikke er SU-art, og tre i Finland (Björn Malmhagen pers. medd., Lehkoinen et al. 2013). (Sydeuropa & Centralasien; overvintrer Nord- & Østafrika samt Sydøstasien)

Amerikansk Pibeand *Anas americana* (0, 35/35, 2/2)

2012: 14/4 og 24-28/4, Vidåslusen og Ny Frederikskog (SJ), ad. han, *Michael Schwalbe, Thomas Kjær Christensen m.fl. (Foto). – 30/10-2/11, Hornbæk Enge, Randers (ÅH), ad. han, *Lars Tom-Petersen m.fl. (Foto og Video).

Arten er nu set hvert år siden 2002. Fundet fra Hornbæk Enge er i øvrigt det første fra ÅH. (Nordamerika)

Blåvinget And *Anas discors* (1/1, 17/19, 1/1)

2012: 2/6, Egå Engsø (ÅH), ad. han, *Allan Janniche, Kent Olsen m.fl. (Foto).

Fuglen sås sammen med returtrækkende Krikænder. De fleste danske fund er fra april og især maj, idet månedsfordelingen nu er som følger: april (6), maj (9),

Amerikansk Pibeand, Hornbæk Enge, Randers, 30. oktober 2012. Foto: Kent Olsen

Lille Bjergand, Skælskør Inderfjord, 22. december 2012.
Foto: Christian A. Jensen

juni (2), august (1) og september (1). I Norge, Sverige og Finland var der hhv. to, ét og ét fund i 2012 (Tor A. Olsen pers. medd., Björn Malmhagen pers. medd., Lehikoinen et al. 2013). I disse lande foreligger således følgende antal fund af arten til og med 2012: Norge (6), Sverige (27) og Finland (19) (NSKF 2013, Raritetskommittén 2013). (Nordamerika)

Hvidøjet And *Aythya nyroca* (4/4, 61/65, 2/4)

2011: 31/10-13/11, Tryggelev Nor, Langeland (F), 1K han, *Ole Goldsmith m.fl. (Foto).

2012: 30/4, Gåsesøen, Ulvshale (M), 2 ex. (ad. han og 2K+ hun), *Eigil Larsen, Tim Andersen m.fl. (Foto). – 11-17/5, Klitten, Uggerby Klitplantage (NJ), 2 ex. (ad. han og 2K+ hun), Rune Sø Neergaard m.fl. (Foto). – 19-24/8, Nielstrup Sø (S), ad. han, *Torben Sebro m.fl.

Fundet fra Nielstrup Sø regnes som genganger, idet en han er set på denne eller nærliggende lokaliteter hvert år siden 2007. Derimod er der ingen fund i 2012 fra Maribo-søerne (LF), hvor arten er set årligt 2007-2011 (SU-rapport 2007). (Øst- & Sydøsteuropa, overvintrer Middelhavet, Sortehavet & Nordafrika)

Lille Bjergand *Aythya affinis* (0, 7/7, 1/1)

2012: 16-31/12, Skælskør Inderfjord, Nor og Havn (S), ad. han, *Andreas Bruun Kristensen, *Ib Jensen, *Morten Kofoed-Hansen m.fl. (Foto).

Landets ottende fund og det første fra december. Den månedlige fordeling af de danske fund er dermed som følger: januar (1), februar (2), marts (1), april (1), maj (1), juni (1) og december (1). År 2012 bød også på Færøernes andet fund og Norges sjette fund (SU 2013, Olofson & Sørensen 2010, Tor A. Olsen pers. medd.). (Nordamerika)

Amerikansk Sortand *Melanitta americana* (0, 7/7, 0)

2012: 14/1, Lakolk Strand (SJ), ad. han, *Michael Schwalbe m.fl. – 20-23/1, Ordrup Næs, Asnæs (S), ad.

Hvidøjede Ænder, Klitten, Uggerby Klitplantage, 11. maj 2012. Foto: Rune Sø Neergaard

Lille Skrigeørn, Dråby, Ebeltoft, 2. juni 2012. Foto: Kent Olsen

han, *Rasmus Strack m.fl. (Video). – 3-23/3 Asserbo Strand og Melby Overdrev (S), ad. han, Jakob Engelhard m.fl. (Foto). – 20/9-12/10 Grenen, Skagen (NJ), ad. han, *Rolf Christensen m.fl. (Foto og Video).

Alle fund fra 2012 regnes som gengangere i forhold til tidligere år. Fundet fra Ordrup Næs regnes som samme fugl, der sås 4.-5. januar 2011 ved Røsnæs (S), som ligger ca. 32 km VSV for Ordrup Næs (SU-rapport 2011). (Nordamerika & Nordøstsibirien)

Brilleand *Melanitta perspicillata* (0, 43/49, 2/2)

2012: 16/4, Grenå Havn (ÅH), 2K han rst. derefter trk., *Kent Olsen (Foto). – 31/8-10/10, Bækbygård Strand (RK), ad. han, *Frits Rost m.fl. (Foto).

Fundet fra Grenå er kun det andet fund for ÅH, mens fundet fra Bækbygård Strand er det første fund i august. Den månedlige fordeling af de danske fund er med årets fund som følger: NJ (19), RK (10), RB (9), ÅH (2), VE (1), SJ (1), F (1) og S (2). (Nordamerika)

Blå Glente *Elanus caeruleus* (0, 3/3, 1/1)

2012: 18/4, Gilbjerg Hoved (S), trk., *Alex Rosendal, *Tim Andersen m.fl.

Fjerde danske fund og det første uden for Skagen. Formentlig samme fugl blev efterfølgende set i Sverige 21.-24. april ved Dumme Mose i Småland. Fuglen udgjorde det andet svenske fund (Björn Malmhagen pers. medd.). (Iberiske Halvø, Sydfrankrig, Afrika)

Stor Skrigeørn *Aquila clanga* (? , 73/74, 2/2)

2012: 22/4, Gulstav, Langeland (F), 4K trk.fors., *Tim Hesselballe Hansen m.fl. (Foto). – 23/4, Hellebæk (S), 4K trk., *Steen Søgaard, Michael Køie Poulsen, Jesper Brodersen (Foto). – 3/6, Saksfjed Inddæmning (LF), 4K, *Preben Berg m.fl. (Foto). – 3/6, Søholt, Maribo (LF), 4K rst. derefter trk., *Jakob Engelhard, *Henrik Højholm,

*Lars Adler Krogh (Foto). – 19/6, Emmerlev, Højer (SJ), 3K+ trk., *Michael Schwalbe. – 18/8-13/9, Tybjerglille, Broksø m.v. (S), 5K han ("Tönn"), Troells Melgaard, Tim Andersen m.fl. (Foto).

Årets seks fund hidrører i alt blot tre forskellige individer. Fotos dokumenterer, at fuglen ved Gulstav fra 22. april er identisk med fuglen på Lolland 3. juni. Samme fugl sås i øvrigt i Skåne, Småland og siden i Skåne igen i løbet af maj (Svalan.se 2013). Derudover regnes fuglen fra Hellebæk (S) som samme fugl, da det tidsmæssigt passer med, at fuglen fra Langeland flyver til Skåne. Ud fra fotos taget af denne fugl 3. juni ved Søholt, Maribo (hvor den i øvrigt fløj rundt sammen med en Lille Skrigeørn) kunne det konstateres, at den var farveringmærket som redeunge 21. juli 2009 i Biebrza National Park i det østlige Polen. Den kendte satellitmærkede Store Skrigeørn, "Tönn", med oprindelse i Estland trak ud fra Sverige og ind ved Helsingør 14. august. Herefter fløj den via Vestsjælland, Nordfyn og Sønderjylland til Nordtyskland lige syd for den danske grænse, hvor den blev registreret 16. august. Derefter trak den noget overraskende tilbage til Sjælland via Fehmern og Lolland. Her blev den set af mange observatører ved Tybjerglille og Broksø på Sydsjælland i perioden 18. august til 13. september. Herfra trak den via Lolland igen til Nordtyskland, hvor den blev registreret 14. september (Eagles of Estonia 2013). Da den er genganger fra 2010 og 2011 (SU-rapport 2010, SU-rapport 2011) tæller årets fund af "Tönn" ikke med i opsummeringen. (Rusland & østlige Baltikum; overvintrer Sydøsteuropa, Mellemøsten, Indien & Nordøstafrika).

Lille Skrigeørn *Aquila pomarina* (? , 127/131, 8/8)

2011: 12/5, Gulstav, Langeland (F), 2K+ trk.fors., *Tim Hesselballe Hansen m.fl. (Foto).

Dværgørn, Råbjerg, Skagen, 28. maj 2012. Foto: Jørgen Kabel

Eleonorafalk, Gedser, 18. august 2012. Foto: Michael Borch Grell

2012: 29/5, Gyvelstien, Skagen (NJ), 2K, *Jørgen Terp Laursen, *Tonny Ravn Kristiansen m.fl. (Foto). – 29-30/5, Skagen (NJ), 3K+ trk.fors., *Jørgen Terp Laursen, Tonny Ravn Kristiansen m.fl. (Foto). – 30-31/5, Nørreballe Nor og Ristinge Halvø (F), 3K+, *Ella Mikkelsen, Torbjørn Eriksen, Jacob Sterup (Foto). – 2/6, Karlsbjerg, Ebeltoft (ÅH), 2K trk., *Kent Olsen (Foto). – 3/6, Søholt, Maribo (LF), 4K+ rst. derefter trk., *Jakob Engelhard, *Henrik Højholm, *Lars Adler Krogh (Foto). – 12/9, Stevns Klint (S), 2K trk. kl. 13.27, *Thomas W. Johansen m.fl. (Foto). – 12/9, Stevns Klint (S), 2K trk. kl. 13.44, *Frank Desting m.fl. – 12/9, Stevns Klint (S), 2K trk. kl. 13.50, *Jørgen Munck m.fl. (Foto).

Årets syv fund ligger alle inden for artens normale forekomstperiode. De tre fugle 12. september fra Stevns (S) er ny dagsrekord for Danmark. De regnes i øvrigt som tre fund, da fuglene kom trækkende hver for sig. Lidt bemærkelsesværdigt, var fuglen ved Søholt (LF) i selskab med en Stor Skrigeørn. Arten udgår af SU-listen fra 1. januar 2014, idet artens forekomstmønster er veldokumenteret. (Østeuropa; overvintrer sydlig & sydøstlige Afrika)

Stor Skrigeørn / Lille Skrigeørn *Aquila clanga* / *Aquila pomarina*

2008: 17/6, Vestamager (S), 3K+ trk., *Morten Scheller Jensen (Foto).

Dværgørn *Aquila pennata* (0, 12/12, 1/1)

2012: 28/5, Hulsig og Skagen (NJ), 2K lys form trk.fors., *Sebastian Klein m.fl. (Foto).

Fundet udgør det ottende forårsfund fra Skagen. Der foreligger ikke andre skandinaviske fund i 2012. (Sydeuropa; overvintrer i Afrika).

Eleonorafalk *Falco eleonorae* (0, 2/2, 1/1)

2012: 18/8, Gedser Odde (LF), 2K lys form trk., *Louis A. Hansen, *Michael B. Grell, *Anders Zuschlag (Foto).

Det blot tredje danske fund. De to tidligere fund er 4. oktober 1988, Gulstav Klint (F) (SU-rapport 1992) og

14. august 1996, Christiansø (B) (SU-rapport 1995-1996). Storbritannien havde 11. august 2012 sit ottende fund (Nigel Hudson pers. medd.), mens Polen 3. september 2012 havde sit ellefte fund (Komisja Faunistyczna 2013). Fra det øvrige Skandinavien foreligger i alt 15 fund fra Sverige (Raritetskommittén 2013) og ét fra Finland (Finlands RC 2013), mens arten aldrig er truffet i Norge (NSKF 2013). (Sydeuropa; overvintrer Madagaskar)

Jagtfalk *Falco rusticolus* (39/39, 98/109, 10/10)

2012: 11/1, Mindelund og Kalvekrog, Fanø (RB), 2K, *Kim Fischer (Foto). – 2/2-17/3, Mandø (RB), 2K, *Kristian Laustsen m.fl. (Foto). – 11/3, Kongeåslusen og Indvindingen (RB), 2K, *Jimmy Skat Hansen, *Henrik Højholm, *Mads Olsen m.fl. (Foto). – 21/3, Vesløs Vejle (NJ), 2K, *Helge Røjle Christensen m.fl. (Foto). – 4-5/10, Værnengene og Tipperne (RK), 1K, *Paul Vinke, Morten Jenrich Hansen m.fl. (Foto). – 8/10, Stigsnæs (S), 1K trk., *Rasmus Bøgeskov Larsen (Foto). – 12/10, Roshage, Hanstholm (NJ), 1K trk., *Tonny Ravn Kristiansen (Foto). – 12/10, Kikhavn, Hundested (S), 1K trk., *Michael Trasborg. – 20/10-30/11, Tipperne (RK), 1K, *Ole Thorup, Ole Amstrup m.fl. (Foto). – 22/11, Gedser Odde (LF), 1K, *Troels Eske Ortvad m.fl. (Foto). – 6+12/12, Blåvands Huk (RB), 1K, *Henrik Böhmer m.fl. (Foto). – 8-28/12, Vestamager (S), 1K, *Morten Christensen m.fl. (Foto). – 30/12 Peberholm (S), 1K, *Søren Brinch (Foto).

Rekordforekomst med hele 13 fund af i alt ti forskellige fugle. Det næstbedste år er 2009, hvor der ligeledes var 13 fund men af kun otte forskellige individer (SU-rapport 2009). Af fundene fra 2012 regnes fuglen fra Mandø, Indvindingen og Kongeåslusen (RB) i februar og marts som samme fugl, der sås på Mandø i oktober 2011 (SU-rapport 2011) og indgår derfor ikke i opsummeringen. Endvidere regnes fuglen på Vestamager hhv. Peberholm (S) i december som samme fugl og indgår følgelig kun som ét fund i opsummeringen. (Nordskandinavien & Nordlige Rusland)

Triel *Burhinus oedicnemus* (17/22, 29/29, 1/1)

2012: 15-16/5, Nr. Farup Enge (RB), *Jørgen Peter Kjeldsen m.fl. (Foto).

Maj er med i alt ti fund den måned med flest fund. I øvrigt er fordelingen af de danske fund ret spredt med fund i ti af årets tolv måneder. Månedsfordelingen af de danske fund er med årets fund som følger: januar (1), april (4), maj (10), juni (5), juli (8), august (5), september (2), oktober (5), november (3) og december (3) samt et udateret fund fra 1895. Eneste andet skandinaviske fund i 2012 var en fugl, som sås 13.-24. juli i Jämtland, Sverige (Björn Malmhagen pers. medd.). (Mellem- & Sydeuropa; overvintrer Sydeuropa & Nordafrika)

Stylteløber *Himantopus himantopus* (13/16, 45/66, 6/10)

2012: 4/5, Nørresø (SJ), 2 2K, *Michael Schwalbe (Foto). – 7-19/5, Nagbøl (VE), 2 ex. (han og hun i yngleforsøg), *Lars Kristensen, *Viggo Kristensen, Anton Herrig Liebermann m.fl. (Foto). – 11/5-21/6, Kongens Mose (SJ), 2 ex. (han og hun i yngleforsøg), *Stefan Andersen m.fl. (Foto). – 17-27/5, Kongens Mose (SJ), *Tim Andersen m.fl. (Foto). – 18-27/5, Kongens Mose (SJ), han, *Morten Bentzon Hansen m.fl. (Foto). – 18/5, Ag-

ger Tange (NJ), 2 ex. (han og hun), *Jeppe Bundgaard, *Peter Bundgaard m.fl. (Foto). – 19-31/5, Hegnsvej, Lille Vildmose (NJ), 2 ex. (han og hun i yngleforsøg), *Palle A.F. Rasmussen m.fl. (Foto).

Et rekordår og så endda med hele tre forskellige yngleforsøg. Det hidtil bedste år var 1995, hvor der var fire fund af syv forskellige fugle (SU-rapport 1995-1996). Parret ved Nagbøl lagde æg, men disse blev præderet af Blishøns *Fulica atra*. Parret i Lille Vildmose blev set ruge på rede og hævde territorium, men reden blev sandsynligvis præderet af en Ræv *Vulpes vulpes*. Parret i Lille Vildmose antages i øvrigt at være identisk med de to fugle på Agger Tange dagen før og tæller derfor ikke med i opsummeringen. Det lykkedes for yngleparret i Kongens Mose at udklække tre dununger, som sås 21/6. Herefter sås hverken adulte eller dununger på lokaliteten trods eftersøgning, og det formodes, at ungerne er blevet præderet. Både 17- og 18. maj sås tre adulte fugle i Kongens Mose, men ud fra fotos kunne det afgøres, at der var tale om fire forskellige fugle. Den 27. maj sås således også fire fugle samtidig på lokaliteten. Arten har med undtagelse af 2008 været årlig siden 1998. (Mellem- & Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Stylteløber, Nagbøl, 8. maj 2012. Foto: Steen Christensen

Rødvinget Braksvale, Klydesøen,
Vestamager, 2. juni 2012.
Foto: Keith Fox

Rødvinget Braksvale *Glareola pratincola* (1/1, 15/15, 1/1)

2012: 31/5-8/6, Klydesøen, Vestamager (S), ad. sdr.,
*Stefan Stürup m.fl. (Foto).

Fuglen blev noget af et tilløbsstykke og kunne ofte ses fouragerende og rastende på nært hold. Maj er med i alt syv fund den måned med flest fund. Månedsfordelingen af de danske fund er som følger: maj (7), juni (3), juli (1), august (4) og september (2). Fundet var det eneste skandinaviske i 2012. Fra Sverige, Norge og Finland foreligger i alt hhv. 22, fem og syv fund (Raritetskommissionen 2013, NSKF 2013, Finlands RC 2013). (Sydeuropa & Centralasien; overvintrer tropisk Afrika)

Rødvinget Braksvale / Orientbraksvale *Glareola pratincola* / *Glareola maldivarum*

2012: 25/5, Agger Tange (NJ), ad. sdr., *Jeppe Bundgaard, Ib Jensen m.fl. (Foto).

Der blev set røde undervinger på fuglen, som blev set gennem længere tid, men på meget stor afstand. De for Rødvinget Braksvale arts-karakteristiske lange halefjer eller hvide vingebagkanter blev således ikke set, og fundet er derfor godkendt som Rødvinget Braksvale / Orientbraksvale.

Braksvale sp. *Glareola* sp.

1960: 17/9, Svogerslev Sø, Roskilde (S), 1K+, Carsten Murmann.

Sibirisk Hjeje, Vesløs Vejle, 9. oktober 2012. Foto: Jeppe Bundgaard

Fundet har tidligere været godkendt som Rødvinget Braksvale (SU-rapport 1965-1969), men da beskrivelsen hverken udelukker Sortvinget Braksvale *Glareola nordmanni* eller Orientbraksvale, er fundet forkastet og nu godkendt som Braksvale sp.

Sibirisk Hjeje *Pluvialis fulva* (0, 29/29, 1/1)

2012: 8-10/10, Vesløs Vejle (NJ), ad. odr., *Jeppe Bundgaard, Henrik Haaning Nielsen m.fl. (Foto).

Siden 1993 er arten set hvert år med undtagelse af 1997 og 2011. I Norge er der godkendt tre fund fra 2012, men herudover foreligger mindst tre yderligere veldokumenterede fund, som endnu ikke er indsendt (Tor A. Olsen pers. medd.). I Sverige og Finland var der i 2012 hhv. tre og to godkendte fund (Björn Malmhagen pers. medd., Lehtikoinen et al. 2013). (Nordøstlige Sibirien & Alaska; overvintrer i Sydøstasien & Australien)

Amerikansk Hjeje *Pluvialis dominica* (0, 12/12, 1/1)

2012: 18-26/10 Ballum Enge (SJ), 1K, *Jens Ballegaard m.fl. (Foto).

Første fund siden 2008, hvor der var to fund (SU-rapport 2008). Der foreligger blot tre tidligere fund af 1K-fugle fra Danmark. I Norge var der tre fund af i alt fire 1K-fugle i medio/ultimo september (Tor A. Olsen pers. medd.), hvilket var de eneste andre fund i Skandinavien i 2012. (Nordamerika; overvintrer i Sydamerika.)

Amerikansk Hjeje, Ballum Enge, 18. oktober 2012.
Foto: Allan Kjær Villesen

Prærieløber *Calidris subruficollis* (1/1, 36/36, 4/5)

2012: 3/8, Saltvandssøen, Højer (SJ), 2 ad. sdr. (han og uspec. køn), *Clemens Portofee m.fl. (Foto). – 28/8, Rindby Strand, Fanø (RB), ad. sdr., *Kim Fischer (Foto). – 3-24/10, Ballum Enge (SJ), 1K, *Tim Andersen, *Thomas W. Johansen (Foto). – 7-10/10, Ballum Enge (SJ), 1K, *Niels Bomholt Jensen m.fl. (Foto).

År 2012 er med fire fund det hidtil bedste år for arten i Danmark. Arten har med undtagelse af 2006 været årlig siden 1994 med op til tre fund per år. Fundet af to fugle i Saltvandssøen primo august udgør det første danske af mere end én fugl. Dog sås 18.-21. maj 1996 to fugle på Bygholm Vejle (NJ), men da de to fugle på intet tidspunkt sås sammen, regnes de som to separate fund (SU-rapport 1995-1996). De to fugle i oktober i Ballum Enge slog følge 7.-10. oktober, men da de ikke ankom samtidig regnes det som to separate fund. Fundet af to fugle i Saltvandssøen primo august udgør det første danske af mere end én fugl.

I Sverige, Norge og Finland var der hhv. seks, seks og to fund i 2012 (Björn Malmhagen pers. medd., Tor A. Olsen pers. medd., Lehtikoinen et al. 2013). Arten blev taget af den svenske SU-liste fra 2003 (Raritetskommittén 2013). (Arktisk Nordamerika; overvintrer sydlige Sydamerika)

Terekklire *Xenus cinerea* (0, 50/50, 0)

2012: 10-21/7, Saltvandssøen, Højer (SJ), ad. sdr., *Andreas Bruun Kristensen m.fl. (Foto).

Den eneste Terekklire i Danmark i 2012 blev den efterhånden sædvanlige fugl fra Margrethe Kog/Saltvandssøen, som sås for femte år i træk i området. Af samme årsag tæller årets fund ikke med i opsummeringen. (Finland, Hviderusland & Rusland; overvintrer tropisk Afrika, kysterne langs det Indiske Ocean, Sydøstasien & Australien)

Bonapartemåge, Blåvands Huk, 4. august 2012. Foto: Bjørn Frikke

Bonapartemåge *Chroicocephalus philadelphia* (0, 4/4, 1/1)

2012: 4-5/8, Blåvands Huk (RB), ad. sdr., *Kristian Birchwald Jensen m.fl. (Foto).

Første danske fund uden for Nordjylland, idet alle tidligere danske fund stammer fra Skagen og Hirtshals. Den månedlige fordeling er dermed: august (2), oktober (1) og november (2). Arten sås i 2012 desuden for første gang på Færøerne, idet en 2K-fugl sås 11. januar ved Tórshavn (SU 2013). (Nordamerika)

Gråvinget Måge *Larus glaucescens* (0, 1/1, 0)

2012: 24/1-11/2, Universitetsparken, Aarhus (ÅH), ad. vdr., *Emil Skovgaard Brandtoft m.fl. (Foto).

Samme fugl, der blev opdaget i november 2009 (SU-rapport 2009), og som også sås i flere perioder i 2010 (SU-rapport 2010). Universitetsparken husede samtidig også en Hvidvinget Måge *Larus glaucooides*, og til tider var disse to fugle de eneste "store" måger på lokaliteten! (Nordlige Stillehav)

Gråvinget Måge, Universitetsparken, Aarhus, 25. januar 2012. Foto: Kent Olsen

Hvidskægget Terne, Brabrand Sø, 22. maj 2012. Foto: Thorkil Brandt

Hvidskægget Terne *Chlidonias hybrida* (0, 29/38, 9/23)

2012: 20/5, Klæggravene, Margrethe Kog (SJ), ad. sdr., *Gerda Bladt (Foto). – 21-24/5, Brabrand Sø (ÅH), 2 ad. sdr. (kun 1 ex. 23-24/5), *Søren Skriver m.fl. (Foto). – 21-22/5, Kongens Kær (VE), 6 ad. sdr. (kun 2 ex. 22/5), *Alex Sand Frich m.fl. (Foto). – 22/5, Skjern Enge og Albæk Fælled (RK), ad. sdr., *Ole Amstrup m.fl. (Foto). – 22-23/5, Grynderup Sø, Salling (NJ), 5 ad. sdr. (kun 4 ex. 23/5), *Frits Rost m.fl. (Foto). – 23/5, Kærup Holme, Vejlerne (NJ), ad. sdr., *Henrik Haaning Nielsen, *Rune Sø Neergaard m.fl. (Foto). – 23/5, Vilsted Sø (NJ), 4 ad. sdr., *Jeppe Bundgaard (Foto). – 23/5, Hasberg Sø, Tønder (SJ), 2 ad. sdr., *Morten Bentzon Hansen, *Jens Søgaard Hansen (Foto). – 26/5, Kammerlusen, Ribe (RB), ad. sdr. rst. derefter trk., *Ole Zoltan Göller (Foto).

Danmark blev i slutningen af maj ramt af, hvad der må betegnes som en regulær invasion med ni fund af i alt 23 fugle. Alle fundene var fra Jylland og faldt meget koncentreret inden for blot syv dage. Invasionen smittede ikke af på de andre skandinaviske lande, hvor der overhovedet ikke sås Hvidskæggede Terner i 2012. Den flotte forekomst i Danmark skal ses i lyset af det

store antal fugle, som sås i Nordtyskland i foråret 2012. Eksempelvis sås imponerende 750 fugle ved Kummerower See i Mecklenburg-Vorpommern 22. maj (Ornitho.de 2013). (Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Polarlomvie *Uria lomvia* (5/6, 7/7, 1/1)

2012: 4/1, Børstrup Hage, Gilleleje (S), ad. sdr. trk., *Jørgen Hulbæk Christiansen, Jakob Engelhard, Tim Andersen m.fl.

Første danske fund siden 1998, hvor der var hele tre fund af arten (SU-rapport 1998). Fundet er tidsmæssigt typisk, idet otte af de danske fund er fra perioden december til februar. Med årets fund er månedsfordelingen af de danske fund dermed som følger: januar (4), februar (2), marts (1), maj (1), oktober (1), november (1) og december (2) samt et udateret fund fra 1911.

Dværghornugle *Otus scops* (2/2, 2/2, 1/1)

2012: 27-28/5, Fornæs (ÅH), syng., *Gert Rosenlund, *Jørgen Terp Laursen (Bånd).

Hermed det femte danske fund og det første siden 12. juni - 3. juli 2003, Filsø (RK) (SU-rapport 2003).

Storbritannien havde i 2012 landets 80. fund af arten, heraf 39 fund siden 1950 (Nigel Hudson pers.

Høgeugle, St. Hareskov, 7. oktober 2012. Foto: Nis Lundmark Jensen

medd.). (Sydeuropa; overvintrer Afrika & fåtalligt Sydeuropa)

Høgeugle *Surnia ulula*
(ca. 30/30, 40/40 excl. invasionen i 1983/84, 1/1)

2012: 30/9-8/10, Store Hareskov (S), 1K, Jørgen Hulbæk Christiansen m.fl. (Foto).

Første danske fund siden 2006, hvor en fugl sås ved Hjardeholm (NJ) fra december 2005 til februar 2006 (SU-rapport 2006). Fundet skal ses i lyset af en større invasion af arten til det sydlige Skandinavien i efteråret

2012 med rigtig mange fund bl.a. i det sydlige Sverige (SOF 2013). (Skandinavien & Rusland)

Spurveugle *Glaucidium passerinum*
(17/17, 77/77 excl. fund på Sjælland i 2011, 1/1 excl. fund på Sjælland i 2012)

2012: 1-14/1, Lindet Skov (SJ), *Egon Iversen m.fl. (Foto). – 5-22/1, Solbjerg Plantage (RB), syng., *Ole Zoltan Göller m.fl. (Bånd).

Henover vinteren 2011/2012 sås ca. 45 fugle på Sjælland (R. Strack in prep.). Som nævnt i den foregående

Gråsejler, Gilbjerg Hoved, 23. november 2012. Foto: Jens Søgaard Hansen

SU-rapport (SU-rapport 2011) behandler SU ikke sjællandske fund af Spurveugle i perioden 1. oktober 2011 – 1. maj 2012, da invasionen i denne landsdel er veldokumenteret. Sjællandske fund uden for denne periode samt fund fra de øvrige landsdele skal stadig forelægges SU. Fuglen i Lindet Skov sås fra 29. december 2011 (SU-rapport 2011) og tæller derfor ikke med i opsummeringen over fund fra 2012. Fundet fra Solbjerg Plantage er i øvrigt det første fra RB. (Skandinavien, Rusland, Øst- & Mellemeuropa)

Tornhalesejler *Hirundapus caudacutus* (0, 0, 1/1)

2012: 21/10, Juvre, Rømø (SJ), 1K+ rst. derefter trk., *Ole Zoltan Göller (Foto).

Første danske fund. Fundet udgør det kun 21. fund i Vestpalæarktisk (Slack 2009). Læs mere om fundet andetsteds i *Fugleåret 2012*. (Nordlige Asien; overvintrer Sydøstasien & Australien)

Gråsejler *Apus pallidus* (1/1, 3/3, 1/1)

1942: 29/10, Østerrev, ca. 15 km ØNØ for Totten, Anholt (ÅH), 1K hun fundet død, fyrfalden, via Hans Larsson (Foto).

1987: 17/10, Christiansø (B), 1K ringm., *Claus Horneman, *Michael Fink, *Sakari Kauppinen m.fl. (Foto).

2012: 23-24/11, Gilbjerg Hoved (S), 1K, *Jan Hjort Christensen m.fl. (Foto).

Af landets nu fem fund er fire fra perioden 17. oktober til 24. november. Fuglen fra Østerrev ved Anholt blev fundet på fyrskibet "Anholt Knob". Skindet fra denne fugl ligger på Zoologisk Museum i København (ZM). Fuglen er indleveret fra Fyrvæsenet, som ZM havde en aftale med i mange år. Fyrfaldne fugle blev indleveret i kassevis den gang, og rigtig mange skind i samlingen er fra den tid (Jan Bolding Kristensen i brev, kurateringsassistent på ZM). Fuglen, som oprindeligt var bestemt til Mursejler *Apus apus*, bliver hermed landets første forekomst. Det kan tilføjes, at "Anholt Knob" var lokaliseret blot ca. 2-4 km fra grænsen mellem Danmarks og Sveriges eksklusive

økonomiske zoner, som udgør grænsen for danske fund til havs (Gladstonefamily.net 2013). Fundet fra Christiansø i 1987 har tidligere været forkastet (SU-rapport 2006), men er efter genbehandling nu blevet godkendt. De fleste nordeuropæiske fund er gjort i det sene efterår i forbindelse med varme sydlige vinde. På dette tidspunkt befinder langt størsteparten af Mursejlerne *Apus apus* sig allerede i Afrika. Fra Sverige foreligger i 2012 ét godkendt fund: 16.-18. oktober, Kullen, Skåne (Björn Malmhagen pers. medd.). (Sydeuropa; overvintrer Afrika)

Alpesejler *Tachymarptis melba* (3/3, 26/27, 1/1)

1965: 30/9, Blåvands Huk (RB), 1K hun fundet død, fyrfalden, *fyrpasser Skjoldborg via Erik Kramshøj (Foto).

2012: 25/4, Gundsømagle Sø (S), trk., *Karen Lang, *Flemming Lang (Foto).

Skindet fra fuglen fra Blåvand i 1965 ligger på Zoologisk Museum i København (ZM). Fundet fra Gundsømagle Sø udgør det første fra april. Månedsfordelingen er med årets fund som følger: april (1), maj (2), juni (5), juli (5), august (3), september (9) og oktober (4) samt et udateret fund fra 1915. (Alperne, Sydeuropa & Lilleasien mod øst til vestlige Himalaya; overvintrer tropisk Afrika)

Mellemlagspætte *Dendrocopos medius* (-, 3/3, 1/1)

2011: 13/3, Gråsten (SJ), *Ken Sievertsen (Foto).

2012: marts/april, Staksrode Skov (VE), dødfunden, *Erik Larsen, *Bodil Larsen (Foto).

De to fund fra 2011 og 2012 udgør de første siden en vinduedræbt fugl 12. juli 1983 i Allerød (S) (SU-rapport 1985). Arten uddøde som dansk ynglefugl i 1959 (Norup 1961), mens den holdt stand som svensk ynglefugl indtil 1982/83 (Holmbring & Petterson 1983). Arten har de seneste par årtier ekspanderet sin udbredelse i Nordtyskland kraftigt, og der har i 2012 været flere fund meget tæt på den danske grænse (Ornitho.de 2013). I Holland talte bestanden i 2011 360 par blot ca.

15 år efter at arten genindvandrede til landet (Naturbericht.nl 2013). (Syd- & Mellemeuropa)

Korttået Lærke *Calandrella brachydactyla* (0, 43/43, 1/1)

2012: 19-24/8, Raghhammer Odde (B), 1K, *Andreas Bruun Kristensen, *Andreas Egelund Christensen, *Morten Kofoed-Hansen m.fl. (Foto).

Det tidlige tidspunkt for en ungfugl indebærer, at det absolut er en mulighed, at fuglen kunne være et resultat af et ukendt bornholmsk ynglepar. Arten er noget hyppigere i de andre nordiske lande. Således er den taget af den svenske og finske SU-liste i 1999 hhv. 2007 (Raritetsskommittén 2013, Finlands RC 2013), mens der i Norge er 123 fund af 129 fugle til og med 2012 (Tor A. Olsen pers. medd.). (Sydeuropa, Nordafrika, Lilleasien & Centralasien; overvintrer Afrika & sydlige Asien)

Mongolsk Piber *Anthus godlewskii* (0, 1/1, 1/2)

2012: 24/11-2/12, Grenen, Skagen (NJ), 2 ex. (1K og uspec. alder) (kun 1 ex. fra 29/11), *Rolf Christensen m.fl. (Foto).

Landets andet fund, 15 år efter det første: 22. november – 1. december 1998, Tipperne (RK) (SU-rapport 1998). Fundet er samtidig det blot andet multifund i Europa, idet det hidtil eneste drejer sig om to fugle, der sås 22.-24. november 1998 i Dorset,

Mongolsk Piber, Grenen, Skagen, 25. november 2012.
Foto: Henrik Haaning Nielsen

Sydengland (Slack 2009). Begge disse fugle blev i øvrigt ringmærket. I starten af november 2012 blev det 24. fund af arten i Finland gjort (Lehikoinen et al. 2013). (Mongoliet & nærliggende områder; overvintrer sydlige Asien)

Tajgapiber *Anthus hodgsoni* (0, 5/5, 1/1)

2012: 11/10, Mandø (RB), *Rune Sø Neergaard m.fl. (Foto).

Det første fund siden 2001, hvor en fugl sås på Rønne Havn (B) 15. oktober (SU-rapport 2001). De tid-

Mellemflagspætte, Gråsten, 13. marts 2011. Foto: Ken Sievertsen

Tjagapiber, Mandø, 11. november 2012. Foto: Rune Sø Neergaard

Gul Vipstjert, ssp. *feldegg*, Grenen, Skagen, 4. maj 2012.
Foto: Søren Kristoffersen

ligere fund fordeler sig med ét om foråret (29. april – 1. maj) og fire om efteråret (29. september – 16. november). Årets fund skal ses i lyset af, at der i efteråret 2012 blev registreret et hidtil uset stort antal fugle i Nord- og Vesteuropa. Alene i Norge sås således ca. 25 fugle i perioden 19. september - 3. november (Tor A. Olsen pers. medd.). Derudover havde både Sverige og Finland tre fund i 2012 (Björn Malmhagen pers. medd., Lehtikoinen et al. 2013), mens der i eksempelvis Holland sås ca. 15 fugle (Dick Groenendijk pers. medd.). I Storbritannien blev næsten 50 fugle registreret i 2012, og arten skal fra 1. januar 2013 ikke længere godkendes af det britiske sjældenhedsudvalg (BBRC 2013). (Sibirien mod vest til Ural; overvintrer Indien & Sydøstasien)

Citronvipstjert *Motacilla citreola* (0, 40/41, 7/7)

2011: 3/9, Blåvands Huk (RB), 1K trk., Anton Herrig Liebermann m.fl.

2012: 28/4, Butterstien, Skagen (NJ), han, *Claus Madsen, Jytte Ahrenkiel, Claus Nielsen. – 30/4, Busemarken Mose (M), han, *Per Schiermacker-Hansen, Anders Prehn (Foto). – 1-2/5, Grenen, Skagen (NJ), hun, *Rolf Christensen, Niels Vedel m.fl. (Foto). – 2/5, Dalegårdsbruddet, Nexø (B), 2K han, *Sune Riis Sørensens m.fl. (Foto). – 6/5, Grenen, Skagen (NJ), han trk. fors., *Jan Hjort Christensen, *Rolf Christensen m.fl. (Foto). – 8/5, Flyndersø, Korshage (S), han, *Birthe Rasmussen, *Erik Vikkelsø Rasmussen m.fl. (Foto). – 14/8, Grenen, Skagen (NJ), 1K trk., *Rolf Christensen, Jørgen Hulbæk Christiansen, Arve Jensen.

Citronvipstjert, Grenen, Skagen, 1. maj 2012. Foto: Anders Wiig Nielsen

Med syv fund blev 2012 det bedste år nogensinde. Seks af fundene er fra foråret, hvor også størstedelen af de danske fund er fra. Således er i alt 29 af de 47 fund gjort fra ultimo april til primo juni. Skagen tegner sig med 14 fund for ca. halvdelen af de danske forårsfund. Fundet fra Blåvand i 2011 blev først forkastet, men er siden blevet genbehandlet og godkendt (SU-rapport 2011). (Rusland mod vest til Baltikum & Polen; overvintrer Indien & fåtalligt Arabien)

Gul Vipstjert *Motacilla flava*

Med karakterer svarende til **Sorthovedet Gul Vipstjert**, ssp. *feldegg* (0, 1/1, 1/1)

2012: 4/5, Grenen, Skagen (NJ), hun trk.fors., *Rune Sø Neergaard m.fl. (Foto og Video).

Det blot andet godkendte fund af denne sydøst-europæiske underart. Fundet er godkendt på baggrund af fotos samt ikke mindst en lydoptagelse af fuglens flugtkald. I Finland udgjorde en fugl 18.-20. maj landets 20. fund af denne underart (Lehtikoinen et al. 2013). I Sverige og Norge foreligger hhv. otte og to godkendte fund (Raritetskommittén 2013, NSKF 2013). (Balkan & Lilleasien; overvintrer tropisk Afrika)

Dværgnattergal *Luscinia sibilans* (0, 0, 1/1)

2012: 14-21/10, Christiansø (B), 1K ringm., *Jens Mikkel Lausten m.fl. (Foto).

Første danske og skandinaviske forekomst og det blot femte fund fra Vestpalæarktis. Fuglen blev ringmærket den 14. oktober. Læs mere om dette fund andetsteds i *Fugleåret 2012*. (Sydlige Sibirien & nordøstligste Kina; overvintrer sydlige Kina, nordlige Indokina & Thailand).

Blåstjert *Tarsiger cyanurus* (0, 13/13, 1/1)

2012: 21/10, Hanstholm Fyrhaver (NJ), 1K ringm., *Arne Urvang, Jens Jørgen Andersen m.fl. (Foto).

Ti ud af de i alt 14 danske fund er fra oktober. Fundet udgør endvidere det fjerde fund fra Hanstholm Fyrhaver, hvilket gør denne lokalitet til landets ubetinget bedste for arten. Sverige havde hele fem fund i 2012, heraf to efterårsfund (Björn Malmhagen pers. medd.), mens der i Finland blev registreret 580 territorier i perioden 13. maj – 30. juli 2012, hvilket

er den hidtil største kortlagte bestand (Tarsiger.com 2013). I Norge var der to fund i 2012, hvoraf det ene var fra juni og det andet fra september (Tor A. Olsen pers. medd.). (Finland, Rusland, nordøstlige Kina & Japan; overvintrer Korea, sydlige Kina, nordlige Indokina, Thailand & Myanmar)

Sibirisk Bynkefugl *Saxicola maurus* (0, 38/38, 1/1)

Med karakterer svarende til ssp. *maurus/stejnegeri*.

2012: 28/5, Gedser (B), 3K+ han, *Anne Navntoft, *Morten Scheller Jensen (Foto).

Fuglens karakterer synes at stemme bedre overens med nominatformen ssp. *maurus* end med underarten ssp. *stejnegeri*, idet hanner af sidstnævnte underart typisk i højere grad ligner hanner af racen *rubicola* af Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquatus* end hanner af ssp. *maurus*. Det aktuelle fund godkendes dog som ssp. *maurus/stejnegeri*, idet det endnu ikke er fuldstændigt afklaret, hvor stor geografisk variation der er i udseendet af hanner af ssp. *stejnegeri*. I øvrigt skal det nævnes, at en DNA-analyse af en fjer fra en Sibirisk Bynkefugl, der blev ringmærket i Dorset, England 26. oktober 2012, entydigt viste, at fuglen tilhørte underarten ssp. *stejnegeri*. Endvidere afslørede fotos, at tilsyneladende samme fugl opholdt sig 8.-23. oktober på vadehavsøen Texel i Holland. De to fund er stadig under behandling af det britiske og hollandske sjældenhedsudvalg (Nigel Hudson pers. medd., Dick Groenendijk pers. medd.), men såfremt de godkendes, vil de udgøre de første sikre fund af denne underart i Europa. (Rusland & Østasien; overvintrer Mellemøsten, Østafrika & Sydøstasien)

Nonnestenpikker *Oenanthe pleschanka* (0, 11/11, 0)

2012: 1/1-3/3, Strandby Havn (NJ), 2K han, *Ulla Paulsen m.fl. (Foto).

Samme fugl som først sås på lokaliteten ultimo november 2011 (SU-rapport 2011). Som nævnt i forrige SU-rapport blev fuglen fodret næsten dagligt med melorme fra 4. december 2011 i et dertil indrettet

Sibirisk Bynkefugl, Gedser, 28. maj 2012. Foto: Morten Scheller Jensen

foderhus. Den succesfulde overvintring skal derfor ses i lyset af denne fodring. (Bulgarien, østlige Rumænien & videre østpå til Mongoliet; overvintrer Østafrika)

Hvidkronet Stenpikker *Oenanthe leucopyga* (0, 1/1, 0)

2010: 30/6-3/7, Store Vrøj, Saltbæk Vig (S), 2K han, *Uffe Seneca, Per Huniche Jensen m.fl. (Foto).

Første danske og skandinaviske fund af denne nordafrikanske og mellemøstlige stenpikkerart. Læs mere om dette fund andetsteds i *Fugleåret 2012*. (Nordafrika & Mellemøsten)

Hvidkronet Stenpikker, Saltbæk Vig, 3. juli 2010. Foto: Per Huniche Jensen

Olivenskovdrossel, Christiansø, 28. oktober 2012. Foto: Michael Køie Poulsen

Olivenskovdrossel *Catharus ustulatus* (0, 0, 1/1)

2012: 21-30/10, Christiansø (B), 1K ringm., *Jens Mikkel Laustsen m.fl. (Foto).

Første danske fund af denne nordamerikanske drossel. Fuglen blev ringmærket 21. oktober. Læs mere om dette fund andetsteds i *Fugleåret 2012*. (Alaska, Canada, vestlige & nordøstlige USA; overvintrer Mellem- & Sydamerika)

Sortstrubet Drossel *Turdus atrogularis* (2/2, 8/8, 1/1)

2012: 28-31/12, Vust Holme, Fjerritslev (NJ), han, *Hans Henrik Larsen m.fl. (Foto).

Fuglen er indtil videre godkendt uden alder, da den udviste modstridende alderskarakterer. Med årets fund er i alt fem af de danske fund fra december, hvilket dermed også er den måned med flest fund. Månedsfordelingen er dermed som

Sorthovedet Sanger, Christiansø, 9. juni 2012. Foto: Alex Sand Frich

følger: januar (1), februar (1), oktober (2), november (1) og december (5) samt et udateret fund fra 1822. Fra Sverige foreligger to godkendte fund i 2012 og dertil et veldokumenteret fund som endnu ikke er færdigbehandlet af det svenske sjældenhedsudvalg (Björn Malmhagen pers. medd.). I Norge og Finland var der i 2012 hhv. ét og fire fund (Tor A. Olsen pers. medd., Lehtikoinen et al. 2013). (Sibirien; overvintrer Arabien til Indien)

Buskrørsanger *Acrocephalus dumetorum* (0, 47/47, 2/3)

2007: 5/8, Vesterhave, Gedser (LF), 2K+ ringm., *Jens Friis-Walsted. Jesper Brinkmann (Foto).

2012: 28/5, Blåvands Huk (RB), 2K+ ringm., Bjørn Frikke m.fl. (Foto). – 15/6-5/8, Vestvolden, Hvidovre (S), 2 ex. (ynglepar med 3 unger), *Tim Andersen, Rene Rantzau m.fl. (Foto).

Fundet fra Blåvand er det andet for denne lokalitet. Yngleparret og dets tre unger ved Hvidovre udgør det første ynglefund af arten i Danmark. Ynglefundet omtales desuden nærmere andetsteds i *Fugleåret 2012*. (Finland, Baltikum, Hviderusland & Rusland; overvintrer Indien & Burma)

Spottesanger *Hippolais polyglotta* (0, 6/6, 1/1)

2012: 18/6, Blåvands Huk (RB), 2K+ ringm., Bent Jakobsen m.fl. (Foto).

Tredje år i træer med fund af arten ved Blåvands Huk. Fire af de i alt syv danske fund er dermed fra Blåvand. Månedsfordelingen af de danske fund er som følger: juni (4), august (2) og september (1). Det aktuelle fund var det eneste i Skandinavien i 2012. (Sydeuropa; overvintrer tropisk Vestafrika)

Hvidskægget Sanger *Sylvia cantillans* (0, 59/59, 1/1)

2012: 18/5, Blåvands Huk (RB), 2K han med karakterer svarende til ssp. *cantillans* ringm., Lars Paaby m.fl. (Foto).

Årets enlige fund udgør det 18. fund fra Blåvand og er således et helt igennem typisk fund, idet hele 42 ud af de i alt 60 danske fund er fra maj. I Sverige, hvor der er 68 fund, var der i 2012 fire fund af arten i perioden 27. april til 21. maj (Björn Malmhagen pers. medd.). Lidt usædvanligt var alle fire fund fra Gotland. (Sydeuropa; overvintrer nordlige del af tropisk Afrika)

Sorthovedet Sanger *Sylvia melanocephala* (0, 7/7, 1/1)

2012: 7-9/6, Christiansø (B), 2K+ han, *Alex Sand Frich, *Sebastian Klein m.fl. (Foto).

Hermed det andet fund fra Christiansø, hvor landets første fund også er fra, idet en han af nominatformen blev ringmærket 1. juni 1978 (SU-rapport 1977-1978). Der var ikke andre fund i Skandinavien i 2012. Fra Sverige, Norge og Finland foreligger hhv. seks, tre og tre fund (Raritetskommittén 2013, NSKF 2013, Finlands RC 2013). (Sydeuropa; overvintrer Sydeuropa & Nordafrika)

Asiatisk Ørkensanger, Grenen, Skagen, 20. maj 2012. Foto: Søren Kristoffersen

Asiatisk Ørkensanger *Sylvia nana* (0, 3/3, 1/1)

2012: 20/5, Grenen, Skagen (NJ), 2K+, *Anders Wiig Nielsen m.fl. (Foto og Video).

En af årets mest overraskende og værdsatte sjældne fugle i Danmark lod sig beskue på ned til få meters afstand gennem hele dagen i den yderste klitrække i Skagen. Fundet er det første siden 10. maj 1998, Saltholm (S) (SU-rapport 1998). De to andre danske fund er begge fra det sene efterår: 11. november 1989, Langli (RB) og 13. november 1994, Stængehus, Tisvilde Plantage (S) (SU-rapport 1989, SU-rapport 1994). Halvdelen af de danske fund er således fra om foråret, hvilket er usædvanligt. I Sverige er der 14

fund, heraf kun to forårsfund, mens de resterende er fra perioden medio oktober til primo november (Raritetsskommittén 2013). Ud over det danske fund foreligger kun ét yderligere fund fra Europa i 2012: 18. november, Samphire Hoe, Kent, England (Nigel Hudson pers. medd.). Med årets fund foreligger totalt tolv fund fra Storbritannien, hvoraf kun de to er fra foråret, mens de resterende er fra oktober til december (Slack 2009). I Finland er arten truffet elleve gange, og blot ét af disse fund er fra foråret (Finlands RC 2013). Arten er aldrig truffet i Norge (NSKF 2013). (Centralasien; overvintrer Mellemøsten & det nordøstlige Afrika)

Gærdesanger, ssp. *halimodendri*, Grønningen, Blåvand, 6. november 2011. Foto: Rasmus Due Nielsen

Nordsanger, Gedser Odde, 16. september 2012. Foto: Lars Paaby

Gærdesanger *Sylvia curruca*

1992: 20/10, Blåvands Huk (RB), 1K ringm. med karakterer som ssp. *halimodendri/minula*, *Henrik Haaning Nielsen m.fl. (Foto).

2011: 5-9/11, Grønningen, Blåvand (RB), 1K ringm. ssp. *halimodendri*, *Henrik Kristensen, Henrik Brandt m.fl. (Foto).

Fuglen fra 2011 blev fundet i felten og blev ringmærket 6. november. Et par fjer fra fuglen blev DNA-analyseret, og resultatet viste, at dette individ tilhørte underarten *halimodendri* (Urban Olsson pers. medd.), som har sin udbredelse i og omkring Kasakhstan (Olsson et al. 2013). Fundet er således det første sikre af underarten *halimodendri*. Fundet fra 1992 har på baggrund af bl.a. biometriske mål hidtil været godkendt som ssp. *minula*, hvilket har været det eneste godkendte fund af denne underart i Vesteuropa. På baggrund af ny viden om ssp. *minulas* udbredelse (Olsson et al. 2013), nye fund af ssp. *halimodendri* i Vesteuropa og de meget små biometriske forskelle mellem de to underarter, har SU dog omstødt denne beslutning. Fundet er derfor nu godkendt som ssp. *halimodendri/minula*, da SU ikke mener, at ssp. *halimodendri* kan udelukkes. (Centralasien; overvintrer hovedsageligt Iran, Pakistan, Afghanistan & nordvestlige Indien)

Nordsanger *Phylloscopus borealis* (0, 4/4, 1/1)

2012: 15-16/9, Gedser Odde (LF), 1K ringm., *Henrik Jørgensen m.fl. (Foto og Video).

Fuglen blev ringmærket 15. september. Nordsanger *Phylloscopus borealis* er blevet splittet i tre nye arter, hvor nominatformen overtager artsnavnet Nordsanger *Phylloscopus borealis* og er monotypisk. Det aktuelle fund kan med sikkerhed henføres til Nordsanger *Phylloscopus borealis* på baggrund af et sonogram af fuglens kald, som udelukker de to andre nye arter. Indtil videre regnes de fire tidligere fund også som værende af Nordsanger *Phylloscopus borealis*. Læs mere herom i afsnittet Danmarkslisten i indeværende rapport. Det

Schwarz' Løvsanger, Blåvands Huk, 11. oktober 2012. Foto: Henrik Böhmer

aktuelle fund er det første uden for den jyske vestkyst. Alle danske fund er gjort i perioden 11. august til 28. september. (Nordskandinavien & Sibirien; overvintrer Filippinerne, Sydøstasien & Indonesien)

Schwarz' Løvsanger *Phylloscopus schwarzi* (0, 21/21, 1/1)

2012: 11/10, Blåvands Huk (RB), ringm., *Henrik Böhmer m.fl. (Foto).

Et tidsmæssigt klassisk fund, idet 16 ud af de 22 danske fund er gjort i de to første uger af oktober. Fundet er det andet fra Blåvand; det første er fra 7. oktober 1994 (SU-rapport 1994). Sverige og Norge havde hver ét fund i 2012 (Björn Malmhagen pers. medd., Tor A. Olsen pers. medd.). Dette blegner dog i forhold til situationen i Holland, hvor der 18.-20. oktober 2012 var minimum seks fund (Dick Groenendijk pers. medd.). Desuden var der to veldokumenterede fund på Helgoland, Tyskland i oktober 2012, disse er dog endnu ikke blevet færdigbehandlet af det tyske sjældenhedsudvalg (Kirsten Krätzel pers. medd.). (Sydlige Østsibirien; overvintrer Sydøstasien)

Brun Tornskade, Årslev Engso, 5. november 2012. Foto: Kent Olsen

Hætteværling, Christiansø, 26. juli 2012. Foto: Kent Olsen

Brun Løvsanger *Phylloscopus fuscatus* (0, 46/46, 1/1)

2012: 13-14/11, Blåvands Huk (RB), ringm., Bent Jakobsen m.fl. (Foto).

Fundet er det blot tredje i november og udgør samtidig det syvende fund for Blåvand-området. (Øst-sibirien; overvintrer Indien til Øst- & Sydøstasien)

Brun Tornskade *Lanius cristatus* (0, 1/1, 1/1)

2012: 4/11-2/12, Årslev Engso, Aarhus (ÅH), 2K+ hun med karakterer svarende til ssp. *cristatus*, *Lone Pilgaard Sørensen, *Finn A. Jensen, *Per Møller Madsen m.fl. (Foto).

Det blot andet danske fund. Det første udgøres af en ringmærket fugl 15. oktober 1988, Kroghage, Gedser (LF), som i øvrigt også var det dengang blot andet fund i Europa (SU-rapport 1989). Fundet fra Årslev Engso udgør det eneste europæiske fund i 2012 og det kun ca. 20. europæiske fund af arten (Slack 2009, Hudson et al. 2011, Hudson et al. 2012). Bortset fra et enkelt britisk fund fra maj er alle de øvrige fund fra medio september til ultimo november. Fundene fordeler sig med elleve fund i Storbritannien, to i Danmark, to i Frankrig og ét fund i hvert af følgende lande: Sverige, Irland, Tyskland, Italien og Norge. (Asien; overvintrer Sydlige Asien)

Krognæb *Pinicola enucleator*

(-, 17/24 excl. invasionen i Skagen i november 1998 med ≥ 73 ex., 11/19 excl. fund i NJ nord for Limfjorden i 2012)

2012: 13/11, Vejrum Vestsø, Nørreådal (NJ), ad. han trk., *Tonny Ravn Kristiansen. – 15/11, Ø, Nørreådal (NJ), hun/1K, *Lars Mogensen. – 15/11, Nørre Snede (RK), *Morten D. D. Hansen. – 15/11, Stængehus, Asserbo Plantage (S), 2 trk., *Peter J. Petersen, *Jørgen Muncck m.fl. – 15/11, Korshage, Rørvig (S), 4 hun/1K, *Birthe Rasmussen, *Erik Vikkelsø Rasmussen. – 15/11, Korshage, Rørvig (S), hun/1K, *Lasse Braae. – 15/11, Horseklint, Fyns Hoved (F), 4 hun/1K trk.fors., *Michael Mosebo Jensen, Søren Gjaldbæk (Foto). – 17/11, Issehoved, Samsø (ÅH), hun/1K trk.fors., *David Manstrup m.fl. – 18/11, Højbjerg, Aarhus (ÅH), 2 1K, *Allan Janniche m.fl. (Foto). – 23/11, Kikhavn, Hundested (S), hun/1K trk., *Michael Trasborg. – 28/11, Korshage, Rørvig (S), hun/1K, *Erik Vikkelsø Rasmussen.

Som nævnt tidligere i indeværende rapport skal fund fra Nordjylland nord for Limfjorden i perioden 30. oktober til 31. december 2012 ikke behandles af SU (Nyhedsbrev fra Sjældenhedsudvalget, marts 2013). I alt sås ca. 150 fugle hér, og forekomsten anses for veldokumenteret (R. Neergaard in prep.). Alle fund fra 2012 fra de øvrige landsdele skal stadig forelægges SU. Årets forekomst skal ses i lyset af en stor invasion af arten i det sydlige Skandinavien. Denne invasion nåede også Danmark og i særdeleshed Nordjylland, hvor der især sås mange fugle i Skagen og ved Nordmandshage, Hals (DOFbasen 2013). Fundene fra Samsø og Højbjerg er de første fra ÅH, mens fundet fra Fyns Hoved er det første på Fyn. (Skandinavien, Finland & Rusland)

Dværgværling *Emberiza pusilla* (0, 77/77, 2/2)

2011: 1/10, Nordsøen, ca. 56N; 5Ø, på skib nær platformen Nini East i Siri-feltet, *Frants Kjellerup Sørensen (Foto).

2012: 27/9, Skallingen, Blåvand (RB), *Morten Kofoed-Hansen m.fl. – 3/10, Hundested Havn (S), *Søren Haaning Nielsen m.fl. (Foto).

Årets to fund falder tidsmæssigt meget typisk, idet 49 ud af de 79 danske fund er fra september og oktober. Månedsfordelingen er dermed: januar (1), februar (1), april (2), maj (20), september (18), oktober (31), november (5) og december (1). Fundet fra Nordsøen er allerede godkendt for datoen 30. september 2011 (SU-rapport 2011). Da der således blot er tale om en datoforlængelse, tæller fundet ikke med i opsummeringen. (Nordfinland & Nordrusland; overvintrer Kina & Sydøstasien)

Hætteværling *Emberiza melanocephala* (0, 21/21, 1/1)

2012: 26/7, Christiansø (B), 2K+ hun, *Kent Olsen (Foto).

Fjerde fund fra juli og femte fund fra Christiansø. Bl.a. på baggrund af årets fund er SU i gang med at genbehandle alle tidligere fund af hunfarvede Hætteværlinger og ubestemte hunfarvede Hætteværlinger/Brunhovedede Værlinger *Emberiza bruniceps*. I foråret 2012 var der tre fund af Hætteværling i Sverige og ét i Norge (Björn Malmhagen pers. medd., Tor A. Olsen pers. medd.). (Sydøsteuropa & Lilleasien; overvintrer Pakistan & vestlige Indien)

Kategori E: Sandsynlige eller sikre undslupne fangenskabsfugle

Category E: Likely or certain escapes

Stor Hornugle *Bubo bubo*

1999: 3/10, Suserup Skov (S), *John Holst m.fl. (Foto).

Fuglen blev fundet afkræftet i en have, hvor den igennem et stykke tid havde opholdt sig. Derfor må det betragtes som mest sandsynligt, at det har drejet sig om en undsluppen fangenskabsfugl. Fuglen blev i øvrigt indleveret til en plejestation, hvor den døde dagen efter. Fund af Stor Hornugle uden for Jylland skal godkendes af SU. (Europa)

Hybrider

Records involving hybrids

Hvidøjet And x Taffeland

Aythya nyroca x *Aythya ferina*

2012: 26/4-1/5, Ulvedybet (NJ), han, *Rune Sø Neergaard m.fl. (Foto). – 6/9, Hejrede Sø (LF), 2K+ hun, *Sebastian Klein (Foto). – 26/9, Nakskov Indrefjord (LF), han, *Sebastian Klein.

Fundet fra Ulvedybet udgør det blot andet godkendte fund af denne hybridtype fra Jylland.

Grønland – Kategori A

Greenland – Category A

Prærietrane *Grus canadensis* (0, 2/2, 1/1)

2007: 25/9-6/10, Nuuk, ad., Lars Witting (Foto).

2012: 8-17/6, Vandsøen, Thule, ad., *Mogens Werth (Foto).

Anden og tredje grønlandske forekomst af denne art. Første fund var en 2K-fugl 29. juli – 1. august 1985 ved Quaanaag/Thule (Boertmann 1994). (Canada, Alaska, USA & Sibirien; overvintrer sydlige USA & nordlige Mexico).

Silkehale *Bombicilla garrulus* (1/1, 3/3, 1/2)

2012: 12/10, Zackenberg, Nordøstgrønland, 2 1K, *Maria Rask Pedersen, *Julie Maria Falk (Foto).

(Nordeuropa & Rusland)

Sorthvid Sanger *Mniotilta varia* (0, 0, 1)

2012: 8/10, Qeqertarsuaq/Godhavn, *Helga Z. Mølgaard (Foto).

Første fund af denne nordamerikanske småfugl i Grønland. Det blev rapporteret, at fuglen fløj indenfor i et hus. (Canada & østlige USA; overvintrer sydøstlige USA, Mellemerika & nordøstlige Sydamerika)

Stensvale *Petrochelidon pyrrhonota* (1/1, 1/1, 1/1)

2012: 5/9, Brattahlid, Qassarsuk, *Chris Harbard (Foto).

(Nordamerika; overvintrer Sydamerika)

Årsrapporten

Species considered for regional reports

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

2012: 22/5, Kærup Holme (NJ), ad. sdr., *Jørgen Peter Kjeldsen (Foto). – 11/6, Nyord Enge (M),

ad. sdr., *Lennart Pedersen, Jørgen Hulbæk Christensen, Ole Amstrup (Foto).

Fund af Sandterne udenfor Vadehavsregionen skal godkendes af SU.

Grønspætte *Picus viridis*

2006: 5/1, Trekrøner, Roskilde (S), ad., *Thyge Enevoldsen.

Fund af denne art øst for Storebælt skal fra 1. januar 2008 ikke længere behandles af SU (Nyhedsbrev fra Sjældenhedsudvalget, marts 2008).

Rødstjert *Phoenicurus phoenicurus*

2012: 14-20/1, Sødringholm Strand (ÅH), 3K+ han, *Lars Tom-Petersen (Foto).

Fundet udgør det første danske vinterfund. Vinterfund af arten skal behandles af SU.

Bynkefugl *Saxicola rubetra*

2011: 3-7/12, Hornbæk Enge, Randers, (ÅH), *Carsten Svejstrup Sørensen, Lars Tom-Petersen m.fl. (Foto).

Fundet udgør det kun andet godkendte vinterfund i Danmark af arten. Det første var Bynkefugl 17. december 2000 - 30. januar 2001, Nørlev Strand (NJ) (SU-rapport 2000). Vinterfund skal behandles af SU.

Hvidvinget Korsnæb *Loxia leucoptera*

2012: 27/4, Tvorup Plantage, Nr. Vorupør (NJ), 2 ex. (ynglepar med 1 nyudfløjende unge), *Kristoffer Egelund Jørgensen (Foto). – 30/4-8/5, 8 ex. (4 ynglepar med unger), Gribskov (S), *Per Ekberg Pedersen.

De første dokumenterede ynglefund af denne art. Ynglefundene skal ses i lyset af, at Danmark i 2011/2012 oplevede den hidtil største invasion af arten (Lange et al. 2012, Lange et al. 2013). Det skal nævnes, at der i Gribskov muligvis var op til otte ynglepar, men kun ved fire af parrene blev der set unger. Kuld-størrelserne for disse var 2, 2, 1 og 2 unger.

Endnu ikke færdigbehandlede sager

Records still under consideration

- Sort Ibis *Plegadis falcinellus*, 1966: 19/11, Lund Havn (S), han.
- Lille Canadagås *Branta hutchinsii*, 1990: 3/1, Ålebæk Strand (M). – 1996: 31/3-10/4, Østerild Fjord, Vejlerne (NJ). – 2004: maj, Borreby Mose (S). – 2005: 21-22/3 og 25/4-12/5, Margrethe Kog (SJ). – 2006: 11/3, Ribe Holme (RB). – 2012: 19/4, Ballum Sluse (SJ). – 27-28/4, Mandø (RB). – 13/5, Nyord (M).
- Ederfugl *Somateria mollissima* ssp. *borealis*, 2012: 1-3/4, Hanstholm Havn (NJ), 3K+ han. – 2 29/11, Hanstholm Havn (NJ), 3K+ han.

- Amerikansk Sortand *Melanitta americana*, 2011: 9/5, Lakolk Strand (SJ), han.
- Dværgørn *Aquila pennata*, 2012: 1/10, Rødvig, Stevns (S), trk.
- Eleonorafalk *Falco eleonora*, 2012: 8/5, Nordstrand, Skagen (NJ), 3K+ mørk form trk.
- Sibirisk Højle *Phuvalis fulva*, 2012: 3+18/10, Ballum Enge (SJ), ad. odr. (Foto).
- Hvidvinget Måge *Larus glaucooides* ssp. *kumlieni*, 2012: 8/1, Hanstholm Havn (NJ), 4K. – 8/1, Blåvands Huk (RB), ad. – 11/1-19/2, Hanstholm Havn (NJ), 4K. – 13/1, Hirtshals Havn (NJ), 3K. – 13/1, Blåvands Huk (RB), 4K. – 13-15/1, Blåvands Huk (RB), 3K. – 14/1, Blåvands Huk (RB), 3K. – 15/1-24/2, Hvide Sande Havn (RK), 4K. – 15-16/1, Blåvands Huk (RB), 4K. – 21/1-26/2, Hirtshals Havn (NJ), 4K. – 23/1-3/3, Thyborøn Havn (RK), 3K. – 28/1, Thorsminde Havn (RK), 4K. – 3/2, Aabenraa Havn (SJ), 4K.
- Blåstjert *Tarsiger cyanurus*, 2008: 6/6, Nørre Alslev, Falster (LF), syng.
- Gærdesanger *Sylvia curruca* ssp. *minula/halimodendri*, 2010: 29/10-1/11, Ørkenen, Anholt (ÅH).
- Iberisk Gransanger *Phylloscopus ibericus*, 1988: 9-22/5, Moesgaard, Aarhus (ÅH). – 2007: 11-27/5, Viborg (NJ), syng.

Forkastede sager

Records not accepted

- Balearskråpe *Puffinus mauretanicus*, 2012: 5/9, Børstrup Hage, Gilleleje (S), trk.
- Topskarv *Phalacrocorax aristotelis*, 2012: 13/5, Blåvands Huk (RB), ad. trk.
- Nathejre *Nycticorax nycticorax*, 2012: 10/5, Torup, Halsnæs (S), ad.
- Hvidøjet And *Aythya nyroca*, 2005: 15/10, Hejrede Sø (LF), ad. han.
- Hvidøjet And X Taffeland *Aythya nyroca* X *Aythya ferina*, 2011: 12/11, Stege Sukkerfabriks jordbassiner (M), hun (Foto).
- Gåsegrib *Gyps fulvus*, 2012: 14/7, Møllehus, Tønder (SJ), trk.
- Musvåge *Buteo buteo* ssp. *vulpinus*, 1963: 16/4, Hesselo (S). – 2012: 15-18/11, Stubbergård Sø (RK), (Foto).
- Dværgørn *Aquila pennata*, 2012: 27/5, Batterivej, Skagen (NJ), mørk form trk.
- Lærkefalk *Falco subbuteo*, 2012: 29/2, Arrild (SJ).
- Jagtfalk *Falco rusticolus*, 2012: 10/11, Lille Vildmose (NJ), 1K. – 15/4, Nordborg Sø (SJ), 2K. – 8/10, Mellem sø, Filso (RB), 1K. – 29/10, Elkenøre Strand, Falster (LF), trk.
- Rødvinget Braksvale *Glareola pratincola*, 1960: 17/9, Svogerslev Sø, Roskilde (S). – 2012: 25/5, Agger Tange (NJ), ad. sdr. (Foto).
- Bonapartemåge *Chroicocephalus philadelphia*, 2012: 24/3, Frederikshavn Nordhavn (NJ), sdr. (Foto).
- Stor Hornugle *Bubo bubo*, 2012: 24/3, Arreskov Sø (F).
- Gul Vipstjert *Motacilla flava* ssp. *leucocephala*, 2012: 20/5, Gilbjerg Hoved (S), trk.
- Citronvipstjert *Motacilla citreola*, 1983: 28/8, Krog-

- hage, Gedser (LF), 1K ringm. (Foto). – 2012: 2/5, Dalegårdsbruddet, Nexø (B), han.
- Sibirisk Bynkefugl *Saxicola maurus*, 2012: 10/10, Grønningen, Blåvand, (RB), 1K.
- Husrødstjert *Phoenicurus ochurus* ssp. *phoenicoides*, 2000: 27/11-1/12, Hirtshals Havn (NJ), 1K+ han (Foto). – 2005: 20/12, Anholt (ÅH), 1K+ han (Foto).
- Buskrørsanger *Acrocephalus dumetorum*, 2009: 29/5, Tyskerstrand, Endelave (VE), syng. – 2012: 15/6-25/7, Louisenlund, Endelave (VE), syng.
- Gærdesanger *Sylvia curruca*, 1954: 22/9, Blåvands Huk (RB), ssp. *blythii* ringm. – 1992: 20/10, Blåvands Huk (RB), 1K ssp. *minula* ringm. (Foto).
- Brun Løvsanger *Phylloscopus fuscatus*, 2012: 20/10, Christiansø (B).
- Rødhovedet Tornskade *Lanius senator*, 1964: 18/4, Valbyparken (S).
- Husskade *Pica pica* ssp. *mauretanicus*, 2012: 7/8, Vestamager (S), ad. (Foto).
- Krognæb *Picicola enucleator*, 2012: 12/11, Ø, Viborg (NJ), 5 ex. trk. – 16/11: Korshage (S), trk. (kun hørt).

Referencer 2013

References 2013

- BBRC 2013: <http://www.bbrc.org.uk/660>.
- BOU 2013: <http://www.bou.org.uk/british-list/recent-announcements/tsc8-announcement/>.
- Boertmann, D. 1994. An annotated checklist to the birds of Greenland. – Meddelelser om Grønland, Bioscience 38, 63 pp.
- Deutsche Avifaunistische Kommission 2012: Seltene Vogelarten in Deutschland 2010. – Seltene Vögel in Deutschland 2010: 10-49. Dachverband Deutscher Avifaunisten, Münster.
- DOFbasen 2013: http://www.dofbasen.dk/search/result.php?design=table&soeg=soeg&periode=mellemdato&dato_first=25-10-2012&dato_second=31-12-2012&omraade=lokal&lokal=586&artdata=art&hiddenart=16990&obstype=observationer&species=alle&sortering=dato.
- Eagles of Estonia 2013: <http://www.kotkas.ee/ENG/life.html>.
- Finlands RC 2013: The Finnish National Rarities Committee: <http://www.birdlife.fi/english/rc/index.shtml>.
- Gladstonefamily.net 2013: <http://server.gladstonefamily.net/site/06087>.
- Holmbring, J-A. & B. Petterson 1983: Mellanspetten *Dendrocopos medius* utdöd i Sverige. – Vår Fågelvärld 42: 454-459.
- Hudson, N. and the Rarities Committee, 2010: Report on rare birds in Great Britain in 2009. – British Birds 2010: 135-156.
- Hudson, N. and the Rarities Committee, 2011: Report on rare birds in Great Britain in 2010. – British Birds 2011: 557-629.
- Hudson, N. and the Rarities Committee, 2012: Report on rare birds in Great Britain in 2011. – British Birds 2012: 556-625.
- Komisja Faunistyczna 2013: Rare birds recorded in Poland in 2012. – Ornithologica 54: 109-150.

- Lange, P. et al. 2012: Fugle i Danmark 2011. Årsrapport over observationer – meddelelse nr. 39 fra Rapportgruppen. – Fugleåret 2011: 21-96.
- Lange, P. et al. 2013: Fugle i Danmark 2012. Årsrapport over observationer – meddelelse nr. 40 fra Rapportgruppen. – Fugleåret 2012: 22-102.
- Lehtikoinen, L., T. Aalto, H. Huhtinen, P. Lampila, P. Lehtikoinen, J. Normaja, K. Soilevaara & W. Velmala 2013: Rare birds in Finland in 2012. – Linnut-Vuosikirja 2012: 114-129.
- Natuurbericht.nl 2013: <http://www.natuurbericht.nl/?id=9911>.
- Norup, S. 1961: Mellemflagspætten i Danmark. – Feltornitologen 3: 101.
- NSKF 2013: Norsk Sjældenheitskomite for Fugl: <http://www.birdlife.no/organisasjonen/nskf/norgeslisten.php>.
- Nyhedsbrev fra Sjældenhedsudvalget, marts 2008: http://www.netfugl.dk/news.php?id=show&news_id=20447d81d81f03d6.
- Nyhedsbrev fra Sjældenhedsudvalget, februar 2012: http://www.netfugl.dk/news.php?id=show&news_id=9414f4a8f5e7094f.
- Nyhedsbrev fra Sjældenhedsudvalget, marts 2013: http://www.netfugl.dk/news.php?id=show&news_id=3865156d18e7491a.
- Olofson, S.K.K. & S. Sørensen 2010: Sjældne fugle på Færøerne i 2007, 2008 og 2009. – http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.netfugl.dk%2Ffiles%2FSU_Faeroerapport_2007-09.pdf&ei=L5EpUtCtBKul5AT434GoAw&usq=AFQjCNGl5-WHG-UrSKODcjbNvSmZbgrkA&sig2=S6sJoGrysQRmzms4AgEXeQ&bvom=bo.51773540,d.bGE.
- Olsson, U., P. Leader, G. Carey, A.A. Khan, L. Svensson and P. Alström 2013: New insights into the intricate taxonomy and phylogeny of the *Sylvia curruca* complex. – Mol. Phylogenet. Evol. (2013), <http://dx.doi.org/10.1016/j.ympev.2012.12.023>.
- Ornitho.de 2013: http://ornitho.de/index.php?m_id=1.
- Raritetskommittén 2013: <http://www.sofnet.org/rk>.
- Slack, R. 2009: Rare birds Where and When, Volume 1 (sandgrouse to New World orioles), Rare Bird Books, York.
- SOF 2013: http://www.sofnet.org/sveriges-ornitologiska-forening/nyheter/sofs-nyhetsarkiv-visaren/?item=art_art-s1%2F1120.
- SU 2013: <http://su.dof.dk/su-oplevelsager.php>.
- SU-rapport 1965-1969. – Dyck, J., J. Ramsøe Jacobsen, E. Kramshøj & J. Rabøl 1970: Rapport fra sjældenhedsudvalget med oversigt over godkendte forekomster 1965-69. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 64: 126-151.
- SU-rapport 1977-1978. – Pedersen, B.B. 1980: Rapport fra Sjældenhedsudvalget for 1977 og 1978. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 74: 127-140.
- SU-rapport 1985. – Olsen, K.M. 1987: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1985. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 81: 109-120.
- SU-rapport 1989. – Olsen, K.M. 1991: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1989. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 85: 20-34.
- SU-rapport 1990. – Frich, A. S. & L. Nordbjærg 1992: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1990. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 86: 107-122.
- SU-rapport 1992. – Frich, A. S. & L. Nordbjærg 1994: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1992. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 88: 99-110.
- SU-rapport 1994. – Rasmussen, P.A.F. 1996: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1994. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 90: 141-152.
- SU-rapport 1995-1996. – Rasmussen, P.A.F. 1997: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1995 og 1996. – Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 91: 133-150.
- SU-rapport 1998. – Rasmussen, P.A.F. 1998: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1997. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 92: 253-267.
- SU-rapport 2000. – Nielsen, H.H. & K. Thorup 2001: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2000. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 95: 153-166.
- SU-rapport 2001. – Ortvad, T.E., K. Pedersen & K. Thorup 2002: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2001. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 96: 147-160.
- SU-rapport 2003. – Amstrup, O., A.S. Frich, K. Pedersen & K. Thorup 2004: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 98: 174-188.
- SU-rapport 2005. – Amstrup, O., A.S. Frich, T.H. Hansen, H.H. Nielsen, K. Pedersen, K. Thorup 2006: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2005. Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 100: 359-371.
- SU-rapport 2006. – Amstrup, O., A.S. Frich, T.H. Hansen, H.H. Nielsen, K. Pedersen & K. Thorup 2006: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2005. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 100: 359-371.
- SU-rapport 2006. – Kristensen, A.B., O. Amstrup & T.E. Ortvad 2007: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2006. Fugleåret 2007: 99-113.
- SU-rapport 2008. – Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2009: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2008. – Fugleåret 2008: 122-143.
- SU-rapport 2010. – Neergaard, R.S., A.B. Kristensen, A.S. Frich, T.E. Ortvad, K. Pedersen, M. Schwalbe & R. Strack 2011: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2010. – Fugleåret 2010: 125-144.
- SU-rapport 2011. – Neergaard, R.S., A.B. Kristensen, A.S. Frich, T.E. Ortvad, K. Pedersen, M. Schwalbe & R. Strack 2012: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2011. – Fugleåret 2011: 97-122.
- Svalan.se 2013: http://svalan.artdata.slu.se/birds/gallery_imageinfo.asp?imageid=391905.
- Tarsiger.com 2013: http://www.tarsiger.com/news/index.php?sp=find&lang=eng&species=79780&sel=2&place=&country=246&day=0&month=7&year=2012&find_button=Search.
- Voous, K.H. 1977: List of recent Holarctic Bird Species. – British Ornithologist's Union.

Rettelser

Corrections

Rettelser til SU-rapport nr. 40

Fugleåret 2009 årgang 4 2010: 131-151

- S. 139: Stylteløber *Himantopus himantopus*, 2009: 19/4, Mellemdyb, Vest Stadil Fjord (RK), 3K+, *Peter Leth Olsen (Foto).

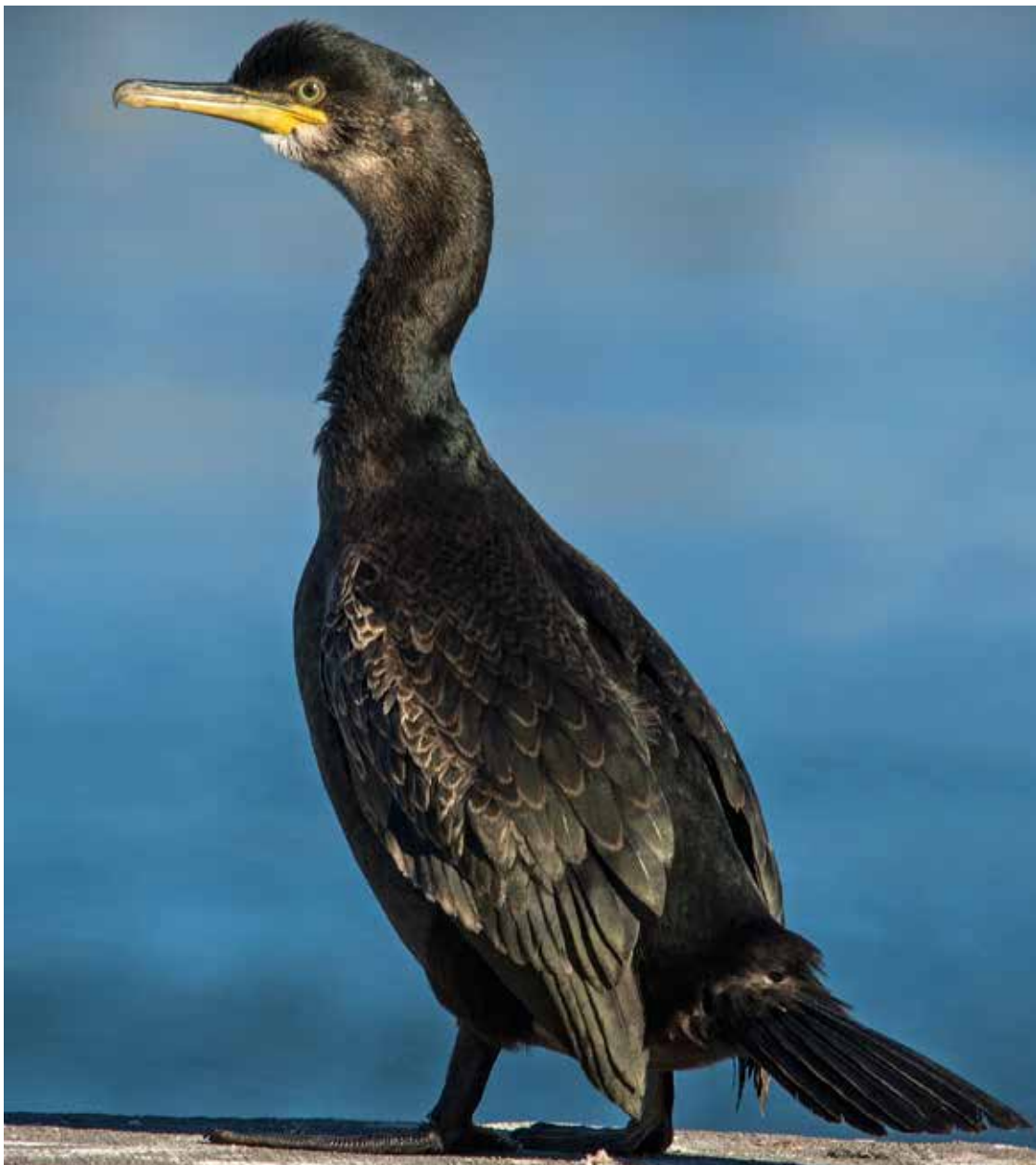
Den korrekte tekst skal være:
17-20/4, Mellemdyb, Vest Stadil Fjord (RK), 3K+,
Peter Leth Olsen m.fl. (Foto).

Rettelser til SU-rapport nr. 42

- S. 104: Dværgørn *Aquila pennata*, 2012:
Bortset fra et fund fra juni fra Møn er de øvrige danske fund alle fra Sjælland i august-september.
Den korrekte tekst skal være:
Bortset fra et fund fra juni fra Møn er de øvrige danske fund alle fra Sjælland i august-oktober.

- S. 118: **Bøffelend** *Bucephala albeola*, 2011:
Opsummeringen af de danske fund: (0, 3/3, 1/1)
Den korrekte opsummering skal være: (0, 4/4, 1/1)
Hermed fjerde danske fund af arten. Det er bemærkelsesværdigt, at tre af disse fund er fra Sjælland.
Den korrekte tekst skal være:
Hermed femte danske fund af arten. Det er bemærkelsesværdigt, at fire af disse fund er fra Sjælland.

Rune Sø Neergaard (*rsn@netfugl.dk*)
Ny Kastetvej 32, 1. sal, lejlighed 18, 9000 Aalborg

Topskarv, Hanstholm Havn, 9. oktober 2012. Foto: Poul Holm Pedersen

Tornhalesejler (*Hirundapus caudacutus*) - ny art for landet

Af Ole Zoltan Göller

Juvre, Nordlige Rømø, den 21. Oktober 2012:

Tornhalesejler, Juvre,
Nordlige Rømø,
21. Oktober 2012.
Foto: Ole Zoltan Göller

Fund-omstændigheder

Et fuglerigt efterårsfelttræf var netop slut. Jeg havde spenderet en stor del af træffet sammen med mit hold på Rømø og gennem ugen opbygget en forkærlighed for øens nordlige og sydlige krat. Derfor havnede jeg atter på Rømø i dagene umiddelbart efter. Med Dværgnattergal på Christiansø og en masse hits på Helgoland, bl.a. Østlig Kronsanger, startede jeg dagen på det sydlige Rømø med en vis optimisme, omend lettere deprimeret over, at jeg havde nedprioriteret fuglen på Chr.Ø. Selvom jeg ikke længere er twitcher, dvs. drøner landet rundt efter hits, havde jeg stor lyst på et eventyr mod øst. Landsende på Rømø gik dog fint i gang med Skovsneppe lige foran bilen og nogle sene småfugle, bl.a. en flok trækkende Ringdrosler, to trækkende Bysvaler, Landsvale, Gærdesanger og i øvrigt kogte buskene af fugle.

Kort tid efter modtog jeg en sms fra Michael Mosebo Jensen, som netop var på vej til Christiansø. Han berettede, at en uspecificeret amerikansk smådrossel netop var blevet fanget, hvilket kort tid efter blev præciseret til en Olivenskovdrossel. Jeg stoppede op, rystet over meldingen, og kommunikerede lidt over mobilen med Ulf Eschou Møller. Vi fik stykket en "oversættelse" sammen og tænkte det måtte være *Swinsons' Thrush* – en term vi var bedre bekendt med. Vi blev dernæst enige om, at vi måske bare skulle holde helt op med at se på fugle. Det føltes lidt tungt det hele, men jeg tænkte, at Michael, som endnu ikke var nået over på øen, nok havde det værre og potentielt var ved at gennemleve en toplisters mareridt.

Efter en våd travetur langs klitdiget ved Sønderstrand, som kastede en Rødtoppet Fuglekonge af sig, drog jeg mod Juvre cirka kl. 12.00, hvor jeg sammen med Ulf havde fundet en Sibirisk Gransanger et par dage tidligere i det nordligste og mest isolerede krat på øen. Det viste sig også at være levende med fugle her, særligt trækkende drosler, lærker, pibere og finker, men også mange rastefugle. Netop som jeg havde lusket den første del af kratet, med et par Gransangere til følge, fangede mit blik en mellemstor, hurtig fugl over militæranlægget. Jeg nåede ikke at tænke meget, inden jeg havde fuglen i kikkerten, og den så straks alarmerende ud – frygteligt alarmerende. En stor sejler, ikke en falk! Tornhalesejler var det første, der faldt mig ind, og en øjeblikkelig hjertebanken satte i gang. Inden den kunne nedgraderes til en evt. Alpesejler, fik jeg set den karakteristiske hvide U-tegning på undergumpen og en tydelig lysegrå rygplet, og jeg var ikke i tvivl. Jeg har

erfaringer med fuglen fra Thailand, og selvom det er et årti siden, var den spændstighed og stivhed i flugten, som jeg huskede fra østens fugle, ikke til at tage fejl af.

Fuglen tog nogle runder lavt hen over militæranlægget, og fulgte desuden digegraven rundt et par gange. Jeg havde kameraet over skulderen - det har jeg altid - og fik hurtigt sigtet og skudt en masse billeder af mod fuglen, som igen slog en sløjfe ned over militæranlægget. Kameraets autofokus var indstillet til centerfokus, dvs. en prik i midten af billedet, hvilket umuliggjorde fokus på en flyvende Tornhalesejler. Resultatet blev en masse værdiløse skud af skyer og en udtværet sort prik, og først da jeg fik ændret indstillingen til et bredere fokuseringsfelt, lykkedes det mig at fange fuglen i søgeren, og få hvad der umiddelbart føltes som skarpe og brugbare skud. En øvelse der ikke blev lettere af, at jeg rystede over hele kroppen af rædsel. Drømmeædelart, alene, uden fotos... tragedien lurede truende under den ultimative oplevelse.

Fuglen tog igen en runde over området og digegraven, før den tog en anelse mere højde, og resolut tog retning mod nord i lige flugt ud over diget. Da diget var tæt på det sted, jeg befandt mig, kunne jeg ikke følge fuglen mere end måske 2-300 meter, men i den tid skiftede den ikke retning, og jeg vurderede derfor, at fuglen var trukket videre.

Med sitrende fingre ringede jeg straks til Troels Leuenhagen Pedersen, som jeg vidste gik på Mandø, og han sprang straks op på diget for at spejle. Jeg ringede også til Blåvand og meldte det samme. Der var ingen hjemme på Fanø. Jeg fik Morten Bentzon Hansen til at melde fuglen ud på Bird Alarm for mig.

Dernæst ventede jeg i mere end en time på lokaliteten, sammen med ca. 15 mennesker, som kom til i løbet af en halv time, men fuglen vendte ikke tilbage. Jeg besluttede at tjekke digesøerne på fastlandet, i fald fuglen havde søgt herind, men uden held.

Man kan undre sig over, at fuglen gik mod nord, men det var den ikke ene om. Der lå et stort regnvejrsbælte umiddelbart syd for, som pressede fuglene nordover. I timen efter observationen, sås adskillige store nordgående drossel- og finkeflokkede, lærker, pibere og en enkelt en Landsvale.

Beskrivelse af fuglen:

Fuglen var en særdeles stor sejler, som relativt let blev bestemt på en blanding af proportioner, flugt og dragtkendetegn. Størrelsen alene udelukkede de

fleste sejlere, med undtagelse af Alpesejler. De brede, sejlformede vinger og den ualmindeligt hårdtspændte og stive flugt adskilte den fra denne, der normalt virker slappere og en anelse mere lang- og slankvinget. Desuden er Alpesejler relativ lang bagtil, med tydelig kløftet hale, i modsætning til Tornhalsejleren der virkede kort, tyk med tydelig lige afskåret hale.

Fuglen sås i bedre belysning end fotografierne afspejler. Dragtsmæssigt var fuglen mørk, og jeg fik set både hvidt U på gumpen og stort, lysegråt felt på ryggen, ca. mellem vingerne, i kontrast til mørkt hoved, overgump og vinger. Jeg fik ikke set strube og pande godt i felten, da jeg havde travlt med at dokumentere fuglen efter indledende artsbestemmelse, men billederne viser tydelig stor, lys strubeplet, en lys pande, en tilsyneladende frisk dragt og selv haleterne kan ses. Farvnuancen af ryggens lyse felt kunne jeg ikke med sikkerhed vurdere. Den virkede lysegrå, men det er et skøn. De karakteristiske hvide kanter på de inderste tertiærer fik jeg ikke set, og de kan heller ej ses på fotografierne.

Flugten var generelt set kraftfuld, hurtig og ubesværet, og foregik for det meste relativt lavt. Flugten skiftede mellem lange glid og serier med aktiv flugt.

Det at fuglen fouragerede lavt og over vand er ikke noget ukendt fænomen, og således er arten ofte knyttet til vand under træk og overvintring, dvs. floder, søer, deltaer, marskområder m.m. og fouragerer her ofte lavt. Den seneste fugl, som blev set i England, fouragerede ligeledes forbløffende lavt, ofte i hovedhøjde på observatørerne. Det er i kontrast til den oplevelse jeg har haft af med dem i yngletiden i Nordthailand, hvor de fouragerede meget højt.

Forvekslingsmuligheder:

Eneste øvrige forvekslingsmulighed, når fuglen blev set så godt som tilfældet var, er de to østasiatiske sejlere White-vented Needletail og Brown Needletail. Begge disse arter viser stort hvidt U på undergumpen som Tornhalsejler, men kun hos Tornhalsejler ser man den store hvide strubeplet. De to nævnte arter er desuden enten standfugle eller kortdistancetrækkere.

Alder

Aldersmæssigt var min første fornemmelse, at der var tale om en ældre fugl, vurderet på den lyse pande. Yngre fugle viser imidlertid også lys til smudsig-hvid pande, blot i en mere afdæmpet farve end den renhvide, som ses hos de ældre fugle. Ungfugle viser oftest mørke pletter i undergumpen, hvilket ikke

fremgår synligt på denne fugl, men fjerdragten virker der imod frisk, hvilket peger på en 1k-fugl. Af denne grund har SU også valgt at godkende fuglen som 1k.

Vejrsituationen

Fuglen dukkede op midt i et indfluks af sjældenheder fra øst, som også nævnt indledningsvis, og selvom det ikke er et ukendt fænomen sidst på efteråret, så kan et kig på vejr-situationen over Asien i den foregående uge formentligt underbygge en større sandsynlighed for besøg langt østfra i disse dage. Som fremført af David Erterius på Vår Skådervärld (en svensk Facebook-gruppe for raritetsinteresserede), strakte der sig et ubrudt højtryksbælte hele vejen hen over Asien fra Japan og helt til Skandinavien i denne periode, resulterende i en vestgående, stabil og nærmest ubrudt medvind hen over kontinentet i klart vejr. En korridor der uløseligt vil sende mange fugle fra fjernøsten i vores retning, og afvigende fugle med omvendt trækretning vil kunne nå langt under sådanne forhold.

Udbredelse og forekomst i Vestpalæarktis

Fuglen er udbredt i et bælte hen over det sydøstlige Sibirien, nordlige Kina og Japan. Den overvintrer i Østaustralien og på Ny Guinea. Der findes desuden en standfuglspopulation i Himalaya – fuglene i denne bestand har dog altid mørk pande.

Der foreligger d.d. 21 andre fund af Tornhalsejler fra Vestpalæarktis, om end nogle af de engelske fund, der faldt i løbet af samme år, regnes for samme fugl af mange.

Storbritannien	6 fund
Finland	4 fund
Irland	3 fund
Sverige	2 fund
Norge	2 fund
Færøerne	1 fund
Holland	1 fund
Malta	1 fund
Spanien	1 fund

Af disse er blot fundene fra Malta og Spanien efterårsfund (november), mens de resterende europæiske fund alle er perioden maj-juli. Endvidere er blot tre af de øvrige VP-fund af arten gjort i det nye årtusinde!

Olivenskovdrossel *Catharus ustulatus*, Christiansø 21. oktober 2012. Arten kendes på dens generelle brunt toned fjerdragt, samt ansigtstegningerne med tydelig lys varmtfarvet tøjle mellem øje og næb, samt en beige tydelig øjenring. En Gråkindet Skovdrossel *Catharus minimus* er til sammenligning mere kold i grundtonen, har ingen tydelig lys tøjle og kun en small gråhvid øjenring. Foto: Jens Mikkel Lausten

To nye arter for landet på Christiansø i oktober 2012: Dværgnattergal *Luscinia sibilans* og Olivenskovdrossel *Catharus ustulatus*

Af Tim Hesselballe Hansen

Når en sjælden fugl dukker op, vækker det altid begejstring blandt feltbisserne. Tilstedeværelsen af to sjældne arter samtidigt er naturligvis endnu bedre. I månedsskiftet maj-juni 2003 ville begejstringen inden ende tage da to nye arter for landet, Klippeværpling og Østlig Bleg Gulbug, optrådte på samme tid på Gedser Fuglestation. Man sagde, at sådan noget nok aldrig ville ske igen. Og gudskelov tog man fejl...

Christiansøs come-back?

På Christiansø blev der udført standardiseret ringmærkning af småfugle i perioden 1976-1997. I de følgende år fik ringmærkningen på øen en mere sporadisk karakter, og der blev selvsagt ikke fundet så mange sjældne fugle som tidligere. Siden 2001 har Jens Mikkel Lausten (JML) dog ringmærket hvert efterår på øen i fem uger efter de samme standardiserede normer som tidligere.

Dvärgnattergal *Luscinia sibilans*, Christiansø 14. oktober 2012. Arten er en anelse mindre end Rødhals, har tegninger på brystet og rødlig hale, hvilket får den til at minde om en lille Nattergal. Foto: Jens Mikkel Lausten

Således også i 2012, hvor efteråret ikke havde budt på de helt store overskrifter. Det ændredes dog om eftermiddagen søndag d. 14. oktober, hvor JML efter lidt regn havde genåbnet nettene. I et net ved de to små branddamme "Brillerne" sad en Sangdrossel og en Rødhals, men mens de blev ringmærket, fløj endnu en fugl i nettet. Den havde en kort, rødlig hale samt pletter på brystet, og den erfarne ringmærker kunne med det samme bestemme fuglen i hånden til Danmarks første *Dværgnattergal*.

Panik i twitcher-Danmark

Desværre var to birdere netop taget med færgen hjemad en halv time tidligere, men der var stadig fem fuglefolk tilbage på øen, som fik den sjældne fugl at se. Fuglen blev meldt ud på alle meldesystemer, og i resten af landet blev birdere rystede over den hårde melding. Der var kun fire fund af *Dværgnattergalen* i hele Europa, og det var en art, man dårligt turde drømme om herhjemme. Sikkert på grund af Christiansøes afsides beliggenhed var der kun ca. otte fuglekiggere, der forsøgte at twitche fuglen. De ankom dagen efter om mandagen, og de fleste returnerede slukørede tirsdag. Fuglen var ikke til at finde, og selvom arten er kendt for at færdes diskret i bunden af krattene – en skulker – mente de fleste, at fuglen var trukket videre.

Den var dog stadig på øen, for JML fangede den igen torsdag d. 18. oktober, hvor der udover de faste folk, også var to stædige personer tilbage på øen fra det første twitch. Om aftenen mødtes en mindre gruppe i Køge Havn med kurs med færgen mod Bornholm og Christiansø. De ankom fredag formiddag og fandt *Dværgnattergalen* efter fem timers eftersøgning. Samtidigt skiftede færgefarten til og fra Christiansø til "uden for sæsonen", og de glade twitchere kunne nu ikke komme hjem. Det var fredag eftermiddag, og de måtte blive til søndag, ligesom alle, der nu var på vej mod øen, måtte udsætte deres ankomst til søndag. Det var en god periode for spændende fugle på Christiansø, og i ventetiden kunne *Dværgnattergalen* i perioder nydes i felten ligesom der blev set både Lille Fluesnapper, Hvidbrynet Løvsanger og Fuglekongsanger samt store antal almindelige trækfugle.

Søndag morgen d. 21. oktober var der stadig mange fugle, og pludselig kunne alle på deres walkie talkies høre en lidt panisk JML tilkalde Rolf Christensen til

Brillerne. Og ja, han havde gjort det igen! Han havde fanget endnu en ny art for landet. Alle samlede sig ved Brillerne for at se den amerikanske skovdrossel, som forblev ubestemt i de første paniske minutter. Størrelsen og den karakteristiske undervingetegning viste, at det var en "*Catharus*-skovdrossel", og ingen af disse arter var set før i Danmark. Fuglebøger blev konsulteret, og så blev *Olivenskovdrossel* tilføjet den danske fugleliste. De tilstedeværende kunne ikke tro deres held og udråbte øjeblikkeligt turen til danmarkshistoriens mest heldige twitch, hvilket vist ikke er helt ved siden af. Senere på dagen ankom et stort hold fuglekiggere, hvoraf nogle enkelte fik set *Dværgnattergalen*, men *Olivenskovdrosslen* var som sunket i jorden. Et par dage senere lykkedes det dog for andre håbefulde tilreisende at se og fotografere *Olivenskovdrosslen* på øen.

Forekomst i Vestpalæarktis

Sjældenhedsudvalget har godkendt forekomsten af *Dværgnattergal* i perioden 14.-21. oktober 2012 og *Olivenskovdrossel* for 21.-30. oktober 2012, begge som 1K-fugle og i begge tilfælde som det første fund for Danmark.

Der var blot fire tidligere fund af *Dværgnattergal* fra Vestpalæarktis. Det første af disse kom så sent som i 2004, da en fugl sås 23. oktober 2004 på Fair Isle, Shetland, Skotland (Slack 2009). Derudover er der to andre fund fra Storbritannien: 2. oktober 2010, (fundet død) North Ronaldsay, Orkney, Skotland og 14. oktober 2011, Warham Greens, Norfolk, England (British Birds 2011, British Birds 2012). Dertil kommer et fund fra det østlige Polen i 2005, idet en fugl sås 30.-31. december ved Bialystok (Slack 2009). Arten yngler i det sydlige Sibirien fra Sakhalin i øst, til Altaibjergene mod vest og mod syd til Nordøstkina, og den overvintrer i Kina, Indonesien og Thailand.

Olivenskovdrossel er en nordamerikansk art og har tidligere været truffet syv gange i Skandinavien (Norge: 4 (alle fra Utsira), Sverige: 1 og Finland: 2), mens der i resten af Vestpalæarktis er yderligere ca. 40 fund, hvoraf langt de fleste er fra de Britiske Øer. Det var således ikke en helt uventet art i Danmark, men de fleste havde nok troet, at den ville blive fundet i Vest- eller Nordjylland. Den yngler i Canada, Alaska og det nordligste USA. Overvintringsområderne ligger i det sydlige Mexico og ned til Argentina.

Hvidkronet Stenpikker, Store Vrøj, Saltbæk Vig, 2. juli 2010. Foto: Niels Poul Dreyer

Hvidkronet Stenpikker *Oenanthe leucopyga* – ny art for landet

Af Tim Hesselballe Hansen

Onsdag den 30. juni 2010 opdagede Uffe Seneca en usædvanlig fugl ved Saltbæk Vig på NV Sjælland. Fuglen var en helt sort og hvid stenpikker, og der var dermed tale om en af de meget sjældne arter. Assistance blev tilkaldt, og fuglen kunne ret hurtigt bestemmes til Hvidkronet Stenpikker, som ikke tidligere var set i Danmark, eller for den sags skyld i Skandinavien! Fuglen var en 2K han og opholdt sig ved Store Vrøj, Saltbæk Vig 30. juni – 3. juli 2010.

Tur til lukket område

Fuglen blev rapporteret til offentligheden samme aften, og den skabte naturligvis stor interesse blandt de mange, som gerne ville se fuglen. Store dele af Saltbæk Vig-området og ikke mindst Store Vrøj, hvor fuglen opholdt sig, er dog lukket for offentligheden, så det kunne ikke umiddelbart lade sig gøre. Takket være de lokale ornitologer lykkedes det dog at opnå tilladelse til at komme ind til fuglen på en planlagt tur om aftenen dagen efter. Der var over 100 deltagere på turen, og den forløb eksemplarisk. Folk blev stoppet ind i så få biler som muligt, da området kun har små grusveje og ingen p-pladser, men takket være god planlægning blev hverken fuglen, naturen eller beboerne generet af det usædvanlige besøg. Fuglen kunne ses på nært hold, hvor den fra en udkigspost på et lille skur udså sig insekter uden at interessere sig for de mange tilskuere.

Om lørdagen, to dage senere blev der givet tilladelse til endnu en tur ind i området. Det var nu weekend, og mange ville sikkert møde op. Det var blevet besluttet, at man kun kunne komme ind til fods, og at Rasmus Strack fra Fuglenes Hus var turlleder. Også på denne tur med omkring 125 deltagere, fik alle fuglen at se. Dog var dette årets varmeste dag, og den i forvejen lange gåtur blev forlænget yderligere, da fuglen havde flyttet sig en kilometer længere ud, end den tidligere var set. På den lange vej tilbage til bilerne kunne de færreste holde til mere, og pga. dehydrering måtte ambulance tilkaldes, og to køres til hospitalet. De fortryder dog næppe turen, for det var den sidste dag, den Hvidkronede Stenpikker blev set.

Genfundet i Tyskland

Nær Cuxhaven i Niedersachsen, Tyskland dukkede en Hvidkronet Stenpikker op 28. august 2010. Pga. detaljer på fjer, ben og næb, blev det hurtigt klart, at det var samme fugl, som havde opholdt sig i Danmark. Fuglen blev ringmærket på lokaliteten, hvor den til sidst blev fundet død 10. november. Den blev muligvis taget af en kat.

Første fund i Danmark

Hvidkronet Stenpikker er en art fra Nordafrika og Mellemøsten, og den er ikke en langdistancetrækfugl, som de fleste sydlige sjældenheder, der optræder i Danmark. Derfor var der god grund til at overveje, om det kunne dreje sig om en undsluppen fangenskabsfugl. Arten er dog tilsyneladende ekstremt sjælden i fangenskab, og fuglen viste ingen umiddelbare tegn på at have været holdt i bur. Fuglens adfærd var ikke usædvanlig i forhold til artens adfærd i yngleområderne. På den første tur ind til fuglen torsdag aften vakte det dog bekymring, at den haltede og kun stod på ét ben, når den hvilede. Dette kunne minde om en skadet burfugl, men langvarige videooptagelser fra om morgenen samme dag viser, at benet ikke fejlede noget. Det tyder altså på, at den var kommet til skade i løbet af dagen, og to dage senere var benet godt igen.

I Tyskland udtog man i forbindelse med ringmærkning en fjer, som blev anvendt til at foretage en stabil isotopanalyse. Deuterium-værdierne indikerede, at den undersøgte fjer sandsynligvis ikke er udvokset i Centraleuropa, men derimod i det sydlige Middelhavsområde. Dette indikerer, at fuglen er vokset op eller rettere, at fjerene er vokset ud i fuglens yngleområde og ikke i fangenskab i Europa.

Sjældenhedsudvalget har godkendt fundet af Hvidkronet Stenpikker fra Store Vrøj, Saltbæk Vig 30. juni – 3. juli 2010 i kategori A, og i Tyskland betragter Deutsche Avifaunistische Kommission ligeledes fundet som en spontan optræden.

De eneste andre mellem- og nordeuropæiske fund er 2.-5. juni 1982 i Suffolk, England og 3.-13. maj 1986 i Bayern, Tyskland. Sidstnævnte fund blev dog godkendt i kategori D på den tyske artsliste. Herudover foreligger der en række fund fra Sydeuropa, således ét fund fra både Spanien, Portugal, Frankrig, Italien, Malta og Kroatien samt hele syv fund fra Cypern. Desuden er der flere tidligere godkendte fund af Sørgestenpikker *Oenanthe leucura* fra de Britiske Øer og ét fra Østrig, som nu regnes for ubestemte Sørg-/Hvidkronede Stenpikkere, da man ikke kan udelukke unge Hvidkronede Stenpikkere uden hvidt på hovedet (Slack 2009). Husk, at se på den vigtige haletegning, når du finder én af de to i Danmark!

Buskrørsanger, Vestvolden, Brøndby, 25. juli 2012. Foto: Lars Krogh

Buskrørsanger *Acrocephalus dumetorum*: Første danske ynglefund

Af Tim Andersen

Et par Buskrørsangere ynglede i sommeren 2012 med held ved Vestvolden (den gamle Københavns Befæstning) på strækningen mellem Holbækmotorvejen og Køge Bugt banen, beliggende i Hvidovre Kommune. Der kom tre unger på vingerne.

Biotopen er en overgangszone mellem løvskov og åbent land. Vestvolden selv er et ca. 200 meter bredt og mange kilometer langt løvskovsområde omkring en voldgrav. Vestsiden af den pågældende strækning af Vestvolden i Hvidovre grænser op til en stor indhegnet fårefold, og i overgangszonen mellem denne og Vestvolden er der et mere åbent område med krat. Buskrørsanger-territoriet lå ganske tæt på en offentlig sti inde i indhegningen i en lysning omkranset af mindre træer, bl.a. ahorn og tjørn. Lysningen er 50 meter i diameter, og er for en stor del bevokset med meterhøjt gyldenris med nogle få hyldebuske inde i midten og i periferien enkelte andre buske såsom liguster m.m.

Den syngende han blev opdaget d. 15. juni lidt ved en tilfældighed, idet jeg kun besøger lokaliteten

lejlighedsvist. Denne morgen var jeg på cykel på vej hjem fra en natlig lyttetur til Vallensbæk Mose, da en pludselig indskydelse fik mig til at dreje en omvej ned langs Vestvolden. Allerede på afstand hørtes der noget, der lød som en Buskrørsanger, men da jeg kom nærmere, lød der også Kærsanger-sang fra samme position. Det skabte kortvarigt lidt usikkerhed om hvilken art der egentlig var tale om, men meget hurtigt blev det klart, at der var en af hver art, som nærmest duellerede om retten til territoriet. Denne duel vandt Buskrørsangeren, som fik jaget Kærsangeren væk, og hver gang Kærsangeren formastede sig til at synge, røg Buskrørsangeren efter den. Kærsangeren blev mere og mere tavs og efterfølgende næsten ikke set eller hørt mere. Imens fortsatte Buskrørsangeren uførtrodt med høj sangintensitet til langt ud på eftermiddagen.

Buskrørsangeren sang de næste ca. 10 dage med op til 12-14 timers vedvarende sang i døgnet, fra omkring kl. 1 nat til ud på eftermiddagen. Det forhold, at den sad i en indhegning tæt op ad en offentlig sti, gjorde,

at der var ideelle muligheder for både at se fuglen og nyde dens eminente sang, hvilket rigtig mange benyttede sig af. Den havde et meget stort repertoire, hvor den foruden sine egne fraser indflettede en mængde imitationer. Jeg noterede således imitation af 42 fuglearter, mange danske, men også en del udenlandske, som den må have hørt på trækket eller i vinterkvarteret, eller måske i yngletiden sidste år et sted østpå. Desuden imiterede den løvfrø.

Efter ca. 10 dage faldt sangaktiviteten betydeligt. Sidst i sangperioden blev fuglen flere gange set med strå (redemateriale!) i næbbet. Dette blev i starten vist nærmest fortolket som at fuglen skulle have afløb for sin forplantningstrang ved at simulere redebygning. Samtidig var der flere observationer, hvor Buskrørsangeren forfulgte en anden lignende sanger, men på en fredelig måde, ikke som da den drev Kærsangeren ud af området. Da sangen var holdt helt op, regnede de fleste med at den så var væk. Rene Rantzau og undertegnede kunne dog konstatere, at den var der endnu, men bare var holdt ret pludseligt op med at synge. Det pludselige sangstop og iagttagelserne med redemateriale samt fuglens selskab med en lignende sanger, sammenholdt med fuglens særdeles aggressive adfærd over for en syngende Kærsanger på førstestaden, som effektivt blev drevet ud af området, vakte dog et spirende håb om at et yngleforsøg kunne være på vej. Rene Rantzau og undertegnede besluttede at fortsætte overvågningen samt mørklægge sagen for at give et eventuelt yngleforsøg en chance for at blive gennemført uforstyrret. Det varede da heller ikke længe, førend vi konstaterede at der faktisk var en mage til stede.

Så gik der omkring to uger, hvor der var meget stille omkring Buskrørsangerne, men vi registrerede dem dog næsten dagligt. Fuglene var meget diskrete i denne periode, både med hensyn til at lade sig se og til at give lyd fra sig. Man kunne vente op til en time eller halvanden, før man hørte dæmpede kald lavt nede i gyldenris-bevoksningen og kunne se på planternes bevægelser, hvordan fuglen langsomt bevægede sig fremad. Fuglene selv så man kun glimtvis i denne periode. Denne adfærd gav grund til fortsat optimisme, idet det passede smukt med at rugning kunne være i gang.

Omkring d. 13. juli kunne der mærkes en stigning i aktiviteten. Begge fugle blev konstateret ude samtidig den dag og hannen sang 3-4 gange meget kortvarigt. Flere gange var der trafik frem og tilbage over stien, men det gik så stærkt og fuglene dykkede så hurtigt ned i bevoksningen, at det ikke var muligt at se, om de medbragte føde. Den øgede trafik tydede dog på, at der var unger, som skulle have mad. Først d. 16. juli fik vi set, at der blev transporteret føde, og dermed et sikkert bevis for at der er unger! Fortsat foregik det hele dog meget diskret.

Omkring d. 22. juli blev begge fugle en smule mere synlige og sås flere gange sid på tæt hold med føde i næbbe. De var nu mere villige til at lade sig se og høre, det tydede på en ny milepæl i forløbet, og den 24. juli lykkedes det at se en af de gamle fugle aflevere føde til en udflojen unge, som stak hovedet op fra

gyldenrisene og fik maden proppet ned i gabet. Den 25. juli om morgenen brugte begge fuglene for første gang i lang tid det lidt udtrukne, skurrende advarselkald, som jeg synes lyder en smule anderledes end Rør- og Kærsangers tilsvarende kald (grovere, kortere og mere pludseligt, tror jeg det kan beskrives). Indtil da var det ellers overvejende det smækkende *sylvia*-agtige kald, der blev hørt. Der blev fortsat fodret, og senere på formiddagen så RR en unge, tiggende følge efter en af de voksne.

Der blev ikke gjort noget forsøg på at finde reden. Vi vidste nogenlunde hvor den var, ved at iagttage hvor fuglene slog ned, når de kom med føde, men der ville være en risiko for prædation, hvis der blev trampet en selv nok så beskedent sti ind til reden. Vi vidste derfor heller ikke, hvor mange æg eller unger der var tale om, men langvarige daglige observationer viste, at der var mindst 3 udflojne unger. Samtidig med at ungerne forlod reden offentliggjorde vi fundet.

I endnu en uges tid kunne den lille Buskrørsangerfamilie ses drage omkring, hvor ungerne fortsat blev fodret i redstedets nærmeste omgivelser. Sidst i juli begyndte ungerne at fouragere mere og mere på egen hånd, men de fik fortsat mad af forældrene helt til starten af august. Den 4. august sås stadig tre fugle, tilsyneladende en voksen og to unger, hvor den ene unge blev fodret. Sidste observation var af en enkelt fugl d. 5. august.

Ynglefundet var i øvrigt tæt på at blive spoleret, idet en mand med en kratrydder i starten af sangperioden åbenbart havde til opgave at fjerne al gyldenris i og omkring fårefolden, idet det er en indført og uønsket plante. Gyldenris er den dominerende plante i Buskrørsanger-lysningsen, så det kunne være gået grueligt galt. Manden blev dog stoppet og fik forklaret situationen, og han var heldigvis helt indforstået med at skåne ynglestedet og dets nærmeste omgivelser.

Interaktion med Kærsanger: Som sagt var Buskrørsangeren den første morgen i fuld gang med at jage en Kærsanger ud af territoriet. I denne strid blev Buskrørsangeren vinder. Senere i forløbet blev en Kærsanger enkelte gange set og hørt synge spagfærdigt i eller tæt ved Buskrørsanger-territoriet, men den blev omgående jaget væk. Et par Kærsangere ynglede knap 100 meter syd for Buskrørsangerne og havde udflojne unger et stykke tid før Buskrørsangerne. Mens Buskrørsangerne havde nyudflojne unger, sad en selvstændig ung Kærsanger (måske en af ungerne fra parret syd for) et par dage i Buskrørsanger-territoriet og hørtes også subsynge en gnidret, svært genkendelig sang. Den fik åbenbart lov til at opholde sig der uantastet. Et andet par Kærsangere ynglede ca. 60 meter nord for Buskrørsangerne og var meget sent på den, idet hannen sang intensivt i starten af juli og der var først udflojne unger i månedsskiftet juli-august. Denne Kærsanger-familie flyttede gradvist tættere på Buskrørsanger-familien, som da havde delvist selvstændige unger, men der blev ikke set nogen stridigheder de to familier imellem. Til gengæld skabte det en udfordring for tilrejsende ornitologer, der skulle prøve at undgå at forveksle de to arter.

Stor Skallesluger, Præstø, 11. februar 2012. Foto: Per Schans Christensen

Fokuseret Fugleforvaltning

af Jørn D. Larsen

Projekt Fokuseret Fugleforvaltning har til formål at beskytte og øge ynglebestanden af Stor Skallesluger, Rød Glente, Hedehøg, Havørn, Vandrefalk, Hvidbrystet Præstekrave, Perleugle og Kirkeugle. De udvalgte arter er alle kendetegnet ved flere fællestræk. De er afhængige af hjælp for at kunne klare sig, de har relativt små, skrøbelige bestande og de er enten truet, eller kun lige begyndt at genindvandre i Danmark. De har alle været inkluderet i DOF's Caretakerprojekt. På den måde danner den viden og de erfaringer, der allerede er opnået via Caretakerprojektet, et fundament for den mere dybdegående beskyttelse af arterne.

I 2012, som var projektets første år, blev der brugt mest energi på igangsætning af initiativer og indsamling af eksisterende viden og erfaringer for projektarterne. Af samme grund er der ikke mange resultater at rapportere om. Disse vil dog blive bragt i projektets fremtidige rapporter i Fugleåret.

Stor Skallesluger *Mergus merganser*

Målet er at øge den samlede danske ynglebestand af Stor Skallesluger samt at hjælpe arten med at brede sig fra deres nuværende yngleområder. Omkring to tredjedele af den danske bestand yngler i kasser. I Projekt Fokuseret Fugleforvaltning skal derfor udarbejdes den bedst mulige forvaltningsstrategi i forbindelse med disse redekasser. Hvor er det bedst at opsætte nye kasser? Hvor højt skal kasserne side? Hvor langt skal der være mellem kasserne? Alle disse spørgsmål er bare nogle af dem, vi vil forsøge at finde de rette svar på.

Desuden er det et mål at opsætte i alt 50 redekasser til Stor Skallesluger. For at hjælpe arten med at brede sig skal en del af kasserne opsættes udenfor de primære yngleområder. Kasserne opsættes i træer langs lavvandede kyster, helst i områder hvor der er store fritliggende sten i vandet. Erfaringer har vist, at

Havørn, Bråby, 3. juni 2012. Foto: Bo Tureby

arten foretrækker kasser, der er ophængt nogenlunde i skjul, for eksempel under en stor gren, og at kasser i en højde af fem til syv meter ofte foretrækkes.

Rød Glente *Milvus milvus*

For Rød Glente er målet i Projekt Fokuseret Fugleforvaltning at øge den samlede viden om forvaltningsmæssige behov, med det formål at skabe en favorabel bevaringsstatus for Rød Glente.

Klimamodeller viser, at Danmark i fremtiden vil ligge centralt i Rød Glentes udbredelsesområde. I forhold til det medfølgende større internationale ansvar med at beskytte den Røde Glente er det vigtigt med en dybere forståelse af artens krav og behov. Dette vil vi opnå ved kortlægning af reder i de ynglesæsoner, projektet spænder over. Herudover indsamles viden om ynglehabitater, og disse bruges i en GIS-analyse med formålet at estimere artens fremtidige spredning og bestandsstørrelse. Denne viden kan derefter danne basis for anbefalinger til forvaltning af Rød Glente. Produktion af artikler og pressemateriale samt online-informationer omkring forgiftningsproblemer skal øge opmærksomheden omkring arten. I ynglesæsonen

2012 brugtes webmedier og lokalaviser til en efterlysning af ynglepar, og dette gav positive resultater i form af nye par, som endnu ikke var registreret.

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Målet for Havørn inden for rammerne af Projekt Fokuseret Fugleforvaltning er at fortsætte de nuværende beskyttelsesinitiativer af Havørnen i Danmark samt at udbygge de formidlingsinitiativer, der allerede eksisterer. Der blev sat et webkamera op ved havørnereden på Leammer i Odense Fjord, men der var mange startvanskeligheder forbundet med opsætningen af kameraet, både af teknisk karakter, men også af praktisk art, idet Havørneparret ikke yngede på Leammer i 2012. Det blev dog til nogle timers optagelser af den ene ørn, som rastede i reden over nogle dage i april.

Hedehøg *Circus pygargus*

Beskyttelsesinitiativer, især af reder, er absolut nødvendige, hvis vi ønsker at bevare Hedehøgen som dansk ynglefugl. I Projekt Fokuseret Fugleforvaltning bliver der taget følgende initiativer:

Hedeheg, Astrup Engsø, 10. juli 2012. Foto: Tommy Ravn Kristiansen

Årlig kortlægning af så mange reder som muligt og indhegning af relevante reder med henblik på beskyttelse mod ræv og høstmaskiner. I to ynglesæsoner indsamles gyld fra rederne til diætanalyse. Desuden opsættes redekamera for at dokumentere valget af byttedyr og for at give folk mulighed for at følge med i denne sjældne danske rovfugls yngleforhold. Endelig indsamles data, dels ved hjælp af GPS-loggere for at finde ud af hvor stort et område den anvender i ynglesæsonen, dels ved hjælp af satellitsendere for at kortlægge dens trækrute.

Desuden skal der laves en analyse af dens trækrute mellem Danmark og overvintringsområderne.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Målet i Projekt Fokuseret Fugleforvaltning er at øge den samlede danske ynglebestand af Vandrefalk samt at hjælpe arten med at brede sig fra deres nuværende yngleområder til for eksempel bynære områder. Da Vandrefalken har nogle af Danmarks sårbare engfugle på byttelisten, er det dog vigtig først at afklare i hvilke områder en opsætning af vandrefalkeskasser kan hjælpe Vandrefalken uden samtidig at betyde at vadefuglearter presses yderligere. I Danmark er der opsat et lille antal redekasser i forbindelse med lokale

initiativer. Selvom falkene endnu ikke har taget kasserne i brug, har de udvist nogen interesse for dem. Som et led i Projekt Fokuseret Fugleforvaltning, vil der blive opsat fem redekasser på egnede vandrefalkelokaliteter. Kasser skal helst placeres i en højde af 80 m eller mere. Byer med havneområder er velegnede, idet byttedyr som duer, kragefugle, måger og Stære ofte findes i store antal her. Ved valg af opsætningssted er det også vigtigt at sørge for, at der findes en platform, hvor ungerne kan træne deres vinger, inden de flyver ud. For at tage højde for de potentielle problemer for sårbare eng- og vadefuglearter, er der i projektet udarbejdet et notat med en analyse af, hvor opsætning af kasser kan ske, uden særlig risiko for negativ påvirkning af disse arter. Notatet udgør derved et vigtigt værktøj i en ansvarsbevidst forvaltning af Vandrefalken i Danmark.

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*

Det er målet igennem Projekt Fokuseret Fugleforvaltning at sikre en forbedret beskyttelse af ynglepopulationen af denne sjældne vadefugl, som i den seneste årrække har ligget forholdsvis stabilt men lavt på 50-60 par. En analyse af forstyrrelsers effekt på ynglesuccesen skal danne baggrund for

Vandrefalk, Møn, 17. juni 2012. Foto: John Larsen

den fremtidige forvaltning af arten og de områder, den yngler i. Hvidbrystet Præstekrave yngler i Danmark kun i Vadehavet og er igennem ynglesæsonen udsat for forskellige typer af forstyrrelse. De vigtigste er menneskelig aktivitet i form af rekreativ udnyttelse af og færdsel på stranden, samt prædation og oversvømmelser. De tre nævnte former varierer i intensitet afhængig af hvor på stranden de Hvidbrystede Præstekraver har valgt at yngle, og da artens ynglebiologi er af nomadisk karakter, udgør det et forvaltningsmæssigt problem. Resultaterne vil forhåbentlig vise om indhegning eller afskærmning af yngleområderne vil have en positiv effekt på ynglesuccesen.

Kirkeugle *Athene noctua*

Projekt Fokuseret Fugleforvaltning vil bidrage til at hjælpe Kirkeuglen yderligere ved at skabe mere opmærksomhed om arten og dens behov. Dette sker ved opsætning af kameraer på en af rederne, hvilket giver alle interesserede en unik mulighed for at følge med i denne fascinerende ugles yngleperiode. Desuden er det planen at formidle viden om artens behov via video og trykte medier for at skabe mere opmærksomhed om denne ret ukendte art.

Perleugle *Aegolius funereus*

Planen er at opsætte i alt 30 redekasser til Perleugle i de bedst egnede områder. Erfaringer med redekasser til Perleuglen er endnu relativt sparsomme i Danmark. En vigtig del af Projekt Fokuseret Fugleforvaltning er derfor at samle viden om, hvor og hvordan redekasserne skal sættes op for at hjælpe arten bedst muligt. Det er målet at øge den samlede danske ynglebestand af Perleugle samt at hjælpe arten med at brede sig fra dens nuværende yngleområder.

Årlige bestandsopgørelser

Alle arter i Projekt Fokuseret Fugleforvaltning bliver overvåget med henblik på at vurdere op- eller nedgang af bestandene. Overvågningen forestås af de frivillige arbejdsgrupper omkring de enkelte arter, og resultaterne bliver indtastet i DOFbasen. Bestandsstørrelserne bliver hvert år opgjort i en rapport, som kan findes på projektets hjemmeside.

Projekt Fokuseret Fugleforvaltning finansieres af en bevilling fra Villumfonden.

Indledning

Til *Fugleåret 2012* har vi modtaget årsberetninger fra alle stationer, på nær Kongelunden, Vorsø og Christiansø. Den aktuelle dækning og aktivitet i 2012 vil fremgå af de enkelte afsnit.

Statsejede Fuglestationer:

Tipperne

Tipperne er i dag eneste tilbageværende statsdrevne naturvidenskabelige feltstation. Tipperne hører under Miljøministeriet og administreres af Naturstyrelsens lokale enhed Blåvandshuk. Lokalenheden står for opsyn og pleje samt publikumsinformation. Fuglelivet på Tipperne overvåges af ornitologer, der er ansat af Amphi Consult og udfører opgaverne for Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet (tidl.: DMU), der selv udfører forskning vedr. vandfugle i området.

Vorsø Feltstation

Vorsø hører under Miljøministeriet og administreres af Naturstyrelsens lokale enhed Søhøjlandet. I overensstemmelse med testamentet fra Herluf Winge-legatet, er Vorsø i dag en del af Silkeborg Skovdistrikts naturskovs-område. Jens Gregersen beboer feltstationen og varetager optællinger af ynglefugle og øvrige registreringer. Aktiviteterne på Vorsø har i 2012 været på niveau med de senere år, og der er ikke udarbejdet en årsberetning for 2012.

Dansk Ornitologisk Forenings Fuglestationer:

Gedser Fuglestation

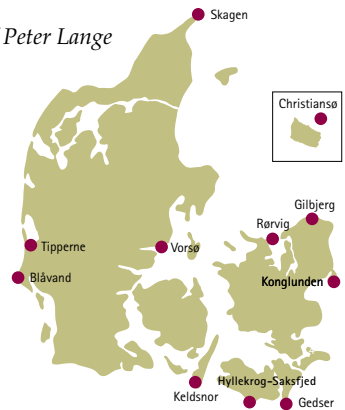
Fuglestationen blev etableret i 1995 og har siden 2001 haft til huse i en genopført bolig ved Gedser Fyr. De primære formål er at monitorere fugletrækket gennem trækobservationer og standardiseret ringmærkning forår og efterår samt formidling af naturen for skoler, grupper, lokale folk og turister. Fuglestationens daglige leder er Hans Lind. Aktivitetsniveauet er steget betydeligt de senere år. Webadresse: <http://www.gedserfuglestation.dk>

Kongelundens Fuglestation

Fuglestationen drives i regi af DOF København. Der har ikke været organiserede aktiviteter i 2012. Der er ikke modtaget årsrapport herfra i år. Systematiske registreringer forventes påbegyndt igen i 2013. Webadresse: <http://www.kongelundens-fuglestation.dk/>

Gilbjerg Fuglestation

Fuglestationen blev etableret i 1994 og havde til huse i en skurvogn i de første 16 år. Formålet er at foretage optællinger af forårstrækket ved Gilbjerg Hoved i perioden 1. marts-15. juni. Fuglestationen havde i år base i et lejet lokale tæt på Gilbjerg Hoved. DOF Nordsjællands bestyrelse besluttede i efteråret at nedlægge Gilbjerg Fuglestation. Webadresse: <http://gilbjergfuglestation.wordpress.com/>

Keldsnor Fuglestation

Fuglestationen blev etableret i 1995, og drives af DOF Fyn med Jacob Sterup som leder. Webadresse: <http://www.doffyn.dk/knf/>

Blåvand Fuglestation

Etableret af DOF i 1963 og har haft til huse i de gamle fyrboliger siden 1968. Daglig leder er Bent Jakobsen. Webadresse: <http://blaavandfuglestation.wordpress.com/>

Skagen Fuglestation

DOF har siden 2009 drevet Fuglestations virksomhed i Skagen med en lønnet observatør og en ringmærker i foråret og en observatør i efteråret. Observatører og ringmærker har været indkvarteret under private former, da DOF endnu ikke råder over en fuglestationsbygning i Skagen. Webadresse: <http://www.birdsontop.dk/>

Frivillige/private Fuglestationer:

Christiansø Feltstation

Christiansø Naturvidenskabelige Feltstation (CHNF) er en privat almennyttig forening. Peter Lyngs er feltstationens daglige leder. Der blev ikke foretaget systematiske observationer af forårs- og efterårstræk i 2012, og der foregår ikke længere systematisk ringmærkning på øerne. Der er ikke modtaget årsrapport fra feltstationen. Webadresse: <http://chnf.dk>

Rørvig Fuglestation

Rørvig Fuglestation er en lokal forening, hvis formål er at udforske fuglelivet på Rørvig-halvøen. Formand for foreningen er Peter Ellegård Larsen. Foreningen udgiver hvert år en rapport over årets observationer. Webadresse: <http://rfst.dk/>

Hyllekrog-Saksfjed

Der har siden 2009 foregået systematiske tællinger af de trækkende fugle i området, og fra og med 2012 har man anmodet om optagelse her i Fugleåret. Dækningen er daglig i foråret, og mere uregelmæssig om efteråret. Træktællingerne foregår hovedsageligt fra Store Brunddrag.

Primus motor på stedet er Preben Berg, med hjælp fra en række frivillige. Fuglestationens rapporter kan læses via <http://www.dof-storstroem.dk/>

Gedser Fuglestation

Af Hans Lind

Indledning

Det har endnu en gang været et begivenhedsrigt år for Danmarks sydligste fuglestation. Mange aktiviteter har været gennemført, og her skal kun nævnes nogle af dem. Vi har taget det renoverede skur i brug som ringmærkningslaboratorium – i daglig tale "labbet". Det har virkelig betydet en forskel at kunne tage fuglene ind til mærkning og nærmere undersøgelser.

Udover de obligatoriske åbent hus-arrangementer, trækfugleture samt formidlinger for grupper og institutioner har fuglestationen, i samarbejde med Danmarks Ringmærkerforening, afholdt et weekendkursus for nye ringmærkingsaspiranter. Flere gange har universitetsstuderende fået et intensivt forløb i håndtering af fangstnet og fugle, noget de har kunnet anvende i deres videre studier og forskning. Nævnes bør også en særdeles vellykket event: Vores ugleaften i oktober, hvor vi kunne fremvise hele tre Perleugler for de henrykte gæster.

Fuglestationen var bemandet med mindst én ringmærker fra midt i marts til 1. december, med undtagelse af et par uger i sommerperioden. Ringmærkerne har, ud over den daglige fuglefangst og pleje af stationshaven, bidraget med spredte iagttagelser og ind imellem også standardiserede observationer, når tiden tillod det. Øvrige observationer af fugletrækket

Gedser Fuglestation, sommer 2012. Foto: Louis A. Hansen

ved Gedser Odde er mest foregået i privat regi, men nogle observatører har dog taget længere perioder end blot enkelte dage.

Observationer

Forår såvel som efterår foregår der et intensivt fugletræk omkring Gedser Odde. Det gælder vandfugle, som er på vej mellem vinteropholdsstederne i Vesteuropa og ynglepladserne i Skandinavien og Rusland, det drejer sig om rovfugle, der fra Sydsverige følger kystlinjen længst muligt mod syd, inden turen går ud

Sibirisk Bynkefugl, Sdr. Boulevard, Gedser, 28. maj 2012. Foto: Morten Scheller Jensen

Eleonorafalk, Gedser Odde, 18. august 2012. Foto: Michael Borch Grell

over Østersøen, og endelig er der de dag- og nattrækkende småfugle, som raster her for at tanke op inden den videre færd.

Det er blot synd, at så få fuglefolk har fået øjnene op for, at Gedser Odde bare er stedet, hvor gode fund kan gøres. Observationerne fra 2012, som er indtastet i DOF-basen, er gjort af hovedsagelig lokale observatører på privat basis, og kun enkelte perioder har været i GFU-regi.

Lidt sjove ting er der trods manglende dækning blevet set, f. eks. tre Suler, efterhånden en årlig foreteelse, og en Sølvhejre blev spottet af flere i Gedser-området 25/5. 1/4 kunne man nyde synet af to Sorthovedede Måger, som fouragerede på en pløjemark i Gedseres udkant, og endnu en trak forbi i slutningen af maj. Ederfugletrækket blev i 2012 ikke overvåget intensivt, så de 47.000 indtastede individer afspejler ikke det reelle antal. Af alkefugle sås både Alk og Lomvie i små antal, men overraskende var det med en Søkonge i fuld sommerdragt 25/5.

I maj kom der lidt mere gang i sjældenhederne: En Hortulan rastede kortvarigt ved fuglestationen 4/5, og en Steppenhøg passerede over huset nogle dage senere, men 18/5 var en ganske særlig dag ved Kroghage med syngende Lille Fluesnapper og Sydlig Nattergal, mens en Rødrygget Svale fouragerede over Rørstykkerne. Dagen efter trak en Biæder over Danmarks sydspids. Den vel nok sjældneste småfugl i foråret blev fotodo-

kumenteret 28/5: en Sibirisk Bynkefugl, kun det andet fund på Falster gennem tiderne.

Dækningsgraden i efteråret var væsentlig bedre end i forårssæsonen, selvom der stadig var en del dage ind imellem, hvor folk blev derhjemme. Rundt regnet blev der observeret intensivt fra september til november i 75 % af dagene. Antallet af Rødstrubet Lom lå i bund med 2.307 trækkende, mens Sortstrubet kom op på 272. En enkelt Islom strøg forbi obs-punktet 13/11, i fin sommerdragt. Alle fire lappedykkerarter blev set, i alt 21 Nordisk og to Sorthalset og tre gange i løbet af efterårets træksæson blev der set Sule.

Ederfugletrækket ved Gedser Odde er spektakulært. Desværre kunne det konstateres, at antallet af forbitrækkende Ederfugle endnu en gang var for nedadgående, idet kun 155.500 blev noteret i DOF-basen, den bedste dag blev 12/10 (31.000). Sortand kunne kun mønstre 43.160 eksemplarer, og Bramgås var helt nede på 6.640 trækkende. Dog kunne man så glæde sig over store flokke – op til 4.500 – som overvintrede på det sydlige Falsters marker og på Rødsand.

Fire Hvide Størke blev set i oktober, men nok så interessant var det med en 1k Sort Stork, der trak ud 4/8. I alt fem Sølvhejrer blev set i løbet af efteråret, hvilket er over de senere års middel. Stor var glæden, da der 21/10 blev set en Sort Ibis, som nok havde gjort trækforsøg over Gedser Odde. Den blev set af mange dagen før ved Bøtø, og dagen derpå var den tilbage

igen samme sted. Vi kunne ikke notere Søkonge som i foråret, men glædede os dog over fem Tejster. En oplevelse af nærmest sydlandsk karakter var det, da en flok på 10 Biædere 4/8 slog sig ned i stationshaven en halv times tid for at fouragere.

Både Almindelig Kjove og Lille Kjove havde et godt år med henholdsvis 313 og 67 individer, hvorimod Mellemkjove kun blev noteret en enkelt dag, det laveste i mange år. En enkelt 1k Storkjove 25/11 er mere normalt. Dværgmågerne trak i perioder massivt forbi Odden, bedste dag blev 22/10 med 1067, og efterårstotalen kom op på 4.392. 55 Rider blev set i andet halvår, og på en østdansk lokalitet er det absolut godkendt.

I løbet af andet halvår blev der i hele Gedserområdet observeret 18 arter rovfugle, hvilket må siges at være tilfredsstillende. Topscoreren blev Spurvehøg (5.923), i den sidste uge af september var der tre dage med mere end 400 på træk sydover. Lidt mere beskedne var træktallene på vågerne: Hvepsevåge (786), Musvåge (669) og Fjeldvåge (429). Rød Glente kom op på 553 med en enkelt dag på 113 (25/10), og Sort Glente fire stk. i august – september.

Af de lidt mere usædvanlige rovfugle noteredes en Kongeørn i oktober, fire Steppehøge, syv Vandrefalke (heraf en *calidus*) og en ung Jagtfalk, som Troels Ortvoe opdagede ved fuglestationen 22/11. Det helt store rovfuglecloud kom dog allerede 19/8, da en udtrækkende Eleonorafalk for første gang i DK kunne fotodokumenteres af Michael Grell.

Rødstrubet Piber må have haft et godt år, for de syv registrerede er det højeste antal i Gedser nogensinde. En eneste Markpiber blev det til i efteråret, men mindst ni Lille Fluesnapper blev set og hørt foruden de ringmærkede.

Ringmærkning

Gedser Fuglestation har efterhånden udviklet sig til et sted, der især tiltrækker udenlandske ringmærkere. Det er ikke nogen hemmelighed, at det i disse år er vanskeligt at få bemandet en fuglestation med kvalificerede herboende ringmærkere, så vi har gennem personlige kontakter og diverse opslag på hjemmesider og sociale medier fået hidkaldt særdeles kompetente mærkere fra det store udland. Efter at Jesper Brinkmann, Hans Lind og Henrik Jørgensen fik startet mærkningen op midt i marts, var det de to australiere Joe Krawiec og Lucy Dadour, der tog over indtil midt i maj. I starten af maj ankom Luis Silva fra Portugal, og han førte den standardiserede ringmærkning videre gennem resten af forårssæsonen.

Mens vinteren holdt os i et jerngreb i februar, gjorde vi en indsats på at fange lidt overvintrende vadere ved stranden neden for stationen, og det lykkedes at få fat på to Sandløbere, en sjældent ringmærket fugleart. Rødhals, Solsort og Jernspurv var pænt i gang allerede midt i marts, men Rødtoppet Fuglekonge (12) kunne ikke helt komme op på de senere års pæne antal.

April bød ikke på de store sjældenheder, men en Musvåge blev dog mærket, kun den tredje vi har fanget i et net! Det kneb også med store fangst dage,

Hvidbrynet Løvsanger, Gedser Fuglestation, 9. maj 2012.

Foto: Gert Juul Jeppesen

således var der ingen dage i hele foråret med trecifrede antal – flest 30/4 med 95.

Selvom det kneb med de store antal fugle i nettene, så blev dagene i maj og juni alligevel krydret med spændende fund. Det første kom 6/5, hvor der meget overraskende kunne ringmærkes en Hvidbrynet Løvsanger, formodentlig det tredje forårssfund nogensinde i DK, og få dage senere fik vi stationens første udfarvede han af Pirolo, til stor glæde for vores udenlandske gæster, der kunne konstatere, at der så sandelig er farvestrålende fugle i Danmark. Luis Silva kunne præsentere en Sydlig Nattergal 15/5 – den tredje mærkede i Gedser - og samme dag desuden en Sortstrubet Bynkefugl! Resten af foråret bød på Blåhals, Lille Fluesnapper, pænt med Karmindepapper samt stationens tredje Flodsanger midt i juni.

Samlet set, med 2287 nymærkninger, endte foråret 2012 på det laveste niveau siden 2007, et år, hvor der endda ikke var fuld dækning om foråret.

Frem til 1/10 blev ringmærkningen i store træk dækket af fuglestationens faste stab, dog fik vi hjælp af Per Kjær og Henrik Jørgensen i flere perioder. Sommeren stod i spætternes tegn: Hen til midt i september lykkedes det at få ringmærket 50 Stor Flagspætte, hvilket er langt over de sidste fem års gennemsnit på 9 fugle! Også en fin Lille Flagspætte gik i nettet.

Der blev mærket flere fugle i august end nogensinde før, 4.389 mod 4.162 i 2011. Rekordten kom først i hus på den sidste dag, hvor totalen stoppede på 732 fugle. 16 augustdage endte på mere end 100 fugle i garnene, heraf de seks endda over 200.

September lagde hårdt ud med to Natravne 1/9, men det helt store klimaks kom 15/9, hvor Henrik kunne fremvise Danmarks femte Nordsanger, den første uden for Jyllands vestkyst! I to dage var denne fugl til stor glæde for tilreisende fra nær og fjern. Løvsanger og Sylvia-sangerne klingede hurtigt af,

Pirol ad. han, Gedser Fuglestation, 9. maj 2012. Foto: Hans Lind

mens de langsomt blev afløst af Rødhals, Jernspurv og Gransanger. Blåmejse oprådte hele september måned på ringmærkningslisterne, hvilket indvarslede efterårets enorme invasion. Største dag i måneden var 30/9 med mere end 500 ringmærkede fugle

I starten af oktober ankom Craig Brookes for at tage resten af sæsonen, og han havde Heather McGinty med. Hun var her for første gang, og de fik nok at se til. Blåmejselinvasionen tog til i styrke og kulminerede 19/10, hvor 659 blev mærket. Denne dag blev den mest travle i 2012 med en dagstotal på 818 fugle. Oktober kom hermed op på 4.494 mærkninger, de syv af dagene mere end 200. Den igangværende invasion af diverse ugler i det sydlige Sverige smittede også af på os: I en del stille, klare nætter forsøgte vi os med uglefangst, og det resulterede i 13 Perleugler, hvoraf den ene var mærket ved Falsterbo et par uger tidligere. Som bifangst gav det 10 Skovhornugler.

Sæsonen blev sluttet af med manér, idet et par Rødtoppede Fuglekonger og 50 Silkehaler fandt vej til nettene i november, som Troels Ortvad dækkede den sidste del af.

Alt i alt kom 2012 ind på "Top 3" med 15.288 i lommebogen, fordelt på 93 arter og én hybrid (land/bysvale), hvilket er den største diversitet nogensinde. Bramgås og selvfølgelig Nordsanger var nye på ringmærkningslisten.

Genmeldinger og fremmede ringe

I forbindelse med stationens ringmærkning har vi i løbet af 2012 fanget og aflæst 47 fugle med fremmede ringe, de to fra Danmark og resten fra nordeuropæiske lande. Langt hovedparten var svenske (38), og resten fordelte sig på følgende lande: Belgien (3) og Norge, Finland, Rusland samt Litauen med en enkelt hver.

Det store antal skyldtes invasionen af Blåmejse. 21 af disse mejser havde svenske ringe, de fleste af dem var mærket ved Falsterbo små to uger før genfangsten, mens nogle få var fra Skånes sydkyst. En enkelt Blåmejse tog turen fra Store Færder ved Oslofjorden på fire dage, en tur på 508 km i luftlinje! To dansk-mærkede Blåmejsler fra efteråret var henholdsvis fra Stevns og Sydlangeland – sidstnævnte var åbenbart fløjet "den forkerte vej!"

Ret imponerende havde en Gærdesmutte fløjet fra Bingsmarken i Skåne til Gedser på en uge, det svarer til et gennemsnit på 20 kilometer i døgnet. Fem Halemejsler, ringmærket med fortløbende numre, hang i det samme net 31/10. De var mærket 24 dage tidligere få kilometer øst for Malmø, og flokken har åbenbart fulgtes ad helt til Gedser, hvilket er ganske fascinerende! Ud af de næsten 400 Musvitte, der blev fanget, var der tre med udenlandske ringe: En Falsterbo-fugl, en med litauisk ring og en russisk fra Kaliningrad-området, hvilket meget godt viser deres østlige oprindelse.

I løbet af 2012 er der indkommet en del meldinger om Gedser-fugle, som er fundet rundt omkring i Europa, her blot et lille udvalg. De mange Blåmejsler har givet nogle fine resultater, idet tre i det sene efterår

er aflæst i Holland, en i Belgien og endda en i Frankrig – nær Pas de Calais.

Spurvehøgene levede et farligt liv – fem stk. fra fuglestationen blev fundet i Tyskland, Frankrig og andre steder i Danmark, alle omkommet ved at flyve imod ruder! To fund fra Den Iberiske Halvø bør nævnes: En Gransanger blev aflæst i det centrale Spanien, hvorimod en Sangdrossel blev skudt i det sydlige Portugal. En fugleart med kun ganske få udlandsfund er Skovsangeren – vi var så heldige af få genmeldt en fra Schweiz, desværre var også den rudedræbt.

Ellers fordelte landene sig på Belgien (Grønsisken, Jernspurv, Rørsanger og Gul Vipstjert), Holland (Rørsanger og Rødhals), Sverige (Grønsisken og Kærsanger), Norge (Gråsisken og Grønirisk), Tyskland (Grønsisken) og Frankrig (Rødhals).

Der skal hermed lyde en stor og velment tak til alle, der i årets løb har gjort en indsats for Gedser Fuglestation, det være sig ringmærkere, observatører, altnuligmænd, sponsorer og andre, som på hver sin vis har bidraget med støtte og arbejdskraft.

	Forår	Efterår
Dækning	Observationer: Uregelmæssigt dækket Ringmærkning: 16/3 – 18/6 (enkelte dage herudover)	Observationer: Sep – okt – nov rimelig dækket, resten sporadisk Ringmærkning: 1/7 – 1/12 (enkelte dage herudover)
Ringmærkning Total	2.287 (70 arter)	13.001 (79 arter)
Talrigest ringmærkede arter	Rødhals 427 Jernspurv 244 Løvsanger 185 Tornsanger 158	Blåmejse 3.117 Løvsanger 1.228 Rødhals 853 Fuglekonge 640 Munk 575 Tornsanger 567 Gærdesanger 540
Sjældneste ringmærkede arter	Sandløber 2 Rødtoppet Fuglekonge 12 Sydlig Nattergal 1 Sortstrubet Bynkefugl 1 Hvidbrynet Løvsanger 1 Pirøl 1 Karmindompap 16 Flodsanger 1	Bramgås 1 Perleugle 12 Lille flagspætte 1 Høganger 5 Nordsanger 1 Lille Fluesnapper 5 Karmindompap 6
Observationer, usædvanlige arter/antal	Sølvhejre 1 Biæder 1 Rødrygget Svale 1 Sydlig Nattergal 1 Hortulan 1 Sorthovedet Måge 3	Islom 1 Rødstrubet Lom 2.307 Sort Stork 3 Sølvhejre 5 Steppehøg 3 Biæder 11 Rødstrubet Piber 7 Sorthovedet Måge 1
Observationer, sjældne arter	Sibirisk Bynkefugl 1	Sort Ibis 1 Jagtfalk 1 Vandrefalk (calidus) 1 Eleonorafalk 1

Karmindompap, Blåvand, 28. maj 2012. Foto: John Frikke

Gilbjerg Fuglestation 2012

Af Andreas Pedersen, Morten Rasmussen og Arne Vol

Indledning

Igen i år havde Gilbjerg fuglestation en observatør - Andreas Kristian Pedersen (APR). Trækket blev dækket fra og med den 11/3 til og med den 15/6. I år boede observatøren i et Bed & Breakfast ikke så langt fra Gilbjerg Hoved. I hele perioden blev der talt 5 timer dagligt i en-times intervaller. Observationerne kan ses på DOFbasen.

Marts

11/3 2012 startede forårssæsonen for Gilbjerg fuglestation. Fra dag et var der vestenvind, hvilket blev ved indtil et godt stykke ind i april. Dette havde dog ingen indvirkning på trækket, især småfuglene var talrige i de første 20 dage. Især Grønsisken var fænomenalt repræsenteret i år, især skal den 28/3 bemærkes hvor 28.300 individer trak vest. Til sammenligning blev der set 20.200 individer året før.

Udover de mange grønsiskener trak der også mange Hvidvinget korsnæb. Den første fugl der blev sikkert bestemt var den 13/3 (en gammel han), som trak over Gilbjergstien. Efter den 13/3 blev de mere talrige og den 28/3 kulminerede trækket med 56 fugle. Bjergvipstjerter var også meget talrige marts, hele 85 eksemplarer blev observeret.

Af usædvanlige arter, der blev set i marts, kan nævnes: Kongeørn (26/3) og Rødtoppet Fuglekonge 2.

April

April måned var også præget af vestenvind. Men fra den 18/4, var vinden hovedsageligt i det SØ-lige hjørne. Derfor var der et fint rov- og småfugle træk i de sidste 2 uger af april. Især skal Landsvalerne og de Blå Kærhøge bemærkes, de havde et noget bedre forår end sidste år. April måned indeholdt også sjældenheder bl.a. Blå Glente, Sort Stork og Vendehals. For mere

information om den Sorte Stork og den Blå Glente se:
<http://gilbjergfuglestation.wordpress.com/>

Maj

Maj var også præget af østenvind. Af talrige fugle kan nævnes Broget og Grå Fluesnapper, hvoraf der blev set henholdsvis 47 og 485 fugle (18 og 62 året før), Lille Korsnæb (356) og Karmindompap (18). Maj er også en måned, hvor der plejer at være nogle sjældne fugle på Gilbjerg. Foråret 2012 var ingen undtagelse! Den bedste periode hvad angik sjældenheder var fra og med den 19. til og med den 25. hvor der blev set Biæder, Gulirisk, Rosenstær (ad han), Pirol 3, Markpiber, Aftenfalk (ad hun), Hvidnæbbet Lom (ad. sommerdragt), Turteldue og en rastende Lille Fluesnapper (2k han) i Gilleleje by. Udover de sjældne fugle i ovennævnte periode blev der også set Rødrygget Svale 1, Steppehøg 2, Hortulan 4 og Vende-hals 2.

Juni

Juni blev dækket indtil d. 15. hvor sæsonen sluttede. Juni var en måned præget af godt vejr og pænt med fugle. Billedet var mest præget af Mursejlere, men der var også et nogenlunde træk af Grå Fluesnapper og Lille Korsnæb. Af overraskelser i juni kan nævnes en meget sen Gulirisk (d.12/6), Pirol (samme dag) og Turteldue (13/6).

Opsummering

Sammenlagt var foråret 2012 et godt forår for Gilbjerg både hvad angik kvalitet og kvantitet. Af fugle, der havde et dårligt forår, kan nævnes Musvåge (364), Havørn (3), Fiskeørn (40) og Trane (178). Det skal dog nævnes at den 3.-4/3 blev der set 8 Havørne. Det horrible Musvåge træk kan forklares ved at Musvågerne havde kulmineret før der var fast dækning og at vejret i marts 2012 ikke var optimalt ift. rovfugletræk. Tranerne havde højst sandsynligt et dårligt år pga.

vestenvind over Gilbjerg i deres træktid. Til sammenligning havde Hornborgasjön i Västergötland (Sverige) et rigtig godt år hvad angår Traner. Af fugle der havde et godt forår kan nævnes Grønsisken (59.979), Dværgfalk (75), Stor- og Rødrygget Tornskade (hhv. 22 og 20), Bjergvipstjert (104), Mosehornugle (19) m.fl.

I løbet af foråret blev der talt 381.121 fugle hvilket er forholdsvis få. Dette skyldes bl.a. at den faste dækning først startede 11/3, hvor mange af kragefuglene, duerne og Bogfinkerne var trukket.

I 2012 var der ingen ringmærkning på Gilbjerg Hoved.

En sammenstilling af rovfugletrækket kan ses i tabellen i Årsrapporten.

	Forår	Efterår
Dækning	1. marts – 15. juni	Ingen dækning
Ringmærkning, total	Ingen dækning	
Tre talrigest ringmærkede arter	-	
Observationer, almindelige arter	Grønsisken 59.979, Karmindompap 18,	
Observationer, usædvanlige arter/antal	Hvidvinget Korsnæb 185, Gulirisk 7, Havørn 8, Dværgfalk 75,	
Observationer, sjældne arter	Blå Glente 1, Sortstork 1, Biæder 2, Rosenstær 1, Pirol 3, Markpiber 1, Aftenfalk 1, Hvidnæbbet Lom 1, Turteldue 1 og Lille Fluesnapper 1	
Ynglefugle, almindeligste (par)	Ingen optælling	
Ynglefugle, sjældne (par)	Ingen optælling	

Ederfugl, Karrebæksminde, 6. januar 2012. Foto: Steen E. Jensen

Rørvig Fuglestation 2012

Af Jørgen Bech og Lasse Braae

Det fyrretyvende aktivitetsår forløb uden større festivitas eller markering af jubilæet. Vi fokuserede på kvalitet og hurtighed, og en af de bedre rapporter – når vi selv skal sige det – var på gaden allerede i det tidlige forår. Eneste nyskabelse var et tilbageblik for rovfuglene. Fugletilgangen i løbet af året var periodevis ganske god, og der var bredt udvalg på mange hylder, så der var en del at skrive om.

Vinter

Nytårsdag. En god dag til genbrug. Storpiberen fra sidste decemberdag var fortsat på Skansehage og var stationær frem til 2/2, og Hvidvinget Korsnæb med en enkelt huntype i Plantagen. En flok på 11 – 12 blev siden fundet i gammel lærkekultur på Nørrevang. 2.halvleg fra efterårets invasion. Milde, men hårde vinde fra vestlig sektor gav aktivitet ved Korshage, især vinterarterne Mallebuk (6/1 37) og Ride (132), også 2 Søkonger og 1 Storkjove i denne periode.

Fra starten af februar voldsomt kuldetilbagefald, hvor iskolde, vindstille nætter på rekordtid skabte fastis i fjordene med iskanten helt oppe mod fjordmundingen. Bander af Havørne rykkede ind omkring søfugle i våger. 10/2 kunne man fra Rørvig Mølle og Nakke Hage

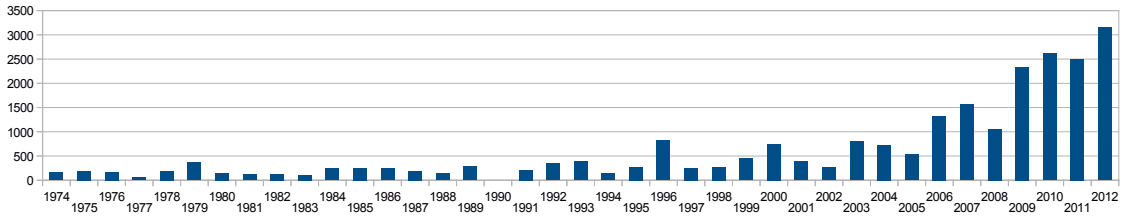
tælle 17 Havørne på Isefjorden. Store dykandeflokkede lå langs kysterne. Bjergand 335, Ederfugl 8000, Havlit 115, Sortand 2400, Fløjlsand 600 og Stor Skallesluger 223. I perioden også en livlig 4-arts ryleunderholdning omkring Korshage – Alm. 93, Sortgrå 2, Sandløber 22 og Islandsk 3. Sidst i februar tabte vinteren pusten. Allikerne slog straks til, over 4000 var trukket inden 1.marts.

Forår

Marts bød på kølig østenvind og hurtigt fart på de hårde, tidlige arter. Efter endnu en snevinter, der var startet allerede 20. november, skulle mange gæs retur. Martstrækket af disse arter var solidt: Sangsvane 676, Sædgås 345, Kortnæbbet Gås 20, Blisgås 194, Grågås 3149 – sidste to arter var rekordtal. De Nordiske Lappedykkere ud for Plantagekysten var fortsat stabile med 6 i marts. 7/3 Rød Glente 9 – de kom i hele foråret og nåede en forårsrekord. Senere i marts sprang vinden i vest og låste sig fast. Dermed klar til et par fusere: Småt med Musvåger og helt sat af det store Tranetræk. Lidt trøst i f.eks. hanner af Sortstrubet Bynkefugl 17/3 og 21/3 og et par Lapværlinger.

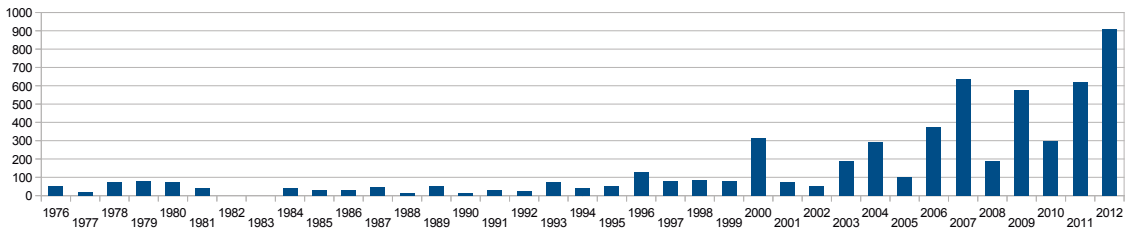
En april med miserabel start. Koldt, forkert vind. Endelig 9/4 fik Fiskeørn mast sig igennem med 10 Ø.

Grågås forårstræk 1974 - 2012

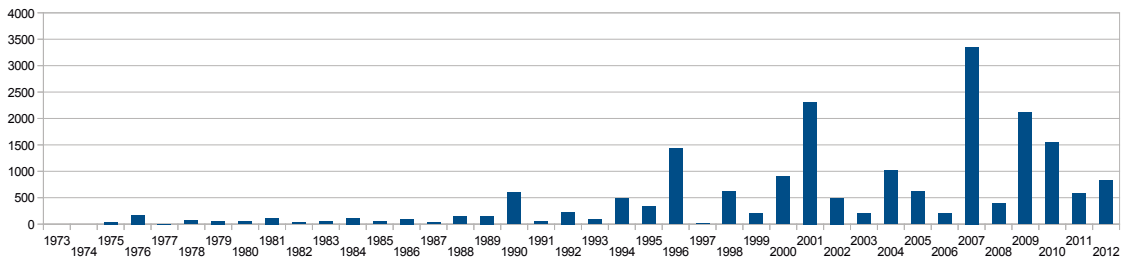
Totaler for forårstrækket 1973 – 2012. Oplysninger mangler for 1973 og 1990.

Grågås forårstræk 1973 - 2012 dagsmaks

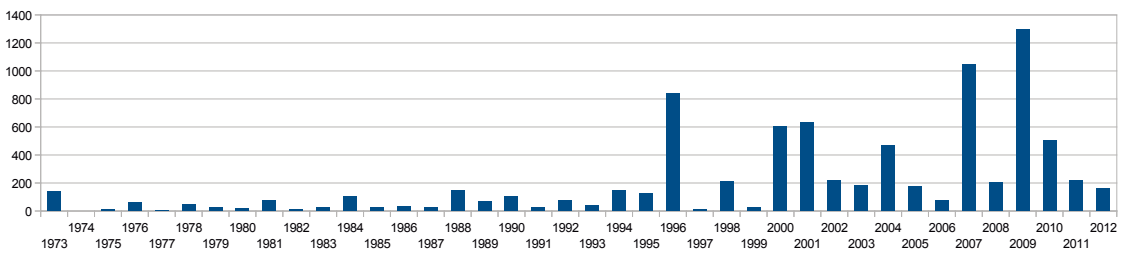
Største forårstrækkedag 1973 – 2012. Oplysninger mangler for 1973 – 1975 og 1982 – 1983.

Grågås efterårstræk 1973 - 2012

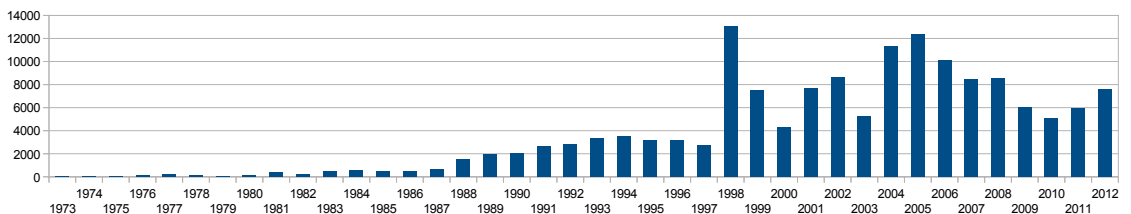
Totaler for efterårstrækket 1973 – 2012. Oplysninger mangler for 1973 og 1974.

Grågås efterårstræk 1973 - 2012 dagsmax

Største efterårstrækkedag 1973 – 2012. Oplysninger mangler for 1974.

Grågås efterårstræk Falsterbo 1973 - 2012

Efterårstræk Falsterbo 1973 – 2012. Tal fra www.fasterbofaegelstation.se.

Grågås, Bregentved, 28. marts 2012. Foto: Bo Tureby

Fik kun et hæderligt år. Enkelte Hvidvingede Korsnæb optrådte på returtræk. 12/4 så lovende ud, men så kom der et vindkollaps, søbrise og årstidens plage: Havgus. To stædige observatører stod tilbage på Brentbjerg i kanten af de indtrængende tågebanker og talte om en Sort Stork fra Als. Og pludseligt hang den der! En højmotiveret trækfugl, som fortsatte i gus-kanten til Rørvig og videre over til Nordsjælland. Herefter gik der næsten en uge inden der kom den helt rigtige aprilstemning med tryk på under trækket.

Der havde været stor forventning til returtrækket af de arter, der i sommeren 2011 fik rekordstore kuld i Nordskandinaviens på baggrund af en gnavereksplosion af lemming og ikke mindst gråsidemus. Man kan roligt sige det gav pote: Mosehornugle helt forrygende forårssæson med præcist 50 fugle. Kæmpestor rekord. 23/4 flest da 6 smækkede op på stribe på Korshage. Stor Tornskade 17 – markant! Den mest eftertragtede: Steppehøg 8 fugle – 2 ad han og resten fjorårets 2k-overskud. Også Tårnfalk 196 er rekord, mens Blå Kærhøg (128, flest 19/4 29 Ø) og Fjeldvåge (284) fik et løft.

Ude i landskabet sad Ringdrossel (flest 27/4 13 Nørrevang) og Vendeheals (første 22/4 af i alt 7 dette forår). Et par Sorte Glenter og Gulirisker blandede sig i trækket. Ultimo april lagde en klam regn- og kuldefront sig over Nordeuropa, som blokerede dagtrækket, og småfuglene kom langsomt og småforsinket i flere skub.

1/5 og hul på bylden! Fra eftermiddagen kom et vildt Lærkefalketræk i gang. Inden dagen lukkede i alt 45 Ø (efter omhyggelig fintælling), en smuk Sjællandsrekord og DK-bronze, da Skagen selvfølgelig har sikret sig 2 større dage. De næste 2 dage passerede yderligere 25 og 22 Lærkefalke med første Aftenfalk (af i alt 6 i maj) i slipstrømmen. Vandrefalk havde 1/5 4 som bedste dag på et ellers ikke prangende trækforår. Jo – et falkebrag!

De næste uger dynamiske med mange små luskeede fronter fra syd og opklaringer. Første godbid var en Lille Fluesnapper ad han Dybesø 4/5 – 5/5. Førte sig frem 1 meter oppe i birke-elle vegetationen, meget tidligt fund og helt logisk derfor en gammel han. Samme to dage havde hver sin Rødtoppedede Fuglekonge. 8/5 årets æstetiske topstjerne: Citronvipstjert ad han i Flyndersø på den helt forventede superhabitat – lille mudderflade. Mere end smukt. Strøg videre efter 20 minutter. 9/5 samme sted skiftet til Gulhovedet Vipstjert, smuk *flavissima* han. Hortulan 8/5 på trækforsøg og senere rastende, nr. 2 efter overtrækker 2/5. Årsresultat 2 og fortsat dyb bekymring. Bynkefugl toppede 9/5 27 rastende, og Hedehøg kom 8/5 med 2 fugle (af årets i alt 6).

Anden halvdel af maj blev langt mere højtrykspræget. I starten gik det fint: Hvepsevåge 19/5 – 21/5 425 Ø med mange smukke, lavtgående fugle. 18/5 Blåhals han ved Skredbjerg. 20/5 Karmindompap ind med et brag med 5 fugle. Det blev 15 i alt, og den mest populære var en langtidssstationær karminrød han ved Dybesø. Rødrygget Tornskade havde falddage 21/5 14 og 22/5 16. Helt typisk gik pusten af det hele sidst i maj. Efter flere års pause kunne der dog plukkes Turteldue for 2. år i træk, både 23/5 i Hovvig og 26/5 Nørrevang, mens Pirol endte i grimt 0.

Når der var tid, var det en god ide at prøve Hovvig. Temmincksryle havde stort forår – 46 observeret, flest 17/5 12. Sølvhejre i to uger, og et ægte subhit 16/5 – 21/5 Amerikansk Krikand han. Og så var den der alligevel for 3. år i træk: Drosselrørsanger syngende han 28/5 – 16/6. Havde givet været der i adskillige dage, men havde valgt at sidde ud for den permanente larm fra Skarvkolonien. I dette støjhelvede var det en udfordring at høre selv denne art med sin ellers kraftfulde vokal.

Sommer

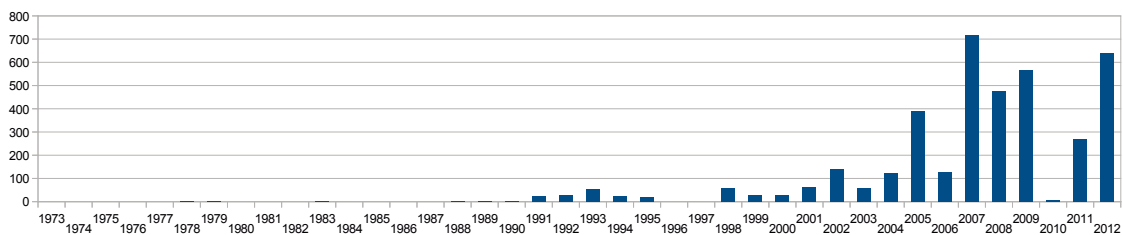
Det nærmer sig nu den (urimelige) lovmæssighed, at primo juni skal være en vestenvindsperiode. Ingen basis for dyre forlængede træk her! Lidt sker jo altid: 7/6 1 ad han Aftenfalk trak Nørrevang var usædvanligt. 11/6 Rustand 2 i Hovvig. Sortklire kom overdådigt retur. 14/6 58 i Hovvig og 21/6 21 på træk Korshage.

Tid til status over ynglefugle. Skarv: Nedgang vendt, 944 ynglepar i kolonien er + 188. Ande- og vadefugle fremgang (habitatforbedringer og lav rævebestand). Digesvale fundet tilbage til Skredbjerg - omkring 30 aktive reder. Rødrygget Tornskade nedtur fra 6 par/15 unger i 2011 til 4 par/4 unger. Og årets ventede sørgelige nyhed: Sortspætte uddød i Odsherred! En enkelt fugl rodede rundt i foråret, men så blev det stille. Meget stille.

Juli nærmest helt uden highlights. 1/7 Skægmejsle luftede 1k - 8 fugle, overlever, men vintrene har sendt bestanden nedad. 7/7 2 1k Sortstrubet Bynkefugl på Korshage. Koloniseringen af især Melby har betydet stigende antal efterårsfund, men dette var altså tidligt! En off-season K-pang sang på Korshage.

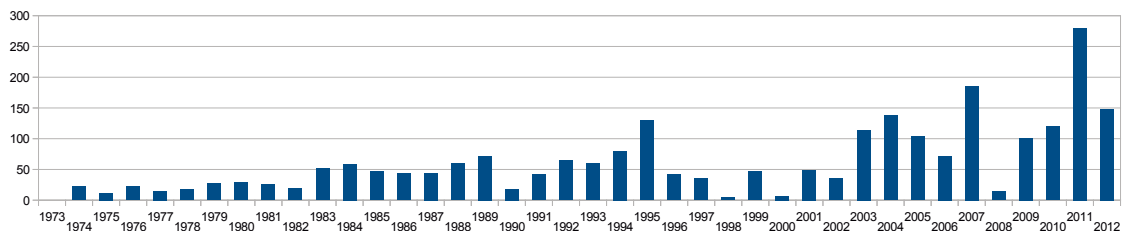
Tynd august! Isfugl i Hovvig. Absolut sidste Hvidvingede Korsnæb med 2 Korshage. Sidst på måneden begyndte Lille Kjoerne at røre på sig.

Grågås månedlige max-rasttal Hovvig januar 1973 - 2012

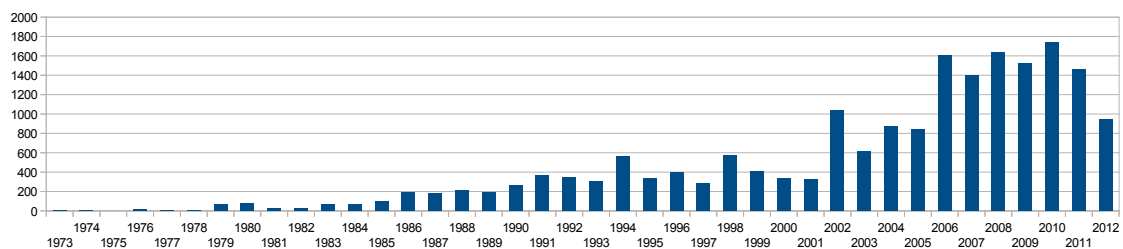
Månedlige max-rasttal fra Hovvig januar 1973 – 2012. Oplysninger fra 1973 – 1977, 1984 – 1987 og 1996 – 1997 mangler.

Grågås månedlige max-rasttal Hovvig april 1973 - 2012

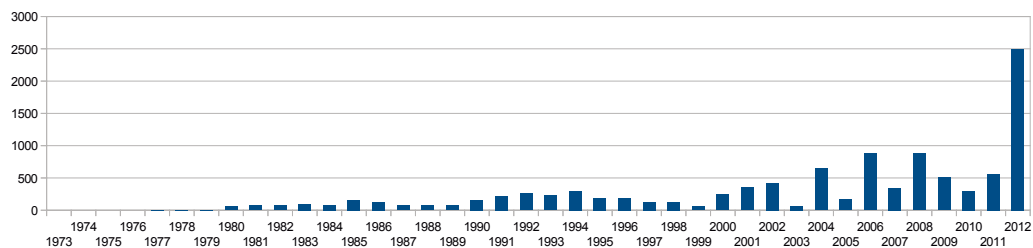
Månedlige max-rasttal fra Hovvig april 1973 – 2012. Oplysninger fra 1973 mangler.

Grågås månedlige max-rasttal Hovvig august 1973 - 2012

Månedlige max-rasttal fra Hovvig august 1973 – 2012. Oplysninger fra 1975 mangler.

Grågås månedlige max-rasttal Hovvig oktober 1973 - 2012

Månedlige max-rasttal fra Hovvig oktober 1973 – 2012. Oplysninger fra 1975 mangler.

Efterår

3/9 Stenpikker 106 rastende Flyndersø er rigtigt mange.
6/9 – 21/9 Pungmejsje op til 2 1k Hovvig fulgt af endnu en 1k 23/9 Dybesø. Måned i øvrigt præget af en del lavtrykspassager, men det gik for hurtigt med bratte vindskift. De rette vindtryk på havfuglene blev alt for korte. Sodfarvet Skråpe 5 hevet i land. 22/9 Stor Stormsval 1

NV Korshage, rundede hjørnet om aftenen og kom nærmest ud af et tomt hav. Årets eneste. Lille Kjøve flest 15/9 4 V + 2 rast, vores del af årets invasion blev i alt 15 fugle. Årets eneste Mellemkjøve kom også i september.

Odinshane slet ikke set i 2012, men så kom en stor begivenhed alligevel fra vadefuglefronten: 21/9 Stribet Ryle 1 1k rast og siden SV Hovvig. Kom pludseligt

	Forår	Efterår
Dækning	1/1 – 30/6	1/7 – 31/12
Træk sæsonotaler (Fem talrigeste arter)	142 observationsdage Sangsvane 971 (rekord) Grågås 3149 (rekord) Bramgås 11.378 (4) Ederfugl 8798 (5) Sort Glente 6 Rød Glente 101 (rekord) Steppehøg 8 (rekord) Hedeheg 6 Tårnfalk 196 (rekord) Aftenfalk 6 Lærkefalk 139 Alk 334 (rekord) Mosehornugle 11 (rekord) Ringdue 25.998 (3) Allike 27.675 (2) Bogfinke 88,278 (1) I alt 218.407 fugle	172 observationsdage Rødstrubet Lom 321 (rekord) Sortstrubet Lom 25 Nordisk Lappedykker 2 Malleuk 40 Sule 1030 Bramgås 3841 (5) Sortand 3272 Fløjsand 698 Steppehøg 1 Musvåge 2291 Sortklire 29 (rekord) Lille Kjove 12 Splitterne 622 Landsvale 1648 Engpiber 5800 (3) Spætmejsje 2 (rekord) Nøddekrige 5 Allike 15.087 (1) Stær 5626 (4) Bogfinke 11.300 (2) Bog/Kvækerfinke 2200 I alt 69.286 fugle
Observationer, usædvanlige arter/antal	Malleuk 6/1 37 trk Sølvhejre 2 rast (maj hhv. juni) Sort Stork 12/4 1 trk Rustand 11/6 2 rast Havørn 10/2 17 rast på isen Blisgås 3/3 79 trk (dagsrekord) Grågås 3/3 910 trk (dagsrekord) Knarand 26/11 491 rast Blå Kærhøg 19/4 29 trk Lærkefalk 1/5 45 trk (dagsrekord) Tømmicksryle i alt 46 Alk 6/1 154 trk Mosehornugle 23/4 3 trk – i alt 50 forårsfugle, max 23/4 6 Turteldue 23/5 og 26/5 Sortspætte 1 Storpiber 1 overvintrende Gulhovedet Vipstjert 9/5 Sorttrygget Vipstjert 5/5 Blåhals nordlig 18/5 Drosselrørsanger 28/5 – 16/6 Rødtoppet Fuglekonge 4/5 og 5/5 Lille Fluesnapper 4/5 – 5/5 Stor Tornskade 17 i alt Pirrol 0 Gulirisk i alt 5 Karmindompap 15 i alt Hortulan 2/5 1 trk og 8/5 1 tf Bomlærke 0	Rødstrubet Lom 10/10 171 trk Nordisk Lappedykker max 11 rast (nov) Malleuk 9/10 24 trk Stor Stormsvale 22/9 1 trk Sule 9/10 368 trk Skarv 24/9 453 trk Kortnæbbet Gås 22/10 23 trk Canadagås 4/12 298 trk Fløjsand 10/10 129 trk Trane 19/11 – 21/11 48 Pomeransfugl 11/10 1 trk Sortklire 25/6 21 trk Thorshane 9/10 1 trk 29/12 1 rast Odinshane 0 Mellemkjove 30/9 1 trk Lille Kjove 15/9 4 trk Sabinemåge 9/10 1 trk Sortterne 24/10 1 rast Lunde 8/10 1 trk Sortspætte 0 Lille Flagspætte 21/10 1 Bjerglærke 7/12 1 trk Storpiber 20/10 og 27/10 Engpiber 3/10 3130 trk Sortstrubet Bynkefugl i alt 7 Stenpikker 3/9 106 rast Hvidbrynet Løvsanger 21/10 og 28/10 Pungmejsje i alt 3 Nøddekrige i alt 12 Allike 27/10 3825 trk Bomlærke 0
Observationer, sjældne arter	Amerikansk Krikand 16/5 – 21/5 Cirronvipstjert 8/5	Stribet Ryle 21/9 1 rast -> trk Krognæb min 4
Ynglefugle, almindeligste (par)	Skarv 944 par Sortspætte 0 par – uddød! Rødtrygget Tornskade 4 par	

og smed sig på engens mudderflade, rastede nogle minutter og høvlde så videre ud af området. Ny art for Rørvighalvøen. Ikke en uventet art, godt den blev taget, kom i et lille 1k-ryk i Sydsandinavien.

I oktober fortsat vanskeligt havfugleefterår. På et par fornuftige dage lykkedes det dog at hive lidt hjem: 8/10 Lunde 1 V, 9/10 Sabinemåge 1 1k V og Thorshane 1 V. 10/10 trak Rødstrubet Lom 171 V, og med denne lom-rekord lukkede havfugleefteråret stort set ned for resten af året.

Storpiber set med hele 2 fugle 20/10 Korshage og 27/10 Skansehage. Hvidbrynet Løvsanger ligeledes 2 fund 21/10 Østerlyng og den sene 28/10 Hovvig – et boost til vores ikke prangende liste af fund. Fra Hovvig 11/10 Pomeransfugl 1 SV – yderst usædvanligt især i sjællandsk perspektiv - og 24/10 en ekstremt sen Sortterne 1k rastende, der ellers var afskrevet for året.

Endnu et år med interessante invasioner. En lille Nøddekrigeinvasion startede 15/9 med flest i oktober, og der blev fundet i alt 12 fugle. Stor Korsnæb rykkede ind efter et massivt fravær 13/11 med en 20 – 25 fugle set sporadisk året ud. Mange Blåmejsjer og Fuglekonger, hvis fluktuationer helt klart ikke bestemmes af kolde vintre. I modsat ende næsten tomt for Korsnæb og Gråsiken. Men det var en anden art med meget stor aura, der for alvor blev brændt for. Vi vidste, at Krognæb var brudt op og på vej. De kom. 15/11 var Store Krognæb dag med 1 + 4 fugle rastende Korshage, fulgt af yderligere 16/11 1 trækkende og 22/11 1 rastende. 7 Krognæb, hvoraf hele 6 i flotte, om end korte rast og det eksotiske næsten papegøjeagtige kald. Alle hun/ungfugle. Et virkeligt flot resultat. Fuglene var vest-orienterede og gik ned til korte rast efter passagen af strædet mellem Hundested og Rørvig, men fortsatte hurtigt.

Fra decembers start stod urt og busk i skjul. Af sne. Og der sad ingen fugle i dem. Alle mobiliserbare fugle var væk. Lige en Bjerglærke på Korshage 7/12. Ellers tomt på hylderne.

Men der er jo en slags tradition for en nytårsgave. Sidste år en fin Stor Piber. I år kom gaven i turbulensen bag Korshage i et par vinddage 29/12 – 31/12. Stationær, rastende Thorshane i strandopskyl og små temporære søer på forstranden. Puslede stadig rundt da mørket lagde sig for 2012.

Grågås - en af de seneste årtiers succes historier

Tilbageblikket er denne gang faldet på Grågås. En art, hvor vi har et ganske pænt materiale både for træk og rast. Grågåsens fremgang er omtalt mange gange tidligere og flere faktorer har medvirket til udviklingen. Klimaændringer har med overvintring længere mod nord – også i Danmark - i kombination med flere vintergrønne marker haft stor betydning.

Vi har adskillige gange i rapportens historie fremhævet Grågåsens succes, men et samlet overblik mangler. Arten har udviklet sig fra at være en fåtallig ynglefugl og trækfugl om foråret, der stort set forsvandt helt, når jagten gik ind 1. september, hvorefter arten kun blev set sporadisk, til nuværende status

med fast overvintring og flotte træk- og rasttal både for- og efterår, men skete det hele på en gang?

For de rastende fugle har vi siden 1974 opgjort de maksimale månedlige rasttal i Hovvig. Det er dette materiale, der ligger til grund for figurerne for de rastende fugle.

For forårstrækket kan udviklingen ses i figur 1 og 2. Forårstrækket de første mange år var præget af mange observationsdage dog med få fugle og de samlede totaler var yderst moderate. Det var først i 1996, at vi kom over 500 fugle på et forår. Det følgende årti gav rimelig pænt med fugle. Det var dog kun i 2000 og 2004, vi oplevede en mere massiv dag (over 300 trk). Fra 2006 har pilen – med enkelte undtagelser – kun peget opad. Forårsmax er blevet forbedret hele fem gange, mens dagsrekorden 'kun' er blevet forbedret to gange. Trækket nu om dage ligger i en helt anden klasse. Årets topdag med 910 trk overstiger således samtlige forårstotaler før 2002 med god margin.

Om efteråret var Grågåsen nærmest tilfældig de første mange år. Der var sjældent mere end en håndfuld observationer (figur 3 + 4). Første år med større træk-tal var 1990, og bortset fra gåseåret 1996 skal vi frem til årtusindskiftet for at finde større tal. Udviklingen er ikke nær så markant som for foråret. Der er kun fire rigtigt store år, og de ligger nogenlunde jævnt spredt i perioden. Hvis største dag tages som udgangspunkt ses, at vi har oplevet større populationsbevægelser i syv år siden 1996 – også disse ligger nogenlunde jævnt fordelt. Sammenholdes de to figurer bemærkes, at der nu skal mere end blot en enkelt god dag til at producere en pæn sæsontotal. Da vores efterårsdækning ikke altid har været lige så god som om foråret, kan man ikke helt udelukke, at vi har misset en enkelt eller to gode efterårsdage. Falsterbo har altid været en god reference for efterårstræk (www.falsterbofagelstation.se), figur 5 viser udviklingen her. Der ses en langsom stigning til sidst i 80'erne. Herefter accelererer tallene indtil midt 90'erne, hvor en kortvarig stagnation kan konstateres inden det absolutte topår 1998. Det bemærkes, at dette år på ingen måde var specielt ved Rørvig. De følgende år er det svært at se en entydig tendens i FASTERbotallene. Årstotaler svinger en del omkring et snit på 7000. Der er dog tendens til fremgang fra 1998 – 2005 og herefter svagt faldende tal. Der ser ikke ud til at være nogen som helt sammenhæng mellem Falsterbotallene og vores tal.

Det må formodes, at fremgangen i vores træk-tal skyldes populationsfremgange i den vestlige del af Sverige, medens FASTERbotallene især præges af Øst-svenske fugle.

Hvordan passer vores rasttal så sammen med det billede som trækket viser.

Januar (figur 6) viser maxtal for overvintrende fugle. Første overvintrende flok registreredes i 1991. Efter en noget trevende start – ingen fugle i 1996 og 1997 – tog udviklingen fart fra 2002. Der er herefter jævn fremgang, dog blev næsten samtlige gæs jaget bort i 2010, den første rigtige vinter i 14 år (jfr.1996). Selv om de sidste to vintre også har været kolde ses, at gæssene har holdt stand i pæne mængder. Nøglefaktorer er

vintergrønne marker i kombination med snedække – og især januar 2010 var præget af store snemængder, Figuren peger entydigt på, at overvintrende gæs ser ud til at være blevet et varigt fænomen, som kun en rigtig fimbulvinter kan ændre på.

Udviklingen i de fire forårsmåneder (februar – maj) er ikke helt ens. April er vist her (figur 7) som eksempel. Hvis de fire måneder betragtes samlet ses en nogenlunde jævn stigning igennem hele perioden. De lokale ynglefugle må antages at udgøre en stor del af forårsmaterialet, og hvis det kun er vækst i den lokalebestand, passer det meget godt med en jævn vækst. For februar skal lige bemærkes, at i 2010 var gæssene næsten helt væk.

Medens væksten i marts er ret kontinuerlig konstateres en stagnation i april og maj i perioden 1996 (1995) – 2002 (2001) inden udviklingen igen tager fart. Forklaringen kan være, at udviklingen i den første delperiode alene kan tilskrives vækst i den lokale ynglebestand, medens væksten i rasttallene de seneste ti år er en følge af rastende gennemtrækkende fugle. Selv om de store populationsryk ser ud til at passere meget hurtigt hen over området, så er der åbenbart nogle, der også vælger at raste en kortere eller længere periode. Sammenhængen mellem træk- og rasttal er dog langt fra entydig.

Den største vækst i rasttallene er konstateret i sommermånederne. Her er tallene fra august vist (figur 8). Det bemærkes, at tallene før 1979 er forsvindende små. Det var dette år staten overtog området og jagten stoppede. Herefter er det kun gået fremad. Igen jævn vækst op gennem 80'erne, nogenlunde stabil forekomst i 90'erne, der afløses af markant vækst først i 00'erne. Fra 2006 ser det igen ud som en stabilisering, men på et helt andet niveau. Der er sket en tredobling i forhold til 90'erne. Den seneste markante vækst formodes at skyldes ikke ynglende fugle, der i større og større grad benytter lokaliteten til oversomring.

Hvorvidt september skal regnes som en efterårsmåned i denne forbindelse er et spørgsmål, men udvikling her er igen nogenlunde støt og stabil fremgang, så som illustration for efteråret er det blevet oktober (figur 9), der viser et ret anderledes billede. Det formodes, at en stor del af de lokale ynglefugle har forladt området på dette tidspunkt. Forekomsten burde derfor være mere relateret til trækket. De største rasttal er registreret i 2004, 2006, 2008 og 2012, medens de gode trækår faldt 2007, 2009 og 2010.

Alt i alt må konkluderes, at der kan konstateres fremgang på alle fronter, men der er ikke altid umiddelbar sammenhæng mellem de enkelte tal. Så fremgangen må skyldes flere forskellige forhold – både lokale og mere generelle, der ikke altid lader sig afsløre. Analysen er lavet fordi vi har fundet det interessant at forsøge at koble træk- og rasttal. Det er ikke så ofte dette er muligt i større tidsserier.

Gråmåge 2K, Bagenkop Havn, 31. maj 2012. Foto: Jacob Sterup

Keldsnor Fuglestation

af Jacob Sterup

Indledning

Dækningen af fugletrækket afveg ikke væsentligt fra tidligere år med sporadisk dækning af forårstrækket og mere regelmæssig dækning af efterårstrækket. I efteråret var der sædvanligvis dækning på Dovns Klint på de gode dage. Især Ole Goldschmidt, Frank Jensen-Hammer og Ella Mikkelsen ydede et godt bidrag til dækningen af trækket.

Der blev ringmærket nu og da i foråret og mere regelmæssigt i efteråret. Hele 12 forskellige ringmærkere deltog i ringmærkningsaktiviteterne i løbet af 2012.

Ifølge indtastningerne i DOFbasen blev der registreret 233 arter på Langeland i 2012. Der blev ikke registreret nye arter for området.

Igen i år støttede DOF-Fyn fuglestationens aktiviteter, bl.a. gennem leje af et sommerhus ved Gulstav Mose fra august til oktober.

Forår

Bagenkop Havn kunne som sædvanlig byde på en del måger i årets første måneder. Som følge af det blæsende efterår kunne op til 7 Rider og 8 Dværgmåger ses i januar; begge arter ses normalt kun fåtalligt i havnen. Det blev også til enkelte Middelhavssølvmåger og adskillige Kaspiske Måger.

Op til 3 Sølvhejrer stod i Tryggelev Nor i januar og en Sortbuget Knortegås sås et par gange ved Ristinge Hale. Andre gode vinterfugle var en stationær Bjergpiber ved Spodsbjerg og en Sortstrubet Bynkefugl ved Klise Nor 6/1.

Foråret blev kick-startet 20. marts med trækkende Kongeederfugl ved Dovns Klint og rastende Amerikansk Krikand ved Løkkeby Enge. Krikanden var blot den anden nogensinde for Langeland. April bød på adskillige gode fugle. En adult Hvidnæbbet Lom trak

øst over Gulstav 14/4, og samme dag rastede en 2K Gråmåge ved Keldsnor. Gråmågen (den første på Langeland i ti år) blev 4/5 genfundet i Bagenkop Havn, hvor den sås regelmæssigt frem til 1/6. Ved Nørreballe Nor rastede 3 Grønlandske Blisgæs (første fund på Langeland af denne race) 15-30/4, og i samme periode sås Hærflugt, Sort Stork og Sølvhejre forskellige steder på Langeland.

En af forårets mest populære fugle var en Stør Skrigeørn, som Tim Hesselballe Hansen opdagede ved Gulstav 22/4. Fuglen sås i området gennem næsten tre timer. Observationen fik en interessant opfølgning, da samme fugl dagen efter trak forbi Hellebæk i Nordsjælland, og i maj sås forskellige steder i Sverige, hvorefter den 3/6 dukkede op på Lolland. Her afslørede fotos, at fuglen var forsynet med farvering, og det viste sig, at den var mærket som redeunge i det østlige Polen i 2009.

Foråret bød også på en Lille Skrigeørn, der 30-31/5 sås ved Nørreballe Nor og Ristinge, fundet af Jørgen og Ella Mikkelsen.

Ellers forløb maj og juni uden de store begivenheder. En Mellemkjove ved Dovns Klint 5/5 og en Silkehejre i Botofte Skovmose 30/6-3/7 fortjener dog også at blive nævnt. Plettet Rørvagtel blev hørt ved Påø Enge 28/5 og Snaremose Sø 2-8/7.

Ynglefugle

Årets store overraskelse på ynglefuglefronten var, at Rovterne for første gang nogensinde blev konstateret ynglende i Fynsområdet. Arten sås fra 19/5 og frem hyppigt i Nørreballe og Tryggelev Nor – først et par og siden kun én ad gangen. Fuglenes adfærd tydede på, at parret ynglede i Det sydfynske Øhav. Dette blev i juni bekræftet, da fuglene hævdede territorium i en Havternekoloni på Storeholm ud for Ristinge. 27/6 sås parret med en lille unge, men der blev ikke siden set ungfugle, så yngleforsøget formodes at være mislykket.

I Tranekær-området ynglede et par Traner for tredje år i træk. Parret sås med en unge 19/5.

Et Havørnepar ved Tranekær fik en kedelig skæbne, da den gamle hun og parrets unge blev fundet gift-dræbte i juli.

Den langelandske bestand af Rørdrum ser ud til at være gået en del tilbage efter de seneste hårde vintre. I alt blev der hørt ca. 10 paukende fugle fordelt på 8 lokaliteter. I Fredmosen blev én Rørdrum hørt 21/4. Mosen var tidligere øens vigtigste lokalitet for Rørdrum med adskillige ynglepar frem til 2010, men fra 2011 er arten stort set forsvundet fra lokaliteten.

Efterår

Efteråret blev indledt med en Hvidbrystet Præstekrave ved Storeholm 24/7 – en sjælden gæst på Langeland. En 1K Sort Stork stod i Søgård Mose 1-2/8. Fuglen var forsynet med en farvering, der afslørede, at den var ringmærket som redeunge i Tjekkiet to måneder tidligere! Et par dage efter havde den tilsyneladende fået selskab af endnu en fugl, i hvert fald sås 4/8 to Sorte Storke i Tryggelev Nor.

Hvepsevågetrækket kulminerede i slutningen af august med 607 fugle 29-30/8. Højdepunkter i september ved Dovns Klint/Gulstav var Steppehøg 3 (2K han + 1K 8/9, 1K 15/9), Lille Kjove 2 1K (9/9 + 22/9), Lille Fluesnapper 1 (17-18/9), Sule 1 ad (25/9) og Nøddekrige 1 (28/9). Efterårets første Sølvhejre sås 28/9 og der blev i alt set 5-7 forskellige individer frem til begyndelsen af december. En enkelt Silkehejre sås i Nørreballe Nor 8-9/10.

En Rødhals Gås blev fundet blandt de 47.000 Bramgæs, der passerede Dovns Klint 11/10. Samme dag blev efterårets bedste Musvågedag med 1.013 fugle. 12/10 trak 183 Røde Glenter ud ved Dovns Klint, og en 1K Kongeørn sås på trækforsøg – årets tredje Aquila-ørn! En sen Lille Fluesnapper sås ved Dovns Klint 21/10. Oktober bød på rigtig mange flotte træk-dage, blandt andet med rigtig mange duer og finker. Over ½ million Ringduer og 1 million Bog/Kvækerfinker blev talt i løbet af efteråret.

Invasioner af Blåmejser forekommer tilsyneladende stadigt hyppigere på Sydlangeland, og efterårets invasion blev den hidtil største. Første store ryk kom 23/9 med 1.525 trækkende ved Dovns Klint. 15-20/10 blev der talt 21.500 trækkende Blåmejser, hvoraf 11.000 den 20/10 var ny dagsrekord. En anden invasionsart var Skovskade, der på flere datoer i oktober sås i trecifrede antal ved Dovns Klint.

I Bagenkop Havn dukkede de første Kaspiske Måger op i september, og frem til årets udgang sås mindst 20 forskellige individer, alle yngre fugle (1-2K). Blandt disse var der en ungfugl med ukrainsk metalring, som sås fra oktober og året ud.

Et par ænder fik lov til at runde fugleåret 2012 af: 1/12 lå en 2K han Kongeederfugl ved Dovns Klint, og 28/12 sås en han Rødhovedet And i Tryggelev Nor.

Ringmærkning

I foråret blev der ringmærket på 19 dage, fra 12/4 til 28/5. I lighed med de tidligere år, hvor der har været forsøgt forårsmærkning på Sydlangeland, gav dette ikke de store tal. Største dag var på 38 (15/5), og i alt blev der mærket 341 fugle. Hertil kommer 59 Landsvaler (unger og ynglefugle) mærket i juni i lokalområdet.

Efterårets første mærkningsdag blev 22/7. Der var som sædvanlig ikke fast bemanding, men dækningen var ikke desto mindre ganske god med i alt 82 mærkningsdage frem til 28/10. Både i august og september blev der mærket godt tusind fugle, hvilket på baggrund af næsten daglig mærkning ikke var imponerende. Ved udgangen af september var sæsontotalen dermed på ca. 2.500 fugle, så det tegnede til at blive et efterår på det jævne. Så kom oktober – og fugle i massevis! Efterårstotalen endte på 6.125 mærkede fugle fordelt på 56 arter. Dette er suveræn ny sæsonrekord med næsten tusind flere end det hidtil bedste efterår i 2008.

Lidt fakta om efterårssæsonen:

- Der blev mærket 3.612 fugle i oktober – hidtil største antal, der er mærket på én måned.
- På 13 dage i oktober blev der mærket over 100 fugle (til sammenligning var der tre dage over 100 i august og en i september).
- På seks dage i oktober blev der mærket over 200 fugle.
- De otte dage i træk 18-25/10 blev der hver dag mærket over 150 fugle.
- 23/10 blev der mærket 404 fugle – stationens tredje-højeste dagstal nogensinde.
- Der blev i alt mærket 1.072 Blåmejser i efteråret. Ud over at det er suveræn ny sæsonrekord for Blåmejse (den gamle var 590 i 1996), er det kun anden gang, at der bliver mærket over 1.000 fugle af én art på et efterår (første gang var 1.397 Løvsangere i 2000).
- Der blev mærket 990 Fuglekonger (gammel sæsonrekord 832 i 2007).
- Der blev mærket 906 Gransangere (gammel sæsonrekord 779 i 2008). Der er nu mærket 6.591 Gransangere på Sydlangeland siden 1994, og arten har i år overhalet Løvsanger som den talrigest mærkede art. Småsjældenheder i ringmærkningen udeblev næsten totalt dette efterår. Sjældneste fugl blev en 1K Pungmejsje 23/9.

Aflæsninger og gemmeldinger

Der blev i 2012 modtaget seks genfund af stationens fugle. Blandt andet kan nævnes en Gulbug fra efteråret 2010, der blev aflæst på Utsira i Norge i maj 2012. En af efterårets Tornsangere blev efter 15 dage aflæst i Holland. Tre genfund af efterårets mange Blåmejsjer giver ikke ligefrem noget entydigt billede af trækretningen. Den ene blev aflæst i Tyskland 109 km mod sydvest, den anden i Gedser 84 km mod øst, og den tredje blev fundet død på Langeland 15 km mod nord.

	Forår	Efterår
Dækning	Ingen fast dækning Ringmærkning 12/4-28/5	Trækobs. 23/7-11/11 (ikke daglig dækning) Ringmærkning 22/7-28/10
Ringmærkning Total	400	6.125
Talrigest ringmærkede arter	Landsvale 59 Rødhals 43 Gransanger 40	Blåmejse 1.072 Fuglekonge 990 Gransanger 906
Sjældneste ringmærkede arter	Mudderklire 1	Pungmejsje 1
Observationer, usædvanlige arter/antal	Hvidnæbbet Lom 1 Silkehejre 1 Sølvhejre 6-8 Sort Stork 1 Grønlandsk Blisgås 3 Sortbuget Knortegås 1 Kongeederfugl 1 Gråmåge 1 Hærfugl 1 Lille Fluesnapper 1	Sule 1 Silkehejre 1 Sølvhejre 5-7 Sort Stork 2 Rødhals Gås 1 Rødhovedet And 1 Kongeederfugl 1 Steppehøg 3 Kongørn 1 Hvidbrystet Præstekrave 1 Lille Kjøve 2 Lille Fluesnapper 2
Observationer, sjældne arter	Amerikansk Krikand 1 Lille Skrigeørn 1 Stor Skrigeørn 1	

Der blev aflæst en enkelt fremmed fugl i foråret; en Jernspurv fra Belgien. I efteråret blev der aflæst 14 fugle med fremmede ringe, alle i oktober – 4 danske, 9 svenske og 1 norsk. De 10 var Blåmejsjer, og herudover blev der aflæst to Gransangere (Norge+DK), en Fuglekonge (Sverige) og en Jernspurv (DK). Blåmejsjerne fordelte sig med 8 fra Skåne (7 fra Falsterbo), 1 fra Gedser og 1 fra Omø i Storebælt.

Kongeederfugl adult han, Gulstav Klint, Langeland, 20. marts 2012. Foto: Michael Mosebo Jensen

Blåvand Fuglestation

Af Bent Jakobsen

Bonaparte Måge, 1. obs. for Blåvand Fuglestation, 4. august 2012. Foto: Bjørn Frikke

Forår

Der blev desværre ikke foretaget nogen egentlige træktællinger i løbet af foråret, og de fleste observationer blev derfor foretaget i forbindelse med ringmærkningen eller af andre besøgende.

De store flokke af vadefugle, som igennem en årrække har fourageret på stranden om vinteren, udeblev igen i år. Således blev maksimum Sandløber 19/1 170, Stenvender 19/2 17 og Sortgrå Ryle 9/3 2.

I stedet blev vi begunstiget af hvide måger. 15/1-18/2 blev der noteret ikke mindre end 22 iagttagelser af 12-15 Hvidvingede Måger. 13/1 sås 7 forskellige individer og 15/1 gik 5 fugle sammen inden for et område på 10x10 m. Flere af fuglene fremviste karakterer af racen *Kumlieni*. Fuglene var meget tillidsfulde og kunne ses på meget nært hold. Senere på foråret var yderligere to fund 9/4 og 18/5, som sikkert kan kædes sammen med vinterens invasion. Selvom vinteren bød på mange Hvidvingede Måger sås kun en Gråmåge 15/1.

Under flere dage med kraftige vinde fra vest og nordvest sås flere Rider og Dværghmåger. Flest 8/1 med meget kraftig nordvestvind, hvor 210 Rider og 38 Dværghmåger trak nord.

En sjælden gæst på Hukket var Lille Skallesluger hun 1/2. Vinteren bød ikke på de helt store antal af Sortand, hvor maksimum var 2500 23/1. Flere Fløjlsænder lå blandt Sortænderne således optaltes flere gange op til 250. Lidt flere sås dog under fældnings-trækket med maksimum 4050 19/6. Den hårde vinter bød igen i år på mange Hvinænder med maksimum 735 14/2, hvilket dog ikke nåede sidste vinters højder.

Det maksimale antal Sølvmåger i løbet af årets første måneder var 8100.

Forårstrækket af lommerne blev desværre ikke dækket fuldstændig, men nogle observationstimer blev det da til, og totalen for Rødstrubet Lom blev 1729 med højeste antal 13/5 477. Som sædvanlig kun ganske få iagttagelser (14) af Sortstrubet lom. En enkelt Islom passerede lige ind over Hukket 13/5.

Da den hårde frost satte ind i januar fortrak de Kortnæbbede Gæs, og 31/1 trak 660 direkte ud over havet mod Holland. Det var i forbindelse med kuldegrader helt ned til -15 grader. 15/4 trak en enkelt Nilgås, hvilket var 7. observation for Blåvand.

Hvidvinget Måge. Januar 2012. Foto: Henrik Knudsen

Buskrørsanger, 1. forårsfund for Blåvand, 28. maj 2012.
Foto: Henrik Knudsen

Traditionen tro bringer foråret ikke ret mange rovfugle men gennem januar rastede en 2K Vandrefalk. Havørne sås med henholdsvis 2 21/4 og 1 24/4. Sidstnævnte kom trækkende i stor fart og fortsatte ud over havet, men da den havde passeret revlerne blev den alligevel i tvivl og drejede af og fløj mod Skallingen. Blå Kærhøg bød på i alt 4 iagttagelser, hvoraf en oversomrende 20/6. Lærkefalk trak 19/5 og 27/5.

Vagtel er efterhånden årlig og hørt syngende på to datoer 7/6 1 og 11/6 3. Sidstnævnte er også ny forårsrekord. Også Biæder er ved at være årlig og i år med 8/6 1 og 12/6 3. Derimod er Pirol en sjælden gæst. I år 1 20/ 5 hvilket var den første siden 1997. Selv om Natravn yngler almindeligt i plantagerne umiddelbart øst for fuglestationen er den sjælden på Hukket og dette forår 17/6.

Kun fire Vende-halse sås 2/5-11/5. Udover de almindelige racer af Gul og Hvid Vipstjert sås Sorttrygget Vipstjert 18/4 og Gulhovedet Vipstjert 21/6, hvilket kun var andet fund på Hukket. Dog sås flere rastende Gulhovedet Vipstjert på Grønningen.

Rødtoppet Fuglekonge sås 25/3 og 22/4, sidstnævnte ringmærket.

Årets eneste Store Tornskade sås 31/1.

En typisk forårsart er Gulirisk, således også i år med 1 i april, 3 i maj og 1 i juni.

En Hortulan som sang ved fyrboligen var første forårsfund siden år 2000.

En del Sortænder fælder i havet ud for Blåvands Huk og flest sås 19/6 4050.

Efterår

Efteråret blev så godt som dækket 1/7 – 15/11. Der var fast observatør 1/8 – 31/10. Den resterende del af observationsperioden blev dækket af tidligere observatører, som var så venlige at give en hånd med til træktællingerne. Kendetegnene for efteråret var at totalerne for de forskellige arter lå lavere end gennemsnittet for tidligere år, og der blev ikke sat nogen dagsrekorder. Det lykkedes at få så godt som hele efteråret dækket trækmæssigt.

Igen i år lagde Dværgterne an til at yngle på stranden og det blev til 6 ynglepar. Desværre fik vi af forskellige omstændigheder ikke lavet en afspærring, så fuglene forsvandt igen pga forstyrrelser, og der blev ingen ynglesucces som sidste år.

Om efteråret er lomtrækket også talrigt, som regel ikke med så store dagstotaler som om foråret. Maksi-

mum var 22/9 141 og i alt sås 2584. Af øvrige lomarter sås 12 Sortstrubede Lommer, Hvidnæbbet Lom 1 27/9 og Islom 2 henholdsvis 7/11 og 15/11.

Igen i år var Nordisk Lappedykker meget fåtalig med kun 3 fugle, hvorimod både Gråstrubet Lappedykker 57 og Toppet lappedykker 29 lå mere normalt.

Stormfuglene var simpelthen en katastrofe. Kun 16 Sodfarvede Skråper sås med maksimum 29/9 6, Almindelig Skråpe sås 13/7 hvor 1, muligvis 2 forskellige fugle, sås trækkende henholdsvis syd og nord. Lille Stormsvaler kom slet ikke i notesbogen i 2012 og kun 7 Store Stormsvaler 11-19/9. Tidligere sås Suler primært om efteråret, men nu optræder de fra marts-oktober og af de i alt 3361 som blev noteret var maksimum 20/7 419 og i træktiden 12/10 186.

Trækket af Skarver mindskes stadig og i år kun 3196 med største dage 15/8 307 og 22/9 227. Fiskehejrerne spredes allerede fra medio juni og i alt lagde 236 vejen forbi med flest 5/7 32. En ikke så almindelig gæst, Sort Stork, sås med 2 9/9.

Gåsetrækket lå i 2012 langt under vanlig standard antalmæssigt. Kortnæbbet Gås 1521 maksimum 24/9 420 og Grågås 1029 maksimum 295 12/10. Lidt bedre, men heller ikke overbevisende var trækket af *Branta* gæs. Således Mørkbuget Knortegås 1842, hvoraf mere end 50% trak 25/9 888. Bramgås 3575 med maksimum 22/10 674 og 28/11 781. Helt katastrofal var Lysbuget Knortegås med kun 96. Den ved Blåvands Huk mindre hyppige Canadagås sås med i alt 47 hvoraf 28/9 40. Hos svømmeænderne optrådte Pibeand talrigt med 4752, med maksimum 26/9 2223. Samme dag trak 352 Spidsænder af årets i alt 783. De små ænder optrådte med 1167 Krikænder 25/9 177 og 2 Atlingænder 13/8.

*Melanitta*erne sås dagligt hele andet halvår med Sortand maksimum 8/12 18400 og Fløjlsand 13/10 217.

Efteråret var præget af de mindste rovfugletal i mands minde. Det lykkedes lige at hente 2 Hvepsevåger hjem 28/9 og 2/10. Kun 206 Spurvehøge med maksimum 20/9 16 og kun 53 Tårnfalke trak i løbet af efteråret. Af andre rovfugle var Blå Kærhøg 13, Fjeldvåge 4, Fiskeørn 6, Rød glente 4 og Havørn 1. Vandrefalk gav i alt 21 iagttagelser fordelt med 4 i august, 9 i september, 6 i oktober og 2 i november. Dværgfalk sås med i alt 35. Første efterårsagttagelse 11/8. Den store rovfugle-overraskelse var Jagtfalk som sås 6. og 12/11. Blot 2. observation for Hukket. Fuglen rastede begge dage omkring fyret og sidstnævnte dato sad den det meste af formiddagen på en antenne, når ikke den var ude at jage bl.a. en Skovsneppe som søgte tilflugt i vores haver.

To iagttagelser af Vagtel 3/7 1 syngende og 1 5/8.

Efterårstrækket af vadefugle blev jævnt og uden nogle rigtig store totaler. Strandskade 10911 maksimum 5/8 2482. Almindelig Ryle havde en rigtig stor dag under hunnernes træk med 1238 5/7. Højeste antal i øvrigt 2/8 1439 af de i alt 6751 fugle som passerede Hukket. Af øvrige interessante vadefugle trak Islandsk Ryle 4045 med 2/8 439, Stor Præstekrave 1003 med 14/8 145, Strandhøjle 419 med 2/8 158 og Stenvender 693 med 8/8 79. Odinshane, som jo ikke er årlig, trak 17/8 og 17/9. Thorshane kunne ikke leve op til rekordåret sidste år og kun 7 fugle iagttoges 23/9-16/10.

Spottesanger, 4. obs. i Blåvand ud af 7 i Danmark, 18. juni 2012. Foto: Henrik Knudsen

Det blev heller ikke til mange kjover. Samtlige tal lå under 2011 som heller ikke var imponerende. Almindelig Kjove 163 med bedste dag så tidligt som 2/8 13. Storkjove 25 31/7-8/11 med 7/10 5. Mellemkjove 6 17/9-31/10 Lille Kjove 4 alle 1K 23/8-17/9.

Antallet af Hættemåger lå ret stabilt i år med 9263 hvoraf 1655 trak 5/7. I juli sås også 972 Sildemåger 4/7. Mærkeligt nok bliver Sorthovedet måge mere og mere sjældnen på Hukket og i år 1 ad 3/7 og 1 1K 4-14/8. Sidstnævnte gik rundt sammen med årets helt store overraskelse, Bonapartemåge ad 4-6/8. Gråmåge sås med 1 1K 1/11 og 1 1k 24/11-1/12.

Største træk af Fjord/Havterne sås 27/8 1140. To observationer af den på Hukket sjældne art Tejst med 13/7 1 og 30/8 1.

Vendehals blev efter nogle gode år igen mere fåtallig, og kun 3 fugle 2 rast 18/8 og 1 ringmærket 20/8 var alt efteråret kunne fremvise. Også Bjerglærke optrådte meget fåtalligt med blot 15 fugle 5/10-12/11, hvilket er det dårligste år i årtier. På falderebet 12/11 trak 1 Storpiber som årets eneste, og der synes at blive færre og færre år for år. Helt uøret var det da også at Stor Tornskade overhovedet ikke blev set i efteråret.

Som en af de få småfugle med normal optræden var Landsvale med 13591, hvoraf 15/8 3740.

Invasionen af Silkehaler satte også sit præg på Blåvand, hvor de mæskede sig i hyben 27/10-30/11, og lod

sig bese på ret kort afstand. Bedste dag 13/11 75. Der blev noteret 271, hvoraf der dog var flere gengangere fra flokke, som holdt fast til i området.

58 trækkende Bjergvipstjerter blev bogført, heraf 14/10 15. Kun 6723 Engpibere blev det til med maksimum 28/9 1193, hvilket er laveste antal i mange år. Ringdrossel 9 15/10-12/11. Alene i november var der 3 iagttagelser, hvilket er ret sent.

Sangfuglene havde dog arts mæssigt et af de bedste år nogensinde med i alt 21 arter. 8 af disse var *Phylloscopusser*, bl.a. i efteråret Fuglekongesanger 10/11, hvilket er seneste observation for Hukket, 4 Hvidbrynede Løvsangere 29/9-27/11, Schwarz Løvsanger 11/10 og Brun Løvsanger 13/11.

Rødtoppet Fuglekonge sås 2 gange 18/12 og 16/11.

To af de arter som normalt optræder talrigt på Hukket nåede i 2012 ikke de store højder, Bog/Kvækerfinke 39000 med maksimum 15/10 15440 og Stær 34654 med maksimum 12/10 5740.

Årets invasion af Krognæb nåede også Blåvand, hvor der 12/11 blev registreret 4 fugle som trak nordvest. I øvrigt samme dag med de største træk-koncentrationer i Østjylland.

Ringmærkning

Der blev ringmærket i stationshaven og i fyrhaven med i alt 242 meter net fordelt med 128 i stationshaverne

og 114 Fyrhaven. I foråret blev ringmærkningen udført af 3 og i efteråret af 7 forskellige ringmærkere, som alle skal have en stor tak for indsatsen.

Forår

Med en forårstotal på 1655 af 61 arter blev foråret lidt bedre end sidste år, men dog ikke prangende. Igen i år var det vanskeligt at få dækket hele foråret, idet enkelte dage smuttede.

Fem arter nåede over hundrede mærkede, Rødhals 192, Løvsanger 171 og Lille Gråsiken 133, Gransanger 126 og Munk 103. Sidstnævnte viser en stadig fremgang i forårets mærkning og det er første gang der blev mærket over 100 på et forår. Løvsanger viste endelig en mindre

	Forår	Efterår
Dækning	1/1 – 30/6	1/7 – 31/12
Ringmærkning Total	1655	2792
Tre talrigest ringmærkede arter	Rødhals 192 Løvsanger 171 Lille Gråsiken 135	Fuglekonge 498 Rødhals 294 Blåmejs 277
Sjældneste ringmærkede arter	Blåhals Buskrørsanger Spottesanger Hvidskægget Sanger Lundsanger 2 Rødtoppet Fuglekonge Lille Fluesnapper 3	Natravn Bjergvipstjert Høgesanger 2 Hvidbrynet Løvsanger 3 Schwarz Løvsanger Brun Løvsanger Sibirisk Gransanger 3 Rødtoppet Fuglekonge 3
Observationer, almindeligste arter	Rødstrubet Lom 1729 Sølvmåge maks 8100 Sortand maks 4050	Rødstrubet Lom 2584 Sule 3361 Sortand maks 18400 Strandskade 10911 Hættemåge 9263 Landsvale 13591 Stær 34654 Bog/Kvækerfinke 39000
Observationer, usædvanlige arter/antal	Lille Skallesluger Vagtel 2 Hvidvinget Måge 15 Bjæder 4 Gulhovedet Gul vipstjert Sorttrygget Vipstjert Gulirisk 5	Nordisk lappedykker 3 Sodfarvet Skråpe 16 Stor Stormsval 7 Sort Stork 2 Atlingand 2 Vagtel 2 Lille Kjøve 4 Storpiber Silkehale 271 Hortulan
Observationer, sjældne arter	Islom Amerikansk Sortand	Islom 2 Hvidnæbbet Lom Jagtfalk Bonapartemåge Krogneb
Ynglefugle, almindeligste (par)	Tornsanger 50-70 Tornirisk 30-40	
Ynglefugle, sjældne (par)	Dvægterne 6 Sortstrubet Bynkefugl 5 Karmindompapper 4	

fremgang efter i flere år at være gået tilbage, hvorimod Gransanger havde en mindre tilbagegang siden sidste år. En art som Gulbug bør med 54 også fremhæves, idet det var en fordobling af sidste forårs total.

Bedste dag blev 21/4 (134 fugle) med Rødhals 84 og Gransanger 14 som talrigeste arter.

Den hårde vinter satte sit præg på forårsringmærkning, idet flere kortdistancetrækkere blev fanget i meget mindre antal end normalt. Således Jernspurv 65, Gærdesmutte 6 og Solsort kun 99.

Igen i år pænt med Karmindompapper hvoraf 13 blev ringmærket. Desuden flere aflæsninger fra tidligere år. Lille Fluesnapper lå over normalen med i alt 3 ringmærkede, 22/5 2 og 25/5 1.

En art som Blåhals er efterhånden vanskelig at få hjem, og foråret bød da også kun på en ringmærket, efter at der ikke blev ringmærket nogle i 2011. Som sædvanlig var foråret god for de lidt sjovere arter. I år Buskrørsanger 28/5, Spottesanger 18/6 som er 4. fund i Blåvand og 7. i Danmark, Hvidskægget Sanger 18/5 hvilket var det 19. fund i Blåvand, Lundsanger 8/6 og 12/6. Sidstnævnte blev i området og kunne høres syngende frem til 14/6.

Efterår

Igen i år var det vanskeligt at få dækket hele sæsonen, og vi mistede formentlig et par rimelig gode dage, så efterårstotalen blev på 2792 fugle af 63 arter.

Fuglekonge toppede med 498 mærkninger, og som ventet var Rødhals også en af topscorerne med 294. Efteråret var præget af mejseinvasionen, hvilket udmøntede sig i 277 Blåmejs, 223 Sortmejs og 198 Musvitter. Afrikatrækkene stukkede endnu en gang med kun 120 Løvsangere. Helt katastrofal var Rødstjert med kun 18 og Munk med kun 95. Og for første gang i mange år fangede vi færre Gransangere 95 end Løvsangere.

Heller ikke i år indtraf de helt store fangstdage. De to største var 11/10 309 med Fuglekonge 154, Musvit 57 og Rødhals 10 og 6/10 171 med Fuglekonge 85, Rødhals 27 og Munk 13.

En af de arter som var hyppigere i fangsten var Skovspurv, som også er begyndt at yngle på fuglestationen.

Et af efterårets store højdepunkter var invasionen af Silkehaler. Ikke mindre end 25 blev ringmærket. Adskillige flokke stoppede op på Hukket og mæskede sig i hyben fra *Rosa rugosa*. Fuglene viste sig desværre at være i meget dårlig kondition, så et evt. videre træk ud over Nordsøen ville uden tvivl være katastrofalt for dem. Alene 13/11 blev der mærket 11.

5/7 blev de lokale Bysvaler fanget. Dette gav i alt 19 fugle. Heraf var 10 nymærkninger, 7 aflæsninger fra 2011 og 2 aflæsninger af fugle mærket tidligere i 2012.

Af usædvanlige arter blev der ringmærket Natravn 13/8, Bjergvipstjert 12/10 den anden på stationen, Høgesanger 20/8 og 23/9, Schwarz Løvsanger 11/10 - ny mærkeart og andet fund i Blåvand og 22. fund i Danmark, Brun Løvsanger 13/11 og Sibirisk Gransanger 22/10 og 11/11 2. Hvidbrynet Løvsanger blev mærket 26/9, 11/10 og 27/11. Sidstnævnte fugl er den seneste ved Blåvand og i Danmark. *

*Sidste sætning fremstår hos mig i en uklar betydning: Den sidste i 2012?, eller den senest på året optrædende nogensinde? LØ

Alk, Hanstholm, 28. januar 2012. Foto: John Kyed

Skagen Fuglestation

Af Knud Pedersen

Indledning

I forårssæsonen meldte David Manstrup sig som observatør i perioden 25/3-6/6. Hans daglige fastlagte observationer af fugletrækket på Grenen blev suppleret og styrket af både de lokale og de mange gæstende feltornitologers ihærdige observationer gennem hele forårsperioden.

Resten af året var det ikke muligt at ansætte observatører ved Skagen Fuglestation, men som altid blev der alligevel indsamlet et stort og godt observationsmateriale fra de lokale og de besøgende fuglekiggere via DOFbasen. Dette materiale har som sædvanlig dannet grundlag for de bearbejdede data som er publiceret i rapporten Nordjyllands Fugle 2012, som kan anbefales, hvis man ønsker en mere komplet oversigt over årets observationer i Skagen end denne kortfattede sammenstilling giver mulighed for.

Der kunne desværre ikke gennemføres ringmærkning på Grenen i hele forårsperioden på grund af meget høj vandstand i ringmærkningsområdet. Dette forhold ændrede sig i løbet af sommeren, og i perioden 31/7-13/11 gennemførte Rolf Christensen næsten daglig ringmærkningsaktivitet ved "Sylviaastien".

I weekenden 12-13/5 mødtes fugleinteresserede fra nær og fjern til Skagen Fuglefestival. Arrangementet er knyttet til den internationale World Migratory Bird Day, som er fastlagt til den 2. weekend i maj. Som tidligere var der udarbejdet et omfattende program for festivalen med bl.a. kunstudstilling i Det Hvide Fyr, salgsbod fra Naturbutikken, mange ekskursioner, ringmærkning og foredrag om rovfugle ved Klaus Malling Olsen.

På Skagen Fuglestations hjemmeside - www.birdsontop.dk - er det muligt at følge resultaterne af de daglige observationer krydret med fotos, video og beretninger om spændende fugleoplevelser m.m.

Forårstrækket

For alkefuglearterne starter trækket fra vinterkvartererne til ynglepladserne allerede i januar. Ved Grenen observeredes således markante trækbevægelser af Alk fra overvintringsområdet i Kattegat 14/1 (3.244) og 15/1 (2.155) med nordvestlig kurs mod ynglepladserne på de britiske øer. I februar-marts er det allikerne, som for alvor er i bevægelse og 3/3 taltes 13.680, hvilket er

ny dagsrekord for Skagen. Den rekordstore invasion af Hvidvinget Måge, som især blev registreret i havnene ved den jyske vestkyst i januar-februar, mærkedes overraskende ikke i samme grad i Skagen. Blot 4 fugle blev det til og ingen med dragt karakterer som *kumlieni*, som der ellers blev set flere af i de andre nordjyske havne.

Trækket af Rødstrubet Lom omfattede i alt 10.839 fugle med største dag 23/4 (813). Der blev observeret 8 Hvidnæbbede Lommer og 29 Islommer og det er forårstal over gennemsnittet.

Forårets rovfugletræk over Skagen er sammenstillet i tabellen over rovfugletrækket i årsrapporten fra Rapportgruppen i Fugleåret 2012. I alt blev der registreret 12.825 rovfugle på forårstrækket og det er et tal lidt over gennemsnittet på 11.581 for perioden 2003-2011. Steppenhøg slog igen til med en ny forårsrekord på hele 44 fugle 19/4-28/5 og det var et stort

spring i forhold til rekorden fra 2011 på 26 fugle. Største dag blev 3/5 (7). Forekomsten af Vandrefalk (194) og Tårnfalk (1216) var også rekordstor, mens det går den modsatte vej for Hedeheg med blot 10 fugle. Af sjældne rovfuglearter blev der set Lille Skrigeørn (2), Dværgørn (1) og ikke mindst Eleonorafalk 1 3k+ mørk form i et stort falketræk om eftermiddagen 8/5 ved Nordstrand. Fundet er endnu ikke færdigbehandlet af SU og vil være det første fund af arten i Skagen, hvis det godkendes.

Et udvalg af observationer af mere usædvanlige arter og antal fremgår af oversigtsskemaet. Det skal også nævnes at forekomsten af Ringdrossel i dette forår var særdeles god med hele 1.381 fugle i perioden 6/4-8/6 med største dage 25/4 (252) og 30/4 (272). Antallet af observerede piroler på træk ved Grenen var rekordstort og i hele maj noteres sammenlagt 42

Hvidvinget Måge, Hvide Sande, 17. januar 2012. Foto: Carsten Gørges Laursen

Sule 3K, Grenen, 7. oktober 2012. Foto: Knud Pedersen

fugle og hertil 3 fugle i juni. Største dag blev 21/5 (10), heraf 6 i en flok.

Et godkendt fund af racen *feldegg* af Gul Vipstjert - en 2k+ hun på trækforsøg 4/5 - blev det første fra Skagen efter at SU har genbehandlet de danske fund og ikke længere anerkender de tidligere observationer fra området. Skagens første og landets fjerde Asiatic Ørkensanger blev observeret på Grenen 20/5, hvor den viste sig flot frem hele dagen og tiltrak twitchere fra hele landet.

Ynglefugle

Skarvkolonien i den nordlige reservatsø ved Nordstrand voksede fra 25 par i 2011 til 61 par i 2012.

Ellers var der ikke de store ændringer i områdets forekomster af sjældnere ynglefugl i forhold til de sidste par år. Ynglebestanden af Trane på Skagen Odde har stabiliseret sig på 15-16 par. Det ser derimod mere usikkert ud for Tejsten som ynglefugl i Skagen Havn. Der er set fugle i yngletiden, men om de har ynglet er usikkert. Sortstrubet Bynkefugl har efterhånden bidt sig fast i området med en bestand på 4-5 par.

Efterårstrækket

Havfugleobservationer fra Grenen udgør hovedparten af efterårets aktiviteter i Skagen. Dette efterår vil især blive husket for den rekordstore forekomst af Sule i oktober. Imponerende sværme (enkelte over 3.100) Suler blev set raste ved Grenen i midten af oktober og summen fra 2. halvår blev på næsten 30.000 fugle.

Lille Kjove satte også ny dagsrekord for Skagen, da 57 ungfugle trak forbi Grenen 3/9. Den gamle

dagsrekord fra den store invasion af især adulte fugle i september-oktober 1988 var på 23 fugle 23/9. Antallet af Almindelig Kjove (128) var klart lavere end i 2011 (386). Eneste større dag blev 30/8 (36). Mellemkjove havde et regulært bundår med kun 4 fugle, mens Storkjove nu har status som den hyppigst observerede kjoveart ved Skagen, i dette efterår med 398 fugle.

I slutningen af oktober meldte de andre nordiske lande om betydelige bevægelser af Krognæb mod sydvest. Da Skagen erfaringsmæssigt ligger gunstigt for at opfange invasionsbevægelser af Krognæb var der visse forventninger om snarlig nærkontakt med disse tillidsfulde og karismatiske fugle hos de faste observatører på Grenen. Allerede 30/10 blev den første fugl - en udfarvet han - fundet rastende på afstand i Reservatet. Næste blev set på trækforsøg 4/11 og fra 7/11 og frem til 19/11 sås arten dagligt ved Grenen og Skagen By. Største dag blev 13/11 med 19 fugle. Der blev ringmærket 4 fugle i området ved Sylviastien fordelt med 7/11(1) og 13/11(3) - alle var 1k og de første, som er ringmærket i Danmark siden november 1981. Dengang blev en fugl taget i pleje efter kollision med en rude i Skagen og efterfølgende ringmærket og sat fri. Bortset fra en efternøler på Grenen 8/12 var det slut med observationer her. Til gengæld blev der set op til 10 rastende Krognæb i Skagen Klitplantage i perioden 29/11 til 7/12.

I det sene efterår kunne endnu en ny fugleart føjes til Skagens lange artsliste. Rolf Christensen fandt Mongolsk Piber på Grenen 24/11 - endda 2 fugle. Frem til og med 28/11 var begge fugle i området, men herefter blot 1 som blev set sidste gang 2/12. Snefald og kulde 3/12 har givetvis fået fuglen til at trække bort. Tidsmæssigt er fundet sammenfaldende med det

	Forår	Efterår
Dækning	1. januar - 30. juni	1. juli - 31. december
Ringmærkning, total	ingen	5.014
Tre talrigst ringmærkede arter		Sortmejse 754 Blåmejse 664 Musvit 392
Sjældneste ringmærkede arter		Isfugl 1 Høgesanger 3 Lundsanger 1 Sibirisk Gransanger 3 Lille Fluesnapper 1 Krognæb 4
Observationer almindeligste arter	Bog/kvækerfinke 130.000 Sortand 48.377 Allike 37.062	Sortand 49.585 Alk 29.951 Sule 29.357
Observationer, usædvanlige arter/antal	Hvidnæbbet Lom 8 Islom 29 Sort Stork 4 Steppehøg 44 Vandrefalk 194 Stribet Ryle 1 Perleugle 1 Rødrygget Svale 2 Markpiber 1 Sydlig Nattergal 1 Flodsanger 1 Piról 45 Rosenstær 3	Hvidnæbbet Lom 3 Islom 10 Stor Stormsval 1 Sule 3.148 (13/10) Stribet Ryle 2 Thorshane 1 Lille Kjøve 76 (heraf 57 d.3/9) Sabinemåge 1 Storpiber 3 Markpiber 1 Hvidbrynet Løvsanger 1 Rødtoppet Fuglekonge 1
Observationer sjældne arter	Lille Skrigørn 2 Dværgørn 1 Eleonorafalk 1 Asiatisk Ørkensanger 1 Gul Vipstjert - feldegg 1 Citronvipstjert 2	Balearskråpe 2 Topskarv 3 Amerikansk Sortand 1 Citronvipstjert 1 Mongolsk Piber 2 Krognæb 110
Ynglefugle, sjældne (par)	Skarv 61 Rørdrum 1-2 Trane 15-16 Tejst 0-1 Natravn 50-60 Sortstrubet Bynkefugl 4-5 Rødrygget Tornskade 50+	

Dværgørn, Skagen, 28. maj 2012. Foto: Knud Pedersen

hidtil eneste godkendte danske fund fra Værnengene (Vestjylland) 22/11-1/12 1998.

For andet år i træk blev der observeret Amerikansk Sortand adult han ved Grenen. Den blev set sammen med Sorttænder i perioden 20/9-12/10 og regnes som samme fugl som blev set ved Grenen i april og september 2011.

Ringmærkning

Som nævnt tidligere kunne der på grund af høj vandstand i ringmærkningsområdet på Grenen ikke gennemføres ringmærkning i foråret.

I løbet af sommeren faldt vandstanden og der var igen basis for ringmærkning ved "Sylviastien".

I perioden 31/7-13/11 ringmærkede Rolf Christensen 5.014 fugle fordelt på 68 arter. Det var mejsearterne som optrådte hyppigst i fangstjournalerne med Sortmejse (754), Blåmejse (664) og Musvit (392). Andre arter med 3-cifrede fangsttal var Rørspurv (338), Gransanger (328), Løvsanger (292), Tornsanger (263), Fuglekonge (245), Jernspurv (239), Lille Gråsikken (214), Rørsanger (158), Rødhals (143), Munk (126) De største fangstdage blev 2/10 (249), 31/8 (207) og 6/9 (182).

Af sjældne og usædvanlige fangster skal nævnes: Isfugl 1, Nordlig Blåhals 2, Høgesanger 3, Lundsanger 1, Sibirisk Gransanger 3, Lille Fluesnapper 1 og Krognæb 4.

Det har ikke været muligt at fremskaffe oplysninger om genfund og aflæsninger til denne rapport.

Høgesanger 1K, Grenen, 26. august 2012. Foto: Knud Pedersen

Ynglefuglene på Tipperne 2012

Af Ole Thorup og Karsten Laursen

Tipperne er med over 400 ynglearter fordelt på 9 vadefuglearter et af de vigtigste områder for engfugle i Europa. De fleste arter er optalt systematisk siden 1928, og i materialet fra Tipperne har man en af verdens længste tidsserier for ynglefugle og deres succes. Siden 1985 er engfuglenes redessucces overvåget, og der er tillige data for ungerens overlevelse fra 1998.

Våde enge gav Brushane optimale ynglebetingelser

Næsten alle engfugle trives bedst på våde enge. Fra 2007 til 2011 var der fem tørre forår i træk, og især i 2007 og 2011 tørrede engene meget tidligt ud. Brushane er særlig sårbar over for tørre enge, og i 2007 og 2011 faldt antallet til hhv. 10 og 20 ynglende hunner.

I modsætning hertil faldt der i 2012 meget regn i hele ynglesæsonen – i marts, april, juni og juli regnede det betydeligt mere end normalt – og engene var derfor fugtige eller våde i hele ynglesæsonen. Ikke engang to en halv uges varme og tørke i slutningen af maj og starten af juni fik de små vådområder på engene til at tørre ud.

De våde enge fik mange Brushøns til at blive på Tipperne for at yngle i stedet for at trække videre, og der blev kortlagt 42 ynglende hunner (Tabel 1). Lige syd for Tipperne på den nordøstlige del af Værn-enge var der ligeledes en del ynglefugle i 2012. Fugtighedsforholdene betød, at de mange Brushøns havde en usædvanlig lang ynglesæson, og Brushøner, der mistede deres kuld på grund af prædation eller kreaturnedtramning, havde gode muligheder for at

En Brushane fra et hollandsk farvemærkningsprojekt havde etableret sig på en danseplads på det nordlige Værnengene. Her blev den aflæst 12. maj, og 18. maj blev den fundet ædt af en Vandrefalk på engen på Tipperne. Foto: Ole Thorup.

Table 1. Antal ynglepar på Tipperne af en række karakteristiske ynglefugle. Gennemsnit for nogle perioder 1975-2009, 2010, 2011 og 2012. - : ingen optællinger

	1975-1984	1985-1994	1995-2004	2005-2009	2010	2011	2012
Knarand - par	3	4	2	1	2	4	4
Gråand - par	30	44	50	65	57	43	62
Atlingand - par	6	6	4	2	0-1	1	12
Spidsand - par	15	18	6	1	2	2	3
Skeand - par	16	31	7	4	6	2	13
Rørhøg - par	1	2	2	1	2	2	1
Strandskade - par	8	18	13	8	8	7	7
Klyde - par	252	345	97	68	46	28	42
Hjejle	0	0	0	0	0	1	0-1
Vibe - par	112	192	128	128	100	114	130
Engryle (Alm.Ryle) - par	15	115	82	33	22	25	20
Brushane - ynglehunner	93	160	75	40	32	20	42
Brushane - dansehanner	55	78	30	20	10	11	19-20
Dobbeltbekkasin - par	15	16	4	4	2	2	5
Stor Kobbersneppe - par	81	153	101	72	67	74	57
Storspove - par	0	0	1	5	3	3	3
Rødben - par	98	507	515	174	74	103	122
Hættemåge - par	174	289	5	2	1	0	0
Stormmåge - par	5	3	2	2	0	0	2
Havterne - par	50	90	24	10	4	1	1
Landsvale - par	8	6	5	7	10	5	9
Gul Vipstjert - par	50	89	41	34	54-55	86	57
Sivsanger - sangterritorier	163 (1975)	68	75	-	-	81	-
Tornsanger - sangterritorier	1	2	6	5	12	20	11

Brushane farvemærket, Værnengene, 17. april 2012.
Foto: Carsten Gørges Laursen

lægge om. De første reder klækkede i starten af juni, mens de sidste to reder klækkede omkring den 25/7, og i alt sås 30 af de 42 ynglende hunner med unger (Tabel 2). Det er en meget høj andel, og da der fra slutningen af juni til slutningen af juli også sås adskillige flyvefærdige unger, har artens ynglesucces tydeligvis været helt i top.

Bedste ynglesæson for Atlingand og Skeand i flere årtier

Ikke kun Brushanen var i stand til at udnytte årets våde enge, også Atlingand og Skeand – to svømmeænder tilknyttet engen – havde en usædvanlig god ynglesæson. Arterne optrådte talrigt (Tabel 1), og de 12 par Atlingænder, der registreredes, var det største antal siden 1989. Men både Skeand og Atlingand havde også en usædvanlig god ynglesucces. 5 ællingekuld registreredes hos Atlingand og 3 hos Skeand, og det var flere ællingekuld end der er set de sidste 20-30 år til sammen hos de to arter.

Livsfarlige prædatorer ved ynglestart og stor tilbagegang hos Stor Kobbersneppe

Selv om der er langt til den nærmeste ynglelokalitet, bliver Vandrefalk hvert år en hyppigere gæst på Tipperne i engfuglenes yngletid. Vandrefalken er utvivlsomt den farligste prædator, der findes for voksne, ynglende vadefugle i området, og forekomsten af tre Vandrefalke på Tipperne og den nordlige del af Værnengene fra den 14/4 til midt i maj i 2012 må have gjort området meget usikkert i perioden, hvor de ynglende engfugle etablerer sig.

Det er umuligt at påvise den præcise virkning af tilstedeværelsen af vandrefalkene, men 17 af de 74 par Store Kobbersnepper på Tipperne i 2011 manglede

Tabel 2. Andel af reder (%) af undersøgte vadefugle, hvor æggene blev spist af andre fugle eller rovpattedyr. Beregnet ud fra kontrollerede reders gennemsnitlige daglige overlevelse i 1986-2012 - perioden hvor dette er undersøgt. - : for få data til beregning

	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011	2012
Strandskade	33	59	96	100	98	-	-
Vibe	39	52	84	74	60	84	44
Engryle (Alm.Ryle)	31	48	72	51	43	82	76
Brushane	34	51	87	72	63	-	59
Stor Kobbersnepe	34	54	94	69	74	71	36
Rødben	21	54	87	77	66	82	63

i 2012 – en tilbagegang på 23% – og på den nordlige del af Værnengene manglede 14 af de 28 par fra 2011. Den ene af Vandrefalkene blev set slå Brushaner på dansepladsen på det nordlige Værnengene, og denne Vandrefalk jagede på Tipperne særligt i den sydøstlige del. I dette område sås en tilbagegang fra 12 par Stor Kobbersnepe i 2011 til 1 par i 2012.

Selv om antallet af ynglepar gik markant ned, havde Stor Kobbersnepe alligevel en ynglesæson over gennemsnittet. Det skyldes, at der var en usædvanlig god klæknings succes (Tabel 3) og en meget høj ungeoverlevelse.

Farvemærkning binder Tippetnes ynglefugle sammen med rast- og vinterkvarterer

Engryle er den eneste ynglefugl med et farvemærkningsprojekt på Tipperne. Farvemærkningen har givet en genmelding fra vinterkvarteret i Mauretaniens og flere fugle er fundet på træ i Vestfrankrig, Belgien, Sydengland og det tyske Vadehav.

Men i 2012 blev der fundet flere farvemærkede ynglefugle på Tipperne, der var blevet mærket i udlandet. Mest interessant var aflæsningen af en ynglende Stor Kobbersnepe i maj. Den var mærket sidst på vinteren 2009 i Sydfrankrig. Samme fugl blev set i Spanien i vinteren 2010, i Portugal i vinteren 2011 og i 2011 også på forårstrækket i Holland. Herudover sås en Brushane fra et hollandsk projekt på danseplads i maj, og en Strandskade mærket i det hollandske Vadehav i marts havde rede tæt på Tipperhuset.

Ingen af de farvemærkede fugle fik unger. Værst gik det for Brushanen, der blev fundet ædt af en Vandrefalk en lille uge efter at den blev aflæst på dansepladsen.

Engryler og kreaturer bruger de samme dele af engene når der er vådt

På Tipperne søges der gennemført en balanceret græsning, der på den ene side sikrer, at engene græsses så engfuglene har tilstrækkeligt udsyn under rugningen, og at ungerne kan finde føde i lav vegetation og færdes uhindret under fødesøgning, og på den anden side sikrer, at kreaturerne ikke ødelægger alt for mange æg, når de græsser. I 2012 blev et større antal kreaturer holdt i et område nogle uger efter udbindingen i et område næsten uden engfugle. Det havde en god indvirkning på ynglefuglene, og for de fleste arter var der kun en forholdsvis begrænset del af rederne, der blev ødelagt under græsningen. For eksempel klækkede 28 af de 33 Brushans unger, der yngede i enge med tidlig græsning, mens kun 5 måtte opgive på grund af enten græsning eller prædation.

Det våde forår, der gav de fleste andre arter en fantastisk sæson, gav dog særlige problemer for Engrylerne. Engrylerne anlægger deres reder i forholdsvis tørre områder med kort vegetation, og lige præcis disse dele af engen er også de foretrukne opholdssteder for kreaturerne, når de lave dele af engen er våde. Mange reder af Engryler i kreaturfennerne blev derfor ødelagt af kreaturer, og det var bl. a. tilfældet for alle fire reder, der blev fundet og kontrolleret her.

Tabel 3. Antal registrerede ungefamilier (Klyde: registrerede antal unger pr. ynglepar) i 1998-2012 - perioden hvor dette er undersøgt for alle de inkluderede arter.

	1998-2001	2002-2005	2006-2009	2010	2011	2012
Gråand	6	4	7	8	5	5
Atlingand	0,3	0	0	0	0	5
Skeand	0	0,5	0	0	0	3
Strandskade	1	0	1	0	1	1-2
Vibe	27	52	47	33	49	65
Engryle (Alm.Ryle)	24	20	9	9	5	7
Brushane	8	21	11	11	3	30
Stor Kobbersnepe	24	25	21	22	18	26
Storspove	0	0	1	0	0	0
Rødben	64	67	52	21	25	46
Klyde	0,14	0,18	0,30	0,00	0,18	0,00

I efteråret 2012 blev der set usædvanligt mange hejler på Tipperne, op til 13.000 fugle blev registreret. Foto: Ole Amstrup

Rastende trækfugle på Tipperne 2012

Ole Amstrup, Mogens Bak og Karsten Laursen

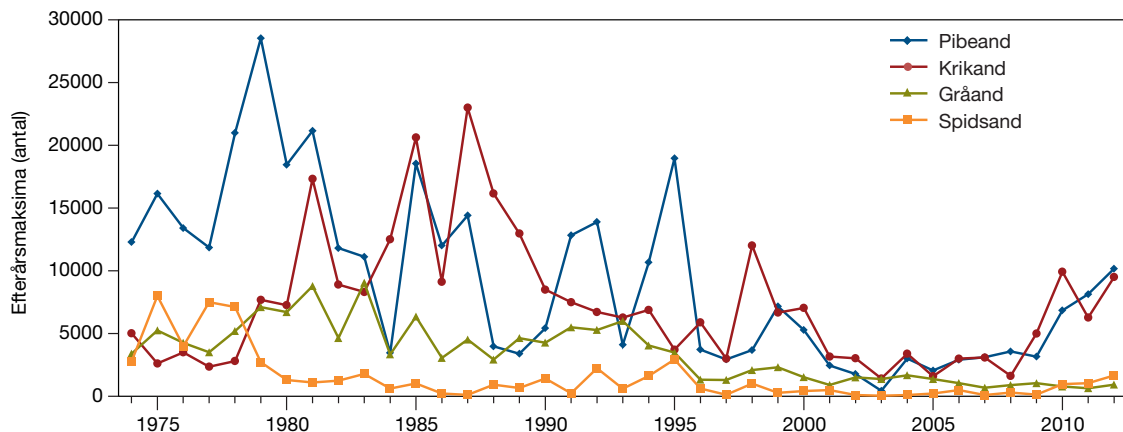
De rastende fugle optælles hvert år på Tipperne som led i den nationale overvågning af de trækfugle, som forår og efterår passerer Danmark på deres træk mellem ynglepladser og overvintringsområder. Tipperne er i den forbindelse enestående, da overvågningen her antagelig kan fremvise den længste tidsserie i Europa. Tællingerne blev påbegyndt i 1928 og er siden gennemført hvert år med få undtagelser.

De tal, der præsenteres her, er maksimumantal for forår og efterår, og selvom tælleintensiteten i de seneste 10 år er faldet fra 6 til 2 tællinger om måneden, må tallene anses for at være nogenlunde repræsentative i perioden marts-november. I vinterperioden (december-februar) består de systematiske optællinger kun af én årlig midvintertælling, så i denne periode er tallene mere usikre. Desuden er der i 2012 kun udført én tælling i juli og ingen i august. Der foreligger dog nogle få, ufuldstændige tællinger fra juli og august. I øvrige dele af Ringkøbing Fjord (Klægbanken og Haurvig Grund) blev der kun udført én tælling (oktober). I

dette nyhedsbrev fokuseres på de mange svømmeænder, der gæstede Tipperne i efteråret 2012.

Mange svømmeænder i efteråret

Reservatet er en af landets vigtige rastepladser for svømmeænder. Fra juli og frem til november faldt der store mængder nedbør, hvilket medførte en øget tilstrømning af vand fra Skjern Å til Ringkøbing Fjord. Efteråret var også præget af vestlige vinde, hvilket medførte, at slusen i Hvide Sande havde vanskeligheder med at lede vand ud af fjorden, og det resulterede i høje vandstande i fjorden. På trods heraf var der et forholdsvis stort antal svømmeænder det meste af efteråret. Pibeand kulminerede den 28/9 med 10.171 fugle, hvilket er det højeste antal siden 1995 (Figur 1). Hovedparten af fuglene fouragerede vest og nord for Tipperhalvøen. Antallet af Krikand svingede meget, sandsynligvis pga. de høje vandstande. Allerede den 4/9 var der 7.203 fugle, men

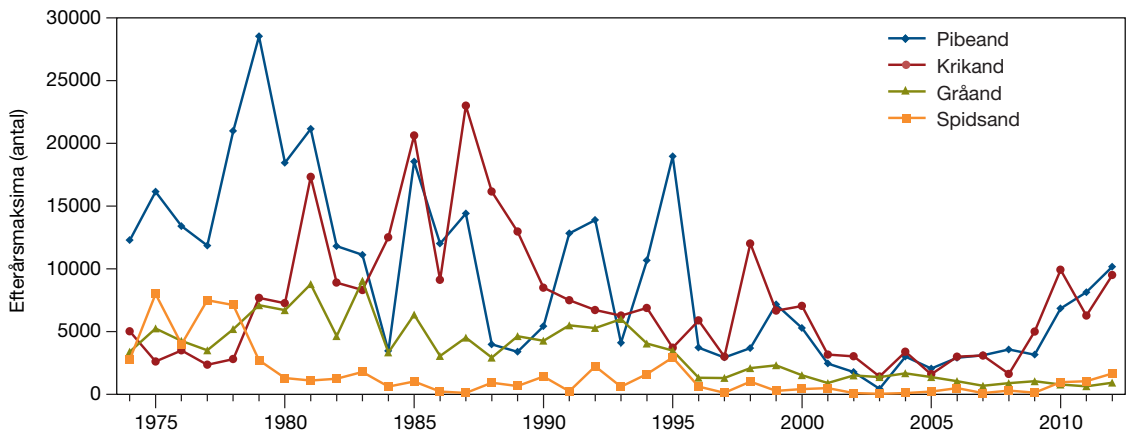
Figur 1. De maksimale antal af Pibeand, Krikand, Gråand og Spidsand observeret på Tipperne, efterår 1974-2012.

kulminationen skete først den 24/10 med 9.505 fugle. Hovedparten af fuglene rastede i reservatets østlige dele på Fuglepold og i Tippetande. Det er således tredje år i træk med forholdsvis høje antal (Figur 1). Gråand kulminerer normalt sent på året, og det var

da også på årets sidste tælling, at det største antal på 930 fugle blev optalt (29/11). Det var ganske vist en stigning i forhold til 2010 og 2011, men langt fra antallet i perioden 1974-1995, hvor der også blev talt om vinteren (Figur 1). Spidsand kulminerede forholdsvis

Tabel 1. Antal (maksimum) for- og efterår af udvalgte vandfuglearter på reservatet Tipperne 2010-2012.

	1. halvår (forår)			2. halvår (efterår)		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Knopsvane	217	255	204	491	271	570
Pibesvane	29	98	6	15	52	0
Sangsvane	195	745	139	91	245	88
Kortnæbbet Gås	745	1.320	849	8.000	10.170	8.180
Grågås	1.178	628	227	801	2.450	1.420
Bramgås	16.900	8.400	19.050	1.559	7.340	12.648
Mørkbuget Knortegås	945	1.166	752	39	25	14
Pibeand	1.686	2.321	1.779	6.843	8.139	10.171
Krikand	847	1.245	4.553	9.923	6.272	9.505
Gråand	84	236	608	780	646	930
Spidsand	66	462	368	970	1.050	1.661
Toppet Skallesluger	101	102	90	335	295	75
Klyde	292	110	122	1.155	249	430
Hjejle	700	6.500	1.070	2.600	4.860	13.000
Vibe	101	327	165	206	526	903
Almindelig Ryle	1.013	2.370	2.532	4.488	6.865	2.799
Brushane	94	172	181	180	85	45
Dobbeltbekkasin	12	16	17	327	299	432
Lille Kobbersneppe	596	349	605	110	511	505
Storspove	599	438	503	320	312	275

Figur 2. De maksimale antal af Skeand, Dobbeltbekkasin og Lille Kobbersneppe observeret på Tipperne, efterår 1974-2012.

sent med 1.661 fugle den 9/11. Hovedparten af fuglene rastede vest for Tipperhalvøen i Rødsandshagebugten. Det var det højeste antal siden 1995, men stadig langt fra antallene i 1970'erne (Figur 1). Skeand havde også et godt år på Tipperne, da højeste antal blev optalt den 24/10 med 492 fugle, hvilket var det højeste antal siden 1992 (Figur 2). Stort set alle fugle rastede vest for Tipperhalvøen. I modsætning til de mange svømmeænder blev der overhovedet ikke observeret Blishøns i efteråret.

Få vadefugle på Tippeternes vader

Den høje vandstand det meste af efteråret var ikke gunstigt for Almindelig Ryle, mens de fugtige enge har været velegnede for bl.a. Hjejle og Dobbeltbekkasin. Det højeste antal Almindelig Ryle registreredes den 4/9 med 2.799 fugle, hvilket er det laveste efterårsmaksimum siden 1974. Hele efteråret var der et forholdsvis højt antal Hjejler og Dobbeltbekkasiner; arterne kulminerede hhv. den 20/10 med 13.000 fugle og den 9/11 med 432 fugle. Det er det højeste antal for Hjejle siden 1974 og for Dobbeltbekkasin siden 2001 (Figur 2). Lille Kobbersneppe kulminerede den 28/9 med 505 fugle. Det er tredje gang inden for de seneste 4 år, at efterårsantallet kommer over 500 fugle (Figur 2). Hovedparten af fuglene var juvenile, hvilket kunne tyde på, at arten har haft en god ynglesæson.

Mange Skestorke, Bramgæs og rovfugle

Af øvrige arter blev der registreret mange Skestorke. Omkring månedsskiftet august/september rastede op til 81 fugle på reservatet, hvilket er det største antal, der er set på lokaliteten. Inden 2012 var der set 29 fugle.

Bramgås fortsatte med at stige i antal. Den 18/4 blev der registreret 19.050 fugle på reservatet, et antal der ikke er set tidligere.

Generelt er der de seneste par år registreret mange rovfugle på reservatet. I alt fire gange blev der observeret 3 Havørne på én gang i efteråret. Vandrefalk satte ny rekord med 4 fugle på reservatet i 2011, hvorimod der i 2012 kun blev noteret 3 fugle. En juvenil Jagtfalk blev set i perioden 20/10 til 29/11. Yderligere en juvenil Jagtfalk blev noteret på Værnengene den 4.-6/10

Af de øvrige sjældne arter på Tipperne blev der set et enkelt individ af Silkehejre (juni), Steppehøg (august), Aftenfalk (maj), og Bjergpiber (december).

Det fugtige efterår i 2012 gav mange observationer af Dobbeltbekkasiner. Foto: Ole Amstrup

Blisgås, Maribo Sønderø, 26. marts 2012. Foto: Preben Berg

Hyllekrog/Saksfjed 2012

Af Preben Berg

Indledning

Efter at lokaliteten i 2008 blev opdaget som et glimrende forårstræksted for vandfugle som ryger igennem Femern Bælt er lokaliteten fra og med 2009 blevet dagligt bemanded fra starten af marts og frem til 8. juni. 2012 var den 5. forårssæson, og blev dækket fra 3. marts med 97 obsdage og med op til 17-18 timer pr. dag. I alt 595.079 trækkende fugle blev bogført og observatørerne har været Preben Berg med assistance af især Claus Mortensen, René Christensen, Uffe B. Nielsen og Ralph Qwinten.

Trækobservationer

Det blev desværre det klart dårligste forår for lommerne. Efter at vi i 2009 lagde ud med hele 2900 trk., er

totalen faldet betydeligt efter etableringen af havvindmølleparken Rødsand 2. Nu drejer desværre en stor del tilsyneladende langt syd om møllerne, hvorfor totalen denne gang endte på 1423 for Rødstrubet Lom med 27/4 214 som bedste dag. Totalen for de Sortstrubede blev på 370, hvilket også var beskedent. Anderledes godt gik det for Gråstrubet Lappedykker, da hele 3 rekorddage for regionen kom i hus med over 100 trk.: 14/4 124, 22/4 175 og 25/4 196 trk.

Igen i år blev det til en stor dag for Bramgæssene, da der 11/5 trak hele 77.300 forbi. Ærgerligt nok stoppede festen lidt efter kl. 9.00, da vinden drejede ned i SV og SSV, hvilket bevirker at trækket i stedet rykker længere nordpå. Rekordtallet fra 2011 (5/5 113.500) kunne derfor ikke overgås, da trækket så og sige stoppede i "utide".

	Forår	Efterår
Dækning	3/3 - 8/6 (dagligt)	1/7-31/12 (meget uregelmæssigt)
Træk-observationer, almindelige arter	Rødstrubet Lom 1423 Gråstrubet Lappedykker 653 Bramgås 11/5 77.300 Ederfugl 359.420 Sortand 19/3 8500 Storspove 6410 Islandsk Ryle 16.925 Lille Kobbersneppe 9243 Almindelig Kjove 11/4 20 Dværgmåge 26/4 3442 Havterne 3127 Sortterne 199	Kortnæbbet Gås 1/12 32 Knopsvane 18/8 11.500 rst. Hvepsevåge 28/8 923 Rød Glente 12/10 812 Spurvehøg 12/10 864 Skovpiber 25/8 1200 Halemejse 20/10 75 Bog-/Kvækerfinke 7/10 161.550
Observationer, usædvanlige arter	Nordisk Lapperdykker 14 Sule 11/4-19/5 3 trk. Sølvhejre 16-24/5 2 rast Sort Stork 13/5 1 trk. Dværrganadagås 31/5 1 trk. Kongeederfugl 20/3 1 trk. Sort Glente 23/4-22/5 2 trk.+ 3 rst. Hedeheg 16/5 og 20/5 1 2K trk. Steppheg 5/5 1 2K trk. Aftenfalk 15/5 1 ad. han trk. Sortgrå Ryle 20/4 6 trk. Odinshane 3-4/6 1 rst. Sortstrubet Bynkefugl 18/3 1 Pirol 9/5 1 trk. + 20/5 1 rst. Rødtoppet fuglekonge 8-10 Gulirisk 5 Karmindompap 4	Sølvhejre 27/8 2 rst., 12/10 1 trk. Hvid Stork 3 rst. Sort Glente 4 Steppehøg 2/9 1 trk. Hedeheg 13/9 1 trk. Kongeørn 2 rst. Odinshane 19/8 2 rst. Rovterne 25/8 2 trk. Markpiber 5/8 1 og 2/9 1 rst. Rødstrubet Piber 2/9 1 Sortstrubet Bynkefugl 4 (1 par + 2 unger Lille Fluesnapper 2/10 1 rst.)
Observationer, sjældne arter	Stor Skrigørn 3/6 1 rst.	
Ynglefugle, sjældne arter (par)	Sortstrubet Bynkefugl 1	

Stor Skrigørn 4K over Saksfjed Inddæmning den 3. juni 2012.
Foto: Preben Berg

Dette forår gav igen sparsomt med svømmeænder, mens det gik bedre med Ederfugl, hvor det blev til 359.420 trk. Meget tyder på, at der i disse år passerer 400.000 (og en slat) forbi Hyllekrog på et forår, hvis vel at mærke alle døgnets lyse timer blev mandsopdækket. Flest sås 28/3 38.300 og 6/4 35.300, mens det endelig også lykkedes at få spottet en Kongeederfugl den 20/3. Næstbedste dag for stedet blev det til for Sortand med 19/3 8500 trk.

For rovfuglenes vedkommende lå de fleste almindelige arter over middel for stedet. Her skal kun nævnes Sort Glente med i alt 23/4-22/5 2 trk.+ 3 rst. samt forårets eneste SU art i form af en 4K Stor Skrigørn, som blev set rst. i et par timer den 3/6. Fuglen bar desuden farvering og skulle være mærket som redeunge 21/7-2009 nær Goniadz i Biebrza National Park i det østlige Polen.

Det blev til klart bedste forår for Storspoverne med i alt hele 6410 trk., hvor hovedtrækket desuden røg igen - lidt tidligere end normalt. Største dag blev 13/4 2060. Det "arktiske firkløver" (Strandhøjle, Islandsk Ryle, Almindelige Ryle og Lille Kobbersneppe) gik det både skidt og godt for. Det er imidlertid altid en fornøjelse at se en stor flok vadefugle komme farende. I en hård medvind er det dog en meget kort fornøjelse, når de kommer med 100-150 km/t (!). Desuden registrerer man det kun over ganske få dage - typisk på højest 5-8 dage. Særligt udtalt var det med Strandhøjle, da 606 sås den 30/5 ud af i alt 654 på hele foråret. Særlig mange Islandske Ryler blev registreret (16.925 !), hvilket er 10.700 flere end hidtil bedste år. Denne flotte stribe dage med over 1000 bør nævnes: 29/5 1095, 30/5 3443, 1/6 5470, 2/6 4070 og 3/6 2320. Hovedrykket af Lille Kobbersneppe fandt sted den 28/5, hvor fuglene som sædvanlig har den noget kedelige tendens at krydse højt indover land (over sydspidsen af Lolland). Denne dag lykkedes det at få øje på 3967 trk., hvorefter der på de følgende dage bl.a. sås 29/5 1375 og 30/5 3495. Sidstnævnte dag sås hele 1600 i én megaflok ca. 1 km oppe inde over land. I den negative ende gjorde Almindelig Ryle sig bemærket ved at næsten totalt at udeblive.

Det blev til et fint forår for Almindelig kjove (89 ex), hvor en ny forårsrekord for regionen springer mest i øjnene: 11/4 20 trk.! Derimod drillede Mellemkjoverne igen i år, idet der kun blev set 3 fugle: en noget tidlig fugl den 11/4 samt 1 den 14/5 og 16/5. Endnu mere drilsk var Sorthovedet Måge med 0 forårsfugle, hvor der ellers i hvert af de 3 foregående år er blevet set 6 eller 7 fugle! En fugl som blev set om vinteren var dog et lille plaster på såret: 26/1 1 2K rst.

Det så først lidt kritisk ud med Dværgmågerne, idet der helt frem til den 6/4 kun var kommet sølle 12 fugle i notesbogen, hvorefter der dog langsomt begyndte at gå hul på dem. Fest i butikken blev der så den 26/4 med ny DK-rekord: 3442 trk.(!). Afterparty var der så dagen derpå med 2035 trk. og således knap 5.500 trk. på 2 dage. Til sammenligning blev der ifølge DOF-basen i løbet af disse 2 dage blot registreret 139 fugle i resten af Danmark! Totalt set blev det dog ikke til rekord denne gang, da totalen sluttede på 7729 trk.

Med henholdsvis 929 og 3127 trk. fik Fjordterne og Havterne en smule oprejning efter

En af forårets mange spektakulære flokke af Islandske Ryler. Denne flok på 470 kom forbi om aftenen den 2. juni kl. 21.32, Hyllekrog. Foto: Preben Berg

et meget sløvt forår sidste år. Topdagene var dog stadig ret beskedne for disse 2 arter: 11/5 175 mod 26/4 915. Sortterneerne sluttede på 199 trk., hvilket var bedste år siden 2008. Bedste dag faldt først 27/5 med 53 trk.

Som vanligt er der ikke meget at bemærke med hensyn til de almindelige spurvefugle.

I 2. halvår faldt obsdagene meget mere spredt og uregelmæssigt. De mest bemærkelsesværdige iagttagelser fremgår af oversigtsskemaet.

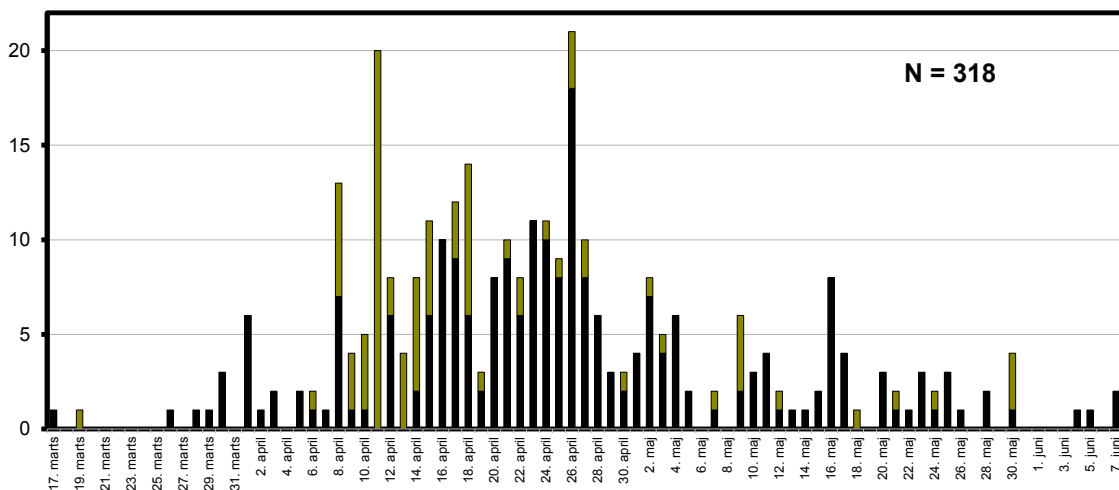

Fig. 1: Tidsmæssig fordeling af 318 Almindelige Kjøver (313 trk. + 5 rst.) ved Hyllekrog fra de seneste 5 forår 2008-2012. Grøn søjle angiver fugle set i 2012, mens sort søjle angiver fugle set i årene 2008-2011.

Fugleværnsfondens reservater – status 2012

Af Carina Pilgaard

For Fugleværnsfondens reservater bød 2012 på fund og observationer af sjældne arter af både fugle og fisk.

Fugleværnsfonden har i ynglesæsonen 2012 gennemført en meget detaljeret fugletælling på Nyord Enge, hvor alle engarealer blev gennemgået af eksperter over to omgange i ynglesæsonen. Tællingerne viste bl.a. en enestående observation på 2-3 ynglende brushøns. *Se foto.* Det er 10 år siden, der sidst blev fundet brushøns på Nyord, så arten har været længe ventet. Desuden ynglende 3 par Stor Kobbersneppe.

I Saksfjed Inddæmningen blev der for første gang observeret 1 par ynglende Sortstrubet Bynkefugl. Det er det første dokumenterede fund af arten på Lolland.

Se foto. Ved Gundsømagle Sø blev der til stor glæde for lokale fuglekiggere observeret sjældne gæster som Aftenfalk, Alpesejler og Vendehals. *Se foto.*

I 2012 tog Fugleværnsfonden endnu engang del i et samarbejde omkring et nyt EU LIFE projekt. Denne gang i Gulstav Mose, som består af rigkær og hvas avneknippe, sjældne naturtyper, hvis naturtilstand ønsket forbedret gennem projektet. *Se foto.*

Et af årets store nye fugleformidlingsmæssige indsatser har været udvikling af Svalespillet. Naturvejleder i Fugleværnsfonden, Allan Gudio Nielsen, har som et led i det tre-årige Inter-reg projekt Baltic Flyway (2010-2013), der handler om trækfugle, udviklet et

fascinerende, sjovt og lærerigt spil om landsvalens farefulde færd til Afrika og tilbage igen. Spillet er smukt illustreret af tegneren Carl Christian Tofte og kan downloades af alle interesserede på Fugleværnsfondens hjemmeside.

Danmarks sjældneste fisk genfundet i Sølsted Mose

I juni blev der i Fugleværnsfondens reservat Sølsted Mose fanget en sjælden og længe ventet gæst; dyndsmerlingen. I Danmark kendes dyndsmerlingen kun fra den nederste del af Vidå-systemet. Fisken har været i stærk tilbagegang, og artens sidst kendte levested herhjemme er Sølsted Mose, hvor den med flere års mellemrum siden år 2000 er blevet fundet, senest 20/6 2012.

Fugleværnsfonden har siden 2011 deltaget i et stort EU LIFE projekt om Sølsted Mose, hvis formål er at genskabe dele af mosen til højmoser. En del af projektet har også til formål at forbedre levebetingelserne for dyndsmerlingen, og dermed redde den specielle fisk fra at uddø i Danmark.

Nivå Bugt Strandenge, Nordsjælland (1)

8 hektar strandeng. Rørskov, åbne vandflader og afgræsset strandeng. Stentange mod havet. Overdraget til Fugleværnsfonden af Den Hageske Stiftelse i 2008.

Frivillig arbejdsgruppe: 20 personer.

Genfund af den i Danmark meget sjældne dyndsmerling i Sølsted Mose. Foto: Allan Gudio Nielsen

Ynglefugle: Knopsvane 1 par, Grågås 3 par, Gravand 2 par, Gråand 5 par, Ederfugl 1 par, Toppet Skallesluger 2 par, Vandrikse 1 par, Blishøne > 2 par, Lille Præstekrave 1 par, Vibe 1-2 par, Gøg 2 par, Kærsanger 1 par, Rørsanger 14 par, Rørspurv 3 par.

Ynglefuglene er vurderet ud fra indtastninger i DOFbasen.

Der blev fundet 2 - 3 ynglende Brushøns på Nyord Enge efter 10 års fravær af arten, 2. september 2012. Foto: Erik Biering

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen):

Lille Lappedykker 18 (03/01), Toppet Lappedykker 582 (17/01), Sule 21 (21/01), Sølvhejre 3 (28/12), Pibesvane 76 (22/03), Knopsvane 286 (23/10), Sangsvane 69 (13/03), Bramgås 1100 (18/05), Pibeand 137 (06/10), Sortand 780 (20/07), Hvepsevåge 61 (31/08), Hedehøg 1 (09/09), Kongeørn 1 (06/11), Trane 104 (05/04), Vibe 413 (02/09), Islandsk Ryle 90 (20/07), Krumnæbbet Ryle 23 (12/07), Almindelig Ryle 287 (19/07), Kærløber 1 (10/08), Enkeltbekkasin 7 (27/10), Lille Kobbersneppe 70 (20/07), Storspove 100 (10/08), Stenvender 3 (16/07), Sorthovedet Måge 1 (29/09), Dværgmåge 14 (14/10), Ride 10 (14/01), Mosehornugle 1 (18/05), Hedelærke 13 (21/03), Skærpiber 2 (22/09), Misteldrossel 17 (06/04), Pungmejs 1 (17/07), Ravn 4 (25/10).

Vaserne, Nordsjælland (2)

14 hektar sø, ellesump, skov og krat, ejet af Aage V. Jensens Naturfond. Administreret siden 1999 af Fugleværnsfonden.

Frivillig arbejdsgruppe: 17 personer.

Ynglefugle: Toppet Lappedykker 1 par, Gråstrubet Lappedykker 1 par, Skarv 35 par, Knopsvane 1-2 par, Grågås 10 par, Gråand 5 par, Hvinand 3 par, Musvåge 1 par, Vandrikse 1 par, Blishøne 4 par, Vibe 1 par,

Fjordterne 1 par, Gøg 3 par, Lille Flagspætte 1 par, Nattergal 3 par, Rørsanger 8 par, Broget Fluesnapper 2 par, Rørspurv 5 par.

Ynglefuglene er vurderet ud fra indtastninger i DOFbasen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen):

Toppet Lappedykker 23 (14/03), Gråstrubet Lappedykker 4 (26/05), Sorthalset Lappedykker 4 (15/04), Troldand 220 (04/03), Hvinand 21 (19/04), Stor Skallesluger 28 (20/01), Fiskeørn 1 (06/10), Trane 100 (24/03), Lille Præstekrave 1 (15/04), Skovsneppe 1 (22/05), Dværgmåge 2 (19/07), Huldue 2 (22/03), Isfugl 1 (25/03), Sortspætte 1 (02/01), Lille Flagspætte 3 (15/04), Silkehale 26 (25/11), Græshoppesanger 1 (22/05), Korttået Træløber 2 (07/03), Stor Tornskade 1 (29/02), Ravn 2 (19/02).

Gundsømagle Sø, Nordsjælland (3)

60 hektar, rørskov, krat, skov, sø og enge. Erhvervet i 1984.

Frivillig arbejdsgruppe: 22 personer.

Ynglefugle: Toppet Lappedykker 2-3 par, Rørdrum 1-2 par, Knopsvane 1 par, Grågås > 15 par, Rørhøg 1-2 par, Musvåge 1 par, Vandrikse 4 par, Blishøne 5 par, Vibe 4 par, Gøg 3 par, Natugle 1 par, Nattergal 4 par, Græshoppesanger 2 par, Sivsanger 4 par, Kærsanger 3 par,

Ved Gundsømagle Sø blev der observeret både Vendehals, Aftenfalk og Alpesejler i 2012. Vendehals 1. september 2012. Foto: Bo Tureby

I Svalespillet, som er udarbejdet af Fugleværnsfondens naturvejleder Allan Gudio Nielsen, er du en ung landsvale, som vover dig ud på den lange tur til Afrika. Men når du levende frem – og tilbage – og hvilke farer lurder mon på din vej? Download spillet på www.fuglevaerfnfonden.dk.
Illustration: Carl Christian Tofte

Rørsanger 10 par, Skægmejse 3 par, Rørspurv 10 par.

Desuden kunne Hvid Stork også i 2012 iagttages på reden i et nærliggende gartneri, fra p-pladsen ved vesttårnet.

Ynglefuglene er vurderet ud fra indtastninger i DOFbasen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Rørdrum 3 (20/03), Hvid Stork 5 (11/08), Nilgås 1 (03/10), Knarand 12 (17/11), Hvidøjet And x Taffeland (hybrid) 1 (02/03), Fiskeørn 2 (14/04), Aftenfalk 1 (02/05), Dværgerterne 2 (19/05), Huldue 3 (04/08), Natugle 5 (02/06), Natravn 1 (10/06), Vendehals 1 (01/05), Lille Flagspætte 1 (11/03), Ringdrossel 1 (27/04), Græshoppesanger 2 (09/05), Sivsanger 8 (08/05), Korttået Træløber 2 (28/09), Stor Tornskade 2 (11/03). Alpesejler: 1 (25/04).

Ravnstrup Sø, Sydsjælland (4)

9,5 hektar sø med mose og rørskov, eng, pilekrat og gammel løvskov. Erhvervet i 1983. Frivillig arbejdsgruppe: 16 personer.

Ynglefugle: Gråstrubet Lappedykker 1 par, Knopsvane 1 par, Grågås 1 par, Gråand 1-2 par, Musvåge 1 par, Vandrikse 3-4 par, Grønbenet Rørhøne 3-4 par, Blisshøne 3-5 par, Vibe 0-1 par, Ringdue 3-5 par, Natugle 0-1 par, Stor Flagspætte 1-2 par, Hvid Vipstjert 1 par,

Nattergal 3- 4 par, Sivsanger 1-2 par, Kærsanger 1 par. Rørsanger 10 par, Grå Fluesnapper 1 par, Broget Fluesnapper 1 par, Halemeise 1-2 par, Træløber 1-2 par.

Ynglefuglene er talt af Henrik Weidling

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Lille Lappedykker 2 (19/10), Sædgås 27 (16/12), Blisgås 18 (07/01), Hvepsevåge 152 (26/08), Vandrikse 6 (19/10), Storspove 16 (16/06), Huldue 2 (06/04), Græshoppesanger 2 (12/06), Savisanger 1 (16/06), Ravn 3 (25/12),

Tal fra CES ringmærkningen: Stor flagspætte 6, Landsvale 1, Gærdesmutte 13, Jernspurv 33, Rødhals 10, Nattergal 12, Rødstjert 15, Solsort 20, Sivsanger 2, Kærsanger 8, Rørsanger 40, Gulbug 1, Gærdesanger 1, Tornsanger 63, Havesanger 38, Munk 57, Gransanger 48, Løvsanger 63, Halemeise 6, Sumpmeise 27, Sortmeise 1, Blåmeise 41, Musvit 40, Spætmeise 13, Træløber 3, Skovspurv 3, Bogfinke 8, Grønirisk 28, Stillits 1, Dompap 10, Gulspurv 30, Rørspurv 17.

I alt blev 659 individer fordelt på 32 arter ringmærket ved Ravnstrup Sø i 2012.

Ægholm ved Nyord, nord for Møn (5)

1,8 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1969 som Fugleværnsfondens første ejendom.

Der er ikke adgang til øen, som er en del af Ulvhale-Nyord Vildtreservat.

På Lolland blev der for første gang dokumenteret 1 par ynglende Sortstrubet Bynkefugl i Fugleværnsfondens reservat i Saksfjed Inddæmningen. Sortstrubet Bynkefugl 10. april 2012. Foto: Palle Sørensen

Ynglefugle: Skarv: 868 par, Knopsvane: 12 par, Ederfugl: 136 par, Sølvmåge: 54 par, Svartbag: 9-10 par.

Ynglefuglene er talt af Jan Blichert-Hansen og Per Schiermacker-Hansen.

Udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen):

Skarv 420 (24-07), Havørn 6 (11-02).

Nyord Enge ved Møn (6)

186 hektar afgræsset strandeng og strandrørsump. Erhvervet mellem 1971 og 2001.

Frivillig arbejdsgruppe: 20 personer.

Ynglefugle: Knarand 3 par, Spidsand 2 par, Skeand 3 par, Ederfugl, 1-2 par, Strandskade 27 par, Klyde 11 par, Stor Præstekrave 1 par, Vibe > 18 par, Brushane 2-3 par, Stor Kobbersneppe 3 par, Rødben 35-58 par, Stormmåge 2 par, Havterne 2 par, Gul Vipstjert 13 par.

Ynglefuglene er talt af Mogens Bak og Ole Amstrup.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Skarv 500 (10/09), Sølvhejre 1 (10/06), Skestork 1 (11/06), Blisgås 74 (03/03), Bramgås 1500 (10/01),

Dværgcanadagås 1 (13/05), Spidsand 15 (17/03), Sort Glente 1 (10/05), Havørn 8 (16/02), Rørhøg 5 (10/09), Blå Kærhøg 3 29/(12/20), Hedehøg 1 (12/06), Fjeldvåge 7 (21/04), Kongeørn 1 (06/02), Vandrefalk 3 (26/09), Trane 22 (26/03), Hjejle 1200 (28/09), Vibe 1000 (28/09), Krumnæbbet Ryle 14 (15/07), Almindelig Ryle 250 (04/04), Brushane 19 (15/07), Stor Kobbersneppe 4 (12/06), Lille Kobbersneppe 10 (06/08), Storspove 118 (10/01), Damklire 1 (11/06), Sandterne 1 (11/06), Snespurv 33 (11/02), Bomlærke 35 (26/02).

Barup Sø, Nordfalster (7)

26 hektar sø med ellesump, rørskov og krat erhvervet i 1998 af Karen Krieger Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området.

Frivillig arbejdsgruppe: 13 personer.

Ynglefugle: Gråstrubet lappedykker: 1 par, Knopsvane: 1 par, Grågås: 14-16 par, Rørhøg: 1 par, Musvåge: 1 par, Tårnfalk: 1 par, Blishøne: 5-6 par, Vandrikse: 4-8 par, Nattergal: 6-8 par.

Ynglefuglene er talt af Leif H. Jacobsen og Benny Steinmejer.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Gråstrubet Lappedykker 4 (26/04), Rørdrum 1 (08/05), Sølvhejre 1 (09/05), Rørhøg 2 (08/05), Blå Kærhøg 1 (14/04), Fjeldvåge 1 (30/03), Vandrikse 6 (14/04), Dobbeltbekkasin 2 (14/04), Nattergal 4 (06/06), Sivsanger 2 (03/05).

Saksfjed/Hyllekrog, Sydlolland (8)

163 hektar strandeng, klit, rørskov, enge, overdrev og løvskov. Erhvervet i 1995 af Karen Krieger Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området. På Hyllekrogtangen er der adgangsforbud i fuglenes yngletid fra 1/3 til 15/7. Tangen er en del af Hyllekrog Vildtreservat.

Frivillig arbejdsgruppe: 29 personer.

Ynglefugle Hyllekrog: Gråstrubet Lappedykker 1, Gravand 1-3 par, Knarand 2 par, Gråand 3 par, Skeand 2 par, Toppet Skallesluger 1-5 par, Strandskade 5 par, Klyde 0-3 par, Stor Præstekrave 13 par, Vibe 6 par, Rødben 6 par, Hættemåge 2-10 par, Havterne 1-3 par, Dværgterne 1 par, Sanglærke 21 par, Landsvale 5 par, Engpiber 6 par, Gul Vipstjert 2 par, Hvid Vipstjert 3 par, Tornsanger 3 par, Tornirisk 1 par, Rørspurv 1 par.

Ynglefuglene er talt af Uffe B. Nielsen

Ynglefugle Saksfjed: Gråstrubet Lappedykker: 10-14 par, Knopsvane: 0-1 par, Grågås 10-11 par, Gravand: 0-1 par, Knarand: 0-3 par, Gråand: 4-8 par, Skeand: 3-4 par, Troldand: 0-2 par, Ederfugl: 1 par, Rørhøg: 1 par, Musvåge: 0-1 par, Agerhøne: 0-1 par, Vandrikse: 1-2 par, Grønbenet Rørhøne: 3 par, Blishøne: 8-9 par, Strandskade: 1-2 par, Klyde: 6-8 par, Stor Præstekrave: 2 par, Vibe: 13-15 par, Dobbeltbekkasin: 0-1 par, Rødben: 6-11 par, Hættemåge: 35-40 par, Stormmåge: 1 par, Gøg: 3-4 par, Sanglærke: 12-13 par, Engpiber: 8 par, Hvid Vipstjert: 1-3 par, Sortstrubet Bynkefugl: 1 par, Kærsanger: 3 par, Rørsanger: 3-5 par, Gærdesanger: 1 par, Tornsanger: 16 par, Munk: 1 par, Gransanger: 0-1 par, Løvsanger: 0-1 par, Rødrygget Tornskade: 3 par, Gråkrage: 0-1 par, Stær: 5-7 par, Grønirisk: 1-3 par, Stillits: 0-1 par, Tornirisk: 4-5 par, Gulspurv: 3-5 par, Rørspurv: 24 par.

Ynglefuglene er talt af Preben Berg.

Udvalgte observationer Hyllekrog (maks-tal fra DOFbasen): Rødstrubet Lom 214 (27/04), Sortstrubet Lom 24 (03/05), Gråstrubet Lappedykker 196 (25/04), Nordisk Lappedykker 3 (12/04), Sølvhejre 2 (27/08), Sort Stork 1 (13/05), Pibesvane 38 (23/03), Kortnæbbet Gås 19 (01/12), Blisgås 282 (22/03), Indisk Gås 1 (15/04), Dværgcanadagås 1 (31/05), Mørkbuget Knortegås Mørkbuget 5173 (28/05), Pibeand 443 (11/04), Bjergand 195 (19/04), Kongeederfugl 1 (20/03), Sortand 8500 (19/03), Fløjlsand 35 (22/04), Sort Glente 1 (07/10), Rød Glente 812 (12/10), Havørn 6 (28/12), Rørhøg 24 (08/04), Blå Kærhøg 7 (07/10), Steppehøg 1 (05/05), Hede-høg 1 (20/05), Spurvehøg 864 (12/10), Fjeldvåge 27 (12/10), Fiskeørn 10 (08/04), Islandsk Ryle 5470 (01/06), Krumnæbbet Ryle 28 (31/07), Sortgrå Ryle 6 (20/04), Almindelig Ryle 420 (31/07), Lille Kobbersneppe 3967 (28/05), Storspove 2060 (13/04), Stenvender 32 (25/08),

MellemkjoVe 1 (16/05), Almindelig KjoVe 20 (11/04), Dværgmåge 3442 (26/04), Sortterne 53 (27/05), Hede-lærke 9 (29/09), Markpiber 1 (02/09), Rødstrubet Piber 1 (02/09), Gul Vipstjert 500 (25/08), Sortstrubet Bynke-fugl 2 (09/09) Skægmejs 8 (12/10), Pirol 1 (09/05), Sort-krage 13 (11/04), Bjergirisk 300 (14/01), Karmindompap 1 (22/05), Snespurv 20 (14/01),

Udvalgte observationer Saksfjed (maks-tal fra DOFbasen): Sølvhejre 2 (24/05), Hvid Stork 1 (02/09), Sangsvane 29 (11/02), Spidsand 30 (16/09), Rødhovedet And 4 (17/08), Sort Glente 1 (07/10), Rød Glente 8 (07/10), Havørn 3 (19/08), Stor Skrigeørn 1 (03/06), Kongeørn 1 (21/12), Hjejle 500 (18/08), Enkeltbekkasin 1 (14/11), Sortklire 46 (08/09), Odinsbane 2 (19/08), Huldue 8 (07/10), Mosehornugle 2 (15/01), Hedelærke 5 (07/10), Sortstrubet Bynkefugl 3 (16/09), Lille Fluesnapper 1 (02/10), Stor Tornskade 1 (18/11),

Nakskov Indrefjord, Vestlolland (9)

10 hektar rørskov og vandflade i den sydlige del af Indrefjorden. Erhvervet i 1987.

Ynglefugle: Knopsvane 1 par, Knarand 1 par, Gråand 2 par, Blishøne 1 par, Skægmejs 1 par, Solsort 1 par, Rørspurv 2-24 par

Ynglefuglene er talt af Ole Friis Larsen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Toppet Lappedykker 28 (15/03), Sangsvane 60 (29/01), Blisgås 25 (25/03), Knarand 12 (19/05), Stor Skallesluger 36 (29/12), Rørhøg 5 (08/09), Blishøne 400 (23/07), Småspove 35 (20/04), Dværgmåge 8 (21/04), Sortterne 4 (02/05), Skægmejs 8 (08/09), Sortkrage 4 (25/02),

Gulstav Mose, Sydlangeland (10)

7 hektar kalkrig mose med åbne vandflader, hvis avneknippe og tagrør, eng og overdrev.

Erhvervet i 1971 og 1979. Området afgræsses af vilde heste (Exmoorponyer).

Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 25 personer.

Ynglefugle: Toppet Lappedykker 1 par, Gråstrubet Lappedykker 2 par, Knopsvane 1 par, Rørdrum 1 par, Grågås 8 par, Gråand 6 par, Taffeland 4 par, Vandrikse 1 par, Grønbenet Rørhøne 2 par, Blishøne 4 par, Strandskade 1 par, Vibe 3 par, Gøg 1 par, Sanglærke 5 par, Gulbug 1 par, Rørsanger 4 par, Kærsanger 1 par, Tornsanger 5 par, Gransanger 1 par, Rødrygget Tornskade 1 par, Engpiber 2 par, Bogfinke 1 par, Tornirisk 4 par, Rørspurv 2 par, Gulspurv 3 par.

Ynglefuglene er talt af Ole Goldschmidt og Nis Rattenborg.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Sølvhejre 1 (25/05), Hvid Stork 1 (27/05), Knarand 20 (31/03), Havlit 200 (08/01), Sort Glente 1 (19/05), Rød Glente 5 (06/10), Storspove 100 (28/08), Vendehals 1 (17/08), Bjergvipstjert 1 (06/10), Husrødstjert 1 (12/04), Korttået Træløber 1 (19/08), Pungmejs 4 (19/08), Pirol 1 (27/05),

Tryggelev-Nørreballe Nor, Sydlangeland (11)

170 hektar sø/brakvandslagune (3 lagunesøer Tryggelev Nor, Salme Nor og Nørreballe Nor), rørskov, klitter, overdrev og krat. Erhvervet i flere omgange fra 1975 til 2004.

Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 25 personer.

Ynglefugle Tryggelev & Salme Nor: Toppet Lappedykker 8 par, Gråstrubet Lappedykker 9 par, Lille Lappedykker 2 par, Knopsvane 2 par, Rørdrum 5 par, Grågås 10 par, Gravand 4 par, Gråand 20 par, Knarand 10 par, Spidsand 1 par, Skeand 3 par, Atlingand 1-2 par, Troldand 7 par, Ederfugl 2 par, Rørhøg 1-2 par, Vandrikse 5 par, Grønbenet Rørhøne Blishøne 52 par, Strandskade 3 par, Vibe 30 par, Stor Præstekrave 3 par, Rødben 6 par, Gøg 2 par, Sanglærke 9 par, Nattergal 2 par, Rørsanger 10 par, Kærsanger 1 par, Tornsanger 5 par, Engpiber 2 par, Hvid Vipstjert 4 par, Gul Vipstjert 3 par, Skægmeje 2 par, Rødrygget Tornskade 2 par, Tornirisk 6 par, Rørspurv 7 par, Gulspurv 2 par.

Ynglefuglene er talt af Ole Goldschmidt og Nis Rattenborg.

Ynglefugle Nørreballe Nor: Toppet Lappedykker 8 par, Rørdrum 2 par, Knopsvane 5 par, Grågås 4 par, Gravand 3 par, Gråand 8 par, Atlingand 2 par, Knarand 7 par, Taffeland 1 par, Troldand 2 par, Grønbenet Rørhøne 1 par, Blishøne 19 par, Strandskade 6 par, Vibe 22 par, Stor Præstekrave 5 par, Rødben 8 par, Klyde 27 par, Hættemåge 280 par, Stormmåge 3 par, Fjorderne 11 par, Dværgterne 1 par, Gøg 3 par, Sanglærke 6 par, Engpiber 1 par, Nattergal 1 par, Rørsanger 14 par, Kærsanger 4 par, Munk 2 par, Tornsanger 5 par, Gærdesanger 1 par, Havesanger 2 par, Løvsanger 1 par, Gransanger 2 par, Gul Vipstjert 1 par, Tornirisk 1 par, Grønirisk 1 par, Rørspurv 2 par, Gulspurv 7 par.

Ynglefuglene er talt af Ole Goldschmidt og Nis Rattenborg.

Andre udvalgte observationer Tryggelev & Salme Nor (maks-tal fra DOFbasen):

Lille Lappedykker (21/02/10), Gråstrubet Lappedykker (16/20/04), Sorthalset Lappedykker 1 (31/07), Rørdrum 3 (20/04), Sølvhejre 3 (08/01), Blisgås 136 (17/03), Grågås 1650 (07/10), Spidsand 138 (11/09), Atlingand 7 (05/08), Rødhovedet And 1 (28/12), Taffeland 365 (06/10), Troldand 3430 (02/01), Bjergand 1540 (07/01), Lille Skallesluger 5 (29/12), Havørn 3 (21/10), Rørhøg 4 (29/08), Vandrefalk 1 (09/03), Blishøne 965 (28/08), Hvidbrystet Præstekrave 1 (16/09), Vibe 450 (07/10), Brushane 17 (01/07), Storspøve 89 (01/07), Rovterne 2 (22/05), Dværgterne 6 (14/07), Sortterne 14 (19/05), Huldue 30 (20/10), Mosehornugle 1 (30/10), Hedelærke 16 (20/10), Skærpiber 25 (21/10), Bjergvipstjert 2 (02/10), Ringdrossel 1 (25/04), Skægmeje 15 (05/08), Bjergirisk 24 (06/11). *Hav ved Tryggelev Nor:* Ederfugl 5800 (17/11), Havlit 50 (23/03), Sortand 900 (23/03), Hvinand 200 (23/03), Stenvender 12 (18/08), Almindelig Kjøve 1 (17/04), Dværgmåge 6 (07/01).

Andre udvalgte observationer Nørreballe Nor (maks-tal fra DOFbasen): Lille Lappedykker 16 (08/10), Toppet Lappedykker 34 (27/06), Rørdrum 2 (07/06), Silkehejre 1 (09/10), Sølvhejre 2 (25/01), Pibesvane 29 (23/03), Sangsvane 111 (25/02), Nilgås 2 (18/08), Knarand 34 (27/06), Atlingand 6 (27/06), Taffeland 700 (17/10), Troldand 1310 (01/12), Bjergand 425 (01/12), Lille Skrigeørn 1 (30/05), Fiskeørn 4 (07/09), Klyde 118 (31/03), Dværgmåge 14 (22/04), Hættemåge 1450 (07/10), Rovterne 2 (31/08), Dværgterne 9 (21/07), Sortterne 6 (27/05), Hedelærke 18 (12/10), Digesvale 1700 (02/06), Bjergirisk 250 (08/10).

Roholm, Odense Fjord (12)

1 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1978.

Der er ikke adgang til øen, som er omfattet af bestemmelserne for Odense Fjord Vildtreservat.

På Roholm raster adskillige fuglearter, herunder Ederfugl, Skarv, Storspøve, Alm. Ryle og Stenvender. Svartbag yngler på øen.

Der foreligger ingen observationer fra Roholm i 2012.

Bøjden Nor, Sydvestfyn (13)

Ca. 38 hektar afgræsset strandeng og lagunesø. Ejers af Karen Krieger Fonden, men er siden 1982 forvaltet af Fugleværnsfonden.

Frivillig arbejdsgruppe: 14 personer.

Ynglefugle: Grågås 4-5 par, Gravand 1-2 par, Gråand 2-3 par, Toppet Skallesluger 0-1 par, Blishøne 3-4 par, Strandskade 5-6 par, Strandskade 5 par, Klyde 8 par, Lille Præstekrave 1-2 par, Stor Præstekrave 5 par, Vibe 3-5 par, Rødben 3-5 par, Rødben 4 par, Hættemåge 6-10 par, Stormmåge 1-2 par, Sølvmåge 3-4 par, Splitterne 0-1 par, Havterne 0-1 par, Havterne 4-5 par, Dværgterne 0-2 par, Sanglærke 4-5 par, Digesvale 8-10 par, Landsvale 4-5 par, Engpiber 4-5 par, Rødstjert 1-2 par, Kærsanger 1-2 par, Rørsanger 1-2 par, Gulbug 2-3 par, Havesanger 1-2 par, Munk 1-3 par, Rørspurv 1-3 par.

Ynglefuglene er talt af Jacob Sterup, Gunnar Jørgensen og Per Damgaard Poulsen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen):

Lille Lappedykker 13 (18/10), Toppet Lappedykker 36 (07/12), Nilgås 1 (19/07), Pibeand 550 (22/09), Krikand 130 (31/10), Taffeland 600 (29/01), Taffeland x Troldand (hybrid) 2 (27/12), Troldand 7500 (27/12), Bjergand 2000 (03/03), Havørn 4 (17/02), Vandrefalk 1 (09/09), Hjejle 1700 (11/08), Islandsk Ryle 18 (20/08), Temmincksryle 2 (30/04), Krumnæbbet Ryle 5 (13/09), Brushane 20 (14/08), Hvidklire 15 (19/07), Dværgmåge 1 (22/08), Dværgterne 4 (13/05), Sortterne 1 (01/07), Mosehornugle 1 (23/10), Græshoppesanger 1 (06/05), Ravn 2 (09/03).

Søgård Mose, Sønderjylland (14)

16 hektar hede og højmoser med kantskov af især birk. Meget rig flora, bl.a. de tre danske lyngarter hedelyng, klokkelýng og rosmarinlyng. Skænket til Fugleværnsfonden i 1986 af Andelsselskabet Søgårdhus.

Frivillig arbejdsgruppe: 2 personer.

Hoas avneknippemose i Gulstav Mose, hvor et nyt EU LIFE projekt vil tage form de kommende år og forbedre naturtilstanden. I baggrunden ses Fugleværnsfondens fugletårn. Foto: Helle Hjorth

Ynglefugle: Lille Lappedykker 1-2 par, Grågås 3-4 par, Gråand 3-4 par, Krikand 1 par, Troldand 1-2 par, Musvåge 1 par, Fasan 1 par, Vibe 2-3 par, Dobbeltbekasin 1-2 par, Sanglærke 2-3 par, Skovpiber 3-4 par, Hvid Vipstjert 2-3 par, Rødstjert 1 par, Bynkefugl 2-3 par, Musvit 4-6 par, Blåmejse 2-3 par, Stær 1-2 par, Tornirisk 1 par, Rørspurv 4-5 par.

Ynglefuglene er talt af Egon Iversen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen):

Lille Lappedykker 5 (30/08), Sangsvane 4 (28/10), Krikand 25 (27/03), Havørn 1 (10/06), Duehøg 1 (15/04), Lærkefalk 1 (05/07), Trane 2 (08/08), Vibe 50 (27/09), Sortklire 3 (02/10), Ringdue 500 (22/01), Misteldrossel 2 (20/07), Fyrremejse 2 (27/09), Ravn 2 (28/10).

Sølsted Mose, Sønderjylland (15)

80 hektar nedbrudt højmose med kratskov, tørvegrave og afgræsset eng. Erhvervet i 1993, 1994 og 1996.

Frivillig arbejdsgruppe: 12 personer.

Ynglefugle: Lille Lappedykker 1-2 par, Knopsvane 0-1 par, Grågås 4-6 par, Gravand 0-1 par, Gråand 5-8 par, Krikand 0-1 par, Musvåge 1 par, Rørhøg 2 par, He-

dehøg 0-1 par, Duehøg 0-1 par, Tårnfalk 1 par, Trane 1 par, Fasan 3-5 par, Agerhøne 2-3 par, Vagtel 1 syngende, Vandrikse 3-5 par, Blishøne 4-5 par, Rørhøne 1-2 par, Vibe 2-3 par, Dobbeltbekasin 2-4 par, Gøg 6-8 syngende, Huldue 0-1 par, Natugle 0-1 par, Stor Flagspætte 1-2 par, Lille Flagspætte 0-1 par, Ravn 1 par, Nattergal > 5 par, Pungmejse 2-3 par, Fyrremejse 3-5 par, Halemejse 1-2 par, Bynkefugl 3-5 par, Blåhals >2 par, Misteldrossel 3-4 par, Rødrygget Tornskade 1-2 par, Græshoppesanger >3 par, Kærsanger >3 par, Gråsikken 4-5 par, Stillits > 1 par.

Ynglefuglene er talt af Martin Iversen.

Desuden forekom tætte bestande af mange almindelige arter af småfugle.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen):

Pibesvane 9 (31/01), Bramgås 970 (12/10), Havørn 1 (03/03), Blå Kærhøg 2 (31/10), Hedehøg 3 (03/07), Aftenfalk 1 (06/05), Dværgefalk 1 (05/09), Trane 4 (27/03), Enkeltbekasin 1 (07/01), Sortspætte 1 (12/08), Lille Flagspætte 1 (28/12), Nattergal 5 (24/05), Bynkefugl 4 (08/05), Græshoppesanger 2 (17/06), Sivsanger 2 (03/07), Fyrremejse 4 (14/04), Rødrygget Tornskade 3 (12/08), Stor Tornskade 1 (27/10), Gulirisk 1 (15/07).

Stormengene, Rømø (16)

36 hektar naturlig forlandsmarsk, klitter og hede. Erhvervet i 1991, 1994 og 2009.

Frivillig arbejdsgruppe: 4 personer.

Ynglefugle: Gravand 5 par, Strandskade 1 par, Vibe 1 par, Rødben 8 par.

Ynglefuglene er talt af Ole Thorup, Kurt Christensen, Jens Hjerrild Hansen, Susanne O. Petersen, Ole Amstrup og Mogens Bak.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Knortegås 400 (15-10), Gravand 400 (09-09), Pibeand 300 (09-09), Hedehest 1 (19-05), Vandrefalk 1 (15-11), Strandskade 2000 (09-09), Stor Præstekrave 40 (08-09), Hvidbrytet Præstekrave 1 (08-09), Hjejle 800 (09-09), Strandhjejle 403 (15-10), Islandsk Ryle 40 (09-09), Almindelig Ryle 8000 (09-09), Lille Kobbersneppe 60 (09-09), Småspøve 8 (06-07), Rødben 62 (06-07), Skærpiiber 2 (15-10), Hvidbrynet Løvsanger 1 (30-09).

Stubbe Sø, Djursland (17)

23 hektar rørskov, eng, sø, hede/overdrev, kratskov og nåleskov. Erhvervet i 2001.

Frivillig arbejdsgruppe: 21 personer.

Ynglefugle: Gøg 1 par, Hedelærke 1-2 par, Skovpiiber 2-3 par, Gærdesmutte 0-1 par, Rødhals 3-4 par, Rødstjert 3 par, Sangdrossel 1 par, Misteldrossel 0-1 par, Rørsanger 2-5 par, Tornsanger 0-2 par, Havesanger 0-1 par, Munk 1-2 par, Gransanger 0-4 par, Løvsanger 0-3 par, Fuglekonge 3 par, Broget Fluesnapper 3 par, Sumpmejsse 0-1 par, Topmejsse 1-3 par, Sortmejsse 5 par, Blåmejsse 8 par, Musvit 20 par, Træløber 1 par, Rødrygget Tornskade 1 par, Bogfinke 4-7 par, Gulspurv 2 par, Rørspurv 2 par

Ynglefuglene er talt af Joy Klein, Ursula Burmann & Arne Bo Larsen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Sangsvane 64 (29/12), Hvepsevåge 2 (11/06), Havørn 3 (07/10), Grønspætte 1 (27/10), Hedelærke 3 (31/03), Bynkefugl 1 (25/08), Misteldrossel 10 (28/09), Topmejsse 3 (28/04), Rødrygget Tornskade 3 (22/08), Stor Tornskade 1 (03/03), Ravn 2 (18/11).

Bøvling Klit, Vestjylland (18)

6,5 hektar afgræsset strandeng. Erhvervet i 1979 og 1983.

Ynglefugle: Klyde 3 par, Stor Kobbersneppe 7-8 par. Ynglefuglene er talt af Frits Rost.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Kortnæbbet Gås 1000 (03/03), Bramgås 6500 (13/04), Krikand 6500 (18/11), Gråand 1000 (18/11), Havørn 1 (30/04), Rørhøg 3 (13/09), Blå Kærhøg 2 (18/11), Dværgfalk 1 (09/05), Vandrefalk 2 (18/11), Hjejle 4300 (18/11), Vibe 1400 (18/11), Sandløber 90 (27/05), Dværgryle 8 (07/09), Almindelig Ryle 400 (09/05), Kærløber 1 (06/06), Dobbeltbekkasin 37 (18/11), Stor Kobbersneppe

12 (07/05), Hvidklire 30 (09/05), Stenvender 7 (06/06), Mosehornugle 2 (09/05), Skærpiiber 3 (28/05).

Agerø, Mors (19)

27,5 hektar strandeng. Erhvervet i 1982 og 2002.

Frivillig arbejdsgruppe: 3 personer.

Ynglefugle: Klyde 0-3 par, Vibe 6 par, Rødben 3 par, Sanglærke 3 par, Gulbug 1 par, Tornsanger 1 par, Gærdesanger 2 par, bomlærke 6 par.

Ynglefuglene er vurderet ud fra indtastninger i DOFbasen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Kortnæbbet Gås 240 (13/04), Grågås 1500 (06/10), Knortegås, Lysbuget (hrota) 1450 (15/05), Pibeand 2000 (06/10), Dværgfalk 1 (22/05), Vandrefalk 1 (28/12), Hjejle 2000 (29/04), Strandhjejle 50 (06/10), Almindelig Ryle 415 (05/05), Stenvender 2 (06/10), Bjerglærke 35 (06/10), Bomlærke 6 (02/05).

Fuglene på Agerø er talt af Eyvind Lyngsie.

Råbjerg Mose, Nordjylland (20)

Fugleværnsfonden ejer 0,5 hektar i den vestlige del af Råbjerg Mose. Mosen er et stort, tilgroet hedemoselandskab med det karakteristiske Rimme Doppe strandvoldsystem, også kendt fra Skagen Odde.

Ynglefugle: Hverken "bearbejdede" ynglepar eller "observationer" indtastet i DOFbasen. Knarand 1 par, Vandrikse 1 par, Engsnarre 0-2 par, Svaleklire 0-2 par, Gøg 3 par, Grønspætte 0-1 par, Sanglærke 6 par.

Ynglefuglene er vurderet ud fra indtastninger i DOFbasen.

Andre udvalgte observationer (maks-tal fra DOFbasen): Sort Stork 1 (22/04), Pibesvane 59 (11/03), Sangsvane 224 (14/01), Kortnæbbet Gås 175 (24/03), Krikand 210 (21/10), Sort Glente 1 (21/05), Rød Glente 2 (22/04), Havørn 1 (15/11), Duehøg 2 (25/03), Kongeørn 2 (21/03), Dværgfalk 1 (22/04), Lærkefalk 1 (01/05), Vandrefalk 1 (08/04), Engsnarre 2 (17/06), Trane 39 (15/11), Natravn 1 (27/07), Vende-hals 1 (27/07), Grønspætte 1 (22/04), Ringdrossel 3 (25/04), Topmejsse 15 (28/01), Rødrygget Tornskade 1 (21/07), Stor Tornskade 3 (25/11), Ravn 31 (25/11), Stor Korsnæb 1 (26/10).

DOFbase udtræk (observationer) er foretaget den 29. juli 2013.

Høepsøvege, Mandehoved, 10. september 2012. Foto: Per Schans Christensen

Sortspætte, Gribskov, 16. Marts 2012. Foto: Per Ekberg

De vigtigste overvågningsresultater fra Caretakerprojektet i 2012

Af Thomas Vikstrøm og Timme Nyegaard

Nærværende indlæg er det sidste fra Caretakerprojektet, der sluttede i sommeren 2013. Indlægget omhandler udelukkende projektets lokalitetsdel, da artsdelen blev afrapporteret for sidste gang efter sæsonen 2011. Den afsluttende rapportering af både artsdelen og lokalitetsdelen af projektet forventes udgivet (hver for sig) i 2014.

Caretakerprojektets lokalitetsdel havde tre hovedformål: Overvågning, beskyttelse og formidling af Danmarks 129 internationalt vigtige fuglelokaliteter, kaldet IBA's (Important Bird Areas). Af disse formål er den mest relevante for Fugleåret overvågningen, og det er derfor en række udvalgte overvågningsresultater, der bringes her. Som vanligt vises udelukkende overvågningsresultater fra egentlige IBA's, altså ikke

fra andre caretakerlokaliteter, ligesom der udelukkende vises resultater, der er IBA-bearbejdet i DOFbasen. Af disse vises følgende:

- de 27 optællinger af rastefugle hvis antal overstiger 1 % af den såkaldte *flyway*-bestand hos den pågældende art, dvs. en bestand der ikke har kontakt med andre af artens bestande. Jævnlig forekomst af mindst 1 % af en *flyway*-bestand er internationalt anerkendt som kriterium for at en fuglelokalitet er af international betydning. Se tabel 1. NB! 1 %-kriterierne er blevet revideret i 2012 (Wetlands International 2012), dvs. siden sidste udgave af Fugleåret
- ynglefuglebestandene af IBA'ernes fokusarter, se tabel 2

Udover på de nedenfor nævnte IBA's er der for 2012 tillige foretaget rastefugle-bearbejdning på caretakerlokaliteterne Nissum Bredning (VJ), Flyndersø & Stubbergård Sø (VJ), Stavns Fjord (ØJ), Tinglev Mose (SJ), Sønder Ådal (SJ), Næra & Æbelø (F), Arresø (NSj), Furesøen (Kbh), Søgård Mose (SJ) og Gentofte Sø (Kbh). Alle disse bearbejdninger er uvurderlige for Caretakerprojektets igangværende afrapportering!

Hvad angår ynglefuglebestande, har caretakerne i 2012 foretaget IBA-bearbejdninger i DOFbasen på otte IBA's, se nedenstående tabel. Til sammenligning vises tallene for 2007, 2009 og 2011, hvis IBA-bearbejdninger foreligger. Udover på de i tabellen nævnte IBA's er der i 2012 tillige foretaget ynglefugle-bearbejdning på caretakerlokaliteterne Dystrup-Ramten-Sørerne & Huldremosen (Ø-Jyll), Gentofte Sø (Kbh) og Tisvilde Hegn & Melby Overdrev (N-Sjælland).

NB! Bemærk at begge tabellerne kun specificerer resultaterne for IBA's - ikke for andre typer af caretakerområder - og kun for fuglearter der kvalificerer lokaliteten som IBA efter BirdLife's eller EU's kriterier. Caretakerne har ganske vist registreret og bearbejdet langt flere fuglebestande, men det er resultaterne vedr. de førnævnte lokaliteter og fugleforekomster, der var hovedformålet med Caretakerprojektets overvågningskomponent, og – som det fremgår – er 0-registreringer lige så vigtige som positive registreringer.

På caretakerens egne hjemmesider om deres lokaliteter kan man finde de her viste optællingsresultater samt meget andet om lokaliteterne, se www.dof.dk under "De vigtigste fuglelokaliteter". På hver IBA-hjemmeside findes en underside med statistik over observationer og bearbejdninger af optællingsresultaterne; denne findes ved at klikke på *Optællingsresultater og fokusarter*.

Tablet 1: Alle resultater for 2012 fra IBA's af rastefugle-bearbejdninger, der opfylder 1 %-kriteriet. Resultaterne er ordnet efter 1) arter i systematisk rækkefølge og 2) dato. Bemærk især det flotte resultat for Kortnæbbet Gås den 4. februar på IBA nr. 56, Filsø!

Art	IBA	Hoved-ansvarlig lokalafdeling	Dato	Antal optalt	1 %-kriterium	% af flyway-bestanden optalt
Knopsvane	Karrebæk, Dybsø & Avnø Fjorde	StS	8. jan.	3 576	2 500	1,4
	Karrebæk, Dybsø & Avnø Fjorde	StS	28. okt.	2 514		1,0
Sangsvane	Skjern Å-dalen	VJ	14. jan.	2 480	590	4,2
	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	11. feb.	3 450		5,8
	Skjern Å-dalen	VJ	18. feb.	1 178		2,0
	Skjern Å-dalen	VJ	15. dec.	605		1,0
Kortnæbbet Gås	Skjern Å-dalen	VJ	17. dec.	1 649	630	2,8
	Filsø	SVJ	7. jan.	861		1,4
	Skjern Å-dalen	VJ	14. jan.	4 015		6,4
Bramgås	Filsø	SVJ	4. feb.	10 193	7 700	16,2
	Skjern Å-dalen	VJ	18. feb.	3 119		5,0
	Skjern Å-dalen	VJ	17. mar.	687		1,1
	Skjern Å-dalen	VJ	14. apr.	1 700		2,7
	Filsø	SVJ	23. sept.	1 406		2,2
	Filsø	SVJ	6. okt.	3 930		6,2
	Filsø	SVJ	4. nov.	1 079		1,7
	Filsø	SVJ	1. dec.	1 028		1,6
	Skjern Å-dalen	VJ	14. apr.	18 500		2,4
	Skjern Å-dalen	VJ	17. nov.	9 197		1,2
	Lysbuget Knortegås	Kysten ved Næra & Æbelø	F	16. jan.		104
Venø & Venø Sund		VJ	3. marts	122	1,6	
Venø & Venø Sund		VJ	31. mar.	330	4,4	
Venø & Venø Sund		VJ	3. maj	330	4,4	
Krikand	Filsø	SVJ	1. sep.	12 460		2,5
	Filsø	SVJ	6. okt.	17 573		3,5
	Skjern Å-dalen	VJ	13. okt.	9 822		2,0
	Karrebæk, Dybsø & Avnø Fjorde	StS	28. okt.	6 720	5 000	1,3
Ederfugl	Lillebælt	F	15. jan.	13 128	9 800	1,3

Lokalafdelinger: F = Fyn, Kbh = København, NSj = Nordsjælland, SJ = Sønderjylland, StS = Storstrøm, SVJ = Sydvestjylland,, VJ = Vestjylland, ØJ = Østjylland

Tabel 2: De vigtigste ynglefuglebestande som caretakerne har IBA-bearbejdet i DOFbasen i 2012 med udvalgte tidligere år til sammenligning.

Lokalitet med IBA nr.	Hovedansvarlig lokalafdeling	Art	Antal ynglepar			
			2012	2011	2009	2007
31, Stavns Fjord	Østjylland	Skarv	2640	3049	3237	2999
		Klyde	4-6	8	5-10	6
		Sildemåge	15-20	?	?	10
		Havterne	45-50	?	60-70	40
		Dværgterne	3-4	?	0	0
33, Salten Langsø	Østjylland	Havørn	1	1	1	0
		Fiskeørn	0	0	0	0
		Stor Hornugle	0-2	1-2	?	?
		Isfugl	1-2	0-1	0-1	1
		Sortspætte	2-4	2-4	0-1	3
56, Filsø	Sydvestjylland	Rørdrum	0-2	0-1	0-1	0-1
		Rørhøg	0-1	0	0-1	0
		Plettet Rørvagtel	0	0	0	0
		Tinksmed	0	0	0	0
		Natravn	0	0	0	0
66, Lindet Skov, Hønning Mose & Plantage m.m.	Sønderjylland	Hvæsevåge	3	2-3	0-1	1-2
		Rød Glente	0-1	0	0	0
		Trane	4	5	5	3
		Tinksmed	0	0	0-1	?
		Stor Hornugle	4-5	3-4	3	?
		Natravn	8-9	6-7	3-4	4-5
		Rødrygget Tornskade	12-15	15-20	5-7	1
70, Frøslev Plantage & Frøslev Mose	Sønderjylland	Rørhøg	0	0	0	1
		Hedehøg	0	0	0	0
		Engsnarre	0	0	0	0
		Trane	1	1	1	0
		Tinksmed	0	0	0	0
		Mosehornugle	0	0	0	0
		Rødrygget Tornskade	44-48	38-44	4	8
106, Arresø	Nordsjælland	Rørdrum	1	1	3	4-5
		Havørn	1	1	1	0
		Rørhøg	8	9	13	3-5
		Isfugl	0	1	3	1
107, Jægerspris Nordskov	Nordsjælland	Hvæsevåge	2-3	4	1-2	?
		Sortspætte	1	1	1	1-2
		Rødrygget Tornskade	7-9	10-12	12-15	5-8
108, Gribskovområdet	Nordsjælland	Hvæsevåge	10-14	17	11-15	12-16
		Rød glente	1	1	0	1
		Fiskeørn	1	0	0	0
		Plettet Rørvagtel	0	0	0	0
		Sortspætte	9-11	7-10	3-5	14-18
		Rødrygget Tornskade	71	99	133-135	109-119

Fiskeørn, Raadvad, 4. november 2012. Foto: Helge Sørensen

Årsberetning fra Projekt Ørn

Af projektleder Lennart Pedersen, Erik Ehmsen og Iben Hove Sørensen

Forgiftninger

Der blev i år fundet tre Havørne og en Kongeørn forgiftet, samt tre Havørne under stærkt mistænkelige omstændigheder. Det bringer det samlede antal forgiftninger af ørne op på godt 10 i de senere år – heraf tre gange på Langeland.

Havørn

Der har i år været 48 Havørnepar med rede, hvoraf hele 11 var nye par. Seks af de nye par blev fundet i det fynske. Parrenes gennemsnitlige ungeproduktion har dog ligget lavt i forhold til 2011, hvilket måske skyldtes vejret i årets første måneder. Der kom 52 Havørneunger på vingerne i 2012, hvilket er det samme antal som i 2011,

Tabel 1. Antal ynglepar af Havørn fordelt på kommuner og lokalafdelinger.

DOF-afdeling	Kommune	Redepar i 2011	Redepar i 2012	
København	Lejre	1	1	
Nordsjælland	Hillerød	1	1	
Vestsjælland	Kalundborg	2	3	
	Ringsted	1	1	
	Slagelse	1	2	
	Sorø	1	1	
	Storstrøm	Faxe	1	1
	Guldborgsund	4	6	
	Lolland	4	3	
	Næstved	2	2	
	Vordingborg	3	3	
	Fyn	Assens		
		Faaborg-Midtfyn	1	1
		Kerteminde		
	Langeland	2	2	
	Middelfart	1	1	
	Nordfyns	2	2	
		Nyborg		
		Svendborg		
	Sønderjylland	Haderslev	3	3
		Sønderborg	1	1
Tønder		1	0	
Aabenraa		1	1	
Sydstjylland	Horsens	0	0	
	Kolding	1	3	
Vestjylland	Ringkøbing-Skjern	1	1	
Østjylland	Silkeborg	1	1	
	Skanderborg	1	1	
Nordvestjylland	Thisted	1	1	
Nordjylland	Mariagerfjord	1	1	

og siden etableringen af den danske Havørnebestand er i alt 337 unger gået på vingerne fra danske reder.

Kongeørn

Kongeørnen yngede i år med tre par, som alle fandtes i Nordjylland. Kongeørnen har gennem årene fået 23 unger på vingerne, og noget tyder på, at et 4. par er under etablering i det nordjyske. Den langsomme udvikling i bestanden har resulteret i bekymring omkring risikoen for indavl. Graden af indavl såvel som oprindelsen af de danske ynglefugle ønskes derfor klarlagt ved hjælp af dna-undersøgelser af de fældefjer, som gennem årene er blevet indsamlet ved rederne.

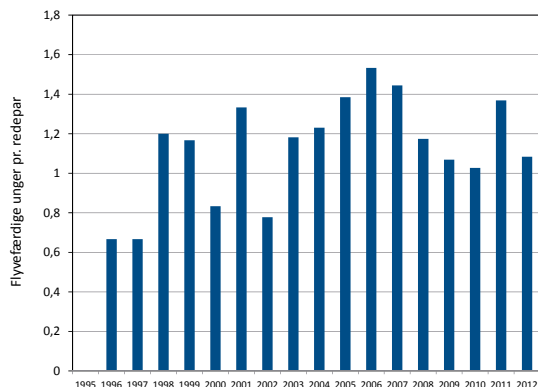
Fiskeørn

Fiskeørnen havde held med ynglen i 2012, og det lykkedes for alle tre ynglepar at få unger på vingerne – for første gang er der således kommet unger af Fiskeørn på vingerne i Nordsjælland. Det vakte naturligt nok en del interesse, og desværre har flere overtrådt beskyttelsen omkring reden. De tre par Fiskeørne fik tilsammen syv unger på vingerne i år.

Ringmærkning af Havørn

Nogle af de tidligere ringmærkede ørne er blevet registreret rundt i hele landet, og de har opholdt sig her i landet i en længere periode. I de danske ynglepar indgik mindst 14 tyskmærkede ørne og mindst en ringmærket svensk fugl. Vi nærmer os også en aldersrekord for Havørn, da en ringmærket ynglefugl ved Maribo i år var 27 år gammel. Der blev også fundet en tysk ringmærket Havørn dræbt under en vindmølle i Vestjylland.

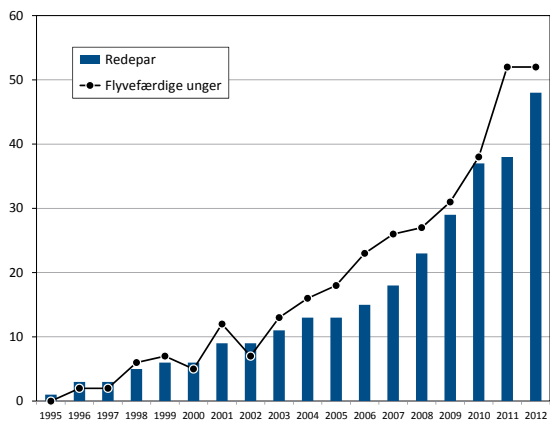
Der er nu i alt ringmærket 26 Havørneunger i Danmark. I 2012 ringmærkede vi fire unger i tre reder ved

Figur 1. Gennemsnitlig ungeproduktion pr. Havørnepar i Danmark 1995-2012.

Tabel 2. Havørnens bestandsudvikling i Danmark 1995-2012. Nedenstående tabel viser Havørnepar med rede i perioden 1995-2012 samt antallet af flyvefærdige unger produceret. 0 indikerer reder med rugning, men uden flyvefærdige unger. Redepar, hvor der ikke er registreret æglægning, er markeret med -.

Nr.	Lokalitet	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Total
1	Maribosøerne	0	-	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	29
2	Bankel Sø		1	1	2	2	1	1	1	0	2	2	2	1	2	1	2	2	1	24
3	Hostrup Sø		1	0	1	1	2	1	2	2	2	2	3	2	1	1	2	0	2	25
4	Brændegård Sø				2	1	0	2	2	2	1	2	2	3	1	-	1	2	2	23
5	Præstø Fjord				-	1	0	2	0	2	2	2	3	0	2	0	0	1	1	16
6	Gavnø					-	-	-	0	2	2	1	2	2	0	0	1	1	2	13
7	Roden Skov							1	-	1	2	1	0	1	2	2	0	2	0	12
8	Tystrup Sø							2	-	1	2	3	3	2	2	3	2	2	3	25
9	Østlolland							1	1	0	1	0	1	2	2	1	0	0	0	9
10	Skarresø									-	0	1	2	1	2	1	1	2	1	11
11	Skast									0										0
12	Langeland I										0									0
13	Enehøje									-	0	-								0
14	Haderslev									-	0	1	2	1	2	2	2	3	1	12
15	Nakskov Fjord											2	2	1	2	2	1	1	2	13
16	Bognæs												-	2	2	0	2	2	3	11
17	Tærø												0	2	2	1	2	0	2	9
18	Lille Vildmose														-	-	1	1	-	2
19	Rågå													0					2	2
20	Midtfalster													1		1	2	2	1	7
21	Sydlig Jylland													2	0					2
22	Søhøjlandet I															0	2	2	2	6
23	Knuthenlund														1	-	1	0		2
24	Esrum Sø															-	-			0
25	Solkær Engsø														1	2	1	2	3	9
26	Tissø														-	2	1	2	2	7
27	Langeland II														0	1	2	2	3	8
28	Ormø														1	0	1	1	1	4
29	Knuthenborg														1	3	0	2		6
30	Møn															2	1	2	-	5
31	Haraldsted Sø															2	2	2	0	6
32	Alsønderup Enge															1	2	2	0	5
33	Søhøjlandet II															2	-	2	2	6
34	Vejlerne													-						0
35	Sorø														0	0	1	1	-	2
36	Gødstrup Sø																0	2	0	2
37	Skjern Enge																2	0	0	2
38	Hyllekrog																0	2	2	4
39	Leammer																0	0	-	0
40	Æbelø																0	2	1	3
41	Als																-	2	1	3
42	Tranekær																0	0	0	0
43	Brøns																1			1
44	Genner																	1	2	3
45	Wedellsborg																	0	2	2
46	Thy																	-	-	0
47	Kertinge Nor																			0
48	Vorsø																		0	0
49	Lunkeris Skov																			0
50	Kippinge																		2	2
51	Nysted																			0
52	Sortemosen																		0	0
53	Løgismose																		1	1
54	Ravnholt																		2	2
55	Saltbækvig																			0
56	Stigsnæs																		1	1
57	Hvidkilde Sø																		-	0
58																				0
59																				0
60																				0
61																				0
	Unger i alt	0	2	2	6	7	5	12	7	13	16	18	23	26	27	31	38	52	52	337
	Par med rede (Rp)	1	3	3	5	6	6	9	9	11	13	13	15	18	23	29	37	38	48	
	Unger pr. redepar	0	0,67	0,67	1,20	1,17	0,83	1,33	0,78	1,18	1,23	1,38	1,53	1,44	1,17	1,07	1,03	1,37	1,08	

Figur 2. Antal ynglepar samt flyvefærdige unger af Havørn registreret i Danmark 1995-2012.

Figur 3. Havørneteritorier med redefund i perioden 1995-2012. De reder, der var aktive i 2012, er vist med blåt. Tallene refererer til lokalitetslisten i tabel 2. Rederne 21 og 34 ikke er vist. Kort udarbejdet af Timme Nyegaard.

Nakskov Fjord, Ormø og Søhøjlandet I, og forsøgte bestigning på en fjerde rede ved Hyllekrog.

Vintertælling og Ørnens Dag

Trods kedeligt vejr gav vintertællingen et overraskende godt resultat med knap 300 ørne, fordelt på 290 Havørne og 9 Kongørne. Ørnens Dag forløb rigtig

flot med 21 arrangementer og over 3.800 besøgende gæster, der kunne nyde de 73 Havørne og 4 Kongørne, der blev set rundt om i landet på denne dag.

Statistik

Det gennemsnitlige antal flyvefærdige unger per redepar var 1,08, hvilket var noget lavere end i 2011 (se figur 1). Der blev i alt sendt 52 unger på vingerne i 2012, hvilket svarede til antallet af unger i 2011 (se figur 2).

Som forventet blev det Fyn, der fik det største ryk-ind af nye par (se tabel 1). Den sydlige del af Sjælland og Lolland/Falster har nu så mange par, at over-skydende fugle flytter videre mod nord og vest. Det er forventeligt, at de nordlige dele af Sjælland samt Nord- og Vestfyn vil blive de områder, hvor fremgangen vil være størst de næste par år.

Lokalitetsgennemgang

1. Maribosøerne, Guldborgsund Kommune

Af Uffe B. Nielsen

Igen i år har parret i Bøgeskov ved Hejrede Sø været produktivt, og to unger kom på vingerne. Reden den rugende hun blev iagttaget jævnlige på behørig afstand fra offentlig vej frem til løvspring. Redetræet, en høj gammel bøg, blev besøgt den 18/6.

2. Bankel Sø, Haderslev Kommune

Af redekoordinator Klaus Dichmann

Ultangård producerede i 2012 en unge, som af og til sås flyvende rundt i Bankel-området. Reden var den samme som sidste år, altså i skoven.

3. Hostrup Sø, Aabenraa Kommune

Af redekoordinator Jesper Tofft

Den gamle hun forsvandt i 2011 og i marts 2012 lå en ny hun på æg i den gamle rede, som har været benyttet siden 2000, og alt gik, som det plejer. To unger sås i reden før løvspring, og i juli fløj de rundt i redeskoven. I over en måned blev de i og omkring skoven, hvortil forældrene bragte føde. Fra midt i august blev i hvert fald den ene unge set sammen med forældrene ved selve Hostrup Sø.

4. Brændegård Sø, Faaborg-Midtfyn Kommune

Af redekoordinator Gunnar Jørgensen

Havørneparret ved Brændegård Sø fik i 2012 to unger på vingerne. Parret havde i løbet af vintermånederne bygget en ny rede i et lærketræ i en anden del af skovene, hvor Faaborg-Midtfyn kommune har afsat og markeret et beskyttelsesområde. Reden i lærketræet er den 3. rede, ørne har bygget siden 2009.

Rugningen i 2012 blev påbegyndt i starten af marts måned, og en unge blev første gang set flyvende den 30/6. Ungerne blev i juli ikke observeret fouragerende, men blev dog set flyvende stadig længere væk fra reden. Ungerne blev ikke ringmærket.

Fiskeørnerede i Vandmosen, Gribskov, 16. september 2012. Foto: Per Ekberg

5. Præstø Fjord, Vordingborg Kommune

Af Lennart Pedersen

Efter at yngleforsøgene ved Even Sø i 2009 og 2010 mislykkedes for parret, har de nu to år i træk fået en unge på vingerne. De yngler stadig ved Even Sø.

6. Gavnø, Næstved Kommune

Af redekoordinator John Bang Jørgensen

Parret på Gavnø havde succes i år med to fine unger. Jeg var heldig at se parring sidst i februar, og parret gik under jorden først i marts. Fra da af så man dem næsten ikke. Jeg kiggede til reden midt i juni og så en stor unge, og omkring første august sad der to unger sammen i ørnetræet på Gavnø. Det var jo en dejlig overraskelse. Jeg har sidenhen set dem en del i området, ofte sammen med en af forældrefuglene.

7. Roden Skov, Guldborgsund Kommune

Af redekoordinator Lars Malmberg

Lige fra midten af februar var der aktivitet ved reden. Den gamle han og den noget yngre hun havde bygget yderligere på reden, som nu er over seks meter høj!

Æglægning skete den 25/2, og ved besøg den 1/4 var jeg sikker på, at mindst et af æggene var klækket. Parret var meget uroligt, og hunnen vendte hele tiden rundt, puttete næbbet ned til æg/unge og lå højt i reden. Jeg vurderer, at klækningen må være sket lige

omkring den dag. Der blev sidst set aktivitet i reden den 15/4. Siden har ørnene været væk.

Og dog, da jeg forlod Roden Skov den 15/5 - efter et sidste kig - og kørte ude på vejen, kom hannen glidende fra vest ind over redetræet, cirklede et par gange og gik så mod vest igen.

8. Tystrup Sø, Næstved Kommune

Af redekoordinator Lene Smith

Igen i år har parret ynglet. Denne gang med hele tre unger, der angiveligt er to hunner og en han. Den lokale skytte kender til redens placering og yder sit i forhold til at undgå forstyrrelser omkring reden. Beskyttelsen ser ud til at virke, idet det lykkedes de to gamle fugle at få tre flotte unger på vingerne.

Færdes man langs Tystrup-Bavelsesøerne, er der rig mulighed for at spotte ørnene, der ses dagligt. Først i august blev hele familien (fem i alt) set samlet omkring en friskfanget fisk. DOF og de lokale har fået etableret et godt samarbejde, som har stor betydning for beskyttelsen af det succesfulde Havørnepar.

9. Østlolland, Guldborgsund Kommune

Af redekoordinator Lars Malmberg

Efter i foråret at have søgt efter ørne i de gamle reder, kunne vi desværre konstatere, at ørnehunnen og de to unger fra sidste år lå døde i reden, sandsynligvis forgiftet! Den 14/4 slog jeg mig ned i ørneparrets

foretrukne jagtområde, Majbølle Nor Fuglereservat, og afventede en adult ørn. Efter halvanden time dukkede en gammel ørn op, cirklede over Hjelm Ø og fløj/svævede i et langt og lige stræk ind over Falster, hvor den pludselig gik ned.

Dagen efter: Efter en halv times vandring i den udpegede skov på Vestfalster lettede pludselig en Havørn - og lidt efter yderligere en - fra skovens yderste bryn. Advarselslyde og cirklen lavt over skoven indikerede rede, og hurtigt fandt jeg en ny rede i toppen af en gran og skyndte mig væk. Efterfølgende undersøgelse gjorde mig sikker på, at det var hannen fra Grænge, som havde fundet sig en ny hun, som er mindst en 7K fugl. Hunnen lå dybt og rugede på reden den 15/4 om aftenen, og der var rugning også den 18/4, hvor hannen sad på vagt et par træer væk.

Ved besøg den 22/4 var der ingen ørne i eller ved reden, ligesom efterfølgende besøg heller ikke gav resultat. Ved kommunens mellemkomst var opnået en aftale om stop for skovaktiviteter i redens nærhed.

10. Skarresø, Kalundborg Kommune

Af redekoordinator Jette Reeh

Efter at der vinteren igennem var blevet repareret og bygget på reden, var der ultimo marts gang i rugningen. Stor var spændingen; sidste sæson gav to unger – blev der mon også to i år, eller måske tre? I sidste del af maj sås noget baske i reden, og i juni blev det afgjort – en unge dukkede op på kanten af reden. Året forløb uden forstyrrelser, og havørneparret og årets unge holdt til i området – desværre oftest i træerne på bagsiden af Magleholm, hvor de ikke var synlige fra observationsstedet ved ankerpladsen.

14. Haderslev, Haderslev Kommune

Af redekoordinator Helle Regitze Boesen

Ynglesæsonen har i år resulteret i en unge. Som vanligt har det været et roligt år uden forstyrrelser af nogen art. Ved de sædvanlige besøg i skoven har hunnen altid været i området, mens hannen ofte er ene om at tage hen over byen mod Haderslev Dam.

To fotografer tog billeder af de voksne Havørne med henblik på at aflæse ringene, hvilket dog viste sig at være vanskeligt. De er begge tyske ørne med gul ring på højre ben, og venstre bens ringe er aflæst således: Hannen har sort over blå og er fra 1985, mens hunnen har hvid over sort eller blå og derfor enten er fra 1991 eller 1998.

15. Nakskov Fjord, Lolland Kommune

Af redekoordinator Ole Friis Larsen

Syvende kuld i træk fra samme par og samme rede viste igen, at parret ved Nakskov er stabilt og i trivsel. I 2012 kom der to unger fra reden, og igen viste det sig, at parret yngler meget tidligt på året. Da ringmærkerne kom i juni for at prøve, om det for første gang skulle lykkes at få ringmærket unger fra parret, var de to unger allerede flyvefærdige. Det lykkedes dog at finde en af dem rastende i en kornmark tæt på redestedet og få den ringmærket.

Der er fortsat et meget fint samarbejde med skovejeren efter et generationsskifte, og der er stadig ingen beskyttelsesforanstaltninger omkring redestedet ud over jævnligt tilsyn fra ejer, redekoordinatore og lokale jægere.

16. Bognæs, Lejre Kommune

Af redekoordinator Bent Bardtrum

I februar, da fjorden var islagt, sås parret jævnligt sammen med op til 12 andre havørne i vågerne omkring Eskilsø. Siden levede parret en meget diskret tilværelse, og der var meget få observationer af dem. Parringsflugt og kald i slutningen af februar og begyndelsen af marts gjorde det dog klart, at ørnene stadig holdt til omkring redestedet. Da man senere så fødetransport mod reden, var det kun et spørgsmål om, hvor mange unger der var. I begyndelsen af juli dukkede så for første gang hele tre unger op i trætoppene og på engen ved Egehoved.

17. Tærø, Vordingborg Kommune

Af redekoordinator Jens Dithmarsen

2012 blev året, hvor Havørneparret på Tærø tilsyneladende fik nok af at yngle på halvøen Skallehoved i en vindomsust rede i toppen af et ustabil fyrrertræ.

Ved en tilfældighed blev parret fundet den 1/5 i en af skovene tilhørende Petersgaard Gods på Sydsjælland. Parret havde bygget en stor og tilsyneladende stabil rede i toppen af en knækket douglasgran, og i reden var to store unger, der skønnedes at være cirka to, måske tre, uger gamle. Der blev efterfølgende i samarbejde med lodsejeren og Vordingborg Kommune etableret adgangsforbud for at undgå unødige forstyrrelse i området tæt på reden.

Yngleforløbet er gået helt som forventet, da det er et par gamle og meget erfarne forældreugle, som nu forhåbentlig har fundet et mere roligt sted at yngle. En af de sidste dage i juni fløj den største af ungerne af reden første gang. Den 4/7 var begge fugle flyvefærdige, men sås i perioden efter udflyvningen fortsat i og omkring reden.

18. Lille Vildmose, Mariagerfjord Kommune

Af redekoordinator Tscherning Clausen

Havørneparret i Tofte Skov ynglede ikke i år. Alle-rede tidligt på året stod det klart, at parret ikke ville benytte nogen af de reder, de indtil nu har bygget, og hvoraf de har benyttet to til at yngle i. Der blev ikke set aktivitet ved rederne, og der blev ikke bygget nyt på dem. Ørnene blev dog set jævnligt i hele sæsonen, som oftest ved Tofte Sø, men også nordpå i Lille Vildmose eller ude ved østkysten, hvor de af og til blev set siddende på sandrevlerne.

19. Rågå, Lolland Kommune

Af redekoordinator Michael Thelander

Parret blev set på lokaliteten i 2011, men reden blev ikke fundet. I 2012 blev reden fundet, og parret fik to unger på vingerne. Det vurderes, at det er Knuthenlundparret, der er flyttet til denne lokalitet.

20. Midtfalster, Guldborgsund Kommune

Af redekoordinator Bente Larsen

I slutningen af januar måned vendte ørneparret tilbage til skoven, ganske som tidligere år. Man så ørnene sidde i deres helt eget udkigstræ i skovbrynet, og den 21/2 var reden gjort i stand, og hunnen lå på den. Der har været ro i skoven, altså ingen skovning eller andre forstyrrelser ved reden, og der blev set en unger på vingerne.

22. Søhøjlandet I, Silkeborg Kommune

Af redekoordinator Bo Ryge Sørensen

Havørneparret, som er identisk med sidste års ynglepar, yngede igen i 2012 med succes. Reden viste sig at rumme to unger, som begge var af hunkøn. Havørneparret havde i år fravalgt det gamle redetræ og bygget en ny rede cirka 500 m nordøst for den gamle rede. På grund af den nye redes placering var det ynglesæsonen igennem stort set umuligt at observere aktiviteterne ved redetræet. Dog kunne det konstateres, at der blev bragt føde til reden, og at der således måtte være unger i denne.

Vores observationer tyder på, at den nyanlagte havørnerede med stor sandsynlighed er tyvstjålet fra området Ravnepar, som resolut flyttede ind i den forladte havørnerede, hvor de yngede med succes.

Som det var tilfældet i de foregående år, blev der i samarbejde med skovejeren og de kommunale myndigheder oprettet en færdselsfri beskyttelseszone omkring reden. Beskyttelseszonen blev afmærket med officielle skilte, som tydeligt gjorde opmærksom på adgangsforbudet og baggrunden herfor. Derudover blev der iværksat en løbende overvågning af reden med henblik på at følge udviklingen. Alt tyder på, at beskyttelseszonen og skiltningen er blevet respekteret.

23. Knuthenlund, Lolland Kommune

Af redekoordinator Ulla Brandt

Parret, der sidste år opgav deres yngleforsøg, vendte desværre ikke tilbage i år. Vi formoder, at parret nu har slået sig ned på Rågå. Det passer med, at et par blev observeret der, da parret forsvandt fra reden i Knuthenlund.

25. Solkær Engsø, Kolding Kommune

Af redekoordinator Kurt Storgaard

Havørneparret ved Solkær Enge/Stenderupskovene markerede flot den femte ynglesæson med for første gang at sende tre fine unger på vingerne. Desværre foregik yngleaktiviteten i år ikke i den gamle, publikumsvenlige rede.

Faktisk påbegyndte ørnene allerede i august 2009 en ny rede længere inde i skoven, og den udbyggede parret gennem oktober 2011 og frem til februar 2012. Desværre er denne rede umulig at observere på mindre end et par kilometers afstand. Årsagen til flytningen er ukendt.

Den 3/5 kunne der med sikkerhed ses hoveder af 2 unger, som blev fodret, og den 13/6 stod tre store unger, godt 65 dage gamle, og lavede flyveøvelser.

26. Tissø, Kalundborg Kommune

Af Lennart Pedersen

Et meget stabilt par, der i år har fået to unger på vingerne. Der blev, kort før ungerne forlod reden, set tre unger, men kun to unger kom med sikkerhed på vingerne.

27. Langeland II, Langeland Kommune

Af redekoordinator Nis Rattenborg

Parret har fået tre unger på vingerne uden nævneværdige problemer.

28. Ormø, Slagelse Kommune

Af redekoordinator Mette Lauritzen

Ørneparret byggede i løbet af februar på en ny rede et andet sted på Ormø. Reden blev placeret i et asketræ. Hunnen lagde sig på reden mellem den 11/3 og 15/3, og den 29/4 var der tegn på unge i reden - den ene adulte sad og pillede nede i reden. Ungen voksede fint og fløj som forventet fra reden primo juli.

29. Knuthenborg, Lolland Kommune

Af redekoordinator Uffe B. Nielsen

Efter flere besøg i Skifferne i løbet af februar og marts blev jeg klar over, at der ikke var aktivitet ved reden fra 2011. Resten af skoven blev også gennemført for en eventuel nybygget rede, men desværre uden resultat. Den 14/4 skrev jeg i min notesbog: "Definitivt ingen ynglende Havørn i 2012". Den nærliggende Rørmark Skov blev også grundigt eftersat den 31/3, men heller intet tydede på Havørn her.

30. Møn, Vordingborg Kommune

Af redekoordinator Bjarne Hemmingsen

Parret havde igennem vinteren udvist normal adfærd. Da æglægningstidspunktet nærmede sig, trak det dog ud, og vi opdagede, at hunnen var afløst af en "yngre model". En hun med tydelige kendetegn på en yngre fugl - især på halen; formentlig en 5K.

Parret har haft adfærd som vanligt med ind- og udflugt af redeområde, så territoriet er blevet holdt, men der var ingen yngel i 2012. Den udstødte hun er efterfølgende set i området.

31. Haraldsted Sø, Ringsted Kommune

Af Eilif Byrnek, biolog i Ringsted Kommune

Vores Havørnepar fik ikke unger i 2012. De forsøgte at yngle samme sted, men er måske blevet forstyrret. Reden blev under yngleforsøget en aften og nat overfløjet af en helikopter flere gange i forsøg på at finde en forsvundet person, der var lokaliseret til Humleøre Skov.

32. Alsønderup Enge (Nejede Vesterskov), Hillerød Kommune

Af redekoordinator Jens Lykkebo

Vi havde som sædvanligt god kontakt til det gamle par igennem vinteren. Tidligt på året så vi udbygning af reden, og der blev lagt æg cirka 10 dage tidligere end de foregående år. Parret har ellers altid været blandt landets senest ynglende Havørne.

Cirka 10 dage før det forventede klækningstidspunkt blev jeg af den ansvarlige skovfoged ivrigt spurgt, om jeg var sikker på, at de gamle fugle var på reden. Det viste sig, at en børnehave havde overset skiltningen om det beskyttede område og havde været på tur i netop det område, hvor de havde slået sig ned ganske tæt på redetræet.

Dagen efter tjekkede vi reden, hvor der blev ruget som normalt. Men da klækningen var gået cirka en uge over tid, begyndte ørnene at blive mere og mere urolige. De kaldte på hinanden, skiftede hyppigt plads, viste sig mere og mere på vingerne - og opgav til sidst rugningen. De sad ofte tæt sammen i nabotræerne, og den 1/5 var det slut.

Vi fik et privat fly til at tage et luftfoto, som dokumenterede, at der lå et uskadt æg i reden. Det er sandsynligt, at det er blevet underafkølet, mens den rugende ørn har været skræmt bort, men vi må blot konstatere, at yngleforsøget af ukendte årsager ikke lykkedes i 2012. I perioden efter sås begge de gamle ørne med en af ungerne fra 2011.

33. Søhøjlandet II, Skanderborg Kommune

Af redekoordinator Jørgen Ballegaard

Parret ynglede i det samme redetræ som tidligere år. Der blev konstateret rugning den 21/3, og den 25/4 sås der unger i reden. Den 5/6 var der to unger i reden. Den ene unge foretog vingebask på reden, den anden så noget mindre ud og lå passiv i redeskålen. Den 28/6 var den ældste unge kravlet op i toppen af redetræet, mens den yngste stod på reden. Medio juli fandt skovejeren reden tom, men få dage senere så han en unge blive fodret på reden. Ultimo juli og primo august blev en juvenil Havørn set flere gange, men altid kun én ad gangen. Alligevel er det rimeligt at formode, at der var to udflyjende unger i 2012.

35. Sorø, Sorø Kommune

Af redekoordinator Lene Smith

Parret ved Sorø havde desværre ikke succes med at yngle i 2012. Redestedet fra sidste år blev opgivet, og parret forsøgte sig med et nyt redested. Tilsyneladende har forstyrrelser nær redestedet dog fået fuglene til at opgive. Projekt Ørn forsøger i samarbejde med lokale at sikre parret mod forstyrrelser næste år. Parret er blevet set på reden og tæt ved reden gennem sommeren.

36. Gødstrup Sø, Faxe Kommune

Af redekoordinator Bo Tureby

Parret byggede videre på den beskadigede rede fra de foregående år, og den 17/3 lagde en fugl sig dybt i reden. Der blev konstateret rugning frem til den 8/4, hvor jeg tog væk i en uge.

Ved hjemkomst den 15/4 var ørnene væk fra reden og blev set sammen i området ved Holmegaards Mose. Desværre måtte det konstateres, at årets yngel blev opgivet af ukendte årsager. Ørnene er dog fortsat i området.

37. Skjern Enge, Ringkøbing-Skjern Kommune

Af redekoordinator Erik Mørk

Ørnene indfandt sig ikke på den gamle ynglelokalitet i 2012. Til gengæld er ørnene i hele 2012 jævnlige blevet set i og omkring Borris Skydeterræn. I januar måned

blev der to gange observeret en gammel ørn flyvende med græs/strå i kløerne inde ved skydeterrænet. Til trods for ihærdig søgen af flere erfarne ornitologer lykkedes det ikke at finde ynglelokaliteten.

Søgningen blev indstillet, da der fra medio marts kun blev set én ørn ad gangen i Skjern Enge. Den 21/4 blev begge de gamle fugle set sidde tæt sammen ude i Skjern Enge i cirka fem kvarter, så parret må have opgivet den videre rugning. Begge fugle blev efterfølgende, både i april, maj og juni måned, observeret sammen i Skjern Enge.

38. Hyllekrog, Lolland Kommune

Af redekoordinator Uffe B. Nielsen

Yngleparret på Fugleværnsfondens område i Saksfjed Inddæmning fik to unger på vingerne. Den 20/3 lå hunnen og rugede, mens hannen sås i nærheden. Den 30/5 var der to unger i reden. Ringmærkning af ungerne blev forsøgt den 5/6, men blev opgivet, da ungerne var for store.

Parret har bygget en ny rede, som er placeret i en sølvpoppele i samme skovparti, som parret tidligere har benyttet. Reden var færdigbygget inden midten af januar og er placeret i et træ med gode grenvinkler som redegrundlag. Redehøjden er cirka 15 meter over jorden.

39. Leammer, Nordfyns Kommune

Af redekoordinator Anders Vedel

Der har ikke været ynglende ørne på Leammer i 2012. Efter det mislykkede yngleforsøg i 2011 så det ellers lovende ud i løbet af efteråret 2011, hvor et nyt Havørnepar havde indtaget Odense Fjord og blev set sammen ved reden. Også den gamle Havørn fra 2011 holdt til ved reden. Det nye par forsvandt dog i starten af januar for at yngle på en ny lokalitet, og kun den gamle ørn blev tilbage. I løbet af marts stod det klart, at der ikke ville komme yngel i reden i 2012. Der har løbende været en gammel ørn i territoriet, og der er flere gange set to gamle ørne i territoriet.

40. Æbelø, Nordfyns Kommune

Af redekoordinator Jens Bækkelund

2012 blev det andet år med ynglesucces på Æbelø, idet en unge blev udruget og flyvefærdig i den samme rede, som blev benyttet i 2011. Reden er placeret højt oppe i en gammel bøg. Den 20/3 sås en rugende ørn på reden, og den 8/6 kunne en unge ses på reden. Den 5/7 sås ungen flyve sammen med begge de gamle. Den 13/8 var ungen stadig i området.

Der har tilsyneladende ikke været nogen forstyrrelser, der har generet ørnene. Der er sat en del infotavler op omkring redestedet, hvor folk anmodes om ikke at gå ind i området. Der findes ingen veje tæt forbi reden, og efter løvspring kan den ikke ses.

41. Als, Sønderborg Kommune

Af redekoordinator Kaj Abildgaard

Igen i år lykkedes det parret at få en unge på vingerne. Ligesom sidste år blev der igen foretaget skovarbejde sidst i februar meget tæt ved reden, men heldigvis forblev ørnene ved deres rede. Både de gamle og ungen

fra i år blev i august set fouragere ved søen Oldenor; et sted, hvor de ofte holder til, og hvor der er masser af føde i form af en stor skarvkoloni.

42. Tranekær, Langeland Kommune

Af redekoordinator Claus Dalskov

Året startede med en del observationer af yngleparret. Frem til den 4. marts sås begge fugle flyvende i området, derefter kun en. Den 25/4 opdagede jeg et lille 'kighul' til reden, hvorfra jeg kunne se mindst en unge. Jeg kontaktede ejeren af skoven, som meddelte mig, at han faktisk kunne se cirka 2/3 af reden fra sin bolig. I slutningen af maj meddelte han så, at ungen så fuldfjeret ud, hvorefter han i længere tid ikke havde mulighed for at observere reden.

Omkring den 1/7 havde vi ikke set hverken hunnen eller ungen i længere tid, hvorfor vi besluttede at besøge redestedet. Jeg var inde ved reden, men så ingen fugle på reden. Hannen kredsede imens over skoven. Den 7/7 havde vi fået fat i en træklatrer, der desværre fandt en død unge i reden. Kort tid efter fandt vi hunnen liggende død i skovbunden 50 m fra redetræet. Mistanken om en forgiftning er blevet bekræftet af DTU Veterinærinstituttet. De var forgiftet med giftstoffet carbofuran.

Hunnen var ringmærket på begge ben, og ringene viste, at den var ringmærket den 17/5 2007 i Siggen i det østlige Holsten.

44. Genner, Haderslev Kommune

Af redekoordinator Lene Rasmussen

Året startede med to dejlige, dunede unger observeret den 3/5 2012. Det har været vanskeligt at se, om begge unger overlevede, men da der i slutningen af juli blev set to 1K-fugle ved søen, anses det for at være meget sandsynligt. Ungfugle fra andre reder var på dette tidspunkt formodentlig stadig i nærheden af, hvor de blev flyvefærdige.

Ørnene har blandt andet levet af skarvunger og ungfugle ved Hopsø. Slivsø er også et godt fourageringssted, og parret veksler mellem disse.

45. Wedellsborg, Middelfart Kommune

Af redekoordinator Ib Bager

Den 28/1 2012 blev der konstateret en nybygget rede i toppen af et cirka 20 m højt bøgetræ. På trods af en del trafik tæt ved reden konstaterede vi den 3/3, at hunnen var gået på reden. I den efterfølgende måned var der et fast mønster, hvor hunnen sås på reden, og hannen sad i et nærliggende træ. Den 12/4 blev hunnen set liggende højt i reden. Den 21/4 blev mindst en unge observeret, og den 16/5 meddelte skovfogeden, at han havde set to unger på redekanten. Den 10/7 blev begge unger med sikkerhed konstateret på vingerne.

I hele observationsperioden blev de voksne fugle ofte set jagende over Føns Vang Sø, som ligger cirka 6 km nord for reden. Ligeledes blev de set jagende over Tybrind Vig, Føns Vig, Gamborg Fjord og langs Lillebæltskysten syd for reden.

Området omkring reden blev efter aftale med lodsejeren ikke afspærret. Da der blev konstateret levende

unger i reden, udskød lodsejeren alle større arbejder i redens nærhed til august 2012.

46. Thy, Thisted Kommune

Af redekoordinator Bo Laursen

Fra januar til marts 2012 sad den ene gamle fugl dagligt ved og på reden, mens den anden fugl udeblev. I marts måned forsvandt begge fugle, men kort efter dukkede en ung (3-4K) Havørn op og opholdt sig i lysningen. I perioden april til juni kunne man dagligt se fuglen.

Thy Skovdistrikt sørgede for, at en vandrerute nær reden blev nedlagt, og der blev fældet en række træer over stien, så den kun med besvær kan benyttes. Det har betydet, at færdsel i nærheden af reden er ophørt, hvilket også gælder for fældning og jagt. Reden ligger dog i nærheden af vindmøllestcenteret, og man må formode, at den megen larm, lys og trafik nok ikke fremmer besættelse af reden.

47. Kertinge Nor, Kerteminde Kommune

Af redekoordinator Ivan Sejer Beck

Reden, som blev anlagt i november 2011, har desværre ikke været anvendt i ynglesæsonen 2012. Kun i enkelte tilfælde er der observeret ørne i området.

48. Vorsø, Horsens Kommune

Af redekoordinator Jens Gregersen

Redebygning blev observeret første gang den 6. december, og reden blev lokaliseret ti dage senere. En lille rede, men efter en måned var den bygget op. Rugning startede den 21/2 og en spæd unge blev set første gang den 6/4. Herefter var der jævnlige observationer af ungfodrning.

Den 19/4 om eftermiddagen så jeg sammen med Tobias Hjort en Krage angribe ungen vedholdende i mindst 20 minutter. Da hunørnen vendte tilbage med bytte, som den omgående gik i gang med at æde, lå ungen blodig på redekanten. Den trak stadig vejret,

Hele fiskeørnefamilien på reden, Vandmosen, Gribskov, 11. august 2012. Foto: Per Ekberg

men var desværre død den følgende morgen. Ørneparret blev meget vedholdende ved reden den næste uges tid, men derefter sås de mindre og mindre.

49. Lunkeris Skov, Svendborg Kommune

Af redekoordinator Poul Rasmussen

Den 28/1 observerede jeg tre ørne ved Stjovl – helt sikkert yngleparret, som forsøgte at jage en ubuden gæst på porten. For at undgå yderligere færdsel i skoven, bragte jeg kort efter en omtale af redefundet i lokalavisen. I samarbejde med Svendborg Kommune og lods-ejeren blev der desuden anbragt skilte ved indgangen til skoven. I den efterfølgende tid blev ørnene ikke set ved reden. Den 15/3 observerede jeg reden i mindst halvdanen time uden at se ørnene. Den 18/4 besøgte jeg reden igen og konstaterede, at der var et Ravnepar, der havde overtaget reden.

50. Kippinge, Guldborgsund Kommune

Af redekoordinator Leif H. Jacobsen

Midt i februar 2012 var der lidt aktivitet, da ørnene blev set flyve med redemateriale, men der blev ikke bygget ret meget på reden. Den er placeret i et ret spinkelt bøgetræ i cirka 20 m's højde. Der blev taget kontakt til skovejeren, som omgående stoppede al aktivitet i det pågældende skovområde.

Ved et besøg ved reden den 10/3 lå ørnen dybt i reden, så æglægning må have fundet sted i den første del af marts. Rugningen forløb herefter planmæssigt, og den 20/4 kunne jeg konstatere, at der var unge/ unger i reden. Da jeg ankom, stod en af ørnene på redekanten, og det så ud, som om den fodrede. Da den lidt efter lagde sig, lå den ret højt i reden. Den 12/5 så jeg for første gang en unge stikke hovedet op over redekanten, og den 20/5 kunne jeg så konstatere, at der var to unger i reden. Den 2/7 var første gang, jeg så en af ungerne uden for reden, og den 6/7 havde begge unger forladt reden. De var ikke til at se i umiddelbar nærhed af reden, men den 11/7 var begge unger igen i reden, hvor de blev fodret i mindst en uges tid endnu.

51. Nysted, Guldborgsund Kommune

Af redekoordinator Lars Munk

Et Havørnepar havde i mere end et år holdt til tæt ved Nysted, og den 3/3 sås parret endelig på en rede midt i skarvkolonien i Rørsøen, kun 350 m fra de nærmeste huse i byen. Ved søen findes flere stier med en del gående færdsel. Den få år gamle skarvkoloni findes i en samling elletræer, som står i cirka en meter vand, efter at pumpen i det inddæmmede område blev stoppet.

Ørneparret holdt til ved reden på trods af episoder med folk, der gik på stierne ved søen. Det var derfor ingen overraskelse, at ørnene forlod stedet igen allerede hen på foråret. Iagttagelser tyder dog på, at de faktisk vil komme igen, og da vil de have mere erfaring. Medio august sås de jage en yngre ørn væk fra søen med klo-tagfat, som hannen brugte med fuld kontrol over for den unge. Begge fugle i parret er ringmærket; hunnen er født i 2006 og formentlig tysk, hannen er dansk og fra 2009.

52. Sortemosen, Svendborg Kommune

Af redekoordinator Morten Kristiansen

Vi fik meldinger om en rede i området og fandt den ret hurtigt. Der kom et godt samarbejde op at stå med både kommunen og skovrideren. Vi valgte at sætte skilte, så der er mulighed for at færdes i skoven uden at forstyrre ørnene. Skiltene blev sat op sidst i marts. Den 7/4 om morgenen fløj begge ørne ind til reden. Den ene gik rundt og nussede, lagde sig i reden og blev kort efter forstyrret af en gråkrage. Ørnen rejste sig og jagede Gråkragen væk, men kom ikke tilbage til reden.

I april var der forlydender om en del færdsel i skoven af både skovgæster og ornitologer. En skovarbejder fortalte, at der i påsken var mange inde i skoven og spadserer rundt. Vi må konstatere, at Havørnene i år kom for sent i gang med at yngle, og at skoven beklægteligvis har for mange besøgende trods skiltning.

53. Løgismose, Assens Kommune

Af redekoordinator Per M. Nielsen

Reden er ikke ret stor, men dog stor nok til, at parret har fået en unge på vingerne allerede i deres første sæson. Efter alt forarbejdet, aftaler med ejer, opsætning af skilte om adgangs begrænsning med videre, skulle jeg finde reden. Den 8/4 lykkedes det, og samtidig fandt jeg et godt sted at observere den fra. Kun to dage senere kunne jeg se en voksen ørn ligge lavt i reden, tilsyneladende rugende.

Sommeren igennem var der travl trafik til og fra reden, hvorefter begge de voksne ørne kunne ses i fourageringsområdet fra midt i juli. Den 2/8 stod jeg på en mark med udsigt til deres sædvanlige siddetræ, da begge ørne kom og satte sig i træet. Efter kort tid kaldte hunnen, og fra skoven kom der svar. To dage senere gik Erik Ehmsen og jeg ind for at konstatere ynglen med sikkerhed, og da vi nåede frem til redeområdet, så vi en unge hurtigt forlade området. Lidt senere kunne vi sammen med forvalteren se denne unge i siddetræet ud mod Øhavet.

54. Ravnholt, Nyborg Kommune

Af redekoordinator Karl Top

Der er observeret Havørn(e) næsten fast i Ravnholt i et par år, og i år begyndte de så at yngle. Æglægningen blev forsinket på grund af skovarbejde lige omkring redetræet, hvilket forstyrrede fuglene. Reden er placeret cirka 4 m under toppen af en rødgran i en nordvendt skovkant, og der er fine oversigtsforhold fra offentlig vej. Der blev lavet aftaler med Ravnholt Gods om at undgå arbejde i denne del af skoven. I slutningen af marts indledte ørnene rugningen, og æggene klækkede de første dage i maj. Den 14/5 sås to unger kigge op over redekanten, hvoraf den ene var lidt større end den anden.

Reden var ikke ret stor og ikke stabil, og midt i juli faldt den ned. Ungerne havde på det tidspunkt forladt reden og sad på grenene i træet. Den 20/7 havde ungerne forladt redetræet, og de er herefter set flyve sammen med de gamle. Under hele forløbet har der været et fint samarbejde med godset.

Havørn, Karrebæksminde, 4. februar 2012. Foto: Steen E. Jensen

Det så ud til, at ørnene mest fouragerede i Lindkær, og byttet var først og fremmest Blishøns. Der blev også observeret fangst af fisk (gedde) og af en ung Grågås.

55. Saltbækvig, Kalundborg Kommune

Af redekoordinator Uffe Seneca

Et ørnepar byggede rede i Sneverisskoven, men desværre blev det ikke til yngel i år. Jagtlederen på stedet holder godt øje med fuglene, og vi håber nu, at der vil komme gang i ynglen i 2013. Ørnene ses ofte i Saltbækvig/Vrøj området, der ligger cirka 4 km fra reden.

56. Stignæs, Slagelse Kommune

Af Connie Grubbe Jensen & Ove Højstrøm Jensen

I starten af juni 2012 vurderede skytten på Borreby Gods, at der var ynglende Havørn i området. Vi tog ned for at kigge efter, og kunne konstatere to ørne, der sad sammen i cirka 10 minutter, hvorefter den ene forsvandt bag skoven. Senere så vi igen en gammel Havørn i toppen af den samme flade fyr, og denne gang så vi med sikkerhed en stor, velnæret Havørneunge, som bevægede sig rundt bag den gamle ørn. Umuligt at se selve reden; træet må have en hældning ind mod skoven. Den anden gamle Havørn kom forbi under observationen.

Lokaliteten blev besøgt igen den 2/7. Ved dette besøg var ungen alene hjemme i de to timer, vi observerede reden. Den var meget aktiv, afprøvede vingernes bæreevne og lettede kort et par gange. En stor, flot Havørneunge, som snart var klar til at forlade reden. Ved et besøg på lokaliteten den 5/9 sås en 1K Havørn i området, hvor redetræet er placeret.

57. Hvidkilde Sø, Svendborg Kommune

Af redekoordinator Arne Bruun

I marts måned begyndte et Havørnepar at bygge rede midt på Storeholm i Hvidkilde Sø. Reden kunne ses

fra den højt beliggende rastepads lige nord for søen, og de to fugle sås både ved og i reden. Ørnene havde begge en smule mørkt i halen.

Efter udgangen af april blev der set meget lidt til ørnene, og jeg gætter på, at de har opgivet og derfor har levet et mere omflakkende liv. Sidst på sommeren blev fuglene dog set en del gange, blandt andet over Åmosen.

Aflæsninger af danske Havørne

Fem gange er Havørne ringmærket som unger i Danmark blevet aflæst i Nordtyskland:

Af de tre unger fra 2011, der er aflæst i Tyskland, er to af dem fotograferet i skarvkolonier. Ellers er det tilsyneladende det sørige område ved Plön, som er Havørnenes foretrukne opholdssted (se tabel 3).

Der er også en indenlandsk aflæsning af en dansk født unge. I 2009 ringmærkede vi en unge ved rede nummer 3, Hostrup Sø, og den er i år set nogle dage i træk ved Rands Fjord vest for Fredericia. Spændende at se, om den snart kommer til at indgå i et dansk ynglepar.

Tabel 3. Oversigt over danske Havørne ringmærket som unger, der senere er registreret i Tyskland.

Ringmærknings-lokalitet	År	Genmeldingssted og -tidspunkt	Alder
Arreskov Sø	2008	Lammershagen bei Selent, Plön, oktober 2011	4K
Ukendt	2009	Güstorfer Teich nördlich der Stadt Plön, juni 2011	3K
Søhøjlandet I	2011	Fishponds Götfeldteich, Selent, marts 2012	2K
Solkær Engsø	2011	Wallnau, Fehmarn, april 2012	2K
Brændegård Sø	2011	Güstorfer Teich nördlich der Stadt Plön, juli 2012	2K

Fiskeørn, Nors Sø, 8. september 2012. Foto: Albert Steen-Hansen

Sammenfatning

Der er i år for anden gang registreret tre par ynglende Fiskeørne med rede.

I Gribskov på Nordsjælland vendte parret tilbage til reden fra 2011 og fik to flyvefærdige unger. Det samme gjaldt for parret i Vestjylland, der også fik to unger på vingerne. Det gamle aktive par ved Flyndersø i Nordvestjylland fik igen i år hele tre unger på vingerne. Der er således nu kommet 22 unger på vingerne siden 2005, og håbet er, at nogle af disse vil vende tilbage og danne nye ynglepar.

For alle tre reder gælder det, at rederne er placeret i toppen af en gran, hvor den øverste del er knækket af. Rederne er placeret i øde områder, hvor kun få mennesker dagligt færdes. I Gribskov har Naturstyrelsen af sikkerhedshensyn sat afspærringer op, hvilket har vist sig gavnligt, da der her kommer en del mennesker, som gerne vil se reden og Fiskeørnene.

Igen i år er der set oversommende Fiskeørne, hvis adfærd kunne tyde på ynglefund, men trods ihærdig søgen efter reder er ingen fundet.

Nordvestjylland

Af artskoordinator Leif Novrup

Hannen ankom den 27/3, hvor den blev set flyvende med en stor gren til reden. Hunnen ankom først den 7/4. Hun begyndte rugningen den 15/4 med forventet ægklækning den 22/5. Den 23/5 var der unger i reden, og den 30/5 sås hunnen stå på redekanten

Fiskeørnen i Danmark 2012

Af artskoordinator Leif Novrup

og fodre. Den 13/6 blev der for første gang i år set 3 unger i reden. Den 19/7 kunne de to største unger flyve fra reden, og dagen efter også den mindste. Fem dage tidligere end sidste år.

Parret har nu i denne rede produceret hele 16 unger siden 2005. Ganske imponerende! Den 29/7 stod en unge og spiste på reden, mens hunnen sad i et træ vest for reden og hannen øst for.

Vestjylland

Af redekoordinator Svend Aage Knudsen

Den 28/3 så jeg første gang hannen i skoven. Jeg tjekkede ved reden nogle gange efterfølgende, men så ingen ørne der. Den 11/4 var der heller ingen aktivitet, men da jeg ville forlade området, så jeg hunørnen sidde cirka 75 m fra reden. Først den 13/5 så jeg hende på reden, hvor hun stod og pudse sig. Den 14/6 stod hun på reden og fodrede unger, men de var ikke synlige.

Den 3/7 var Leif Novrup derude, og han observerede to unger, som var cirka tre uger gamle. Den 3/8 var der stadig to store unger i reden, men den 11/8 stod kun én unge på reden og blev fodret. To dage senere havde ungerne forladt reden og sad i hvert sit træ cirka 75 m fra reden. De så ud til at være i god kondition, og den 21/8 var der tomt derude.

Nordsjælland

Af redekoordinator Luise Ekberg

Den 22/4, ringede telefonen. Det var Leif Novrup: "Jeg sidder her i Vandmosen og ser på to fiskeørne, som parrer sig"! Det var starten på en succesfuld ynglesæson for Fiskeørneparret. Utallige parringer førte til, at hunnen efter en noget urolig dag lagde æg og begyndte rugningen den 8/5.

Han og hun skiftedes til at ruge hele perioden, og omkring den 14/6 klækkede æggene. En spændende periode med fodring begyndte, og efterhånden blev det klart, at der var to unger i reden. Hunnen holdt opsyn med ungerne – først i reden og senere fra nærtstående træer – og hannen kom med fisk til både hunnen og de to unger.

Ungerne fløj fra reden første gang den 5/8 og opholdt sig derefter meget stationært i redeområdet. Hannen og en af ungerne blev observeret siddende og fortære fisk i mindst to af de nyligt topkappede træer. Hele familien opholdt sig frem til midten af september i redeområdet.

En stor succes på trods af, at hundredvis af besøgende har været ude for at opleve Fiskeørnene. Området bærer tydeligt præg af de mange mennesker med nedslidning af græsset, træstammer flyttet hen som stole og borde, ivrig snakken og udveksling af erfaringer.

Kongeørnen i Danmark 2012

Af artskoordinatoren Tscherning Clausen

Kongeørn, Lille Vildmose, 10. marts 2012. Foto: Hans Henrik Larsen

Sammenfatning

Der har igen i år været tre par Kongeørne i Danmark. To af parrene er de kendte ynglepar, og det tredje par har gjort yngleforsøg på en tidligere ynglelokalitet. Et fjerde par har desuden opholdt sig på en ny lokalitet i Nordjylland i 2012.

Lokalitetsgennemgang

Høstemark Skov

Kongeørneparret i Høstemark Skov i Lille Vildmose fik for 10. år i træk en unge på vingerne. Allerede den 4. februar blev ørnene set parre sig i 10 graders frost, og et par dage senere afslørede en kontrol af ørnerederne i skoven, at en af rederne var pyntet med nye grankviste.

Ved et besøg ved reden den 6/7, hvor der skulle indsamles rester af byttedyr og fældede fjer, havde ungen forladt reden. Den sad på en gren nær jorden tæt ved reden. Herfra forsøgte den at lette, men landede i den fugtige ellesump. Ungen blev indfanget og tilset. Den havde ingen fysiske skader og var i god foderstand, så den blev sat tilbage på sin gren, hvor den blev siddende under resten af besøget – omkring halvanden time. Ved næste indsamling af byttedyr, den 9/8, blev ørneungen set lette fra en halvædt ilder og flyve ubesværet rundt i bevoksningen under trækroneerne. Først den 19/8 sås ørneungen flyve over skoven.

Hals Nørreskov

Yngleparret i Hals Nørreskov nord for Limfjorden havde for 6. år i træk ynglesucces og klækkede i år to unger. Ørneparret byggede en ny rede i en rødgran

ved årets begyndelse. De seneste tre års redetræer var kommet til at stå frit efter stormfald.

Ved et besøg ved reden den 1/4 lå hunnen fast på reden, og hannen fløj over skoven. Ved et besøg den 24/5 kunne det konstateres, at der var to unger, men den ene – en han – sad på jorden under reden, hvor den havde siddet i mindst 5-6 dage, og hvor den var blevet fodret. Ungen var svækket og mager. På grund af det regnfulde vejr blev ungen sat op i reden, hvor der sad en meget stor og aggressiv hununge. Dagen efter blev reden tilset, og begge unger var i reden. Hanungen virkede frisk og var nyfodret, og begge unger blev ringmærket. Hunungen var cirka 55 dage gammel.

Den 4/7 var hunungen fløjet fra reden og sad i redeområdet, mens hanungen lå død under reden. Den var død 5-7 dage efter ringmærkningen, men på grund af forrådnelse var det ikke muligt at fastslå dødsårsagen. Den 25/7 sås ørnefamilien for første gang flyve over skoven.

Tofte Skov

Det nye Kongeørnepar i Tofte Skov gjorde yngleforsøg, idet der blev lagt 1-2 æg i en nybygget rede, som var blevet fundet ved et besøg i skoven den 26/3. Der er kun ved en lejlighed – den 14/4 – set en ørn ligge på reden.

Den 28/5 blev der fundet æggeskaller af 1-2 æg under reden. Desværre blev der intet ud af besøget. Ørnene blev ved flere lejligheder set flyve territorieflyvning over skoven. Det så desuden ud til, at der var kommet en ny han, idet den adulte han fra 2010 og 2011 var skiftet ud med en yngre han i løbet af 2012.

Den nye han blev flere gange set flyve sammen med hunnen over skoven, og ved en lejlighed kom den gamle han til, men blev jaget væk af den yngre han.

Nordjylland

I 2011 opholdt der sig en enlig Kongeørn mere eller mindre fast på en ny lokalitet i Nordjylland, og fra

begyndelsen af 2012 opholdt et par/to ørne sig på lokaliteten. Parret blev set både sidde og flyve sammen, og de var begge immature (3-4K). Ved en eftersøgning i de mest oplagte bevoksninger blev der dog ikke fundet reder.

Der er nu produceret i alt 23 flyvefærdige Kongeørneunger i Danmark.

Vintertælling af ørne 2012

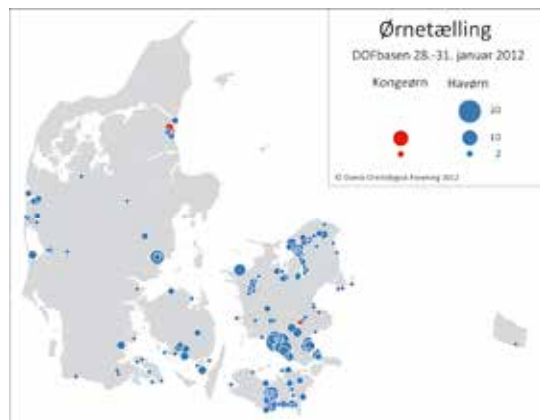
Af projektleder Lennart Pedersen

Trods overskyet vejr og dårlig sigtbarhed blev resultatet af årets ørnetælling hele 290 Havørne og 9 Kongeørne. Cirka 570 fugletællere var landet over med til at skrive ørne i mandtal.

Årets ørnetælling fandt sted for 7. gang i dagene 28/1-31/1. Vinteroptællingen ligger tæt op ad sidste års rekordresultat. I begyndelsen af vinterens frostperiode søgte Havørnene hurtigt ud til det åbne vand ved søer og fjorde for at finde føde. Hovedparten af Havørnene befandt sig i den østlige del af Danmark, hvor man især i Sydsjælland kunne opleve mange ørne. For eksempel var mellem 25 og 30 Havørne samlet inden for et relativt lille område omkring Dybsø og Gavnø. To ud af tre Havørne blev set på Sjælland, Lolland og Falster, mens der kun opholdt sig en enkelt Kongeørn på Midtsjælland.

Der var længere mellem Havørnene i Jylland, men til gengæld bød det nordøstjyske landskab på hele otte Kongeørne.

Forventningerne til årets ørnetælling var ellers ikke store, da vejret var forholdsvis mildt omkring års-

skiftet. Forekomsten af ørne er mere spredt, og typisk opholder ørne sig i skove og ved mindre søer, når vinteren er mild. Kulden, der kom til landet hen mod slutningen af januar, fik dog i løbet af kort tid mange af de store rovfugle til at samle sig ved åbent vand, hvor mange gæs og ænder holder til. Kulden gjorde det således lettere at tælle ørne, og den har sikkert også bragt ekstra ørne nordfra her til landet.

Flere end 3.500 danskere spejdede efter store vingefang

Af Jan Skriver

Pressemeddelelse på www.dof.dk den 23/2-2012.

Vejret var perfekt de fleste steder i Danmark på Ørnens Dag, der bød på 66 Havørne og 4 Kongeørne, som blev betragtet af et talstærkt naturpublikum bevæbnet med kikkerters

I Lille Vildmose i Nordjylland satte deltagerantallet rekord med rundt regnet 500 besøgende, da Familien Danmark var af huse for at opleve nogle af de største og mest imponerende vingefang, som vores natur kan mønstre, nemlig Havørnens og Kongeørnens. 4 Kongeørne og 2 Havørne blev det til over den jyske vildmose.

Og på strandpromenaden i Jyllinge ved Roskilde Fjord oplevede 400 mennesker en Havørn, der på tæt hold jagede en Blishøne, som først blev fanget og senere undslap. Et drama ved højlys dag.

“Det var en fantastisk dag med en Havørn, der jagede, så alle på havnen kunne se rovfuglens jagtteknik og fornemme dramaet på tætteste hold”, siger Martin Holm, der var en af DOF’s otte guider på strandpromenaden, hvorfra 4 Havørne blev observeret.

I alt var der 21 lokaliteter landet over, der med DOF-guider i spidsen tog imod på Ørnens Dag. Og flere end 3.500 danskere deltog i arrangementerne, hvor de store ørne blev set på mere eller mindre tæt hold.

Det var syvende år i træk, at Dansk Ornitologisk Forenings (DOF) Projekt Ørn arrangerede Ørnens Dag. Dagens ørner rekord, hvad angår antallet, blev sat ved Hasselø på Falster, hvor der blev set hele 12 Havørne.

Nyord Enge ved Møn bød på 6 Havørne, som blev set af cirka 70 mennesker. Brændegård Sø havde 400 gæster, der så tre Havørne, mens 250 ørneentusiaster kiggede forbi Esrum Sø, hvor der blev observeret to Havørne.

Ung af en Hedehøg ca. en uges tid inden den bliver flyvefærdig. Ungen er mærket med en metalring. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Projekt Hedehøg 2012

Af Lars Maltha Rasmussen og Michael Clausen

Voksen hun af Hedehøg er på vej til reden med en mus (sandsynligvis en sydmarkmus) i fangerne. Denne hun havde rede i en brakmark og fik 4 unger på vingerne. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Ynglebestanden i 2012

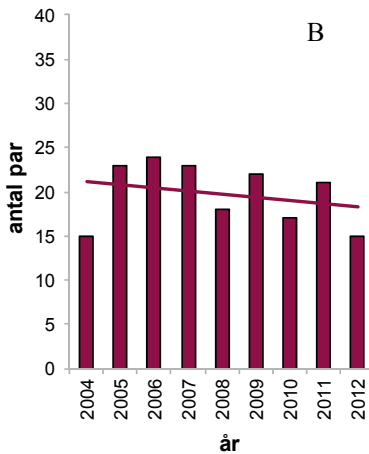
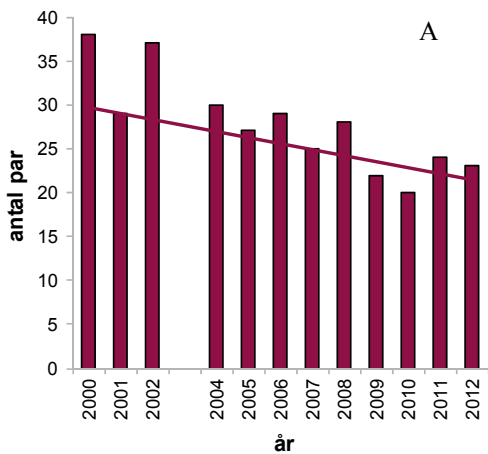
I Sydvestjylland yngede der i 2012 op til 23 par Hedehøge, heraf 18 sandsynlige og sikre par (Tabel 1). Det var næsten det samme antal som i 2011. (Figur 1A).

Ligesom i 2010 og 2011 blev indsatsen for at lokalisere ynglende Hedehøge i det østlige Sønderjylland, uden for kerneområdet i Sydvestjylland, koordineret med en række frivillige observatører. Trods indsatsen, blev der i 2012 ikke konstateret sikre eller sandsynlige ynglepar øst for Tønder.

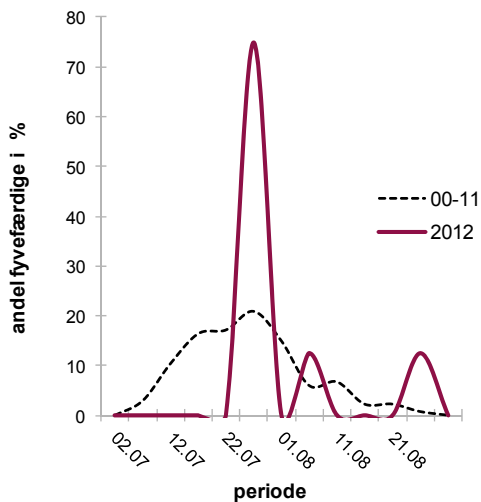
Mange par opgav af ukendte årsager tidligt i ynglesæsonen, hvilket forklarer det lavere antal sandsynlige eller sikre ynglefugle (Figur 1B). Uden for Sydvestjylland blev der ikke registreret ynglende fugle. Den samlede bestand i Danmark var dermed på 18-23 par i 2012.

Tabel 1: Oversigt over registreringerne af Hedehøg i Sydvestjylland i 2012 med angivelse af status for rede og ynglesucces m.v. Oplysning om opgivet yngleforsøg er givet for par, hvor dette er observeret direkte eller hvor dette sandsynliggøres af, at fuglene ikke længere blev observeret på lokaliteten. Oplysninger om prædation er kun anført, hvor dette er konstateret med sikkerhed.

Lokaliteter 2012		Rede						Status					
Stednavn	Afgrøde	Etablering	Rugefase	Ungfase	Kuldstørrelse	Flyv unger	Flyv unger heget	Mulig	Sandsynlig	Sikker	Opgivet	Præderet	Hegnet
Tjæreborg	natur	1	1	1		2				1			
Nr. Farup enge	natur	1	1	1		2				1			
Damhusvej	vinterhvede	1							1		1		
Højrup	vinterbyg	1							1		1		
Toftlund	vinterbyg	1							1		1		
Rømø Lakolk nord	natur	1		1						1	1		
Rømø Lakolk syd	natur	1		1						1	1		
Rømø Sønderland	natur	1	1						1		1		
Søndernæs	græs	1	1	1	5	4	4			1			1
Ottersbøl øst	ukendt	1						1					
Ottersbøl vest	vinterhvede	1	1	1	4	3	3			1			1
Vesterende-Ballum gas	vinterhvede	1								1	1		
Vesterende-Ballum Kirke	brak	1	1	1	4	4	4			1			1
Harknag Skråvej	vinterbyg	1	1							1	1		
Husum-Ballum	vinterbyg	1						1					
Harknag Østerende øst	raps	1	1							1	1		
Buntje-Ballum øst	vinterbyg	1	1	1	4	3	3			1			1
Buntje-Ballum vest	ukendt	1						1					
Gærup	ukendt	1						1					
Landsogsvej 1	vinterbyg	1	1							1	1		
Landsogsvej 6	græs	1	1		3					1	1		1
Landsogsvej 4	vinterbyg	1	1		5					1	1		1
Åbenråvej	brak	1						1					
Total		23	12	8	25	18	14	5	4	14	12	0	6

Figur 1: A til venstre: Antallet af sikre, sandsynlige og mulige ynglepar af Hedeheg i Sydvestjylland i perioden 2000-2012. Ingen data fra 2003. B til højre: Antallet af sikre og sandsynlige ynglepar af Hedeheg i Sydvestjylland i perioden 2004-2012.

Figur 2. Det beregnede udflyvningstidspunkt for sidste flyvefærdige Hedehegeunge for 8 kuld i 2012, hvor udflyvningsdatoen har kunnet beregnes (uafhængigt af ynglesucces), sammenlignet med 135 kuld i årene 2000-2011. De to sene kuld kom dog ikke på vingerne.

Normal start på ynglesæsonen

Vejret i starten af Hedehegenes ynglesæson var gunstigt. Til trods for det forholdsvis gode vejr, var der dog ingen ynglepar, der påbegyndte æglægning før d. 22/5, hvilket er ca. en uge senere end i tidligere år. De 6 af de 8 par, for hvilke, der kunne beregnes et tidspunkt for den sidste flyvefærdige unge, begyndte æglægning inden for et kort tidsrum i slutningen af maj. Yderligere 2 af disse par startede æglægning sent, og det seneste par må antages at være omlæg (Figur 2). Der kom dog ingen unger på vingerne fra disse to kuld.

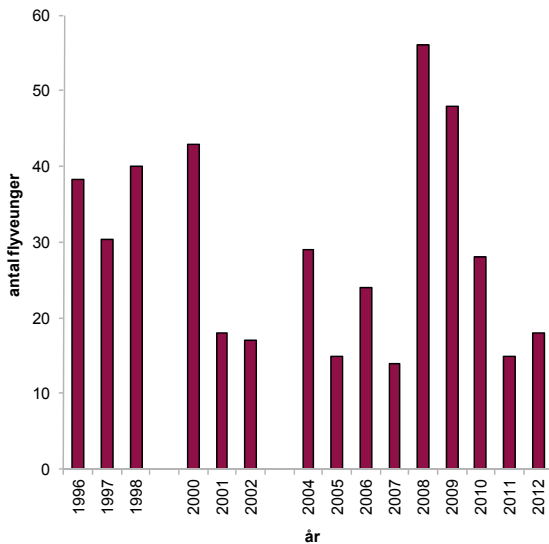
Redebeskyttelse og ynglesucces

Efter den lune og solrige maj blev juni derimod usædvanligt våd og kold, og med få solskinstimer. Juli fortsatte med at være kold i forhold til de foregående 10 år. Ynglesæsonen sluttede med en kold, tør og solrig august måned (DMI 2012).

Høsten af vinterbyg påbegyndtes sidst i juli, men trak ud i flere uger. Høsten af vinterhvede påbegyndtes

Projekt Hedehegs mand i felten, Michael Clausen inspicerer i Ottersbøl en indhegnet rede med et kuld store unger af Hedeheg. Foto: Lars Malthe Rasmussen.

Figur 3. Antallet af samtlige udflyjende Hedehøgeunger i Sydvestjylland i perioden 1996 -2012. Der mangler data fra 1999 og 2003.

ret sent i august, efter at alle unger i hegnede reder var blevet flyvefærdige. Dermed ville kornhøsten generelt ikke kollidere med ungerne udflyvning (Figur 2).

I alt blev 6 reder hegnede og der fløj 14 unger fra disse reder (Tabel 1). I to kuld fra hegnede reder ved Land-

En rede i vinterbyg er hegnede med et fast trådhegn uden el. Denne type hegning, der er billig og hurtig at sætte op, blev afprøvet med godt resultat. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

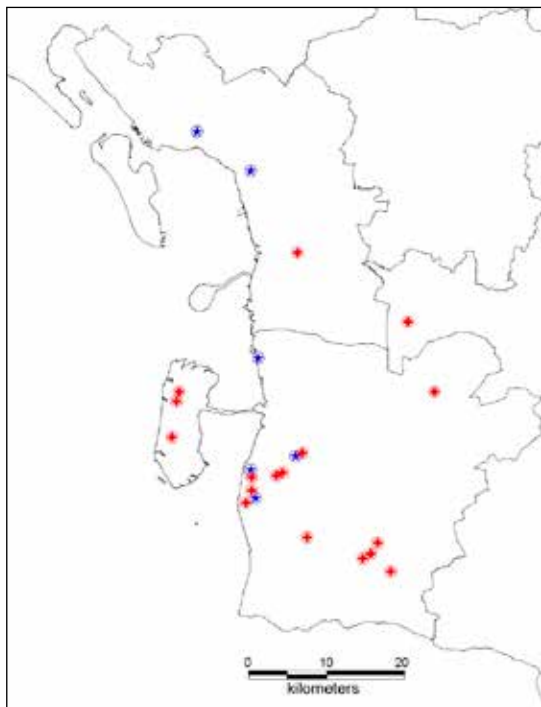
sognsvej øst for Abild med hhv. 3 og 5 unger, kom der ingen unger på vingerne. Årsagen hertil er ukendt.

Der fløj yderligere 4 unger fra to reder, der ikke blev hegnede. I alt kom der 18 unger på vingerne i 2012 (Figur 3). Dette var under gennemsnittet siden 2000, men flere end i 2011, hvor kun 15 unger kom på vingerne. I 2008 og 2009 blev dog hhv. 56 og 48 unger flyvefærdige.

Kuld størrelsen for de relativt få par, der havde ynglesucces, var gennemsnitligt på 3,0 unger/rede, hvilket var på niveau med de foregående 4 år og

Den samme rede som ovenfor efter marken er høstet. Ungerne benyttede buret til overnatning i adskillige dage efter de var blevet flyvefærdige. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Figur 4. Fordeling af sandsynlige, sikre og mulige ynglepar af Hedehøg i Sydvestjylland i 2012. Signaturer: Blå cirkel med stjerne angiver par med udføjne unger. Rød cirkel med kors angiver de øvrige par.

Flyvefærdig unge af Hedehøg i Husum-Ballum. Ungen fløj fra en rede der var indhegnet og hvor begge forældrefugle var blevet udstyret med en GPS-logger. Foto: Lars Maltha Rasmussen

væsentligt over niveauet i perioden 1995-2007 (Figur 4). Indtil 2008 blev rederne først hegnet efter høst, men siden 2008 er alle reder konsekvent blevet hegnet, så snart de er fundet. Det tyder på, at en effektiv beskyttelse af rederne, så snart de lokaliseres, er med til at sikre, at flere unger kommer på vingerne fra de succesfulde kuld. Der var dog ingen af de sene kuld der var succesfulde. Dette er ret usædvanligt, men det antages at det skyldes en kombination af svigtende føde og dårligt vejr.

De fleste hedehøgeværter var meget positivt indstillede til beskyttelsen af Hedehøgene, men desværre var der enkelte, der ikke ønskede at deltage i projektet, hvorfor der mangler data fra enkelte reder.

Valg af redehabitat

De par, der havde ynglesucces, befandt sig alle inden for kort afstand af Vadehavet.

Der blev ikke fundet ynglepar uden for undersøgelsesområdet i Sydvestjylland.

Det par, der ynglede i raps, havde sandsynligvis påbegyndt æglægning, men opgav allerede inden rugetiden. Der var mange par i vinterbyg, og flere af disse blev høstet, inden ungerne havde forladt området. Hele 5 par ynglede i habitater, der ikke bliver dyrket. 3 par ynglede således i "rigtig" hedehøgehabitat i he-

demoser med lave buske på Rømø. Et par i Tjæreborg Enge ynglede et par på en bakketop i et bredt læhegn, mellem høje brændenælder, hvor træerne stod spredt pga. elmesyge.

Feltarbejde

Feltarbejdet i Sydvestjylland blev hovedsageligt udført af Michael Bødker Clausen med bistand fra Lars Maltha Rasmussen, Mathilde Lerche Jørgensen og Henning Heldbjerg.

En arbejdsgruppe eftersøgte Hedehøge i det østlige og centrale Sønderjylland: Poul Erik Junk, Peter Kjer Hansen, Egon Iversen, Jesper Leegaard og Jesper Tofft. Desuden bidrog Flemming Ahlmann, Thorkild Brandt, Michael Borch Grell, Jens Hjerrild Hansen, Peter Kjer Hansen, Aage Mathiasen og Iben Hove Sørensen med vigtige oplysninger om Hedehøge.

Mærkning af Hedehøge

I starten af juli blev et ynglepar ved Buntje-Ballum forsynet med GPS-loggere og farveringe. Et ynglepar ved Søndernæs blev forsynet med satellitsendere og farveringe. Dertil blev i alt 11 unger ringmærket med metalringe. Mærkningen sker i samarbejde mellem DOF, Zoologisk Museum, København og hollandske forskere.

En yngre Hedehøg hun på fourageringstogt i Kongens Mose. Denne hun var måske en af de fugle, der opgav at yngle i 2012. Fuglen er i gang med svingfjersfældning, så den mangler endnu at skifte de 4 længste svingfjer, der er slidte. At det er en ung hun, ses på en relativt mørk iris og mørke armsvingfjer uden tydeligt kontrasterende striber. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Litteratur

- Clausen, M.B. & Rasmussen, L.M. 2011: Hedehøg i Danmark ynglesæsonen 2011 – arbejdsrapport fra Projekt Hedehøg. Dansk Ornitologisk Forening. <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/hedehoeg/dokumenter/hedehoeg2011rap.pdf>
- DMI 2012. Månedens vejr 2012. http://www.dmi.dk/dmi/index/danmark/maanedens_vejr_-_oversigt.htm
- Lerche-Jørgensen, Mathilde, Lars Maltha Rasmussen, Michael Bødker Clausen, Carsten Rahbek & Kasper Thorup: Effekt af redehabitat, hegning og vejr på ungeproduktion hos danske Hedehøge fra 1995 til 2009. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 106: 79-86. http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/DOFT_3_2012_Hedehoeg.pdf
- Rasmussen Lars Maltha, Annebeth Hoffmann & Timme Nyegaard 2005. Monitoringsplan for Hedehøg *Circus pygargus*. DOF's Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY) <http://www.dofbasen.dk/DATSY/datsyvejledning.php?art=02630>
- Find flere oplysninger om Hedehøg på DOF's hjemmeside: www.dof.dk/projekthedeoeg
- Læs om det hollandske projekt på: www.werkgroep-grauwekiekendief.nl
- Følg de trækkende Hedehøge på DOF's web her: http://www.dof.dk/sider/index.php?option=com_content&task=view&id=572&Itemid=637
- Læs om Hedehøg på Pandion.dk: <http://pandion.dof.dk/kort-nyt/nu-kan-hedeh%C3%B8genes-tr%C3%A6k-f%C3%B8lges-p%C3%A5-pandion>

Sølvhejre, Astrup Enge, 29. april 2012. Foto: Bo L. Christiansen

Feltornitologisk Udvalg 2012

Af Kristoffer Hansen

Operation ”helt ude i skoven”

I weekenden, fredag den 23/3 til søndag den 25/3 skulle der findes ugler og spætter! Til formålet arrangeredes indkvartering på Hjartbro Spejdercenter i det Midt-Sønderjyske. I marts måned er der normalt ikke de helt store sjældenheder, men både ugler og især spætter er meget aktive på denne årstid, så hvorfor ikke gå direkte efter guldet og satse på at finde en dansk Mellemflagspætte? På trods af grundigt forarbejde via oplæg om forekomst og feltbestemmelse af Mellemflagspætte udeblev succesen dog, lige som der heller ikke blev fundet nye ynglesteder for danske ugler. Deltagerne kunne i stedet glæde sig over Sortspætte, Grønspætte, Lille flagspætte og Fyrremejse i de sønderjyske skove. I alt tilmeldte 11 personer sig operationen, hvilket må betragtes som en moderat succes. At idéen med operationen ikke *var* ”helt ude i skoven” vidner to observationer danske fund af Mellemflagspætte i hhv. 2011 og 2012 om!

Efterårfselttræf i Vadehavsområdet

For 14. gang afholdt vi felttræf i uge 42. Denne gang var træffet tilbage i vante omgivelser i det sydvestjyske, som simpelthen generelt byder på de mest varierede fugleoplevelser i landet og 2012 var da heller ingen

undtagelse. Der var god opbakning til arrangementet, da i alt 116 personer havde valgt at tilmelde sig træffet. Træffets fælles base blev i 2012 placeret i Visby nord for Tønder. Der var vanen tro aftenforedrag og fuglequiz, men socialt kunne træffet ikke leve op til Bornholm i 2011 pga. både færre overnattende på basen og få deltagere til aftenarrangementerne. Fuglemæssigt var træffet dog væsentligt bedre end Bornholmstræffet året forinden. Den sjældneste fugl fundet under træffet blev en Amerikansk Hjejle på Ballum Enge og samme sted sås en Prærieløber, som sandsynligvis var en genganger fra tidligere. Både ved Esbjerg og på Mandø sås sandsynlige Tajgapibere! Ellers blev højdepunkterne Rødhals Gås ved Filsø – en populær fugl set af mange – lidt Hvidbrynede Løvsangere, Små Fluesnappere på både Mandø og Rømø, en Sibirisk Gransanger ved Juvre på Rømø, tre Storpibere og hele to sene Høgesangere på Rømø. Ved Blåvands Huk noteredes efterårsklassikere som Sabinemåge og Thorshane og på forlandet ved Råhede og Rømødæmningen kunne flokke af Sølvhejre nydes. Efterårferien kunne således igen i 2012 byde på mange gode fugleoplevelser, selvom den helt store sjældenhed udeblev. Vi arbejder hårdt på at gøres træffet i 2013 endnu bedre og finde endnu flere spændende fugle!

Perleugle, Gludsted Plantage, 3. juni 2012. Foto: Kent Olsen

Uglegruppen 2012

Af Klaus Dichmann

Uglegruppens aktiviteter i 2012

Uglegruppen, der på landsplan tæller ca. 80 personer med særlig stor interesse for ugler, har også i 2012 været aktive i medierne, med at udbrede kendskabet til vor hjemlige uglearter. Udover formidling via radioen, blade, avisartikler m.m. er der afholdt foredrag, samt ydet "konsulentarbejde" i forbindelse med ophængning af uglekasser i de danske skove og plantager.

I disse år, hvor fokus på Sløruglen i mere eller mindre grad er sat på standby, efter næsten 16 års registreringsarbejde af arten i bl.a. Projekt Slørugle's regi, har der til gengæld været fuldt tryk på blandt flere af uglegruppens medlemmer i forbindelse med Projekt Fokuseret Fugleforvaltning, hvor Perleuglen sammen med Kirkeuglen er blandt de 8 udvalgte arter hvor bestanden overvåges.

Forekomsten af Perleugler i Danmark er meget lokalt betinget, og det er derfor kun en mindre del af uglegruppens medlemmer der er direkte involveret i monitoreringen af denne art.

Andre medlemmer af uglegruppen arbejder målrettet med monitoreringen af Kirkeugle, og i mindre omfang med Slørugle og Stor Hornugle, og de holder et vågent øje med de resterende 3 danske uglearter; Natugle, Skovhornugle og Mosehornugle.

Perleugle

Af Klaus Dichmann

Det tidskrævende monitoringsarbejde af Perleuglebestanden forventes at give spændende resultater. Ud over registreringen af Perleuglernes spredningsmøn-

Kirkeugle. Foto: Benny Kristensen

ster, formeringsevne, valg af biotop, fødevalg m.m. er der fortsat mange åbne spørgsmål vedr. denne lille ugles gøre og laden i de danske skove og plantager.

Perleuglebestanden herhjemme er, som i landene omkring os, meget svingende fra år til år afhængig af fødetilgangen i skovene om vinteren og i det tidlige forår.

Et af de fortsat mange åbne spørgsmål er, hvorfra indvandringen til Danmark er sket?. Er indvandringen sket fra nord, altså af tilflyvende norske eller svenske Perleugler i forbindelse med invasioner?, eller sker indvandringen fra syd fra Slesvig Holsten, hvor der i en del år har været en fast men ligeledes svingende bestand. I den bornholmske Perleuglebestand formodes ugleerne oprindeligt at være af svensk herkomst.

Kun ved fortsat at prioritere ringmærkningsprojektet højt, med fangst og aflæsning af ynglefuglene samt ringmærkningen af deres unger, vil nogle af disse åbne spørgsmål måske blive belyst.

I efterhånden rigtig mange skovdistrikter landet over er der nu opsat redekasser til arten, og i april – maj, hvor Perleuglens ynglesæson starter, begynder kontrollen af redekasserne med hulkameraet.

Hulkameraet, et lille videokamera påsat en teleskopstang, plus en lille modtager med et display, er et fantastisk effektivt stykke værktøj som forstyrrer kassens beboer minimalt, når mange redekasser skal tjekkes på kort tid. Redekasser der hænger i op til 8 meters højde er tjekket for deres indhold på ganske få minutter. Disse kontrolbesøg i 2012 af perleuglekasserne landet over med hulkamera gav da også følgende positive resultat.

Tysk kirkeuglelokalitet. Foto: Benny Kristensen

Hele 7 ynglepar blev lokaliseret - fordelt med 3 par på Bornholm og 4 par i Jylland. Et par i Jylland havde valgt et forladt sortspættehul som ynglested, mens alle øvrige 6 par rugede i opsatte redekasser.

Hunnen i et midtjysk par, nåede sågar at få hele 2 kuld på vingerne i løbet af sommeren, og et andet par, ligeledes fra Midtjylland, fik et kuld på hele 8 unger,

Ynglepar af Kirkeugle i 2012 *Landsbestanden vurderes til 40 par.

Område	Ynglepar
Fyn (F)	0
Sønderjylland (SJ)	0
Sydvestjylland (SVJ)	4 - 5
Vestjylland (VJ)	0
Sydøstjylland (SØJ)	0 - 2
Østjylland (ØJ)	1 - 2
Nordvestjylland (NVJ)	3 - 4
Nordjylland (NJ)	25 - 30
Total	34 - 44*

der alle kom på vingerne. I alt kom der minimum 38 unger på vingerne fra 8 kuld (heraf 2 kuld af samme hun) i Danmark i 2012.

Kirkeugle

Af Benny Kristensen

At vurdere den danske Kirkeuglebestand alene ud fra DOF basen, som i skrivende stund har 60 indtastninger – heraf 47 alene fra Føvling (SVJ), er selvsagt ikke muligt. Uden informationer fra Lars Bo Jacobsen, Svend Lassen, samt Bjarne Holm og Søren Hansen kunne følgende oversigt ikke have været udarbejdet.

Kommentarer til forekomsten i de enkelte områder

Sydøstjylland: Modsat 2011 kan vi endelig berette om 1 muligt par syd for Horsens, og her følges udviklingen nøje.

Sydvestjylland: Af de 4 - 5 par var der kun yngle-succes hos 3 par, som fik 10 unger på vingerne. Et af disse par er vel landets vel mest kendte par i Føvling, som iflg. lokale fik mindst 2 unger på vingerne, hvilket

er en yderst positiv udvikling imod en enlig fugl i 2011. Et andet par lagde et kuld æg, men desværre blev der ikke noget ud af dette kuld, og fremtiden for dette par ser håbløs ud.

Vestjylland: Parret der tidligere har holdt stand, og som har været det eneste kendte par i området, er nu forsvundet.

Østjylland: 2 - 3 par blev noteret. Parret i Asferg holdt stand og fik 4 skønne unger på vingerne, efter daglig fodring. Herudover var der fortsat en enlig han som tuder på sidste(?) vers i Øster Bjerregrav, og det ser således rigtig skidt ud for den tidligere så fine Randers-bestand. Til gengæld har vi modtaget informationer om et par ynglende Kirkeugler på Odderkanten. Der var også flere uafhængige observationer i Favrskov Kommune, men jeg har i skrivende stund ikke kunne notere sikre par i dette område. Parret på Djursland, som ellers har holdt stand i mange år, er nu forsvundet, efter at gården hvor de holdt til har skiftet ejer. Jeg frygter meget at Østjyllandsbestanden er væk om få år, hvis der virkelig ikke er flere Kirkeugler derude, som vi ikke kender til.

Nordvestjylland: 2 - 3 par, hvoraf det ene for 3. år i træk var en enlig fugl. Til gengæld har der været ynglesucces på mindst en lokalitet, med ukendt resultat (ungerne fløj fra reden overraskende tidligt).

Nordjylland: Så kommer vi til kerneområdet, men også her kan der spores en vis tilbagegang, om end der også blev genfundet andre tidligere velkendte par. Samlet blev der registreret ikke mindre end 60 lokaliteter, som i et eller andet omfang har været besøgt af en Kirkeugle i løbet af året. Det har dog været svært at få styr på antallet af ynglear, og af de 25 - 30 par, var der 2 - 3 par i Vendsyssel, hvor der igen i år er kommet unger på vingerne. De øvrige var næsten alle i Vesthimmerland.

Hjælp til Kirkeuglen

Det grønne partnerskab Projekt Kirkeugle, kørte fortsat på højtryk for at redde Kirkeuglebestanden i Danmark, om end den nedadgående kurve desværre ikke ser ud til at være knækket endnu. Vi glæder os over en relativ mild vinter og har ingen oplysninger om døde Kirkeugler. Vi fodrer fortsat Kirkeuglerne på egnede lokaliteter, men har i år haft særlig fokus på mere vedvarende tiltag, såsom hegning, afgræsning og vejledning, i håb om at få skabt mere velegnede lokaliteter frem over. Preben Pedersen DN/ Lokal projektmand fra Aars, har pt. opsat omkring 50 kirkeuglekasser i Himmerland på lokaliteter hvor der er - eller er blevet observeret Kirkeugler.

Udvalgte ildsjæle fra projektet har, sammen med Klaus Dichmann, været på studietur i Tyskland og indhentet erfaringer og viden fra vores nabovenner.

Det var uhyre spændende, og tysk grundighed er bare en nydelse at opleve. Slående var det at vi på en vej(!) oplevede 4 par Kirkeugler - alle side om side - på gårde hvor der udelukkende var kvægdrift og gode gammeldags møddinger på gårdspladserne.

Der er mange mindre husdyrbrug. Og flere af disse dyrebrug har også en stor åben mødding, hvor insektlivet stortrives. Møddingerne er et stort spisekammer for ugleerne med lækre insekter og smånavere.

Kasseopsætning er meget velorganiseret i Tyskland og i modsætning til her i landet bliver der aldrig opsat redekasser på ejendomme uden husdyrbrug. Tyskerne tillægger også konkurrencen mellem Slør- og Kirkeugler en del af skylden for Kirkeuglens problemer. Begge arter kan godt yngle på samme ejendom, men i næsten alle tilfælde medfører det begrænset eller ingen ynglesucces for den lille Kirkeugle. De ivrige kirkeugleentusiaster er derfor yderst tilfredse med to hårde vintres reducere af Sløruglebestanden. Sidst men ikke mindst flytter tyskerne gerne kirkeugleunger fra store kuld over til mindre kuld for at forbedre ungeoverlevelsen. Men de praktiserer også rewilding af Kirkeugler, hvilket er yderst simpelt og effektivt iflg. tyskerne. Interesserede kan kontakte projektleder Mette Hesselholt Henne Hansen Tlf.: 9998 9739 eller Mobil 2146 8891.

Kirkeuglen en del af Projekt Fokuseret Fugleforvaltning

I 2012 var intentionen at følge et Kirkeuglepar med webcam. Desværre viste det sig at være lidt af en teknisk prøvelse, og for ikke at forstyrre fuglene måtte vi nødtvunget udskyde planerne.

Øvrige uglearter

Af Klaus Dichmann

Slørugle

På grund af den meget lave bestand af Slørugle i landet, efter to isvintre, sker der pt. ingen koordineret overvågning og monitorering af denne art. De i DOFbasen indtastede oplysninger er opsummeret i Årsrapporten andetsteds i dette nummer af Fugleåret, som der henvises til.

Stor Hornugle

Der sker i øjeblikket ingen koordineret overvågning af denne art. Bestanden er opgjort på grundlag af indtastninger i DOFbasen - der henvises til Årsrapporten.

Mosehornugle

Der blev ikke registreret ynglende Mosehornugle i landet i 2012. Der henvises til Årsrapporten hvor forekomsten er behandlet.

Årsberetning for DOFbasen 2012

Af Timme Nyegaard & Søren Peter Pinnerup

Mængden af observationer, der indtastes i DOFbasen, er fortsat stor. Der blev i 2012 indtastet 1.197.476 observationer mod 1.163.696 i 2011, en fremgang på knap 3%. Der er indtastet fra 12.230 lokaliteter af 1.910 observatører i 2012 (544 flere lokaliteter og 215 flere observatører end i 2011). Antallet af observatører stiger fortsat støt, mens antallet af lokaliteter begynder at nærme sig mætningspunktet. Der kommer dog stadig forslag ind om oprettelse af nye lokaliteter, mens der på den anden side er en del lokaliteter oprettet, hvorfra der endnu ikke er indrapporteret observationer.

Der blev blot indtastet 6.208 observationer/bearbejdnings af ynglepar i 2012, og dermed falder rapporteringen af disse vigtige data fortsat drastisk fra et maximum i 2010 på 8.600, et fald på næsten 28 %. Det kommende Atlas III projekt (2014-17) vil forhåbentlig rette op på dette ved at bringe ynglefuglene i fokus.

Det organisatoriske

- DOFbasen administreres fortsat af en central koordinator i Fuglenes Hus, repræsentanter fra alle lokalafdelinger og nogle programmører. Kvalitetssikring af data foretages fortsat af DOFbasens Kvalitetsudvalg (DKU), som mødes en gang årligt, men løbende foretager kvalitetssikring af de indrapporterede data.
- Det årlige koordinatormøde blev afholdt i august med et fint fremmøde på 12 personer. Som det væsentligste, blev der på mødet aftalt dato og procedure for lukningen af indtastningsprogrammet, mere herom nedenfor.
- Jens Søgaard Hansen har formelt været tilknyttet hjemmesideprogrammeringen på DOFbasen med 1 arbejdsdag pr. uge som supplement til Steen Brøllings faste ugentlige dag som hjemmesideprogrammør. Dette har dog ikke været muligt at gennemføre grundet andre arbejdsopgaver i DOF, og det har derfor reelt kun været 1 dag pr. halvår.
- Thomas Stjernegaard Jeppesen blev ansat i efteråret 2012 som fuldtidsprogrammør tilknyttet Atlas III. Da rapporteringsmodulerne til dette projekt skal indbygges i DOFbasen, er hans tilknytning til DOFbasen og DOFbasegruppen væsentlig. Hans arbejdsopgaver er dog naturligvis begrænset til at handle om det, der påvirker gennemførelsen af Atlas III.
- Manglende programørtid var derfor også i 2012 den største begrænsende faktor for udviklingen og vedligeholdelsen af den almindelige DOFbase.
- I løbet af det sidste år, er Martin Jessen og Ole C. Olesen stoppet som DOFbasekoordinatører, de takkes for deres store, frivillige indsats. De erstattes af Palle Rosendahl Larsen (DOF-Sønderjylland), og John Toft Kristensen (DOF-Vestjylland), velkommen til!

Bidragydere

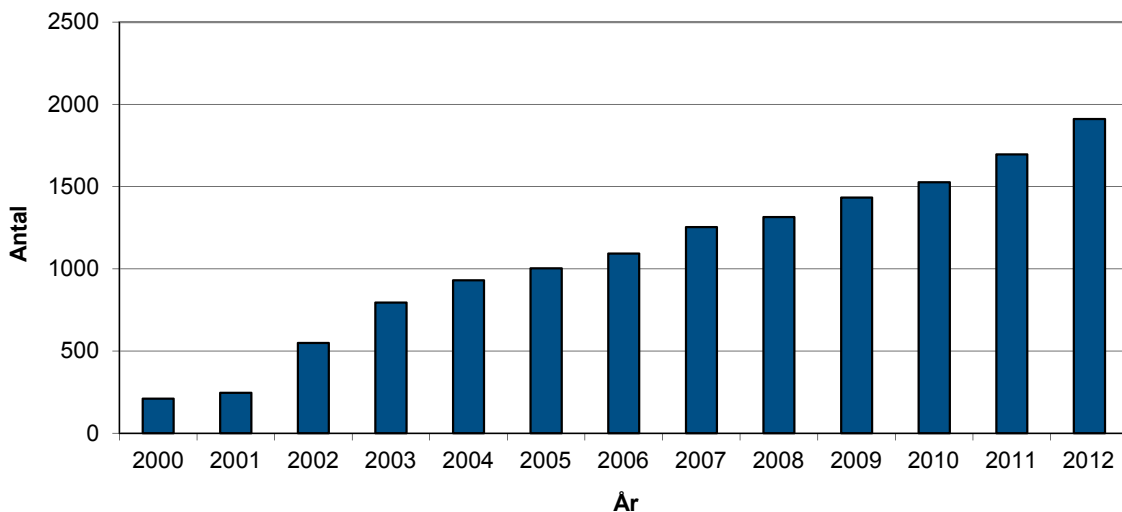

Fig. 1. Antal bidragydere til DOFbasen siden år 2000. 15. maj 2002 startede DOFbasen officielt, siden er antallet af bidragydere steget støt.

- DKU har påbegyndt en artikelserie med fokus på typiske forvekslingsproblematikker, senest med fokus på efterårsforekomsten af bjergirisk og tornirisk.
- Der har det sidste års tid foregået en gennemgående, bagudrettet kvalitetssikring af sommerfugleindtast-

ninger i DOFbasen (i alt over 73.000 obs). Meldingen er, at den nu er færdig!

- Det er endnu ikke lykkedes at få etableret en centraliseret kvalitetssikring af pattedyr, padde og krybdyr.

Anvendte lokaliteter i DOFbasen

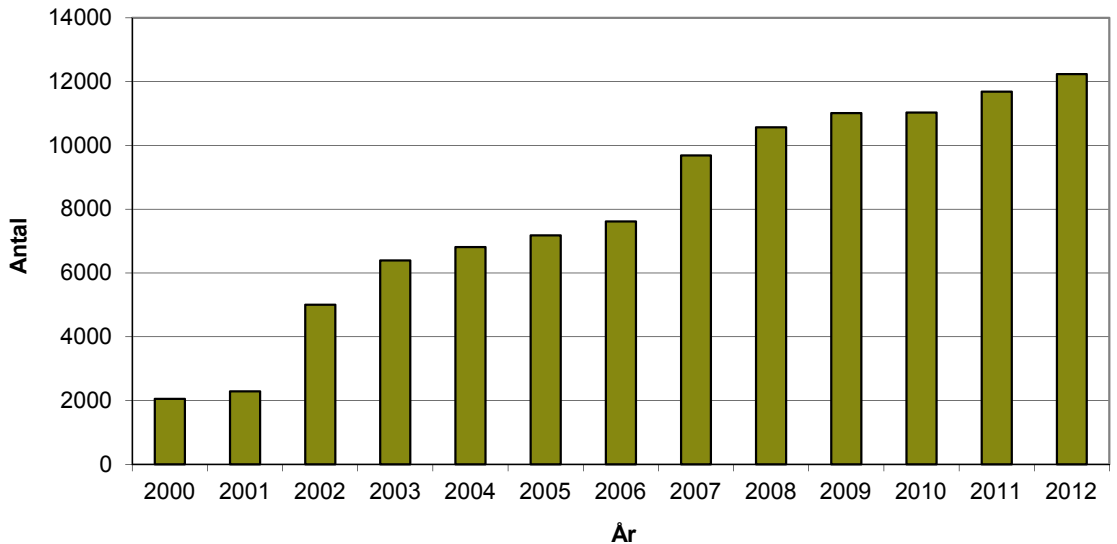

Fig. 2. Antal lokaliteter hvorfra der er indberettet til DOFbasen siden år 2000. DOFbasens lancering 15. maj 2002 fremgår tydeligt på grafen.

Observationer/bearbejdede ynglepar

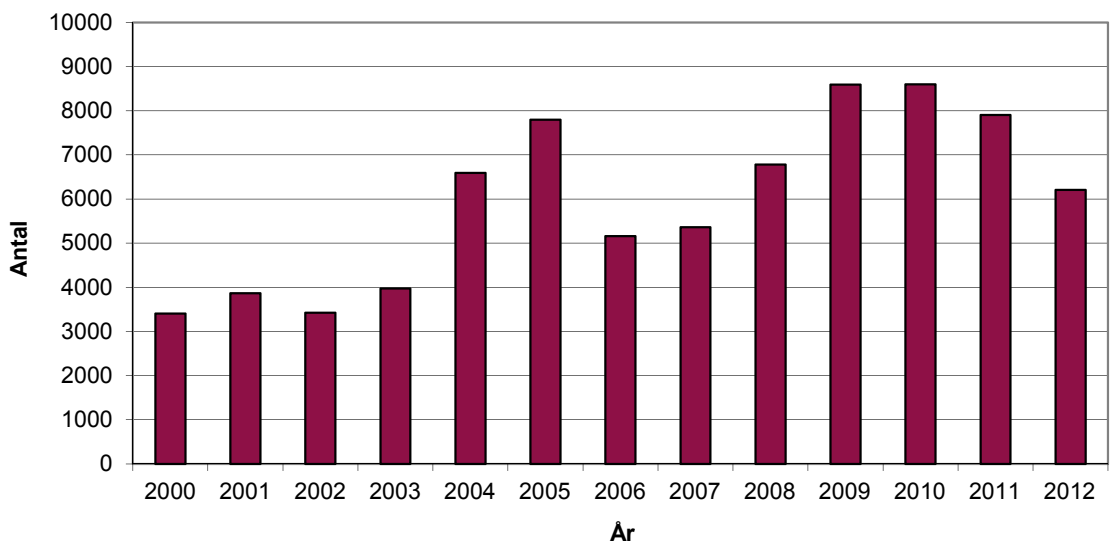

Fig. 3. Antal indrapporterede observationer / bearbejdede ynglepar i DOFbasen fra 2000 og frem. Siden 2009/2010 er det gået hurtigt ned ad bakke.

Tabel 1. De 25 hyppigst indtastede fuglearter i DOFbasen i 2012 (med antal almindelige observationer). I parentes er angivet artens placering i 2011.

	Art	Antal observationer
1 (1)	Musvåge	29517
2 (2)	Grågåås	25701
3 (3)	Gråand	22649
4 (4)	Knopsvane	18917
5 (5)	Ringdue	17678
6 (14)	Fiskehejre	16881
7 (13)	Solsort	15945
8 (6)	Vibe	15891
9 (9)	Musvit	15622
10 (7)	Gråkrage	15483
11 (8)	Skarv	15259
12 (10)	Bogfinke	14702
13 (12)	Gransanger	14553
14 (16)	Landsvale	14411
15 (11)	Hættemåge	14107
16 (23)	Tårnfalk	14064
17 (15)	Stær	13181
18 (20)	Spurvehøg	13041
19 (18)	Blishøne	12706
20 (21)	Hvid Vipstjert	12695
21 (17)	Troldand	12596
22 (33)	Blåmejse	12441
23 (19)	Rørhøg	12419
24 (26)	Gravand	12237
25 (28)	Gulspurv	12081

Lukning af DOFbaseprogrammet

- Den 14. oktober 2012 lukkede DOFbasens indtastningsprogram, da det ikke længere er tidssvarende og efterhånden var blevet umuligt at vedligeholde.
- Det har derfor ikke siden været muligt at uploade observationer indtastet i DOFbaseprogrammet.
- Brugere henvises derfor til at indtaste via indtastningsformularen på www.dofbasen.dk fremover.
- DOFbasekoordinatorerne har været behjælpelige med råd og vejledning i forbindelse med overgangen, hvor der har været behov for det; deres kontaktoplysninger kan findes her: <http://www.dofbasen.dk/kontakt/>

Udviklingsarbejdet

- Udviklingsarbejdet har været meget begrænset af den manglende programmørtilknytning, og har hovedsageligt været koncentreret om vedligeholdelse og brugersupport.

Tabel 2. De 15 artsrigeste kommuner i 2012. I parentes er angivet kommunens placering i 2011. Der er kun medtaget fuglearter ved fremstilling af tabellen.

	Kommune	Antal arter
1 (1)	Frederikshavn	280
2 (2)	Varde	275
3 (3)	Thisted	269
4 (5)	Esbjerg	266
5 (6)	Tønder	266
6 (4)	Ringkøbing-Skjern	265
7 (7)	Guldborgsund	256
8 (8)	Odsherred	249
9 (11)	Gribskov	247
10 (9)	Aalborg	243
11 (12)	Bornholm	243
12 (14)	Vordingborg	241
13 (32)	Halsnæs	240
14 (53)	Fanø	236
15 (20)	Langeland	233

- Et hjælpeværktøj til DKU's fremsøgning af usædvanlige rapporteringer blev færdiggjort.
- Mulighed for rapportering af IBA-yngebearbejdnings blev ligeledes færdiggjort.
- Programmering af Atlas III-moduler er påbegyndt.
- Det er fortsat planen, at grænserne for DOFbasens naturlokaliteter skal digitaliseres, men arbejdet afventer i øjeblikket tekniske afklaringer.
- En plan for oprettelse af manglende DOFbaselokaliteter er under udarbejdelse, og de manglende lokaliteter forventes alle oprettet i løbet af 2013.

Anvendelse af DOFbasedata

- Der er publiceret en række artikler i Fugle i felten og på Pandion, hvor data fra DOFbasen er blevet analyseret.
- DOF har fortsat samarbejde med myndighederne og deres konsulenter om levering af data, bl.a. i forbindelse med NOVANA-overvågningen.
- Desuden bruges DOFbasen til annoncering af mange af DMU's landsdækkende, koordinerede tællinger, hvor rapporteringen sker via DOFbasen og udtræk leveres til DMU.
- Årsrapporter i Caretakerprojektet og i Fugleåret er i høj grad baseret på rapporteringer i DOFbasen.
- DOFbasen fyldte 10 år den 15. maj 2012. I den anledning blev der gjort status for data i DOFbasen og lavet en artikel til Pandion og til Bird Census News.

Lille Skallesluger, Karrebæksminde, 10. februar 2012. Foto: Peter Vadum

Skarvens ynglekolonier i 2012

Af Thomas Bregnballe, Dorte Almskou Jensen og Ole Roland Therkildsen, Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet

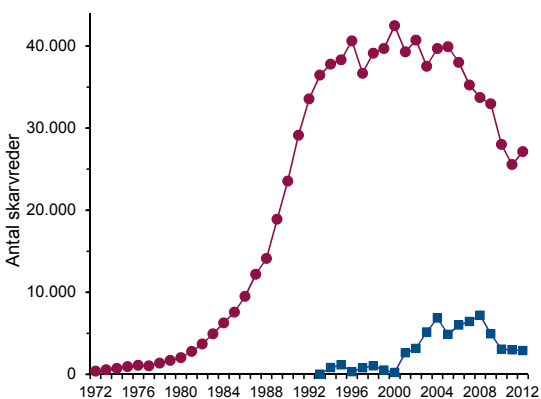
Indledning

Skarvernes ynglekolonier bliver talt op hvert år bl.a. som et led i opfølgningen på Naturstyrelsens skarvforvaltningsplan. I disse år koordineres optællingerne af Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) ved Aarhus Universitet. DCE viderefører en række af de overvågningsopgaver, som førhen blev koordineret af det nu nedlagte DMU - Danmark Miljøundersøgelser. Tællingerne tilrettelægges så kolonierne så vidt muligt tælles på det tidspunkt af foråret, hvor antallet af reder kulminerer. Alle store og middelstore kolonier tælles af personer, der har talt skarvreder i tidligere år. Enkelte store og middelstore kolonier og flere små kolonier tælles af feltornitologer, som frivilligt deltager i den årlige optælling af skarvkolonierne. Desuden hentes der oplysninger om især mindre og nye kolonier via DOFbasen.

Status og udvikling

Ved optællingerne i 2012 blev der registreret 27.237 skarvreder i Danmark. Det svarede til en forøgelse på ca. 1.700 reder sammenlignet med 2011. Det er for tidligt at afgøre, om fremgangen afspejler, at ynglebestanden nu begynder at stabilisere sig på et lavere niveau end i årene 1993-2006, hvor redeantallet svingede mellem 36.500 og 42.500 reder. I 2012 talte ynglebestanden 30 % færre Skarver end gennemsnittet for perioden 1993-2006. Udviklingen i antallet af skarvreder i Danmark siden 1971 er vist i Figur 1.

De egne af landet, som husede det største antal ynglende Skarver, var det sydøstlige Danmark og den sydvestlige del af Kattegat (Fig. 2). I modsætning

Figur 1. Udviklingen i antallet af skarvreder i Danmark fra 1972 til 2012. Antallet af reder, hvor Skarver blev forhindret i at få unger, er vist med den nederste kurve - dette antal indgår i det samlede antal reder.

til tidligere år husede den nordlige del af Sjælland i 2012 en væsentlig andel af den danske ynglebestand, hvorimod ynglebestanden i Vestjylland i de seneste år har været nede på blot 1.000 par.

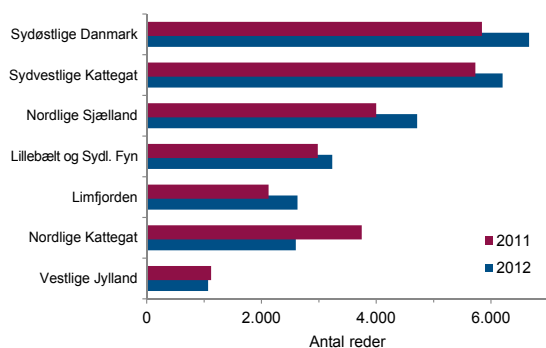
Fra 2011 til 2012 var det kun i det nordlige Kattegat, at vi registrerede en nedgang i antallet af ynglepar (Fig. 2). Her var nedgangen på 665 reder. I de vestjyske fjorde var yngleantallet uforandret i forhold til 2011. Fremgang blev konstateret i de øvrige landsdele. Størst var fremgangen i det nordlige Sjælland og det sydøstlige hjørne af Danmark (dvs. Smålandsfarvandet), hvor antallet af ynglende Skarver steg med henholdsvis ca. 700 og 820 reder.

Kolonierne

Antallet af reder optalt i de enkelte kolonier er angivet i Tabel 1. Koloniernes udbredelse og omtrentlige størrelse er vist på kortet i Figur 3.

Skarverne havde kolonier eller forsøgte at danne kolonier på i alt 64 lokaliteter i Danmark i 2012. Det hidtil højeste antal lokaliteter med ynglende Skarver i Danmark er 66; det blev registreret i 2010.

Kolonien i Stavns Fjord på Samsø var klart den største med 2.640 reder, mens den næststørste var kolonien ved Brændegård Sø (hvertil også ynglefuglene i Nørresø hører) på Sydfyn, der husede 1.978 reder. Kun seks af samtlige kolonier havde flere end 1.000 reder, men disse husede tilsammen 1/3 af alle ynglende Skarver i Danmark. Herudover ynglede 39 % i 14 kolonier med 500-1.000 reder, 24 % i 24 kolonier med 101-500 reder, og 4 % i 20 kolonier med 3-100 reder. Over de sidste 30 år er der sket en gradvis spredning af de ynglende Skarver

Figur 2. Udviklingen i antallet af skarvreder fra 2011 til 2012 inden for hver af syv landsdele.

i Danmark. Skarverne yngler nu fordelt i flere kolonier, og færre Skarver yngler i meget store kolonier. Til sammen har det betydet, at Skarverne nu er langt mere jævnt fordelt ud over landet end det før var tilfældet.

Forvaltende tiltag i kolonier i 2012

Hvert år gennemfører Naturstyrelsen indgreb i nogle bestemte danske Skarvkolonier, hvor der er særligt

store bekymringer for, at Skarverne vil kunne skade fiskebestandene og fiskeriet. Tiltagene finder sted for at undgå, at Skarverne får succes med at etablere nye kolonier, og for at begrænse størrelsen af nogle af de eksisterende kolonier. I kolonier, hvor Skarverne har rede på jorden, består indgrebet oftest i at sprøjte madolie på æggene, så de ikke klækker.

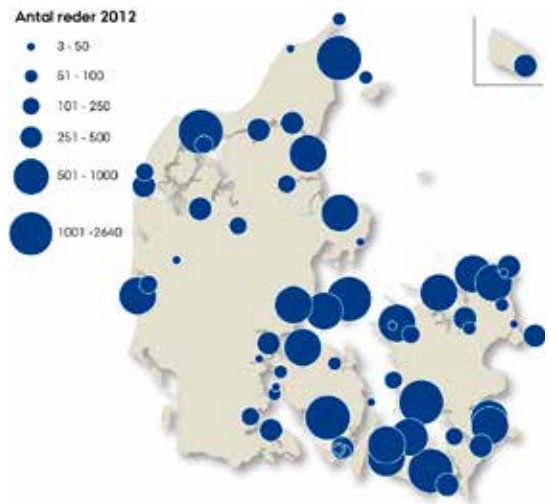
I 2012 blev i alt 2.913 reder i 10 kolonier berørt af forvaltende tiltag. Dette antal svarer til 11 % af alle

Skarv, Bøgeskov Havn, 3. september 2012. Foto: Peter Vadum

Tabel 1. Antal skarvredere optalt i de enkelte kolonier i Danmark i 2012.

Region	Lokalitet	2012
Vestlige Jylland	Havrvig Polder	838
	Klægbanken	223
	Abildå	9
Limfjorden		
	Melsig	1127
	Rønholm	406
	Flyndersø	280
	Rønland Sandø	275
	Agger Tange	231
	Ejerslev Røn	176
	Hald Sø	133
Nordlige Kattegat		
	Hirsholmene	1100
	Fuglsø Mose	791
	Toftesø	753
	Rørdal Lergrave	326
	Kielstrup Sø	230
	Nrd.Rønner	64
	Skagen Nordstrand	61
	Treskelbakkeholm	39
	Hirtshals	34
Sydvestlige Kattegat		
	Stavns Fjord	2640
	Svanegrunden	933
	Mågeøerne	908
	Vorsø	502
	Rands Fjord	309
	Viggelsø	80
	Rugård Sø	35
	Tange Sø	3
Lillebælt og Sydlige Fyn		
	Brændegård Sø	1978
	Ll. Græsholm ved Bredholm	464
	Olde Nor	280
	Bastholm incl. Årø Kalv	219
	Hopsø	110
	Grensholm, Det Sydfynske Øhav	110
	Vresen	70
	Lille Egholm, Det Sydfynske Øhav	63
	Kidholmene	38
	Bågå	17
	Føns Vang, SV for Nørre Aaby	14
Nordlige Sjælland		
	Hovvig	944
	Holløse Bredning	847
	Saltbækvig Sydøst	721
	Esrum Sø	505
	Selsø	375
	Saltholm	348
	Hellebæk Skov	306
	Højbjerg Skov	248
	Skarresø	120
	Damhussøen	68
	Bognæs	61
	Vaserne	61
	Vrøj ved Saltbækvig	41
	Sortedamssøen	37
	Gurre Sø	31
Sydøstlige Danmark		
	Søholt	1095
	Ormø	1086
	Ægholm	868
	Rågå Sande	822
	Vensholm	662
	Tyrholm	541
	Ålholm	460
	Nakskov Fjord	401
	Malurtholm	315
	Hundsemyre, Bornholm	255
	Dyrefod	159

Figur 3. Størrelse og placering af de danske Skarvkolonier i 2012.

landets ynglepar. Det samlede antal regulerede reder i 2012 svarer til omkring halvt så mange, som i perioden 2003-2009, hvor knap 6.000 reder årligt blev udsat for indgreb. Denne nedgang er primært et resultat af, at antallet af ynglende skarver er gået tilbage i de fleste af de kolonier, hvor der i en årrække har været gennemført oliering af æg.

Som i tidligere år blev oliering af æg især anvendt i kolonier langs Vestkysten, på Hirsholmene ved Frederikshavn og på Saltholm i Øresund. Som noget nyt blev der i Det Sydfynske Øhav igangsat oliering i 2012. To nye kolonier var etableret på et par holme, og efter lodsejernes ønske blev æggene i hovedparten af rederne olieret. I de fleste af de kolonier, hvor der olieres æg, bliver mindst 100 par friholdt fra oliering. Reder blev olieret i i alt syv kolonier, og samlet blev der olieret æg i 2.607 skarvredere.

Der blev fjernet æg i kolonien på Ejerslev Røn nær Mors, og i den ene af to mindre kolonier på Agger Tange ved Limfjordens vestlige munding blev æggene destrueret. I alt blev der fjernet eller ødelagt æg i 271 reder. Indgrebet på Agger Tange fandt sted for at sikre rimelige ynglebetingelser for Klyder, terner og Hættemåger. I en enkelt koloni på Djursland, hvor 35 par havde bygget rede, blev alle skarverne skræmt bort bl.a. ved brug af en gaskanon.

I 2012 var der ét kendt tilfælde af illegal indgriben i en skarvkoloni. På Dueholm i Nakskov Fjord havde ukendte personer lagt et 100 m langt fiskenet hen over og omkring rederne. Skarverne forlod kolonien, men en del af skarverne etablerede en koloni på den nærliggende Kåreholm. I nettet blev der fundet døde fugle (2 Sølvmåger, 2 Ederfugle, 1 Gråand og 1 Strandskade) samt en døende Sølvmåge.

Optællinger af ynglefugle i det danske Vadehav 2012

Af Ole Thorup og Karsten Laursen

I 2012 optaltes alle ynglende vadefugle, måger og terner og enkelte andre fåtallige arter i hele det danske vadehav (herefter benævnt Vadehavet). Sidst der blev udført en tilsvarende stor optælling var i 2006, og før 2006 blev alle arter også optalt i 1996 og 2001. Desuden blev der under planlægningen af tælleprogrammet lavet en tælling i 1991 i store dele af Vadehavet især på forlande og øer.

I år uden store tællinger blev der hvert år siden 1995 lavet optælling af kolonirugende fugle, af alle arter i elleve kontrolområder samt af udvalgte, fåtallige arter.

Optællingerne udføres af ornitologer fra Amphicon Consult, Dansk Ornitologisk Forenings lokale netværk, samt af optællere fra Institut for Bioscience på Aarhus Universitet og Naturstyrelsen.

De almindeligste og mest udbredte vadefugle går markant tilbage

Strandengene, kystområder og marsken i Vadehavet huser en vigtig andel af Danmarks ynglende vade-

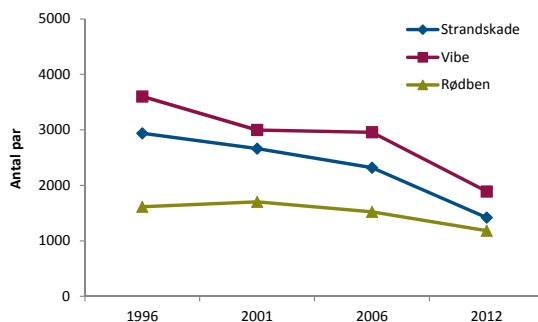

Fig. 1. Antal ungepar af Strandskade, Vibe og Rødben i Vadehavet ved total-tællinger i 1996, 2001, 2006 og i 2012.

fugle. Strandskade, Vibe og Rødben er vidt udbredt i Vadehavet og i det øvrige Danmark. Årets optællinger viser, at alle tre arter er gået voldsomt tilbage i Vadehavet i perioden med dækkende optællinger. Antallet

Table 1. Antal ungepar af Strandskade, Vibe og Rødben på totale tællinger 1996-2012.

Strandskade	1996	2001	2006	2012
Langli	141	237	241	134
Fanø	221	247	103	135
Mandø	1086	807	928	540
Rømø	509	496	385	247
Strandenge fastlandet	499	524	388	192
Tøndermarsken - Margrethe Kog og Ydre koge	275	176	167	83
Øvrige marskområder fastlandet	200	171	103	83
Varde Ådal og Ribe Østerå	7	5	3	4
Strandskade Vadehavet i alt	2938	2663	2318	1418
Vibe	1996	2001	2006	2012
Langli	6	5	6	2
Fanø	291	215	208	160
Mandø	166	255	213	198
Rømø	310	312	296	215
Strandenge fastlandet	218	228	201	76
Tøndermarsken - Margrethe Kog og Ydre koge	405	429	621	489
Øvrige marskområder fastlandet	2147	1496	1331	713
Varde Ådal og Ribe Østerå	60	58	81	36
Vibe Vadehavet i alt	3603	2998	2957	1889
Rødben	1996	2001	2006	2012
Langli	6	2	2	2
Fanø	221	195	218	204
Mandø	85	81	86	116
Rømø	367	375	276	245
Strandenge fastlandet	589	714	640	398
Tøndermarsken - Margrethe Kog og Ydre koge	116	164	155	119
Øvrige marskområder fastlandet	189	116	105	77
Varde Ådal og Ribe Østerå	40	56	40	20
Rødben Vadehavet i alt	1614	1703	1522	1181

Tabel 2. Antal ynglepar af Stor Kobbersneppe på totale tællinger 1996-2012.

Stor Kobbersneppe	1996	2001	2006	2012
Langli og Fanø	0	0	0	0
Mandø	22	90	72	101
Rømø	62	73	51	47
Strandenge fastlandet	3	2	0	0
Vilslev-Ribemarsken	26	10	3	3
Ballummarsken	43	11	11	13
Tøndermarsken - Margrethe Kog og Ydre koge	95	125	126	135
Øvrige marskområder fastlandet	6	1	0	0
Varde Ådal og Ribe Østerå	0	0	0	0
Stor Kobbersneppe Vadehavet i alt	257	312	263	299

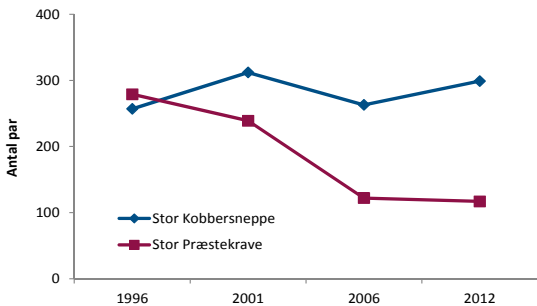

Fig. 2. Antal ynglepar af Stor Kobbersneppe og Stor Præstekrave ved total-tællinger i Vadehavet i 1996, 2001, 2006 og i 2012.

af ynglende Strandskade og Vibe er blevet ca. halveret i de 16 år, der er gået siden den første tælling i 1996, mens lidt over en fjerdedel af Rødbenene er forsvundet

i samme periode (Fig. 1, Tabel 1). For alle tre arter har den største tilbagegang fundet sted de seneste seks år.

Rødben er altså den af de tre arter, der har klaret sig bedst, og på Fanø og Mandø og i Tøndermarsken blev der registreret omtrent ligeså mange ynglefugle i 2012 som i 1996. Måske er den virkelige tilbagegang mindre, end den der blev registreret. Rødben så ud til at starte ynglesæsonen relativt sent i 2012, og mange tællinger lå tidligt i optællingsperioden, hvor nogle Rødben sandsynligvis ikke havde startet ynglesæsonen endnu.

Optællingstidspunkt spiller derimod ikke ind på den voldsomme tilbagegang, der blev registreret hos Strandskade og Vibe. Hos Strandskade på fastlandet var der i 2012 kun ca. en tredjedel af ynglefuglene i 1996, mens antallet af Strandskader var halveret på de 16 år på Mandø og Rømø. Kun på Langli var antallet på niveau med 1996, og her fluktuerer antallet i det hele taget meget fra år til år.

Stor Kobbersneppe, Borreby Mose, 23. april 2012. Foto: Villy Pedersen

For Vibe var der omtrent det samme antal ynglefugle på Mandø og i de ydre koge af Tøndermarsken som i 1996, selvom antallet har været højere begge steder i den mellemliggende periode. Alle andre steder i Vadehavet er Vibben gået kraftigt tilbage. Voldsomt har tilbagegangen været i marsken bag digerene udenfor Tøndermarsken. Her er to ud af tre par forsvundet, og andelen af Vadehavets Viber der findes i denne naturtype er faldet fra 60% til 38% i de 16 år.

Stor Kobbersneppe forsvinder fra mange områder, men antallet er ret stabilt

Stor Kobbersneppe har flere krav til sit yngleområde end Strandskade, Vibe og Rødben og yngler derfor i meget færre områder. Antallet af ynglede Store Kobbersnepper i Vadehavet har været forholdsvis stabilt i perioden 1996-2012 (Fig. 2, Tabel 2), men der er sket en koncentration af ynglefuglene på meget færre ynglelokaliteter, og mellem 1996 og 2012 er arten forsvundet fra halvdelen af de 34 tælleområder med ynglede fugle i 1996.

Især på Mandø har der etableret sig en større ynglebestand end tidligere, og de 101 par, der optaltes i 2012, er væsentligt flere, end der tidligere har været på øen. I 2011 optaltes 85 par. Stigningen på 16 par falder sammen med, at der på den nærmeste yngleplads mod nord, Tipperhalvøen, forsvandt 31 par mellem 2011 og 2012. At der kunne optælles så mange ynglefugle på Mandø i 2012 betød næppe, at fuglene her havde en god ynglesæson. I månedsskiftet april-maj blev adskillige enge med ynglede fugle pløjet op og tilsået.

Storspove, Margrethe Kog, 12. maj 2012. Foto: Villy Pedersen

Arten yngler stort set udelukkende i græs, og antallet af ynglefugle var faldet til 62 par, da optælling nr. to blev foretaget på Mandø.

Vadehavets Store Kobbersnepper udgør ca. halvdelen af Danmarks bestand, og især Mandø og den vestlige del af Tøndermarsken er derfor af vital betydning for Stor Kobbersneppe i Danmark.

Tabel 3. Antal ynglepar af Dobbeltbekkasin og Storspove på totale tællinger 1991-2012. Manglende tal markerer mangelfuld eller ingen dækning.

Dobbeltbekkasin	1991	1996	2001	2006	2012
Fanø	219	68		37	5
Mandø	2	0	0	0	0
Rømø	34	24		18	1
Skallingen		0	0	1	0
Ho Bugt		0	1	3	3
Varde Ådal		21	17	9	0
Ribemarsken		1	0	1	0
Ribe Østerå			23	23	15
Rejsby Enge			2	0	0
Tøndermarsken - Margrethe Kog og Ydre koge	11	6	1	0	2
Tøndermarsken - Magisterkogen-Hasberg Sø	5	6		2	1
Tøndermarsken - indre koge		1		0	0
Dobbeltbekkasin Vadehavet i alt	271+	126+		94	27
Storspove	1991	1996	2001	2006	2012
Fanø	28	21	22	17	25
Mandø	0	0	0	1	0
Rømø	36	26		22	19
Skallingen	0	0	0	1	1
Ribemarsken	0	0	0	0	2
Ballumarsken	0	0	0	0	1
Forland Astrup-Rømødæmningen nord	0	0	0	1	1
Storspove Vadehavet i alt	64	47		42	49

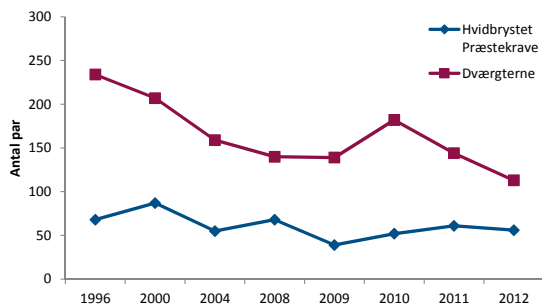

Fig. 3. Antal ynglepar af Hvidbrystet Præstekrave og Dværgrterne i Vadehavet ved årlige tællinger i 1996 (gennemsnit af 1996-1999), i 2000 (gennemsnit af 2000-2003), i 2004 (gennemsnit af 2004-2007), i årlige tællinger i 2008-2012.

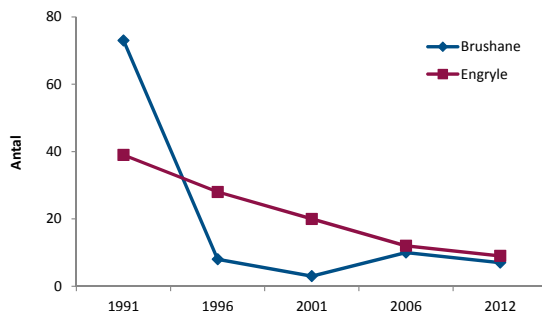

Fig. 4. Antal ynglepar af Engrylle og ynglehunner af Brushane ved total-tællinger i Vadehavet i 1991, 1996, 2001, 2006 og 2012.

To vadefugle i klitlavninger og ekstensivt udnyttede enge

Storspove yngler især i overgangen mellem klit og eng på Fanø og Rømø, men de senere år har enkelte par også ynglet i marsken (Tabel 3). Dobbeltbekkasin findes i de samme områder og herudover også på ferske enge i ådalene omkring Varde Å, Ribe Å og Vidåen (Tabel 3). Flere af de vigtigste ynglelokaliteter for de to arter blev optalt indenfor programmet allerede i 1991, men der har været huller i dækningen af især Dobbeltbekkasin i 1991, 1996 og 2001.

Begge arter blev optalt på alle ynglelokaliteter i 2012, men der var lange perioder med køligt og blæsende vejr i optællingsperioden. Det spillede især negativt ind

på optællingen af Dobbeltbekkasin, og det vurderes, at angivelserne af henholdsvis 5 og 1 par på Fanø og Rømø slet ikke er udtryk for ynglebestanden på de to øer.

Dækningen af Storspove vurderes derimod at have været god. Antal ynglepar på Fanø har været ret stabilt i perioden 1991-2012, mens der kun fandtes halvt så mange par på Rømø i 2012 som i 1991. Den største tilbagegang på Rømø fandt sted mellem 1991 og 1996.

Præstekraverne klarer sig godt på strandene på Fanø og Rømø, men ikke på fastlandet

Stor Præstekrave yngler på strandene og sandrevler samt tidligere også i mindre antal på kortgræsede

Stor Præstekrave, Roshage, 7. september 2012. Foto: Albert Steen-Hansen

Tabel 4. Antal ynglepar af Stor Præstekrave på totale tællinger 1996-2012 samt på øerne og i Tøndermarsken i 1991.

Stor Præstekrave	1991	1996	2001	2006	2012
Langli	7	5	3	3	0
Fanø	28	53	24	8	35
Mandø	11	12	10	6	2
Rømø	49	39	41	36	40
Strandenge og kyster fastlandet		140	144	67	39
Tøndermarsken - Margrethe Kog og Ydre koge	30	16	6	1	0
Øvrige marskområder fastlandet		14	11	1	1
Varde Ådal og Ribe Østerå		0	0	0	0
Stor Præstekrave Vadehavet i alt		279	239	122	117

strandenge og opdyrkede marker. På Fanø og Rømø var antallet af ynglepar i 2012 stort set det samme som i 1991, mens arten er gået kraftigt tilbage på fastlandet og på Mandø og er helt forsvundet fra Langli (Tabel 4). På fastlandet er der mindre end 25% tilbage af antallet i 1996, hvor den første dækkende tælling blev foretaget. En tilbagegang på 76% på 16 år er meget kritisk. Samtidig viser data, at antallet i den vestlige del af Tøndermarsken blev halveret mellem 1991 og 1996 (Tabel 4), så tilbagegangen er næppe startet i 1996. Den samlede udvikling i Vadehavet er vist i Fig. 2.

Langt de fleste Hvidbrystet Præstekrave har ynglet på Fanø og Rømø i hele programperioden (Tabel 5). Mellem 1999 og 2002 var der flere ynglepar, men herudover har antallet af ynglepar i Vadehavet ligget ret fast på mellem 50 og 70 par i årene 1996-2012. Fuglene flytter noget rundt mellem de enkelte ynglepladser fra år til år, og i 2012 yngede 28 af 56 par på Havsand på det sydvestlige Rømø.

Strandene blev oversvømmet af højvande flere gange i ynglesæsonen bl. a. en uge inde i juni. Præstekravernes ynglesucces bliver ikke undersøgt, men adskillige ægkuld vurderes at være blevet taget af havvand ved oversvømmelser i 2012.

Ternerne på strand og sandrevler var svære at optælle på grund af oversvømmelse midt i optællingsperioden

De fleste kolonier af Havterne og Dværgterne i Vadehavet findes på sandstrande og sandrevler. En uge inde i juni overskyldede højvande næsten alle disse kolonier, og på Søren Jessens Sand på NV Fanø og Koresand syd for Mandø blev kolonierne optalt umiddelbart efter oversvømmelserne. En del – men måske ikke alle – Dværgterner på Søren Jessens Sand var i gang med genetablering af kolonien, mens Dværgterner og Havterner på Koresand

Brushane, Mandø, 2. april 2012. Foto: Eva Foss Henriksen.

ikke var yngleaktive på optællingstidspunktet, og der mangler derfor et ukendt antal ynglepar i Tabel 5 herfra.

Antal ynglepar af Havterne var meget lavere på alle de store ynglelokaliteter, end det var for bare nogle få år siden, og siden ynglefugleprogrammet startede i 1996, er ca. to ud af hver tre par forsvundet. Havternernes ynglesucces er ikke undersøgt i 2012. En stor koloni med 125 par på et hustag i Esbjerg Havn blev dog besøgt på et tidspunkt, hvor der var mange store

unger tilstede på taget, og her formodes ynglesuccesen at have været god.

Tilbagegangen hos Dværgterne er mindre end hos Havterne, og hvis der tages højde for at antallet på Søren Jessens Sand og Koresand kan have været højere, end det der blev registreret, kan antal ynglepar have været på niveauet fra de foregående år. For 10-16 år siden var der dog en halv gang flere Dværgterner i Vadehavet end i dag.

Tabel 5. Antal ynglepar af kolonifugle på stranden i Vadehavet 1996-2012. I tabellen er vist gennemsnitstal for tre fireårs-perioder og antal optalte ynglepar for de seneste år.

Hvidbrystet Præstekrave	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Fanø, nordvest	16	14	4	8	4	5	12	7	2
Fanø, sydvest	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Fanø, Vest- og Østkeldsand	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Rømø, nordvest	20	25	24	26	11	16	11	5	19
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	5	18	13	21	11	21	22	34	18
Rømø Sønderland	16	24	11	13	13	8	16	8	3
Skallingen	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Rømødæmningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	1	2	2	0	0	1	0	0	0
Forland, Vidåslusen	0	1	1	0	0	0	0	0	0
I alt	68	87	55	68	39	52	61	56	43
Havterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012
Langli	184	126	119	182	40	177	139	48	
Fanø nord	36	23	7	5	3	8	2	3	
Fanø, Keldssand og Trinden	143	148	6	6	3	3	2	0	
Peter Meyers Sand	215	197	417	12	53	130	15	39	
Mandø	116	158	146	340	208	286	170	99	
Koresand				40	0	25	2	+	
Rømø nord og nordvest	305	190	84	30	57	46	38	27	
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	72	26	11	11	4	16	16	14	
Jordsand					3				
Esbjerg Havn	6	21	92	178	110	129	15	129	
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	1	0	1	4	10	4	3	9	
Margrethe Kog	16	2	7	0	0	0	0	1	
I alt	1.116	886	890	808	491	824	402	369	0
Dværgterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012
Langli	0	0	5	8	2	0	0	0	0
Fanø nord	61	28	13	15	41	37	45	25	25
Fanø, Keldssand og Trinden	14	23	3	10	6	19	3	0	0
Peter Meyers Sand	12	12	61	1	0	6	8	9	9
Mandø	0	0	1	8	0	0	0	0	0
Koresand				5	9	32	0	+	+
Rømø nord og nordvest	70	76	12	40	51	7	32	23	23
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	20	48	36	53	24	75	46	52	52
Skallingen	15	11	9	8	5	2	3	3	3
Esbjerg Havn-Sædding Strand	42	8	18	0	0	4	7	1	1
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	0	1	1	0	1	0	0	0	0
I alt	234	207	159	140	139	182	144	113	113

Sorthovedet Måge, Universitetsparken, Aarhus, 11. juli 2012. Foto Knud Pedersen

Nyetableret yngleplads for Klyde på Mandø, men i øvrigt ingen store kolonier i 2012

På det nordvestlige Mandø har Naturstyrelsen etableret nogle engområder med høj vandstand, og omkring vådområderne her etablerede der sig en koloni med 45 par Klyder. Området tørrede dog ud i løbet af maj, og der var et tidsmæssigt sammenfald mellem en oprensning af en vejgrøft og en periode med særlig hurtig udtørring. Klydernes ynglesucces kendes ikke, men der sås Klyde-unger i anden halvdel af maj.

At der var flere Klyder her end tidligere betød dog ikke, at det samlede antal ynglende Klyder i Vadehavet steg (Tabel 6). Der var kolonier med 68 og 43 par i to klæggrave i den nordlige del af Vadehavet, men rigtigt store kolonier var der ikke i 2012, og antal ynglepar er kun en fjerdedel af antallet, da det toppede i starten af 1990'erne.

Mågerne i Vadehavet klarer sig godt

Seks mågearter yngler i Vadehavet, og alle seks arter yngler i meget større antal i 2012, end de gjorde på tidspunktet for den første optælling i programmet i 1991 (Tabel 6). For fire af de seks arter blev der i 2012 optalt et væsentligt større antal ynglefugle, end der er registreret før og for en femte det næststørste antal. Kun Stormmåge går lidt tilbage i disse år, efter at antallet toppede i 2003 med 2.728 par.

To lokaliteter – Langli og klæggraven ved Sneum Sluse – huser langt de fleste af de ynglende måger i Vadehavet. Hvor Langli tidligere var den vigtigste lokalitet for alle mågerne og for Splitterne, har Sneum klæggrav i dag det største antal Hættemåger, Sorthovedede Måger og i 2012 også Splitterne (Tabel 6). Mens splitternekolonien på Langli brød sammen i 2011 og ikke rigtig blev genetableret i 2012, var der fortsat en stor hættemågekoloni på 3.570 par. Samtidig taltes på øen ikke mindre end 9.143 par Sølvmåger, mere end 3.700 ekstra par i forhold til 2011, hvor årets 5.432 par ellers var det største antal, der nogensinde var registreret.

Det er uvist, hvordan antallet af ynglende Sølvmåger på Langli kan øges så meget fra et år til det næste.

Det er i hvert tilfælde ikke på grund af omflytning inden for Vadehavet, for på Mandø, der er den eneste anden lokalitet med Sølvmåger af betydning, steg antallet også fra 2011 til 2012.

Det største antal Sortterner i mange år

Der fandtes i alt 45 ynglepar i 2012 (Tabel 6) fordelt i to kolonier: i et lille vandhul nær Vidåen i Magisterkøgen ynglede 18 par, mens der var 27 par i den nordlige del af Hasberg Sø. Der er intet kendskab til fuglenes ynglesucces. 45 par er det største antal ynglepar i mange år – man skal helt tilbage til 1997 for at finde et tilsvarende antal.

To stærkt truede arter i Vadehavet og Danmark: Engryle (Alm.Ryle) og Brushane

Da optællingsprogrammet startede i 1991 var Engryle og Brushane udbredt på adskillige lokaliteter i Vadehavet, men de næste ti år gik antallet voldsomt tilbage for begge arter. Tilbagegangen er fortsat for Engrylen, der i 2009-2011 kun ynglede på to lokaliteter i Vadehavet: Rømø Nørreland og Rømø Sønderland (Tabel 7). I 2012 fandtes for første gang et ynglepar ude i den nye opvækst på Havsand på Rømø, og tidligt på sæsonen sås også Engryle i et nyrestaureret engområde med forbedret vandstand på Mandø. På Mandø forsvandt arten dog, inden ynglen blev registreret, måske fordi arealet tørrede kraftigt ud i anden halvdel af maj. De samlede antal for de to arter er vist i Fig. 4.

Afvanding og for tidligt græsslæt har fjernet yngle mulighederne for Brushane i de fleste af artens tidligere yngleområder, og den helt store tilbagegang sås mellem 1991 og 1996 (Tabel 7). Siden har Rømø Nørreland været den eneste faste ynglelokalitet, hvor kun et ekstremt tørt forår som i 2011 forhindrede ynglen. I 2012 var der godt med nedbør i ynglesæsonen i Jylland, og der fandtes ynglende Brushane på seks forskellige lokaliteter i Vadehavet. Det er den største udbredelse, der er registreret siden 1991, men antallet er stadig meget lavt. Kun 7 Brushøner blev registreret i optællingsperioden, og af disse blev 5 registreret som yngleaktive.

Klyde, Ballum Forland, 25. april 2012. Foto: Bo L. Christiansen

Tabel 6. Antal ynglepar af øvrige kolonifugle i Vadehavet 2012. Optællinger uden fugle ikke anført.

	Skestork	Klyde	Sorthovedet Måge	Hættemåge	Stormmåge	Sildemåge	Sølvmåge	Svartbag	Sandterne	Splitterne	Fjordterne	Sortterne
Margrethe Kog/Saltvandssøen		3										
Tøndermarsken, i øvrigt												45
Ballumarsken med klæggrave		19		1							28	
Forland Rømdæmningen-Rejsby Å				1								
Gl. Hviding Engsø-Rejsby klæggrav		43		209							30	
Forland Vilslev-Råhede Vade		2										
Ribemarsken med klæggrave		11										
Sneum klæggrav og enge		68	8	6.657			3			80		
Esbjerg Havn											27	
Marbæksøerne				455								
Skallingen				2			1					
Langli	23	4	3		963	1.778	9.143	2		67		
Fanø nord og nordøst		12			1							
Fanø midt				98								
Peter Meyers Sand		14		3.570			3	1				
Keldsand/Trinden		1			1							
Mandø		73		28	282	10	699	7			3	
Koresand												
Rømø		30		16	19		13					
Jordsand							?					
2012 total	23	280	11	11.037	1.266	1.788	9.862	10	0	147	88	45
2011 total	44	307	8	9.002	1.330	2.003	6.832	4	0	1.072	47	27
2010 total	13	310	6	10.767	1.449	1.039	6.794	6	0	1.575	67	15
2009 total	8	366	3	7.183	1.700	765	6.140	8	1	1.855	57	12
2008 total	4	453	1	9.876	1.947	884	5.445	6	0	3.000	32	22
2007 total	2	?	4	5.782	2.229	1.075	5.994	3	0	2.660	19	0
2006 total	0	573	3	6.063	1.592	1.064	4.184	5	0	3.249	20	19
2001-2005 gennemsnit	0	541	2	7.900	2.187	486	3.769	4	1	643	55	18
1996-2000 gennemsnit	0	806	0	9.839	1.679	140	2.832	3	8	1.210	149	27

Splitterne, Hellebæk, 17. august 2012. Foto: Axel Mortensen

Tabel 7. Optalte ynglefugle af Brushane (ynglehunner) og Engryle (par) i år med totale tællinger (1991 (delvis tælling), 1996, 2001, 2006 og 2012). Herudover tal 2002-2011 fra nogle områder, hvor arterne specialoptælles hvert år.

	Brushane													
	1991	1996	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Grønningen, Fanø	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rømø Nørreland	5	-	3	4	4	2	2	3	1	1	1	1	0	1
Rømø Sønderland	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Råhede Vade	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Tøndermarsken Ydre Koge	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethekog-Saltvandssøen	7	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
I alt årligt overvågede lokaliteter	31	-	3	5	4	2	3	3	1	1	1	1	0	4
Skallingen	0	0	0					2						0
Måde Enge	2	0	0					0					0	0
Nr. Farup Enge	15	3	0					2		0	0	0	0	1
Gl. Hviding-Råhede Enge	-	0	0					0		0	0	1	3	1
Astrup Forland	2	0	0					0						0
Magisterkogen	13	5	0					0						0
Mandø koge	10	0	0					3	1	0	1	2	0	1
Brushane i alt Vadehavet	73	8	3					10						7
	Engryle													
	1991	1996	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Grønningen, Fanø	10	7	6	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Rømø Nørreland	14	9	8	8	6	7	7	6	4	2	2	3	4	4
Rømø Sønderland	6	9	4	8	7	5	5	5	2	7	5	3	3	4
Rømø Havsand-Vesterstrand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Jedsted Forland	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Råhede Vade	1	1	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0
I alt årligt overvågede lokaliteter	32	26	19	16	14	12	13	11	8	10	7	6	7	9
Mandø	1	0	1					0						0
Stormenge-Helmodde Marsk	2	0	0					0						0
Måde Enge	0	1	0					0						0
Mandø Hølade-Indvindingen	2	1	0					0						0
Astrup Forland	1	0	0					0						0
Margrethekog	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nr. Farup Enge		0	0					1	0	0	0	0	0	0
Engryle i alt Vadehavet	39	28	20					12						9

Tabel 8. Antal ynglepar af Mosehornugle registreret på totale tællinger 1996-2012.

Mosehornugle	1996	2001	2006	2012
Langli	0	0	0	1
Fanø	0	0	0	0
Mandø	3	3	2	2
Rømø	4	0	0	0
Strandenge fastlandet	4	1	2	4
Tøndermarsken - Margrethe Kog og Ydre koge	0	0	0	0
Øvrige marskområder fastlandet	1	0	0	6
Varde Ådal og Ribe Østerå	0	0	0	1
Mosehornugle Vadehavet i alt	12	4	4	14

Ualmindelig mange Mosehornugler i yngletiden

Der er ikke et målrettet optællingsprogram til at dække Mosehornugle, men arten bliver registreret systematisk under det øvrige optællingsarbejde. Det giver ikke noget præcist billede af, hvor mange Mosehornugler der yngler i Vadehavet, men på årene med de store tællinger er dækningen væsentligt bedre end i de øvrige år. I Tabel 8 er antal ynglepar angivet. Territorie-

hævdende fugle og observationer af fugle mellem midt i maj og starten af august er regnet som ynglefugle.

Mosehornugle er en af de danske ynglefugle, der fluktuere mest i antal. Med 14 registrerede ynglepar i Vadehavet i 2012 var dette år et af de virkelig gode for arten. Data tillader ikke en vurdering af Mosehornuglens ynglesucces i Vadehavet, men der blev mere eller mindre tilfældigt set mindst tre ungefamilier, flere urolige fugle og fugle der var aggressive over for prædatorer i juni-juli.

Mosehornugle, Revlbuske, Lønnerup Fjord, 1. maj 2012. Foto: Poul Holm Pedersen

Dansk ringmærkning 2012

- Statens Naturhistoriske Museums ringmærkningsaktiviteter i Danmark

Af Jesper J. Madsen, Kjeld T. Pedersen, Mikkel Lausten og Kasper Thorup

I 2012 er ringmærket 107.783 vildtlevende fugle i Danmark, inkl. to nye mærkningsarter for landet: Dværgnattergal og Olivenskovdrossel. Der er ringmærket rekord mange Skarv, Bramgås, Vandrefalk, Perleugle, Stor Hornugle, Natravn, Jernspurv, Tornsanger, Gulbug, Sumpmejse, Spætmejse, Skovskade, Kernebidder og Bogfinke. En ung Sort Stork, ringmærket i Tjekket, aflæses på Langeland, blot 56 dage efter mærkningen i reden. En Sangsvane aflæses i Finland i en alder på mindst 28 år og dermed den ældste. I 2012 fortsætter museet med at udbygge aktiviteterne til kortlægning af træk og overvintring hos Afrika-trækkende småfugle. Dette indebærer brugen af lysloggere, satellitsendere og radiosendere.

Årets ringmærkede fugle

I 2012 blev ringmærket i alt 111.415 vildtlevende fugle med Statens Naturhistoriske Museums ringe, fordelt på 107.783 i Danmark, 2.864 på Færøerne og 768 i Grønland. For Færøerne og Grønland ligger niveauet for mærkede fugle omkring gennemsnittet for de seneste 13 år. For Danmark var 2012 et rigtig godt mærkningsår, og ligger et godt stykke over 75.300 som er gennemsnittet for de seneste 13 år.

Der blev i 2012 ringmærket i alt 185 forskellige fuglearter i Danmark, her i blandt Dværgnattergal og Olivenskovdrossel som nye mærkningsarter for landet, arter der også er nye for Danmark. Begge fugle blev fanget på Christiansø, med blot syv dages mellemrum: Den 14/10 fløj den noget usædvanlige og uanseelige Dværgnattergal i nettene kl. 14.30. Arten, der normalt lever i det østlige Kina og overvintrer i Sydøstasien, er kun set fire gange før i Europa (Storbritannien og Polen). I de følgende dage blev øen invaderet af fuglefolk fra hele landet. I første omgang lykkedes det ikke at gense sjældenheden, men på femtedagen blev fuglen atter fanget og fremvist. Den 21/10, kl. 8 om morgenen, blev så en 1k Olivenskovdrossel fanget. Arten yngler i det nordlige Amerika og trækker til Mellem- og Sydamerika om vinteren. I Europa er Olivenskovdrossel en sjælden gæst: i 2011 blev arten set for første gang i Sverige, men på De Britiske Øer ses et eller to individer næsten årligt.

Sjældent ringmærkede arter

Ringmærkningen bidrog i 2012 med dokumentation af en lang række SU-arter. Ud over de to nye arter for landet, var de mest sjældne SU-arter fanget i 2012 en 1k Nordsanger (15-16/9 Gedser, 5. fund i Danmark og første fund uden for Vestjylland), en 2k+ Spottesanger (18/6 Blåvand, 4. fund for Blåvand og 7. i Danmark), samt fire 1k Krognæb (en 7/11 og tre 12/11, Grenen) der blot er anden og tredje gang Krognæb er ringmærket i Danmark (første var i 1981).

Dværgnattergal, ny ringmærkningsart og ny art for Danmark, Christiansø, 14. oktober 2012. Foto: Mikkel Lausten

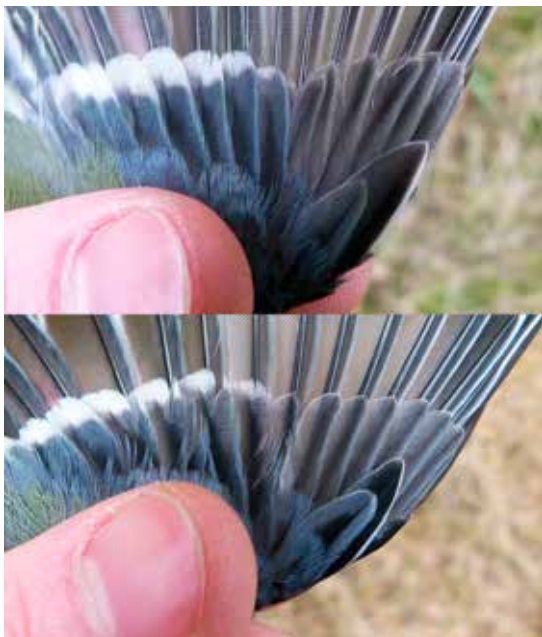
Herudover blev fanget følgende SU-arter: Blåstjert (1k, 21/10 Hanstholm, 4. fund i Hanstholm og 14. i Danmark), Buskrørsanger (28/5 Blåvand, første forårsfund for Blåvand), Hvidskægget Sanger (2k han, 18/5 Blåvand, 18. fund for Blåvand), Schwarz' Løvsanger (1k, 11/10 Blåvand, 22. fund i Danmark) og Brun Løvsanger (13/11 Blåvand, 47. fund i Danmark).

Af mere fåtallige, sjældne arter kan nævnes Kaspisk Måge (København 12, Rødvig 3, Klitholm 1 & Karrebæksminde 1) og Middelhavssølvmåge (København 20, Klitholm 2 & Rødvig 1). Disse to arter har mål og fjerdragt som med stor sandsynlighed tyder på de pågældende arter. Bestemmelse af disse to arter skaber dog fortsat debat på diverse forummer på internettet.

Endvidere bør nævnes Bjergpiber 1 (27/2 Spodsbjerg), Sydlig Nattergal 2 (15/5 Gedser & 26/5 Hviding Kirke), Flodsanger 3 (21/5 Christiansø, 27/5 Mandø & 15/6 Gedser), Drosselrørsanger 1 (29/8 Tjokholm ved Korsør), Høgesanger 14 heraf 13 1k (21/5-23/9, 7 lokaliteter bl.a. Læsø, Hanstholm & Mandø), Lundsanger 7 (24/9 Skagen 1, 8-12/6 Blåvand 2, 21-25/5 Christiansø 4), Fuglekongesanger 1 (21/10 Christiansø), Hvidbrynet Løvsanger 12 (6/5 Gedser 1, 23/9-27/11: Anholt 3, Nørre Lyngvig 3, Blåvand 3, Vester Vedsted 1 & Christiansø 1), Sibirisk Gransanger 7 (20/10-11/11: Skagen 3, Anholt 1 & Blåvand 3), Pirol (1, 9/5 Gedser) og Hortulan 2 (7/5 & 17/10 Anholt).

Høje antal mærkninger

Blandt de fem talrigst ringmærkede arter i 2012 var, som normalt, fem spurvefuglearter: Blåmejse (9.654), Musvit (8.823), Løvsanger (5.923), Fuglekonge (5.318) og Rødhals (5.223). Antallet af Blåmejsers og Musvitters var det næsthøjeste mærket nogen siden på et enkelt år, og skal ses i lyset af massiv invasion i efteråret 2012.

Om foråret er det muligt at aldersbestemme Musvitter: Øverst er en 2k-fugl med grålige hånddækfjer og nederst er en 3k+-fugl med blålige hånddækfjer. Blåvand, 13. marts 2012. Foto: Henrik Böhlmer

Rekorderne er hhv. 10.258 og 9.034, begge fra 2008. For Løvsanger fortsætter de seneste års fremgang i antal mærkede fugle, siden de rekordlave år i 2004 og 2005. Antallet af Fuglekonger har fluktueret meget fra år til år, hvor 2012 var et godt år med lidt over 4.300 som er gennemsnittet de sidste 17 år. Derimod var 5.223 Rødhalse fortsat lavt, hvor gennemsnittet de sidste 17 år er 7.098, med det laveste på 4.070 i 1999.

Blandt ikke-spurvefugle var de fem talrigst ringmærkede arter ligeledes gamle kendinge med Skarv (5.219), Sølvmåge (2.589), Hættemåge (2.301), Splitterne (1.286) og Stormmåge (1.141). Antal mærkede Skarver var det højeste nogen sinde, og skyldes en målrettet indsats som en del af kystfugle projektet under ledelse af Institut for Bioscience, Århus Universitet. Den tidligere rekord på 4.105 fugle er fra 2002. For de fire øvrige arter var niveauet omkring gennemsnittet for de seneste år.

Igen i 2012 blev der ringmærket rekord mange fugle af en række arter. Blandt spurvefuglene drejer det sig mest markant om Bogfinke med 4.740 mærkede fugle, hvor antallet har været stigende siden 2001. Tidligere rekord var 2.769 fra 1969. Antal mærkede Jernspurve har været i fremgang siden 1998 og i 2012 blev rekord mange mærket med 3.233 fugle. Tidligere rekord var 2.385, fra 2009.

Blandt øvrige spurvefugle blev mærket rekord mange Tornsanger med 2.331 fugle (tidligere rekord: 2.063 fra 2009), Gulbug med 888 fugle (tidligere rekord: 812 fra 2010), Sumpmejse med 233 fugle, hvor antal mærkninger har været i fremgang siden 2000 (tidligere rekord: 229 fra 1971), Spætmejse med 252 fugle (tidligere rekord: 150 fra 2010), Skovskade var med 126 ekstraordinært mange (tidligere rekord: 101 fra 1976)

og Kernebidder, hvor antal mærkninger fluktuerer fra år til år, men med 150 fugle i 2012 som rekord (tidligere rekord: 143 fra 1987).

Blandt ikke-spurvefuglene blev, udover Skarv, mærket rekordmange Bramgæs, hvor alle 157 fugle blev fanget i forbindelse med fangst af Kortnæbbet Gås (tidligere rekord: 137 fra 2011).

Perleugle var med 46 fugle rekordmange. De var fordelt på 29 redeunger (12 i Jylland & 17 Bornholm) og 17 voksne fugle hvoraf 4 blev mærket i redekasse. De mange Perleugler skyldes dels en målrettet projektmærkning og dels invasion af Perleugler i efteråret (tidligere rekord er 15 fugle i 2011). Projektmærkning er også en del af årsagen til at det blev mærket rekordmange Natravn (44) (tidligere rekord: 24 fra 2011), Stor Hornugle med 19 fugle (tidligere rekord: 17 fra 2008) og Vandrefalk med 12 fugle (tidligere rekord: 10 fra 2009 og 2010).

Efter flere års tiltag lykkedes det i 2012 at få ringmærket et pænt antal Skestørke-unger. Siden arten atter begyndte at yngle i Danmark er mærket 37 fugle fordelt på fire år. Derfor var 31 unger mærket i 2012 rekordmange. 29 af fuglene blev, som de tidligere år, også farvemærket. Vi forventer at mange fuglefolk, i de kommende år, vil aflæse alle farvemærkede Skestørke de ser, så vi kan få et indblik i om fugle udklækket i Danmark vender tilbage til landet for at yngle.

I øvrigt bør nævnes at der i 2012 blev ringmærket mange af følgende arter, uden at slå rekorder: Svartbag 1.127, Huldue 217, Stor Flagspætte 197, Vendehals 112, Skovpiber 440, Nattergal 88, Solsort 3.519, Munk 2.826, Sortmejse 1.571, Skovspurv 2.146, Tornirisk 367 og Gulsurv 867.

Få mærkninger

Af nogle arter blev der i 2012 ringmærket meget få fugle i forhold til tidligere år. Udover Rødhals, blev ringmærket få Broget Fluesnapper. Efter nogle relative gode år i 2007-2011, med et årligt antal mærkninger på 7-800 fugle, nærmer 2012-tallet (466) sig det laveste antal i nyere tid, som er 421 fugle i 2004.

Antal mærkede Sivsanger var tilsyneladende i en generel tilbagegang. Arten fluktuerer fra år til år, men tendensen er faldende og i 2012 mærkedes det laveste antal i nyere tid, med blot 124 fugle.

Det er ikke hvert år der ringmærkes Kortnæbbet Gås og når det sker, er det i forbindelse med projektmærkning under Arctic Research Centre, Århus Universitet. Når der fanges, ligger antallet normalt på 150-350 fugle, og derfor må fangsten i 2012 på 38 fugle bedømmes som meget lavt og skyldes bl.a. et øget antal Bramgås på fangstedet.

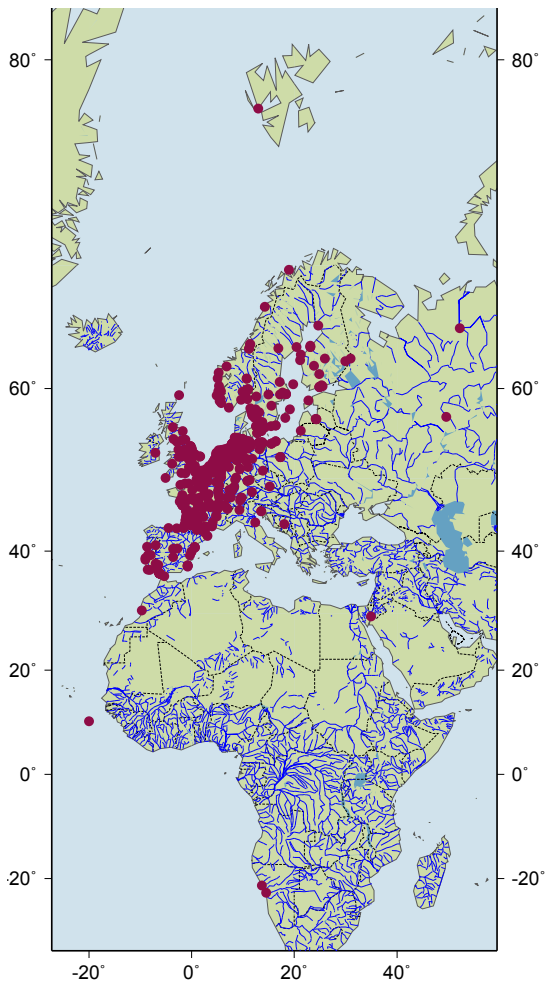
I 2012 blev blot mærket 59 Duehøge, det laveste antal i nyere tid. Siden sidst i 1970'erne og frem til 2003 er årligt mærket 2-300 Duehøge, men siden 2004 har niveauet ligget på lidt under 100 fugle.

To arter, Gærdesmutte og Slørugle, som der i 2011 blev fanget katastrofalt få af, er atter på vej op, formentligt i lyset af en mild vinter 2011-2012.

Blandt de almindelige danske ynglefugle blev der desværre kun mærket meget få (Gravand 1, Sanglærke

Tabel 1. Genfund i udlandet, af fugle ringmærket i Danmark og behandlet af Ringmærkningscentralen i 2012.

	Norge	Sverige	Finland	Rusland	Estland	Letland	Litauen	Polen	Tjekkiet	Tyskland	Holland	Belgien	Storbritannien	Irland	Kanaløerne	Frankrig	Schweiz	Spanien	Portugal	Italien	Bosnien-Hercegovina	Isreal	Marokko	Namibia	Sum	
Skarv	5	5							1	27	20	4	9			72	1	14	5	1	1				165	
Hvid Stork		2								11																15
Kortnæbbet Gås	5							3																		8
Grågås		3														5										8
Canadagås	3																									3
Bramgås					1																					1
Knarand																1										1
Krikand													1	1		1										3
Gråand		1								1																2
Spidsand																2										2
Ederfugl			1																							3
Havørn										3																3
Hedehøg																	1									1
Spurvehøg		1								3						2										6
Musvåge		2									1															3
Tårnfalk										1		1														2
Strandskade											1															1
Skovsneppe			1	1																						2
Mudderklire																1										1
Sorthovedet Måge													1													1
Hættemåge		1	4			2				12	9	1	16			6	1									52
Stormmåge	3	8	11	1		1	1			2	4	1														32
Sildemåge										1				1		2		3	1					1		9
Sølvmåge		9						4		58	10															81
Svartbag		11								11	1		1			2										26
Ride										1																1
Splitterne										38	1		1					7	1	2				2	52	
Havterne										1																1
Alk		1						1																		2
Sortspætte										3																3
Landsvale										1										1						2
Gærdesmutte										1																1
Rødhals		1								2		1				9										13
Solsort		5											4			2										11
Sangdrossel			1								1					1		1	1							5
Kærsanger		4																								4
Rørsanger										1		9				4										14
Gulbug	1																									1
Gærdesanger																							1			1
Tornsanger													1						1							2
Havesanger	1															1										2
Munk											1			1	2			1								5
Skovsanger																	1									1
Gransanger										3			1					1								5
Løvsanger	1	1										1														3
Fuglekonge													1													1
Broget Fluesnapper	1												1													2
Blåmejse		2								1																3
Stær																1										1
Bogfinke	1									2	1															4
Grønirisk	6	1										1														8
Grønsiken	1	2								1		1					1									6
Gråsisken	3																									3
Rørspurv																3										3
Sum	31	60	18	2	1	3	1	8	1	187	49	21	38	1	1	117	5	29	9	4	1	1	1	2	591	

Figur 1. Den geografiske fordeling af genfund i udlandet af fugle ringmærket i Danmark og behandlet af Ringmærkningscentralen i 2012.

8) eller slet ingen (lappedykkere, Krikand, Skeand, Taffeland, Toppet Skallesluger, Hvepsevåge, Agerhøne, Grønspætte og Ravn). Generel ringmærkes meget få ænder og vadefugle, og det ville være ønskeligt med en øget interesse for fangst af disse arter.

Hvem ringmærker?

Museet udstedte i alt 201 personlige licenser i 2012 gældende til Danmark og/eller Færøerne – det højeste antal siden 1998 – samt 11 gruppelicenser, 8 stationslicenser og 15 vildtplejestationslicenser. De personlige licenser blev fordelt på 104 A-licenser, 33 B-licenser, 17 C-licenser og 47 X-licenser. Licenserne er gældende for et år ad gangen og alle der ringmærker fugle skal have en gyldig personlig licens. Yderligere information om licens-reglerne kan findes på vores hjemmeside (www.zmuc.dk/ring).

Seks fugle- og ringmærkningsstationer stod for 34% af alle mærkninger i Danmark i 2012, mod 31% i 2011, 43% i 2010 og 37% i 2009. Flest fugle blev igen i år ringmærket

på Gedser Fuglestation (15.291), efterfulgt af Keldsnor (6.531), Skagen (5.944), Blåvand (4.455), Christiansø (3.574) og Fanø (1.233). I sær ved Keldsnor, Skagen og Gedser blev der mærket flere fugle i forhold til tidligere år.

I 2012 var syv ringmærkergrupper (RG) aktive i Danmark: Nordjysk RG (4.037 mærkninger), Nordvestjysk RG (13.435), Østjysk RG (3.165), Anholt RG (9.577), Fyns RG (9.722), Sydvestsjælland RG (1.935) og Lolland-Falster-Møn RG (16.525). Alle grupper har haft en stigning i antal mærkninger i forhold til året før, men især Nordvestjysk og Anholt har i 2012 mærket ekstra mange fugle. Flere af de mest aktive grupper er involveret i forskellige mærkningsprojekter, f.eks. CES-projektet og/eller har en fuglestation tilknyttet.

Blandt de frivillige ringmærkere uden tilknytning til en fuglestation, en regional gruppe eller museet, har følgende personer ringmærket over 2.000 fugle i 2012: Lars Hansen (5.033), Kurt Klarborg (3.157) og Jesper Brinkmann (2.812).

Årets genmeldinger

Ringmærkningscentralen behandlede i 2012 mindst 2.516 genmeldinger, fordelt på 1.461 genfund af fugle ringmærket i Danmark, 1.025 genfund i Danmark af fugle mærket i udlandet samt 30 genfund vedrørende Færøerne. Tallene er eksklusiv aflæsning af farveringe fra de mange store farvemærkningsprojekter såsom Skarv, Skestork, Kortnæbbet Gås, Knopsvane og mågerne. Aflæsninger af disse arter videresendes normalt til de projektansvarlige. Endvidere ekspederes flere og flere genfund, af de udenlandsk mærkede fugle, direkte på de udenlandske centralers hjemmesider, og derfor registreres de ikke i museets egen database. Endelig er heller ikke medregnet de mange aflæsninger som ringmærkerne foretager af fugle de selv har mærket. I 2012 modtog vi over 5.000 af disse 'egen-aflæsninger' fra ringmærkerne.

Der blev modtaget omkring 591 genmeldinger fra udlandet af 524 fugle ringmærket i Danmark (figur 1 & tabel 1), og 1.025 genmeldinger fra Danmark af 881 fugle ringmærket i udlandet (figur 2).

Udvalgte genmeldinger

Blandt langdistance-genfundene syd for Sahara blev to Splitterner aflæst ved Namibias kyst (fig. 1). Begge fugle blev mærket som redeunger, henholdsvis på Glænø i 2011 og Neksølø i 2005. Der er omkring 8.700 km mellem Namibia og Danmark. Danske Splitterner overvintrer tilsyneladende langs Afrikas vest- og sydkyst. En Splitterne mærket 15/11 2004 i Senegal (fig. 2), blev aflæst 1/7 2012 i kolonien på Hirsholm.

Fra Nordafrika blev i 2012 blot genmeldt én fugl mærket i Danmark (fig. 1): En Sildemåge med brækket ben og vinge blev bragt i pleje 23/12 2012 ved Agadir i det sydlige Marokko. Fuglen var mærket som redeunge 4/7 2011 på Sprogø.

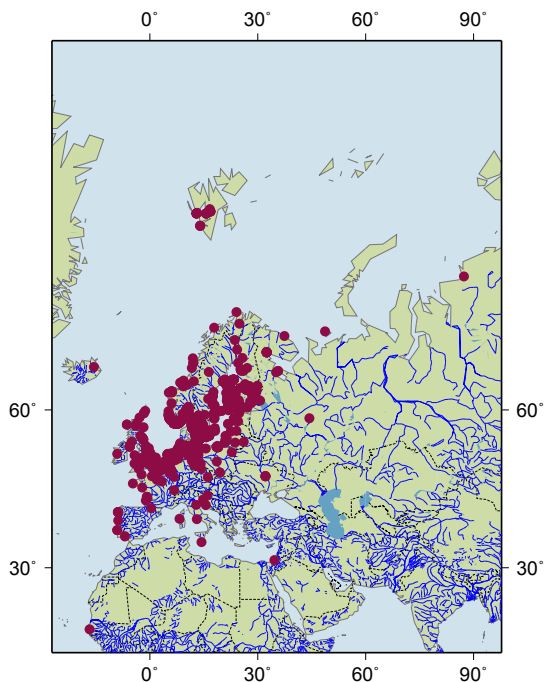
To genmeldinger på et år fra Israel var mere end sædvanligt. Begge fund drejer sig om Gærdesanger, som normalt trækker ad en østlig rute til det østlige Afrika: En voksen fugl mærket 31/5 2009 ved Svinø

Strand, Vordingborg, blev aflæst under forårstrækket 16/3 2012 ved Eilat i det sydlige Israel. En anden fugl, mærket under efterårstrækket 15/10 2011 ved Ashdod i det vestlige Israel, blev aflæst 28/6 2012 i Tved, Thy. Begge fugle har formentlig ynglet i Danmark.

Den 1/8 2012 blev en farvemærket ung Sort Stork fotograferet i Søgård Mose på det sydlige Langeland. Det viste sig at den var ringmærket som redeunge blot 56 dage tidligere i en rede på en klippeside ved Malå Velen i det nordlige Tjekkiet, omkring 506 km fra Sydlangeland. Ifølge det tjekkiske og slovakiske trækfugleatlas spredes unge Sorte Storke fra de to lande ud over store dele af Europa, umiddelbart efter de har forladt reden og inden de trækker til Afrika. Allerede i løbet af de første ti dage af august er ungfuglene ofte fundet over afstande på flere hundrede kilometer bl.a. mod nord til Polen, Tyskland og Holland med de nordligste fund på Als i Sønderjylland og Gotland i Sverige. Aflæsningen på Langeland i 2012 – og på Als i 2001 – viser at unge Sorte Storke, der dukker op i Danmark i august – og måske allerede sidst i juli – kan komme fra udlandet, hvor de blot få måneder forinden blev udklækket.

En ringmærket Havørn blev 28/4 2012 fotograferet af et webkamera, placeret i naturreservatet Wallnau på Fehmarn i Nordtyskland. Det viste sig, at Havørnen, en han, var ringmærket som unge i et kuld på 14/6 2011 ved Sønderskov nær Kolding. Der er 140 km i lige linje mellem de to lokaliteter.

En vildtplejestation måtte 4/9 2012 aflive en Stor Hornugle, efter at den var kommet alvorligt til skade i net over et dambrug nær Struer. Fuglen var mærket som unge i et kuld på tre 22/5 2004 nær Ringkøbing, ca. 45 km syd for fundstedet. Fuglen blev således otte år gammel. Samme fugl er tidligere kollideret med et net ved et dambrug. Det var d. 28/11 2007, hvor fuglen

Figur 2. Den geografiske fordeling af mærkningslokaliteter for fugle ringmærket i udlandet og genmeldt i Danmark og som er behandlet af Ringmærkningscentralen i 2012.

blev fanget ved et dambrug blot halvanden kilometer fra, hvor fuglen blev fundet i 2012. Dengang medførte den ublide medfart ikke varige skader, og efter et par ugers ophold på en vildtplejestation kunne den atter sættes fri. Desværre er det ikke ualmindeligt, at Stor

Forsker Kasper Thorup (th.) fra Ringmærkningscentralen er i 2012 på feltarbejde i Senegal for at radiopejle europæiske trækfugle. Senegal, 19. januar 2012. Foto: Troels Ortvad.

Hornugle kolliderer med net udspændt over dambrug.

I forbindelse med CES-mærkningen på Vestamager blev flere gange i løbet af sommeren 2012 genfanget en Løvsanger som blev mærket samme sted i 2008. Fuglen er også blevet genfanget i de mellemliggende somre. Løvsangeren har således været fire gange i vinterkvarteret som formentlig er i Vestafrika, svarende til at den lille fugl på 8-9 gram har tilbagelagt mindst 40.000 km!

Den 18/4 2012 stod et par Sangsvaner og hvilede sig ved Kodderviken, 40 km øst for Helsinki i det sydlige Finland. Den ene fugl var ringmærket og ved hjælp af teleskop og kamera lykkedes det at få aflæst ringen. Sangsvanen var ringmærket 5/2 1987 ved Præstø som en hun på mindst tre år. I de 25 mellemliggende år er denne Sangsvane kun registreret en enkelt gang: 7/1 1990 ved Elben i Tyskland, ca. 60 km sydøst for Hamborg. Den finske aflæsning betyder, at Sangsvanen i 2012 var mindst 28 år gammel og dermed den ældste vildtlivende Sangsvane, man kender til. Den tidligere rekordindehaver blev mindst 26 år og 6 måneder gammel.

Projekter og administration

Ringmærkningscentralen varetager al administration vedrørende ringmærkning af fugle i Danmark, Færøerne og Grønland. I den daglige drift indebærer det ringmærkningslicenser, ringbeholdning, ringmærkningsdata, gemmelingsdata, dataudleveringer og formidling. Hertil er tilknyttet kravet om forskning hvori ringmærkningsrelaterede data indgår. Ringmærkningscentralens tilknytning til grundforskningssenteret, Center for Macroecology, Evolution and Climate, bevirker et øget fokus på trækfugleforskningen, hvor en masse spændende projekter er iværksat.

Feltsæsonen 2012 involverede medarbejderne og de studerende på centralen. På Hirsholm blev ringmærket hundredvis af Splitterner og Svartbage, og endnu flere har fået deres ringe aflæst. Centralen deltog i indfangningen af fugle, som fik sat lysloggere på i 2011. Der blev i 2012 indsamlet loggere fra Nattergale, Rødstjerte, Rødryggede Tornskader, Natravne og Mursejlere. Endvidere blev flere Gøge indfanget for at blive mærket med satellitsendere og fire Hedehøge blev fanget, hvor to fik påsat GPS-logger, og to fik påsat satellitsender.

Centralen har siden 2007 deltaget i den nationale overvågning af fugleinfluenza i samarbejde med Fødevarestyrelsen og DTU Veterinærinstituttet. I 2012 blev publiceret en artikel om de første års undersøgelser i tidsskriftet *Avian Diseases*. Ringmærkere fra museet har i 2012 indsamlet prøver fra i alt 619 fugle fordelt på 17 arter med fokus på vandfuglearter. De hyppigste arter er Gråand (131), Stormmåge (100), Krikand (95), Knopsvane (94), Sølvmåge (81) og Hættmåge (58). Næsten halvdelen af prøverne er indsamlet i hovedstadsområdet (299), men også Nordvestjylland (40), Sydvestjylland (249), Fyn (23) og Sydsjælland (3) er repræsenteret.

Undersøgelserne af forekomsten af West Nile Virus (WNV) i bl.a. trækfugle, fortsatte i 2012, i samarbejde med DTU Veterinærinstituttet (Lindholm). WNV er et myggebåret virus, der er udbredt i Afrika og for nylig fundet i Sydøsteuropa. Trækfugle kan derfor være

en potentiel kilde til indførelse af WNV til Danmark. Centralen bidrog i 2012 med blodprøver indsamlet på Christiansø og Blåvand. I alt 206 prøver blev analyseret, flest (66%) fra Grå Fluesnapper, Havesanger, Munk, Rødstjert og Gulbug. Fire prøver (1,9%) blev fundet positive for WNV *antistoffer*, fra hhv. Grå Fluesnapper, Havesanger, Munk og Tornsangere. I 2011 blev 3,8% af prøverne fundet positive for antistoffer. Da WNV antistoffer forbliver i blodet i nogle år, kan eksponeringen have forekommet indenfor de seneste par år.

Centralens systematiske ringmærkningsprogram, CES-projektet (Constant Effort Site) fortsatte i 2012. I 12 ti-dags perioder fra april til august, ringmærkes på seks lokaliteter: Ove Sø, Vejlerne, Brabrand Sø, Tarup Grusgrave, Ravnstrup Sø og Vestamager. Der er efterhånden mange ringmærkere der deltager i CES-projektet.

Centralens leder, Kasper Thorup, var bl.a. på 18 dages feltarbejde i Senegal, og på en tur til Færøerne for at holde møder om Det Færøske Trækfugleatlas, og han blev inviteret til at tale ved 5. North American Ornithological Conference. Et splinternyt kursus i ornitologi på Københavns Universitet så dagens lys i begyndelsen af 2012. Kurset ledes af Kasper Thorup, og centralen assisterede med flere ringmærkningsrelaterede bidrag.

Specialstuderende, Mathilde Lerche-Jørgensen, arbejdede i 2012 med at analysere GPS data fra Hedehøge og to Bachelorstuderende afsluttede deres opgaver, som indgik i Hedehøg-projektet. I 2012 kom vores nigerianske PhD-studerende, Soladye Iwajomo, på et længere besøg. Han arbejder med overvintringsstrategier for trækkende småfugle. Vores anden PhD-studerende, Mikkel Willemoes Kristensen, og tre Bachelorstuderende var i begyndelsen af 2012 på feltarbejde i Ghana. Mikkel W. Kristensen, var endvidere på et ophold på York University i Toronto, Canada, hvor han bl.a. fik startet et samarbejde om tracking af trækfugle.

Interessen for at blive ringmærket er tilsyneladende stigende. Aldrig er udstedt så mange personlige licenser som i 2012, og interessen for at deltage i kurset for nye ringmærkere i efteråret 2012 var overvældende. Alle pladser blev besat, med venteliste til næste kursus.

Ringmærkningscentralen har i 2012 udsendt flere nyhedshistorier til forskellige medier, bl.a. om en færøsk Alm. Kjøve genfundet ved Uruguay, om den dansk-mærkede Sangsvane der blev mindst 28 år gammel, om den tjekkisk ringmærkede Sorte Stork, som blev aflæst på Langland blot 56 dage efter mærkning og om ringmærkning af de to nye fuglearter for Danmark.

Styringsgruppen, som overvåger og godkender Ringmærkningscentralens aktiviteter, afholdt sit årlige møde i september. I gruppen sidder repræsentanter for Naturstyrelsen, Vildtforvaltningsrådet, Danmarks Miljøundersøgelser og museet. På mødet fremlagde Ringmærkningscentralen en omfattende årsrapport og status for den igangværende strategiplan. Udvalget var tilfreds med centralens arbejde og ser frem til færdiggørelse af flere års udviklingsarbejde på IT-løsninger.

Til sidst vil Ringmærkningscentralen gerne benytte lejligheden til at takke alle vore ringmærkere for indsatsen i 2012, samt takke alle, der på den ene eller anden måde har bistået ringmærkningen i 2012.

Tabel 2. Antal fugle ringmærket i Danmark i 2012 samt antal genmeldinger behandlet af Ringmærkningscentralen i 2012. Ekskluderet fra genfundstallene er et større antal aflæsninger af farveringe på Skarv, Kortnæbbet Gås, Knopsvane og måger, samt ringmærkernes lokale aflæsninger.

Art	Latin	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Sule	<i>Sula bassana</i>		1	1		3
Skarv	<i>Phalacrocorax carbo</i>	5.219		5.219	260	22
Topskarv	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>					1
Fiskehejre	<i>Ardea cinerea</i>	4	2	6	1	
Sort Stork	<i>Ciconia nigra</i>					1
Hvid Stork	<i>Ciconia ciconia</i>	5		5	16	15
Skkestork	<i>Platalea leucorodia</i>	31		31		
Knopsvane	<i>Cygnus olor</i>	98	203	301	3	1
Sædgås	<i>Anser fabalis</i>					2
Kortnæbbet Gås	<i>Anser brachyrhynchus</i>		38	38	17	15
Blisgås	<i>Anser albifrons</i>					2
Grågås	<i>Anser anser</i>	81	47	128	90	14
Canadagås	<i>Branta canadensis</i>		1	1	7	2
Bramgås	<i>Branta leucopsis</i>		157	157	3	
Knortegås	<i>Branta bernicla</i>		46	46	2	5
Nilgås	<i>Alopochen aegyptiacus</i>					1
Gravand	<i>Tadorna tadorna</i>		1	1		
Mandarinand	<i>Aix galericulata</i>				4	
Pibeand	<i>Anas penelope</i>					5
Knarand	<i>Anas strepera</i>		3	3	1	
Krikand	<i>Anas crecca</i>				3	11
Gråand	<i>Anas platyrhynchos</i>	15	317	332	70	25
Spidsand	<i>Anas acuta</i>				2	1
Troldand	<i>Aythya fuligula</i>		5	5	1	
Ederfugl	<i>Somateria mollissima</i>		106	106	13	7
Sortand	<i>Melanitta nigra</i>					1
Fløjlsand	<i>Melanitta fusca</i>					1
Hvinand	<i>Bucephala clangula</i>		5	5		
Rød Glente	<i>Milvus milvus</i>	14		14	1	
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	4	1	5	4	6
Rørhøg	<i>Circus aeruginosus</i>	11	1	12		
Hedehøg	<i>Circus pygargus</i>	15	3	18	1	1
Duehøg	<i>Accipiter gentilis</i>	52	7	59	3	
Spurvehøg	<i>Accipiter nisus</i>	3	184	187	8	5
Musvåge	<i>Buteo buteo</i>	14	7	21	9	2
Fjeldvåge	<i>Buteo lagopus</i>		1	1		
Stor Skrigeørn	<i>Aquila clanga</i>					1
Kongeørn	<i>Aquila chrysaetos</i>	2		2		1
Tårnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	399	5	404	6	12
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	12		12	1	4
Fasan	<i>Phasianus colchicus</i>		3	3		
Vandrikse	<i>Rallus aquaticus</i>		7	7		
Grønbenet Rørhøne	<i>Gallinula chloropus</i>	1	20	21		
Blishøne	<i>Fulica atra</i>	16	89	105	2	
Strandskade	<i>Haematopus ostralegus</i>	30		30	2	3
Klyde	<i>Recurvirostra avosetta</i>	11		11		1
Lille Præstekrave	<i>Charadrius dubius</i>		2	2		
Stor Præstekrave	<i>Charadrius hiaticula</i>	5	7	12		1
Strandhjejle	<i>Pluvialis squatarola</i>		1	1		
Vibe	<i>Vanellus vanellus</i>	53		53		

Art	Latin	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Islandsk Ryle	<i>Calidris canutus</i>		5	5		
Sandløber	<i>Calidris alba</i>		3	3		4
Dværgryle	<i>Calidris minuta</i>		1	1		2
Temmincksryle	<i>Calidris temminckii</i>					1
Sortgrå Ryle	<i>Calidris maritima</i>		33	33	1	8
Almindelig Ryle	<i>Calidris alpina</i>	2	43	45		3
Brushane	<i>Calidris pugnax</i>	4		4		8
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>		7	7		2
Skovsneppe	<i>Scolopax rusticola</i>		3	3	2	3
Stor Kobbersnepe	<i>Limosa limosa</i>					2
Storspove	<i>Numenius arquata</i>		2	2		
Rødben	<i>Tringa totanus</i>	13	2	15		4
Hvidklire	<i>Tringa nebularia</i>		1	1		
Mudderklire	<i>Actitis hypoleucos</i>		8	8	1	
Stenvender	<i>Arenaria interpres</i>		7	7		
Sorthovedet Måge	<i>Larus melanocephalus</i>	6	6	12	1	
Hættemåge	<i>Larus ridibundus</i>	1.530	771	2.301	67	252
Stormmåge	<i>Larus canus</i>	326	815	1.141	73	52
Sildemåge	<i>Larus fuscus</i>	582	93	675	25	11
Sølvmåge	<i>Larus argentatus</i>	2.335	254	2.589	210	136
Middelhavssølvmåge	<i>Larus michahellis</i>		23	23		
Kaspisk Måge	<i>Larus cachinnans</i>		17	17		1
Gråmåge	<i>Larus hyperboreus</i>		1	1	1	
Svartbag	<i>Larus marinus</i>	1.097	30	1.127	66	56
Ride	<i>Rissa tridactyla</i>	62	20	82	12	7
Splitterne	<i>Sterna sandvicensis</i>	1.284	2	1.286	81	34
Fjordterne	<i>Sterna hirundo</i>	34	1	35	3	17
Havterne	<i>Sterna paradisaea</i>	133		133	3	1
Dværgterne	<i>Sterna albifrons</i>	13	44	57	2	4
Lomvie	<i>Uria aalge</i>					6
Alk	<i>Alca torda</i>				2	2
Tejst	<i>Cephus grylle</i>				1	2
Huldue	<i>Columba oenas</i>	212	5	217	1	1
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	4	45	49	2	1
Tyrkerdue	<i>Streptopelia decaocto</i>	2	15	17		
Gøg	<i>Cuculus canorus</i>		5	5		
Slørugle	<i>Tyto alba</i>	116	5	121	21	1
Stor Hornugle	<i>Bubo bubo</i>	19		19	3	
Kirkeugle	<i>Athene noctua</i>	17		17	1	
Natugle	<i>Strix aluco</i>	94	7	101	7	
Skovhornugle	<i>Asio otus</i>		11	11		1
Perleugle	<i>Aegolius funereus</i>	29	17	46	3	2
Natravn	<i>Caprimulgus europaeus</i>	1	43	44	1	
Mursejler	<i>Apus apus</i>	30	11	41		
Isfugl	<i>Alcedo atthis</i>		6	6		1
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	79	33	112	1	
Sortspætte	<i>Dryocopus martius</i>	61	5	66	4	
Stor Flagspætte	<i>Picoides major</i>		197	197	4	
Lille Flagspætte	<i>Picoides minor</i>		2	2		
Hedelærke	<i>Lullula arborea</i>		1	1		
Sanglærke	<i>Alauda arvensis</i>	4	4	8		
Digesvale	<i>Riparia riparia</i>		307	307	1	

Art	Latin	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>	2.628	1.342	3.970	7	4
Bysvale	<i>Delichon urbica</i>	395	128	523		
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>		440	440		1
Engpiber	<i>Anthus pratensis</i>		52	52		
Bjergpiber	<i>Anthus spinoletta</i>		1	1		
Gul Vipstjert	<i>Motacilla flava</i>	5	40	45		
Bjergvipstjert	<i>Motacilla cinerea</i>		6	6		
Hvid Vipstjert	<i>Motacilla alba</i>	51	118	169		
Silkehalé	<i>Bombycilla garrulus</i>		83	83		1
Vandstær	<i>Cinclus cinclus</i>		8	8		6
Gærdesmutte	<i>Troglodytes troglodytes</i>		1.226	1.226	2	1
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>		3.233	3.233	15	13
Rødhals	<i>Erithacus rubecula</i>	1	5.317	5.318	14	10
Dværgnattergal	<i>Luscinia sibilans</i>		1	1		
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>		88	88		
Sydlig Nattergal	<i>Luscinia megarhynchos</i>		2	2		
Blåhals	<i>Luscinia svecica</i>		18	18		
Blåstjert	<i>Tarsiger cyanurus</i>		1	1		
Husrødstjert	<i>Phoenicurus ochruros</i>		40	40		
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	114	902	1.016	1	3
Bynkefugl	<i>Saxicola rubetra</i>		46	46		
Sortstrubet Bynkefugl	<i>Saxicola torquata</i>		9	9		
Stenpikker	<i>Oenanthe oenanthe</i>		28	28		
Olivenskovdrossel	<i>Catharus ustulatus</i>		1	1		
Ringdrossel	<i>Turdus torquatus</i>		7	7		
Solsort	<i>Turdus merula</i>	90	3.429	3.519	44	18
Sjagger	<i>Turdus pilaris</i>		149	149		2
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>		1.241	1.241	5	5
Vindrossel	<i>Turdus iliacus</i>		262	262		2
Misteldrossel	<i>Turdus viscivorus</i>		15	15		
Græshoppesanger	<i>Locustella naevia</i>		28	28		
Flodsanger	<i>Locustella fluviatilis</i>		3	3		
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>		124	124		3
Buskrørsanger	<i>Acrocephalus dumetorum</i>		1	1		
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>		781	781	4	3
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	10	1.767	1.777	16	11
Drasselrørsanger	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>		1	1		
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>		888	888	1	
Spottesanger	<i>Hippolais polyglotta</i>		1	1		
Hvidskægget Sanger	<i>Sylvia cantillans</i>		1	1		
Høgesanger	<i>Sylvia nisoria</i>		15	15		
Gærdesanger	<i>Sylvia curruca</i>	5	1.342	1.347	2	4
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	4	2.327	2.331	3	1
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>		1.331	1.331	2	3
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	7	2.819	2.826	7	7
Lundsanger	<i>Phylloscopus trochiloides</i>		7	7		
Nordsanger	<i>Phylloscopus borealis</i>		1	1		
Fuglekongesanger	<i>Phylloscopus proregulus</i>		1	1		
Hvidbrynet Løvsanger	<i>Phylloscopus inornatus</i>		12	12		
Schwarz' Løvsanger	<i>Phylloscopus schwarzi</i>		1	1		
Brun Løvsanger	<i>Phylloscopus fuscatus</i>		1	1		
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>		68	68	1	

Art	Latin	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>		4.042	4.042	12	8
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>		5.923	5.923	6	9
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>		5.223	5.223	1	2
Rødtoppet Fuglekonge	<i>Regulus ignicapillus</i>		23	23		
Grå Fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	25	255	280		
Lille Fluesnapper	<i>Ficedula parva</i>		31	31		
Broget Fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	79	387	466	2	2
Skægmejse	<i>Panurus biarmicus</i>		140	140		
Halemejse	<i>Aegithalos caudatus</i>		223	223		5
Sumpmejse	<i>Parus palustris</i>	66	167	233	1	
Fyrremejse	<i>Parus montanus</i>		2	2		
Topmejse	<i>Parus cristatus</i>	3	132	135	1	
Sortmejse	<i>Parus ater</i>	138	1.433	1.571	4	
Blåmejse	<i>Parus caeruleus</i>	951	8.703	9.654	19	57
Musvit	<i>Parus major</i>	2.995	5.828	8.823	34	3
Spætmejse	<i>Sitta europaea</i>	67	185	252	7	
Træløber	<i>Certhia familiaris</i>		55	55		
Korttået Træløber	<i>Certhia brachydactyla</i>		15	15		
Pungmejse	<i>Remiz pendulinus</i>		1	1		
Pirol	<i>Oriolus oriolus</i>		1	1	1	
Rødrygget Tornskade	<i>Lanius collurio</i>	24	98	122	1	
Stor Tornskade	<i>Lanius excubitor</i>		2	2		
Skovskade	<i>Garrulus glandarius</i>		126	126		
Husskade	<i>Pica pica</i>	10	21	31	3	
Allike	<i>Corvus monedula</i>	46	5	51	1	1
Råge	<i>Corvus frugilegus</i>		16	16	2	
Krage	<i>Corvus corone</i>	16	7	23		4
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	327	312	639	4	3
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>	5	543	548	1	
Skovspurv	<i>Passer montanus</i>	75	2.071	2.146	8	
Bogfinke	<i>Fringilla coelebs</i>		4.740	4.740	12	5
Kvækerfinke	<i>Fringilla montifringilla</i>		934	934	1	5
Grønirisk	<i>Carduelis chloris</i>	5	3.446	3.451	36	17
Stillits	<i>Carduelis carduelis</i>		231	231	2	
Grønsisken	<i>Carduelis spinus</i>		1.802	1.802	12	1
Tornirisk	<i>Carduelis cannabina</i>	23	344	367		1
Bjergirisk	<i>Carduelis flavirostris</i>		5	5		
Gråsisken	<i>Carduelis flammea</i>		718	718	9	2
Lille Korsnæb	<i>Loxia curvirostra</i>		7	7		
Karmindompap	<i>Carpodacus erythrinus</i>		53	53		
Krognæb	<i>Pinicola enucleator</i>		4	4		
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	2	1.184	1.186	20	
Kernebider	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		150	150		
Snespurv	<i>Plectrophenax nivalis</i>		1	1		1
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>		867	867	3	
Hortulan	<i>Emberiza hortulana</i>		2	2		
Rørspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>		979	979	4	4
Bømlærke	<i>Miliaria calandra</i>	1	6	7		
Sum (185 arter mærket, 132 arter genmeldt)		22.352	85.431	107.783	1.461	1.025

Kortnæbbet Gås, Gedser Fiskerihavn, 13. august 2012. Foto: Asbjørn Jensen

En ringmærket Ringdrossel studeres under forårets ringmærkningskursus på Gedser Fuglestation. Foto: Clausjannic Labuz

Danmarks Ringmærkerforening 2012

Af Henning Ettrup

Ringmærkerforeningen er samlingsstedet for især de aktive ringmærkere. Det er en lille forening, som for tiden har ca. 40 medlemmer. Foreningens primære opgave er at stå for kommunikationen med og mellem de aktive ringmærkere, samt at forestå afholdelsen af årsmøder, offentlige arrangementer og ringmærkerkurser. Kommunikationen foregår i vid udstrækning via foreningens hjemmeside www.ringmaerkning.dk, hvorfra der er adgang til nyheder om ringmærkning, faglige artikler, information og ringmærkning mv. for både medlemmer og andre interesserede.

Dele af hjemmesiden er kun tilgængelig for medlemmer, da det jo er dem, som via deres medlemskab finansierer siden. Det gælder bl.a. adgangen til

Ringmærkerhåndbogen, der pt. omfatter 34 artikler med bl.a. anvisninger på fangstteknikker, håndtering af fugle og regler for mærkninger. Håndbogen er dynamisk og udbygges løbende med nye artikler og ny viden. For medlemmer er der også adgang til et forum, hvor ringmærkere f.eks. kan diskutere faglige problemstillinger, og grupper kan kommunikere. Hjemmesiden benyttes flittigt, og ofte læses nyheder af flere hundrede interesserede, ligesom vi på Facebook og Twitter har mere end 450 venner. Vi er også blevet tilknyttet en del naturskoler, naturgrupper og andre naturorganisationer, så vores statusopdateringer vises på deres sider. Af andre aktiviteter kan nævnes at foreningen arrangerer årsmødet for ringmærkerne, som

i år blev afholdt i Klitmøller i anledning af Nordvestjysk Ringmærkergruppes 40 års jubilæum. Foreningen deltog desuden ved den velbesøgte fuglefestival på Skagen i Kr. Himmelfartsdagene, desværre uden den store fangstsucces med blot 8 fugle.

Foreningen samarbejder med Zool. Mus. og fuglestationerne om uddannelse af nye ringmærkere, og der blev i foråret afholdt et velbesøgt ringmærkerkursus for ringmærkeraspiranter på Gedser Fuglestation. Her fik interesserede mulighed for at afprøve deres færdigheder med håndtering af fugle, og teste deres artskenndskab, som indgang til uddannelsen til ringmærker.

Endelig er foreningen drivkraft bag et større fagligt projekt "Systematisk ynglefuglefangst" (se nedenfor), ligesom foreningen giver tilskud til andre mindre ringmærkningsprojekter efter ansøgning, og har i den forbindelse i år givet støtte til projekt med farvemærkning af Sortgrå Ryle.

Systematisk ynglefuglefangst 2012

Foreningen kører et projekt med systematisk ynglefuglefangst (SYF) og fangst af deres unger med spejlnet efter den engelske CES-model (se f.eks. Baillie 1990). Projektet går ud på at man 12 gange, gennem ynglesæsonen fra maj til august med faste intervaller, fanger så mange fugle som muligt. Der fanges 6 timer per gang startende ½ time før solopgang og der anvendes som standard 10 net á 10 meter. Formålet er at få et mål for overlevelse og ungeproduktion blandt de almindeligt forekommende spurvefugle (se f.eks. Peach 1996).

Projektet startede herhjemme så småt i 2004 (se Drachmann 2004), og i dag er der 6 lokaliteter med (se tabel). Den første lokalitet, Dybendal ved Silkeborg, måtte opgives i 2009, mens 3 lokaliteter har været med siden 2006 (Brabrand Sø, Ravnstrup Sø og Vestamager), hvorefter Tarup Grusgrave og Ove Sø kom med i 2010 og Skagen i år. Yderligere et par lokaliteter er søgt inddraget, men er opgivet igen af forskellige årsager.

De indsamlede data vil tilgå det europæiske CES-projekt, der styres af BTO, da det danske materiale ikke er tilstrækkeligt stort til, at der kan gennemføres statistiske beregninger for andet end nogle ganske få arter.

Der blev i alt fanget 2427 fugle på de 6 lokaliteter (se tabel), fordelt på 54 arter. De hyppigst fangede fugle var Rørsanger (459 fugle), Løvsanger (310 fugle) og Rørspurv (251 fugle), hvorefter fulgte Musvit, Gransanger og Blåmejse i nævnte rækkefølge med hver ca. 150 fugle (se tabel). Andelen af ungfugle (1K) var 56,8 %. Andelen af aflæste fugle, som var ringmærket tidligere år under projektet udgjorde 13,8 %. I forhold til 2011 blev der fanget 344 færre fugle.

Foreningens mål er fortsat at udvide SYF-projektet, så det omfatter mindst 10 lokaliteter, hvorfor der fortsat ydes støtte i forbindelse med opstart af nye projekter. Se www.ringmaerkning.dk for yderligere oplysninger om projektet og foreningens øvrige aktiviteter. Ringmærkerforeningen vil gerne takke de ihærdige

Hans og Iben instruerer i at udtage fugle i spejlnet under forårets ringmærkerkursus på Gedser Fuglestation. Foto: Clausjannic Labuz

ringmærkere, som gør en stor indsats for at holde SYF-projektet i gang, samt til Ringmærkningscentralen for samarbejde og opbakning.

Litteratur

- Baillie, S.R. 1990: Integrated population monitoring of breeding birds in Britain and Ireland. *Ibis* 132, 151-166.
- Drachmann, J. 2004: Standardiseret fangst af ynglefugle i Dybendal, Salten Langsø Skovdistrikt 2004, 7 sider. www.ringmaerkning.dk.
- Peach, J.W., S.T. Buckland & S.R. Baillie 1996: The use of constant effort mist-netting to measure between-year changes in the abundance and productivity of common passerines. *Bird Study* 43: 142-156.

Oversigt over fugle ringmærket i forbindelse med CES-projekterne i 2010 og 2011. Tallene omfatter fugle ringmærket under projektet i tidligere år, men genfanget i 2011.

		Brabrand SØ	Tarup Grusgrave	Vestmager	Ove SØ	Ravnstrup SØ	Skagen	Sum
Spurvehøg	<i>Accipiter nisus</i>						1	1
Stor Flagspætte	<i>Dendrocopos major</i>	1	4			5	1	11
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>				23	1		24
Bysvale	<i>Delichon urbica</i>				1			1
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>			13			3	16
Gul Vipstjert	<i>Motacilla flava</i>				1			1
Gærdesmutte	<i>Troglodytes troglodytes</i>	3	11			12		26
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	1	3			18	10	32
Rødhals	<i>Erithacus rubecula</i>	3	10	2	2	10	16	43
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>			1		11		12
Syd. Blåhals	<i>Luscinia svecica cyanecula</i>				3			3
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1	2	5			9	17
Bynkefugl	<i>Saxicola rubetra</i>				1			1
Solsort	<i>Turdus merula</i>	5	8		3	19	5	40
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>		9		1			10
Græshoppesanger	<i>Locustella neavia</i>	1		1				2
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	16			27	2		45
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>	15	22		7	8		52
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	178	15	4	224	38		459
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>			2	3	1		6
Gærdesanger	<i>Sylvia curruca</i>		3	6	3	1	11	24
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	9	25	11	21	57	14	137
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>	2	24	13		35	2	76
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	5	16	6	1	49	6	83
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>			1	1		1	3
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>	11	26	38	5	42	36	158
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	8	38	120	57	53	34	310
Grå Fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>			1			3	4
Broget Fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>			3			2	5
Skægmejse	<i>Panurus biarmicus</i>	45						45
Halemejse	<i>Aegithalos caudatus</i>		4	7		6	1	18
Topmejse	<i>Parus crustatus</i>			1	2		6	9
Sortmejse	<i>Parus ater</i>			4	2	1	2	9
Sumpmejse	<i>Parus palustris</i>		6			22		28
Blåmejse	<i>Parus caeruleus</i>	43	26	22	15	36	1	143
Musvit	<i>Parus major</i>	26	25	51	1	36	22	161
Spætmejse	<i>Sitta europaea</i>					11		11
Træløber	<i>Certhia familiaris</i>					3		3
Korttået Træløber	<i>Certhia brachydactyla</i>		1					1
Rødrygget Tornskade	<i>Lanius collurio</i>			1				1
Skovskade	<i>Garrulus glandarius</i>						2	2
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>				1			1
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>		1					1
Skovspurv	<i>Passer montanus</i>	1	2		2	3		8
Bogfinke	<i>Fringilla coelebs</i>		4		5	7	10	26
Grønirisk	<i>Carduelis chloris</i>				1	28	2	31
Stillits	<i>Carduelis carduelis</i>				1	1		2
Grønsisken	<i>Carduelis spinus</i>						4	4
Tornirisk	<i>Carduelis cannabina</i>				6			6
Lille Gråsisken	<i>Carduelis flammea</i>	2	4		6			12
Lille Korsnæb	<i>Loxia curvirostra</i>	1						1
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		1			7	4	12
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>		3		5	27	4	39
Rørspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	71	11	5	148	16		251
TOTAL		448	304	318	579	566	212	2427
Antal arter		22	36	23	31	32	27	54

Stær, Ølsemagle Revle, 23. marts 2012. Foto: Villy Pedersen

Den nye slørugle (*Tyto almae*) fra Seram, 10. februar 2012. Foto: Knud Andreas Jønsson

Ornitologisk forskning ved Center for Makroøkologi, Evolution og Klima

Af Anders P. Tøttrup, Knud A. Jønsson, Mikkel Willemoes, Kasper Thorup, Jon Fjeldså og Carsten Rahbek

Det overordnede formål med arbejdet ved Center for Makroøkologi, Evolution og Klima (CMEC) ved Københavns Universitet er forskning i de fire grundlæggende processer, der er bestemmende for biodiversiteten og dermed fordelingen af liv på Jorden. Disse fire processer er artsdannelse, biologiske interaktioner mellem arter og indenfor populationer, flytning og spredning, samt uddøen. Ved CMEC forskes der i et bredt udsnit af organismegrupper, men fuglene spiller en central rolle, fordi vi netop for fugle ofte har de bedste data og den største grundlæggende viden. Det gør fugle til oplagte studieobjekter, når nye idéer skal testes.

Fra og med 1/7-2012 blev de CMECs aktiviteter, der før havde base på Biologisk Institut, flyttet til Statens Naturhistoriske Museum (SNM; sammenslutningen af Zoologisk, Geologisk og Botanisk Museum, samt Botanisk Have), og således er fugleforskningen og desuden størstedelen af CMECs aktiviteter nu samlet

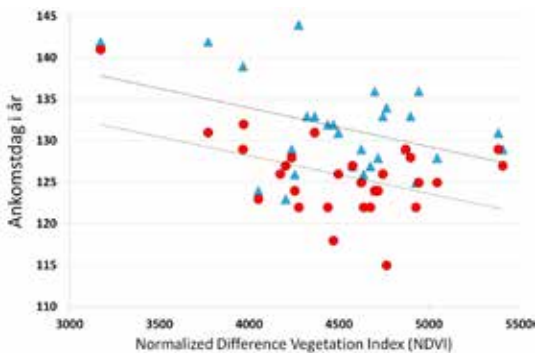
under et tag i Sektion for Biodiversitet ved SNM.

Nedenfor bringer vi nogle eksempler på forskningsresultater, som er blevet udgivet i løbet af 2012 og starten af 2013. Hvis du er interesseret i at læse mere om et eller flere af de omtalte projekter eller nogle af vores andre udgivelser, kan du downloade de videnskabelige publikationer fra centerets hjemmeside på: <http://www.macroecology.ku.dk/>

Specifik viden om unge Kirkeuglers adfærd og overlevelse i Danmark

Resultaterne af centerets involvering i forskning omkring bevarelse af Kirkeuglen i Danmark i samarbejde med forskere fra Århus Universitet har resulteret i yderligere viden om Kirkeuglens økologi og adfærd.

Registrering af æg og unger hos danske Kirkeugler sammen med radiopejling af udflyjende unger viser, at ca. 15 % af æg lagt af danske Kirkeugler resulterer i en

Sammenhængen mellem de miljømæssige forhold på Afrikas Horn (NDVI: mål for "grønhed", jo højere tal jo mere grønt) og første ankomstdag (dag i år: 1 = 1. januar) ved Ottenby Fuglestation, Sverige (1950-2012) for Nattergal (røde cirkler, $R^2=0.21$, $P=0.013$) og Rødrygget Tornskade (blå trekantede, $R^2=0.16$, $P=0.035$). Figuren viser, at jo bedre forhold fuglene oplever på Afrikas Horn jo tidligere vil ankomsten være i Nordeuropa. De to symboler øverst helt ud til venstre i figuren er tallene for de to arter i 2011, hvilket understreger at året var ekstremt.

udfløjne unge, og 8% i en unge, der forlader territoriet. En kombineret analyse af overlevelsen hos radio- og metal-mærkede danske Kirkeugler viser en mindre overlevelseshastighed i det første leveår, hvoraf dødeligheden især er høj i de tre første måneder. Desuden var dødeligheden højere om vinteren i perioden 1920-2002, mens den i perioden 2005-08 var højere i yngletiden. Hovedparten af dødsfaldene var forårsaget af uheld i bygninger eller på anden måde associeret med menneskelige aktiviteter.

Registrering af kald af radiopejlede unger indikerer, at forældrefuglene stopper med fodring, når ungerne bliver bedre til at søge føde selv. I måneden efter udflyvning bevæger ungerne sig længere og længere væk fra reden og tigger mindre og mindre. Halvdelen af ungerne forlader territoriet i midten af september, mens resten bliver indtil i hvert fald midten af oktober.

De voksne Kirkeugler kalder mest i nærheden af reden og kalder oftere, når de har et nabo-par indenfor høreafstand.

Thorup, K., Pedersen, D., Sunde, P., Jacobsen, L. and Rahbek, C. (2013). Seasonal survival rates and causes of mortality of Little Owls in Denmark. *Journal of Ornithology* 154: 183-190.

Jacobsen LB, Sunde P, Rahbek C, Dabelsteen T, Thorup K (2013) Territorial calls in Little Owls: spatial dispersion and social interplay of mates and neighbours. *Ornis Fennica* 90, 41-49.

Pedersen D, Thorup K, Sunde P, Jacobsen LB, Rahbek C (2013) Post-fledging behaviour of juvenile Little Owls (*Athene noctua*). *Ornis Fennica* 90, 117-128.

Derfor ankom Nattergal og Rødrygget Tornskade sent i 2011!

Vi er på CMEC i gang med adskillige længerevarende projekter med at kortlægge trækruter for de mindste af vores langdistance-trækfugle vha. lysloggere. Disse

små (<1g) og simple instrumenter leverer information om tidspunkt for solop- og nedgang, hvilket kan omregnes til geografiske positioner. Vores langvarige indsats gav os en overraskende mulighed i 2011.

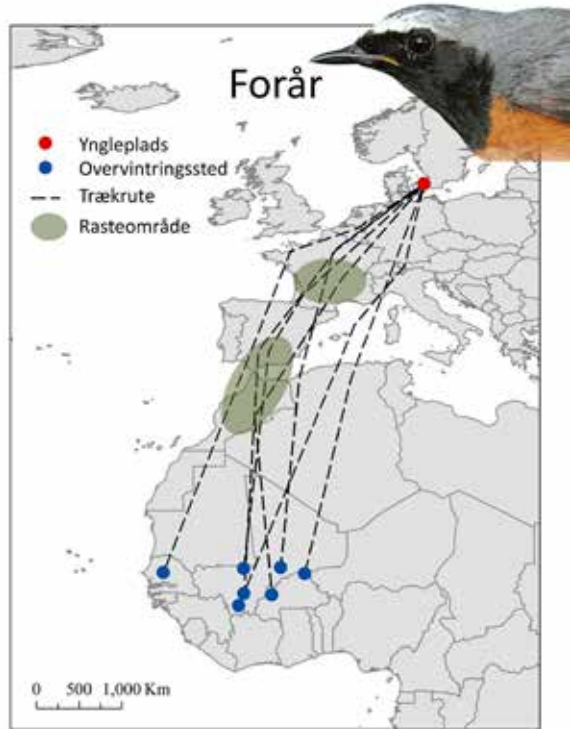
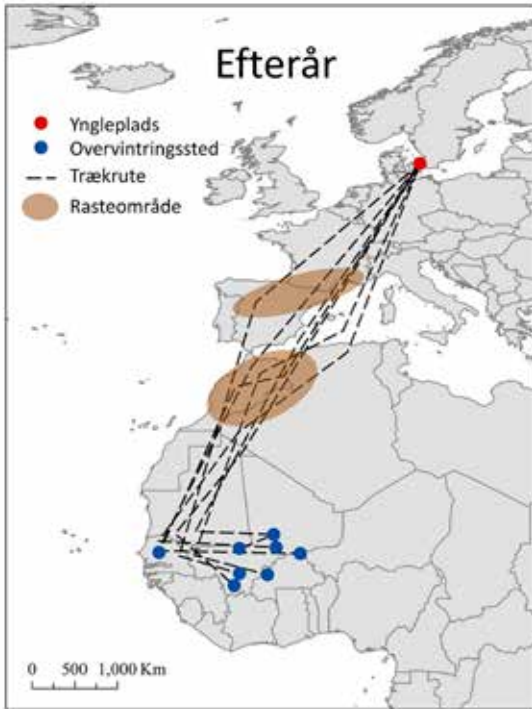
I foråret 2011 ankom nogle af vores mest markante trækfugle bemærkelsesværdigt sent. Det omfattede de arter, der ankommer senest på foråret. Det betød blandt andet, at turledere for de populære Nattergal- og Rødrygget Tornskade måtte arbejde ekstra hårdt for at finde en syngende fugl. Situationen skabte selvsagt bekymring for fuglene og diskussioner om årsagerne til forsinkelsen, men der faldt ro på igen, da fuglene endelig ankom i øjensynligt normale antal. Spørgsmålet om årsagen til forsinkelsen stod dog ubesvaret tilbage.

Heldigvis har vi på CMEC fulgt to af disse sent-ankomne arter, nemlig Nattergal og Rødrygget Tornskade. Det gjorde os i stand til, at bestemme præcis hvor og hvornår på trækket forsinkelsen opstod og give svaret på årsagen til forsinkelsen. Det stod hurtigt klart, at begge arter udviste normale trækmønstre i 2011 både med hensyn til trækruter og rasteplasser samt timing af trækket dog på nær et bestemt sted på rejsen: Afrikas Horn. Her rastede individer fra begge arter i gennemsnit hhv. 9 og 8 dage længere end i normale år (normalt hhv. 18 og 21 dage i 2010 og 2012). Netop på Afrikas Horn var der i 2011 stor hungersnød pga. udebleven regn, og vi kunne derfor koble den sene ankomst direkte med svære levebetingelser på netop dette rasteområde (se figur nedenfor). Forsinkel- sen skyldtes altså, at fuglene i 2011 skulle bruge mere tid på at tanke deres energireserver op før trækket kunne fortsætte uden længerevarende stop på tværs af den Arabiske Halvø og op igennem Europa. Resten af trækket forløb normalt og vi kunne ikke se en afvigelse i yngleresultatet fra øvrige år i vores undersøgelse. Kærsanger og Høgesanger ankom ligeledes sent til Nordeuropa i 2011, men deres trækruter er fortsat ukendte. Et godt bud vil være, at også de arter benytter Afrikas Horn på deres forårstræk.

Tøttrup, A.P., Klaassen, R.H.G., Kristensen, M.W., Strandberg, R., Vardanis, Y., Lindström, Å., Rahbek, C., Alerstam, T. and Thorup, K. (2012). Drought in Africa caused delayed arrival of European songbirds. *SCIENCE* 338: 1307

Den danske Rødstjerte foretrækker det barske Sahel og udviser overraskende trækmønstre

Vi har også fulgt danske Rødstjerte på deres træk siden 2010, og kan nu præsentere de første fulde kort over, hvad fuglene gør, når de forlader Danmark. Fra ringmærkning ved vi, at Rødstjerten flyver mod sydvest, da der er mange genfund i Frankrig, Spanien og Portugal, men vi har ingen genfund i Afrika syd for Sahara. Vi var i stand til at få 7 loggere tilbage, og vi kan nu sige hvor fuglene blev af, efter at de forlod Danmark. De fløj som forventet mod sydvest og tilbragte en uges tid i Sydvesteuropa, inden de fløj videre til Nordvestafrika. Her tilbragte de omkring to uger,

Efterårs- og forårstrækket med rasteområder, overvintringssteder og formodede trækruter for danske Rødstjerte.

inden de fløj videre mod sydvest og fulgte kysten af det Nordvestlige Afrika igennem Sahara. Herefter drejede de skarpt mod øst og fløj næsten stik øst til deres vinterområde omkring Nigerflodens indlandsdelta primært i Mali. Når rødstjertene ankommer til dette område i starten af oktober er det kort tid efter regntidens ophør, og der er grønt og frodigt. Det ændrer sig dog hurtigt, og i løbet af de ca. 6 måneder fuglene er her, tørrer meget store områder ud, græsset forsvinder og buske og træer står uden blade. Alligevel formår fuglene, når forholdene virker barske og golde, at fede sig op inden de begiver sig af sted på forårstrækket nordpå gennem Sahara. Det er altså tilsyneladende ikke noget problem at finde insekter i tilstrækkelige mængder til at tage 20-30% på i vægt inden trækket starter, hverken for Rødstjerten eller en lang række andre arter, der overvintrer i denne del af Afrika. Herefter trækker fuglene stik mod nord, tanker op i et par uger i Nordafrika efter at have krydset Sahara, fortsætter over Middelhavet i det østlige Spanien og er tilbage i Danmark i sidste halvdel af april. Tilbage på nøjagtigt samme lokalitet og for norges vedkommende endda tilbage i samme redekasse som året før – vel at mærke efter at have tilbagelagt 11.000 km, krydset Sahara og Middelhavet to gange og tilbragt et halvt år i Sahels tørke. Det er ret overraskende, at fuglene flyver så langt vest på i Vestafrika, inden de bevæger sig ind til vinter-

kvarteret. Det er trods alt en omvej på ca. 1000 km i forhold til at flyve stik syd fra den Iberiske halvø, men skyldes formentlig fordelagtige vindforhold og/eller at fuglene forsøger at undgå Atlasbjergene. Det er et mønster, der har været spekuleret i hos enkelte arter, men altså først nu at det er bevist, og vil sikkert kunne findes hos adskillige andre arter af småfugle, der trækker til Vestafrika.

Kristensen, M.W., Tøttrup, A.P. and Thorup, K. (2013). Migration of the common redstart *Phoenicurus phoenicurus*: a Eurasian songbird wintering in highly seasonal conditions in the west African Sahel. *The Auk* 130(2):258–264, 2013.

Mere viden om usikkerheden på lysloggerdata

Vi har desuden været involveret i et projekt med at identificere problemer ved brug af lysdata, for at vi kan få mere sikre resultater og kender grænserne for de konklusioner, der kan drages. Vi kunne konstatere at habitattype giver den største skyggeeffekt sammenlignet med landskab (bjerge) og vejr. Det kan derfor give problemer, hvis fuglene skifter habitat mellem vinter- og sommerlokaliteterne, og vi var, f.eks. på data for en Drosselrørsanger, i stand til at se forskel på starten og slutningen af ynglesæsonen. Det skyldes enten, at rørskovene bliver tættere i løbet af sæsonen, eller at fuglene ændrer adfærd fx fra at sidde i toppen

og synge til at bevæge sig rundt og samle føde. Vi testede desuden forskellige metoder til at kalibrere data, så vi nu ved hvordan vi får de bedste resultater. Alligevel vil der ved brug af lysloggere altid være en usikkerhed på op til et par hundrede kilometer – især i breddegraden, og på nogle tider af året endnu mere. Er man dog klar over hvilke faktorer der kan påvirke usikkerheden på hvilken måde, kan man dog sagtens bruge lysloggerdata til at kortlægge fuglenes træk.

Lisovski, S., Hewson, C.M., Klaassen, R.H.G., Korner-Nievergelt, F., Kristensen, M.W. and Hahn, S. (2012). *Geolocation by light: accuracy and precision affected by environmental factors. Methods in Ecology & Evolution* 3: 603-612

Bjerge og Fugle

Der er langt i mellem fuglene, når man vandrer i Skandinaviens bjerge, og de få fugle man møder, er generelt nogle vidt udbredte arter. Ganske anderledes forholder det sig på lavere geografiske breddegrader, hvor mange bjergområder udmærker sig med en ganske bemærkelsesværdig artsrigdom, med mange endemiske arter, hvoraf nogle kun findes i en enkelt bjergdal eller i et enkelt bjergmassiv.

Det har længe været kendt, at varme og nedbørsrige områder er mere artsrige end jordens kolde egne, men det ekstraordinære antal af endemiske arter i visse tropiske bjergområder har alligevel været en gåde. Generelt antager man, at nye arter opstår, når lokale bestande bliver isoleret fra hinanden, hvilket man sagtens kan tænke sig i områder med høje bjerge og dybe dale samt store lokale klimaforskelle. I høje bjerge burde også en isoleret, lokal fuglebestand kunne overleve dramatiske klimaændringer ved at flytte sig nogle kilometer indenfor bjergområdet landskabsmosaik. Sådanne forklaringer kan imidlertid ikke forklare den store forskel i artsrigdom man ser mellem forskellige bjergområder.

Under Zoologisk Museums forskning i Andesbjergene og Østafrika i 1980-erne og 1990-erne blev det efterhånden klart, at der var et sammenfald mellem antallet af endemiske arter, der har udviklet sig gennem lokal isolation under de seneste få millioner år (med gentagne istidsperioder), og tilstedeværelsen af rigtig gamle arter, det vil sige overlevende (relikte) bestande fra dengang det globale klima var væsentligt varmere og mere stabilt. Det kunne tyde på, at et stabilt lokalklima var afgørende for lokal ophobning af arter gennem millioner af år. Fokus blev derfor rettet imod, hvorvidt sådanne gunstige miljøer kunne forklare som et samspil mellem topografi og fremherskende vindsystemer. For eksempel var det nærliggende at kæde det store antal endemiske arter i Eastern Arc-bjergene i Tanzania (hvor DOF var engageret i naturbevarelse i en årrække) sammen med, hvorledes bjergene kunne indfange nedbøren fra det konstant varme Indiske Ocean. Antagelsen blev understøttet af data fra borekerner (udført af engelske forskerhold) fra nogle højmoser i bjergene. De viste næsten uændrede vegetationsforhold gennem den se-

neste istid og frem til i dag. Det bjergområde, som har det højeste antal relikte arter, havde således det mest stabile istidsklima, som hidtil er påvist i verden.

Spørgsmålet er så, om vi her har en universel forklaring på den geografiske fordeling af biologiske 'hotspots'. Ved CMEC har vi analyseret udbredelsesdata for alle verdens arter af fugle, pattedyr og amfibier. I første omgang skulle vi beregne i hvilken grad antallet af lokalt udbredte arter i et område overskrider, hvad vi statistisk skulle forvente ud fra områdets samlede artsantal og disses tilfældige fordeling indenfor kontinenternes fysiske grænser. Hermed fik vi udarbejdet et verdenskort som viser, hvor antallet af endemiske arter er signifikant højere end forventet. Her fremgik det, at langt de fleste ekstraordinært store forekomster af endemiske arter findes i nogle begrænsede områder i bjerge, eksempelvis nær kanten af kontinenterne, nær ækvator, og på den sydlige halvkugle. Fordelingen af disse 'hotspots' blev så sammenlignet med miljødata, både topografi, landskabskompleksitet og klimadata, og med en klimamodel, der viser ændringer i overfladetemperatur fra den sidste istid frem til i dag. Resultatet var slående, men ikke helt overraskende. Stabil overfladetemperatur i det nærmeste ocean siden den seneste istid fremstod i alle analyser som den bedste forklaring. Det vil sige, at endemismen på et givet sted forklares bedre ud fra konstant havtemperatur ud for den nærmeste kyst, end fra forhold på stedet. Her skal det bemærkes, at klimamodeller bygger på interpolation mellem vejrstationer, som ligger alt for spredt til at fange den komplekse lokale klimavariation, der opstår, når havvindene møder komplekse bjergområder.

Med få undtagelser er de ekstraordinære koncentrationer af endemiske arter knyttet til områder mindre end 300 kilometer fra en kyst, og det svarer stort set til, hvor langt fugtig havvind kan medføre mere eller mindre stabile tågebanker, og skabe tågeskov i bjergene. De fleste sådanne områder findes nær varme tropekyster, men også nær visse kolde havstømme, fx i Californien, langs vestkysten af Chile og Peru, det sydvestlige Afrika og sydvestlige Australien. Disse sidste områder er tørre, til dels ørken, men lokal tågedannelse skaber alligevel grundlag for en bemærkelsesværdig rig vegetation – og forekomst af endemiske fugle.

Havstrømme er generelt mere stabile end vindsystemerne over kontinenterne, og især er havstrømme nær ækvator og på den sydlige halvkugle meget stabile. Uagtet de voldsomme globale klimaændringer gennem istidsperioderne har disse havområder derfor haft tilnærmet konstant temperatur. CMECs analyser har nu vist, at disse havstrømme skaber betingelser for en ekstraordinær ophobning af arter i de tilstødende bjerge, og områderne har også været vigtige som befolkningscentre. Det er nu lidt af en udfordring, hvordan man kan bevare artsrigdom og velfungerende økosystemer på disse steder.

Fjeldsø, J., Bowie, R.C.K. & Rahbek, C. (2012) *The role of mountain ranges in the diversification of birds. Annual Review of Ecology, Evolution and Systematics* 43: 249-56.

Paradisfluesnapperne – vagabonder blandt fuglene

Som omtalt side 259 i Fugleåret 2010, har forskningen ved CMEC afsløret at sangfuglenes (Oscines) verdens-erobring startede med en hurtig adaptiv radiation i ømråder, der opstod for godt 30 millioner år siden, i det område hvor Ny Guinea befinder sig i dag. Som følge af sammenstødet mellem jordskorpens geologiske plader (pladetektonikken) opstod der i det sydvestlige Stillehav dynamiske kæder af vulkanøer, som efterhånden blev presset mod vest, i det område som i dag udgør Indonesien og Philippinerne. Dette område har haft en central betydning for sangfuglenes evolution.

Et forskningsprogram ved CMEC sigter imod at forstå hvordan fuglegrupper, der opstod i isolation på nogle oceaniske øer, kunne etablere sig på kontinenterne rundt om det Indiske Ocean og efterhånden give ophav til de næsten 4000 sangfuglearter, som i dag lever udenfor det australske oprindelsessted. Vi har blandt andet sammenholdt udbredelse og slægtskabsforhold blandt monarkfluesnapperne (familien Monarchidae), en farverig gruppe, beslægtet med kragefugle, tornskader, paradisfugle og drongoer. De har alle haft en fælles stamform i Ny Guinea-området, men de må meget hurtigt have koloniseret den gamle verden. Blandt andet repræsenterer Afrika topmonarker (*Trochocercus*) en meget tidlig udvandring. En anden gruppe, paradismonarker (*Terpsiphone*), opstod i Philippinerne, og spredte sig herfra i forskellige retninger, først og fremmest til øer omkring det Indiske Ocean. Formentlig er det sket meget hurtigt, og det er lidt tilfældigt, hvor de har bidt sig fast og overlevet. For eksempel viser det sig, at Sao Tome-paradismonarken på øen São Tomé i Guineabugten (*T. atrochalybeia*) er beslægtet med de arter, som findes på øerne i det Indiske Ocean (se kortet). Gruppen har også etableret sig i forstyrrede, halvåbne habitater på fastlandet i Asien og Afrika, og i Afrika har de kunnet tilpasse sig den hårde konkurrence i regnskoven.

Andre udviklingslinjer blandt monarkfluesnapperne forblev i Ny Guinea, men gav i mange omgange ophav til kolonisation af ømråder i Indonesien og langt ud i Stillehavet. Der er også eksempler på at arter, der opstod på oceaniske øer, kunne genkolonisere fastlandet. Generelt ser vi imidlertid, at den art som først koloniserer en ø, eller et land-område, effektivt forhindrer nærtstående arter i at komme til. Kun arter, som er økologisk ret forskellige og ikke er nært beslægtede, kan sameksistere på den samme ø. Monarkfluesnapperne er typiske vagabonder, der er villige til at tage chancer og flyve ud over oceanet (eller ladet sig føre med en orkan). Det er en stor risiko men også en stor gevinst, hvis de finder nyt land, hvor de slipper for konkurrence med andre fugle. Formentlig var denne såkaldte supertramp-strategi vigtig for sangfuglenes meget hurtige erobring af verden.

Fabre P-H, Irestedt M, Fjeldså J, Bristol R, Groombridge J, Irham M & Jönsson KA (2012) Dynamic colonization exchanges between continents and islands drive diversification

in paradise-flycatchers (Terpsiphone, Monarchidae). Journal of Biogeography, 39: 1900-1918.

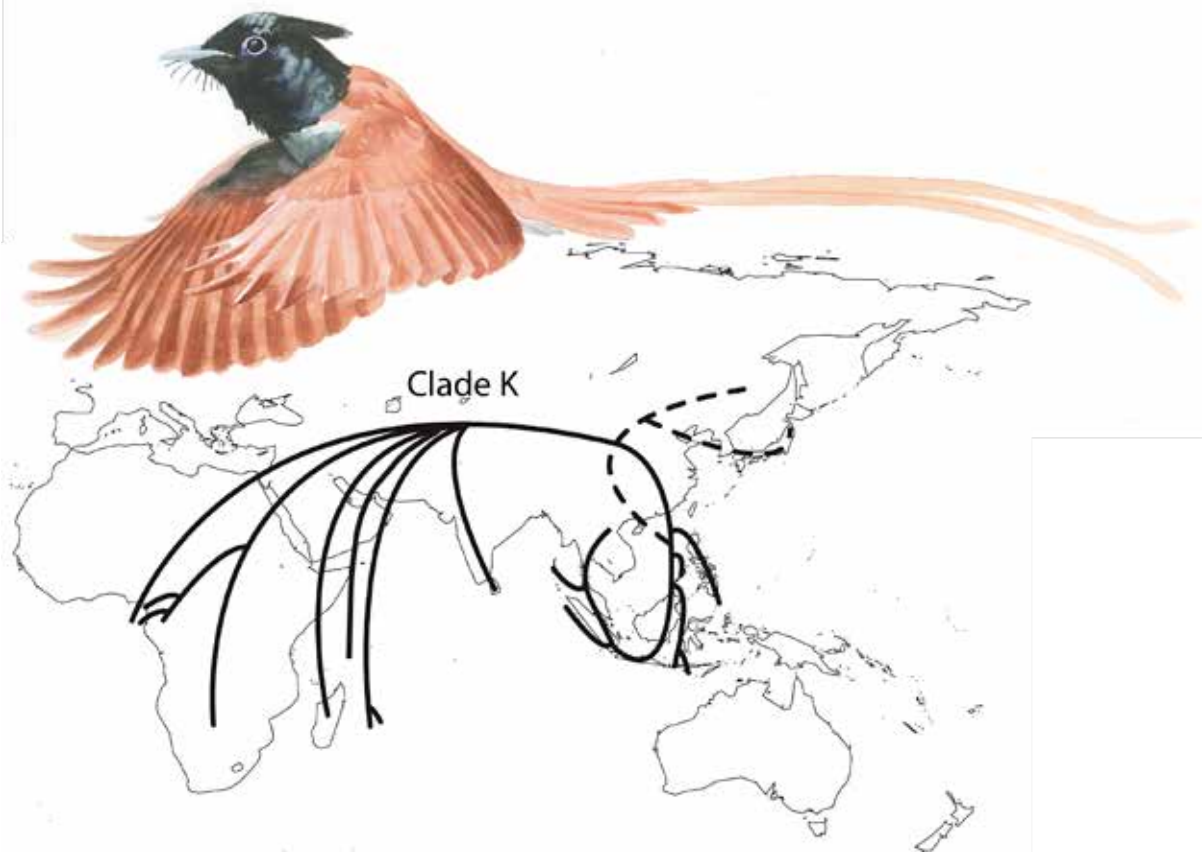
Fabre P-H, Moltesen M, Fjeldså J, Irestedt M, Lessard J-P & Jönsson KA (i trykken) Multiple waves of colonization by monarch flycatchers (Myiagra, Monarchidae) across the Indo-Pacific and their implications for coexistence and speciation. Journal of Biogeography.

Feltarbejde i Wallacea, Indonesien og en ny slørugleart

Et forskningsprogram ved CMEC, arbejder med spurvefuglesystematik og biogeografi (arters udbredelse over tid og sted) i ømråderne omkring Australien og New Guinea. Forskningen søger at besvare grundlæggende spørgsmål såsom: (1) Hvad kræver det for en lille spurvefugl at kolonisere en ø langt ude i oceanet?, (2) Hvorfor er det kun nogle bestemte arter, der koloniserer oceanøer?, og (3) Hvordan påvirker arterne hinanden, når de vel har etableret sig på disse øer? Vi søger altså at finde årsager til at netop de arter, der i dag findes på øerne, har lykkedes. Alt dette forsøger vi at finde ud af baseret på nutidige udbredelser og forekomster, men det er klart at hverken artssammensætningen på øerne eller øernes placering og eksistens har været den samme over mange millioner år. Tværtimod ved vi, at landmasserne har flyttet sig, og at visse arter er uddøde.

Vi benytter os i høj grad af moderne teknikker som DNA til at fastslå slægtskabsforhold. Desuden anvender vi avancerede pladetektoniske modeller for hvordan landmasser har flyttet sig, og hvordan øer er dannet og forsvundet og ydermere af klimamodeller. Disse kan påvise hvilken effekt ændringer i vandstanden i verdenshavene har på størrelsen af øer, og hvordan landbroer er opstået og forsvundet mellem øer. Med disse teknikker forsøger vi at rekonstruere udviklingshistorien for spurvefugle fra den første begyndelse i Australien for ca. 30 millioner år siden.

I vores fortsatte stræben efter at indsamle mere og bedre data er feltarbejde så vigtigt som aldrig før. Det er nærliggende at tro at indsamling af fugle tilhører en svunden tid, men det modsatte er i høj grad tilfældet, og derfor påbegyndte vi i 2011 et samarbejde med Museum Zoologicum Bogoriense i Indonesien og har udført feltarbejde på Molukkerne i den østlige del af Wallacea i Indonesien. Feltarbejdet er inddelt i to hovedkomponenter: (1) indsamling af fugle til DNA undersøgelser og (2) monitorering og optælling af fugle i forskellige højder og habitater. Indtil videre er to ekspeditioner blevet gennemført. I 2011 var et hold på øen Buru og i 2012 udførtes feltarbejde på nabooen Seram. Deltagere på begge ekspeditioner var Michael Køie Poulsen, Pierre-Henri Fabre og Knud Jönsson. Desuden var Andre Reeve med i 2012. Begge øer har været udsat for kraftig skovhugst over de seneste årtier, men især Serams centrale dele består af sammenhængende skov. Serams højeste punkt Mount Binaya (3015 m) er desuden det højeste punkt i Molukkerne og tiltrækker turister som kan trekke til toppen af bjerget.

Paradismonarkernes spredning rundt om det Indiske ocean. Deres oprindelse var antagelig i eller omkring Philippinerne. Illustration: Jon Fjeldså.

Bevæbnet med udstyr og hjulpet af 15 bærere startede vi feltarbejdet på Seram i 2012 i intakt skov i 1000 meters højde på stien, der leder op til Mt Binaya. Feltarbejde på Molukkerne giver ikke mange fugle og det har været en god dag hvis vi sammenlagt har fået mere end 10 fugle i nettene.

Den 9. februar 2012 blev fem 9-meters net sat op lidt længere væk fra lejren og særligt et net blev sat op på et lovende sted, hvor et jordskred havde skabt en større åbning i skoven. Vi satte nettet så det gik på tværs af kanten, med den tanke at fugle ville følge denne kant mellem tæt skov og det åbne område. Den første netrunde næste morgen var temmelig skuffende. De første fire net gav bare én Bandafløjter (*Pachycephala macrorhynca buruensis*), men ellers lykkedes vi bare med flagermus! I det sidste meget lovende net var der til gengæld jackpot. Udover 5 småfugle (i sig selv en fantastisk fangst), sad der i det nederste fag, længst inde mod den tætte, mørke skov, en ugle! EN TYTO UGLE!

Tyto sororcula er kendt fra naboøerne Buru og Tanimbar og et billede af en *Tyto* var blevet taget 25 år tidligere i 1987 i selvsamme Manusela Nationalpark på Seram. Vores umiddelbare reaktion var, udover at have set en super sjælden fugl, at vi var de første til at indsamle den underart af *Tyto sororcula*, som skulle findes på Seram. Senere DNA analyser og detaljerede analyser af fjerdragt og stemmer skulle imidlertid vise, at *Tyto* uglen fra Seram var markant forskellig fra *Tyto sororcula* som findes på Buru og Tanimbar, som i øvrigt viste sig at være meget nært beslægtet med *Tyto novaehollandiae* fra Australien og New Guinea. Yderligere fjerdragtdetaljer støtter op om DNA-analyserne, og således førte feltarbejdet på Seram i 2012 til opdagelsen og beskrivelsen af en ny fugleart.

Jønsson KA, Poulsen MK, Haryoko T, Reeve AH, Fabre P-H (2013) A new species of masked-owl (Aves: Strigiformes: Tytonidae) from Seram, Indonesia. *Zootaxa* 3635: 51–61.

Artsindex

Artsindex

Rodrygget Tornskade, Egsmark, Ebeltoft, 9. august 2012. Foto: Bent Nielsen

Dansk Ornitologisk Forening besidder en enorm mængde data og viden om fugle. Hver dag året rundt indsamles informationer om fugle af såvel aktive DOF-medlemmer som professionelle biologer og samarbejdspartnere. I Fugleåret 2012 samles denne viden i en overskuelig og attraktiv form med mange illustrationer og tabeller.

Foruden afrapportering af alle DOF's og Fugleværnsfondens videnskabende projekter, indeholder Fugleåret 2012 en status for forskellige forsknings- og overvågningsaktiviteter i statslig regi – herunder ringmærkning.

Fugleåret 2012 er blevet uddelt gratis til interesserede kerne-, husstands- og ungdomsmedlemmer i DOF.

